

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Słownik architektów, inżynierów i budowniczych związanych z Katowicami w okresie międzywojennym

Author: Aneta Borowik

Citation style: Borowik Aneta. (2017). Słownik architektów, inżynierów i budowniczych związanych z Katowicami w okresie międzywojennym. Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

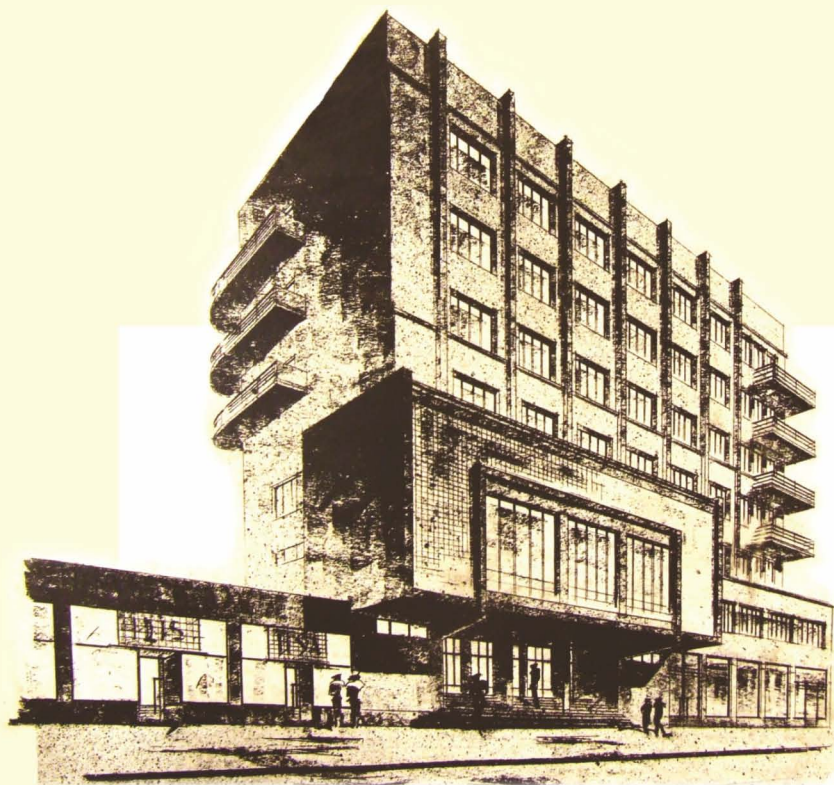
UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

ANETA BOROWIK

SŁOWNIK ARCHITEKTÓW, INŻYNIERÓW I BUDOWNICZYCH związanych z Katowicami w okresie międzywojennym

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu ŚLĄSKIEGO
KATOWICE 2017

Słownik
architektów, inżynierów i budowniczych
związanych z Katowicami
w okresie międzywojennym

Prace Naukowe

Uniwersytetu Śląskiego
w Katowicach
nr 3578

Aneta Borowik

Słownik
architektów, inżynierów i budowniczych
związanych z Katowicami
w okresie międzywojennym

Redaktor serii: Historia
Sylwester Fertacz

Recenzent
Andrzej K. Olszewski

Projekt objęty mecenatem miasta Katowice

KATOWICE
Miasto Ogrodów

Kandydat na Europejską 2016
Stolicę Kultury

Partnerem projektu jest Narodowe Archiwum Cyfrowe

nac

N A R O D O W E
A R C H I W U M
C Y F R O W E ■

Spis treści

Wykaz skrótów

– 7 –

Wstęp

– 11 –

Słownik

– 19 –

Aneksy

– 159 –

Ilustracje

– 187 –

Indeks haseł

– 211 –

Summary

– 213 –

Zusammenfassung

– 214 –

Wykaz skrótów

AiB	– „Architektura i Budownictwo”
al.	– aleja
AKS	– Akademicki Klub Sportowy
APK	– Archiwum Państwowe w Katowicach
APK, UWŚL KB	– Archiwum Państwowe w Katowicach, Akta Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego, Wydział Komunikacyjno-Budowlany
arch.	– architekt
art.	– artysta
AUMK	– Archiwum Urzędu Miasta Katowice
B.	– Bytom
b.m.w.	– brak miejsca wydania
BGK	– Bank Gospodarstwa Krajowego
BOS	– Biuro Odbudowy Stolicy
bud.	– budowa, budowniczy
c.k.	– cesarsko-królewski
Ch.	– Chorzów
ChSB 2007	– <i>Chorzowski słownik biograficzny. Edycja nowa</i> , Chorzów 2007
ChSB 2008	– <i>Chorzowski słownik biograficzny. Edycja nowa</i> , Chorzów 2008
CIAM	– Congres International d'Architecture Moderna
cz.	– część
d.	– dawny
D.O.G.	– Dowództwo Okręgu Generalnego
D.O.M.	– „Dom–Osiedle–Mieszkanie”
doc.	– docent
dr	– doktor
dyr.	– dyrektor

dz.	– dzielnica
ed.	– edytor (ang. editor)
Enc. powsz. PWN	– <i>Encyklopedia powszechna PWN</i>
FKW	– Fundusz Kwaterunku Wojskowego
G.	– Gdańsk
GOP	– Górnośląski Okręg Przemysłowy
GUPP	– Główny Urząd Planowania Przestrzennego
hr.	– hrabia
I.U.A.	– Instytut Urbanistyki i Architektury
il.	– ilustracje
im.	– imienia
in.	– inne
inż.	– inżynier
jr	– junior
k.	– koło
Kat.	– Katowice
kon.	– koniec
kons.	– konsekracja
konstr.	– konstruktor
Kr.	– Kraków
LOPP	– Liga Obrony Powietrznej Państwa
Ł.	– Łódź
m.	– miasto/miejsce
m.in.	– między innymi
m.st.	– miasto stołeczne
MBMiO	– Ministerstwo Budownictwa Miast i Osiedli
mps	– maszynopis
MWRiOP	– Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego
nagr.	– nagroda/nagrodzony
niezreal.	– niezrealizowany
NMP	– Najświętsza Maryja Panna
np.	– na przykład
nr	– numer
NSPJ	– Najświętsze Serce Pana Jezusa
NY	– New York
O.P.L.	– Ochrona Przeciwlotnicza
ob.	– obecnie
ok.	– około
p.	– pan
pac	– pułk artylerii ciężkiej
PAN	– Polska Akademia Nauk

---

pap.	– pułk artylerii polowej
P.K.N.	– Polski Komitet Normalizacyjny
p.o.	– pełniący obowiązki
POW	– Polska Organizacja Wojskowa
PB	– „Przegląd Budowlany”
PCK	– Polski Czerwony Krzyż
PKO	– Powszechna Kasa Oszczędności
PKS	– Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej
pl.	– plac
Pł.	– Płock
płd.	– południowy
pn.	– północny
pocz.	– początek
pow.	– powiat
Poz.	– Poznań
pp	– pułk piechoty
PPS	– Polska Partia Socjalistyczna
prac.	– pracownia
prof.	– profesor
proj.	– projekt
PSB	– <i>Polski słownik biograficzny</i>
PT	– „Przegląd Techniczny”
pt.	– pod tytułem
PTT	– Polskie Towarzystwo Tatrzańskie
PTTK	– Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze
pw.	– pod wezwaniem
PWK	– Powszechna Wystawa Krajowa
PZUW	– Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych
r.	– rok
real.	– realizacja
red.	– redakcja
równorz.	– równorzędny
RP	– Rzeczpospolita Polska
rps	– rękopis
RSW	– Robotnicza Spółdzielnia Wydawnicza
RTV	– Radio i Telewizja
Rz.	– Rzeszów
rzeźb.	– rzeźbiarz
s.	– strona
SAP	– Stowarzyszenie Architektów Polskich
SARP	– Stowarzyszenie Architektów Rzeczypospolitej Polskiej/ Stowarzyszenie Architektów Polskich

---

SD	– Stronnictwo Demokratyczne
SiCM	– „Spawanie i Cięcie Metali”
st.	– stopień
sygn.	– sygnatura
św.	– święty
Tar.	– Tarnów
T.	– tom
tabl.	– tablica
TOR	– Towarzystwo Osiedli Robotniczych
TWKZZ	– Towarzystwo Wyścigów Konnych Ziem Zachodnich
twz.	– tak zwany
UJ	– Uniwersytet Jagielloński
ukoń.	– ukończenie
ul.	– ulica
ur.	– urodzony
W.	– Warszawa
WD	– „Wiadomości Drogowe”
wg	– według
wł.	– właściciel, własność
woj.	– województwo
Wr.	– Wrocław
WSM	– Warszawska Spółdzielnia Mieszkaniowa
współpr.	– współpraca
WUWA	– Wystawa Mieszkaniowa WUWA (niem. Wohnungs- und Werkraumsstellung)
wyróż.	– wyróżnienie
z.	– zeszyt
Z.A.G.	– Związek Akademików Gdańskich
zakup.	– zakupiony
zam.	– zamieszkały
zburz.	– zburzony
ZG PTT	– Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego
ZO SARP	– Złota Odznaka SARP
ZSRR	– Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich
ZUPU	– Zakład Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych
ZUS	– Zakład Ubezpieczeń Społecznych
ZWZ	– Związek Walki Zbrojnej

Wstęp

Problematyką katowickiego środowiska architektonicznego okresu międzywojennego zajmowali się do tej pory głównie: Waldemar Odorowski, Barbara Szczypka-Gwiazda oraz Ewa Chojecka. Znakomita książka Odorowskiego prezentuje szerokie spektrum zagadnień z zakresu architektury Katowic¹. Znajdują się w niej cenne informacje dotyczące niektórych twórców, działalności Związku Architektów na Śląsku oraz uwarunkowań polityczno-społecznych, jakim podlegała architektura w latach 1922–1939. Barbara Szczypka-Gwiazda, autorka artykułu *Czy istniało środowisko architektów w Katowicach w okresie międzywojennym? Próba analizy*², zauważa podobieństwo rozwoju architektury Katowic i Gdyni, jak również zależność formy architektonicznej od programów politycznych województwa. Za Odorowskim podkreśla rolę Tadeusza Michejdy w kształtowaniu się środowiska śląskich architektów oraz prezentuje najważniejsze realizacje modernistyczne Katowic. Na zawarte w tytule pytanie odpowiada twierdząco, podkreślając nowoczesność i indywidualizm rozwiązań. Ewa Chojecka w omówieniu *Specyfika środowiska architektonicznego Katowic: od Alexisa Langer do Juranda Jareckiego* konkluduje, że główną cechą tego środowiska jest różnorodność, mnogość inspiracji i ciągle dążenie do budowania własnej tożsamości³. Bardzo niewielu architektów związanych z Katowicami w okresie międzywojennym doczekało się monografii. Są to: Tadeusz Michejda, Zygmunt Gawlik, Ludwik Wojtyczko oraz Franciszek Mączyński⁴. Inni byli wspominani przy

¹ W. ODOROWSKI, *Architektura Katowic w latach międzywojennych 1922–1939*, Kat. 1994.

² B. SZCZYPKA-GWIAZDA, *Czy istniało środowisko architektów w Katowicach w okresie międzywojennym? Próba analizy*, w: *Katowice. W 136. rocznicę uzyskania praw miejskich*, red. A. BARCIAK, Kat. 2002, s. 207–216.

³ E. CHOJECKA, *Specyfika środowiska architektonicznego Katowic: od Alexisa Langer do Juranda Jareckiego*, w: *Katowice. W 136. rocznicę uzyskania praw miejskich...*, s. 205.

⁴ E. STACHURA, *Tadeusz Michejda (1895–1955). Śląski architekt lat międzywojennych*, Kat. 1986; E. STACHURA, *Tadeusz Michejda – śląski architekt dwudziestolecia międzywojennego*, w: „Ziemia Śląska” 1989, T. 2, red. L. SZARANIEC; E. STACHURA, *Życie i twórczość Tadeusza Mi-*

okazji opracowań monograficznych dotyczących różnych dzieł architektury, m.in. Muzeum Śląskiego w Katowicach oraz gmachu Urzędu Wojewódzkiego i Sejmu Śląskiego tamże⁵. W 2012 r. ukaże się monografia Karola Schayera autorstwa George'a Arbida: *Karol Schayer, Architect (1900–1971): A Pole in Beirut*. Niektórym architektom poświęcono odrębne hasła w słownikach biograficznych, przede wszystkim w *Polskim słowniku biograficznym* (Franciszek Krzywda-Polkowski, Marian Lalewicz, Tadeusz Michejda, Wacław Nowakowski, Antoni Olszewski, Józef Rybicki, Karol Schayer) oraz *Chorzowskim słowniku biograficznym* (Witold Cieczcott-Danilewicz, Witold Eyssmont, Józef Kozielek, Tadeusz Michejda, Antoni Olszewski, Stanisław Tabęński).

W swojej pracy Odorowski zauważa, że początkowo, po 1918 r., Katowice (i szerzej: województwo śląskie) nie posiadały własnej kadry architektonicznej. Działający do 1918 r. przedsiębiorcy niemieccy nie mogli z przyczyn politycznych projektować i budować w sposób jawny, zwłaszcza w obrębie architektury publicznej. Potrzeby były jednak ogromne. Nowa rola Katowic, jako stolicy województwa, oraz polski charakter tych ziem wpłynęły na wzmożony ruch budowlany i dyskusję nad kwestią polskości stosowanych form. Śląsk przyciągał fachowców z różnych regionów. Aby objąć stanowisko w najważniejszych instytucjach, czyli Śląskim Urzędzie Wojewódzkim i magistratach, należało spełnić kryterium wykształcenia oraz znajomości języka polskiego. Niestety, ostatni warunek często stanowił problem dla dawnej wyższej i niższej kadry technicznej. W związku z tym należało ją szybko zastąpić osobami, które nawet w minimalnym stopniu spełniały te wymogi. Nie bez znaczenia była kwestia lojalności wobec odrodzonego państwa polskiego. Symptomatyczna jest historia kariery zawodowej Eugeniusza Pogody

---

chejdy, w: *O polski Śląsk – Tadeusz Michejda, Władysław Michejda*, red. W. NAGENGAST, Kat. 2000, s. 27–62; J. ZAWADZKI, *Architekt Zygmunt Gawlik 1895–1961. Szkic biograficzny*, „Rocznik Muzeum w Gliwicach” 1994, T. 10, s. 213–238; F. BURNO, *Zygmunt Gawlik (1895–1961). Architekt katedry katowickiej*, Kat. 2003; M. WIŚNIEWSKI, *Ludwik Wojtyczko. Krakowski architekt i konserwator zabytków pierwszej połowy XX w.*, Kr. 2003; R. SOLEWSKI, *Franciszek Mączyński (1874–1947). Krakowski architekt*, Kr. 2005; R. SOLEWSKI, *Franciszek Mączyński i wspólnota sztuk w architekturze miasta. Realizacja idei „Gesamtkunstwerk” we wczesnej twórczości krakowskiego architekta*, „Rocznik Krakowski” 1995, s. 97–116; R. SOLEWSKI, *Stary Kraków Franciszka Mączyńskiego*, „Rocznik Krakowski” 1996, s. 117–138.

⁵ Zob. m.in. D. GŁAZEK, *Budynek Muzeum Śląskiego w Katowicach w dwudziestoleciu międzywojennym*, w: *Z dziejów sztuki Górnego Śląska i Zagłębia Dąbrowskiego*, red. E. CHOJECKA, Kat. 1982, s. 27–34; H. SUROWIAK-KUSIDŁOWA, *Wnętrza reprezentacyjne gmachu Urzędu Wojewódzkiego i Sejmu Śląskiego w Katowicach. Wybrane zagadnienia*, w: *Sztuka Górnego Śląska na przecięciu dróg europejskich i regionalnych*, red. E. CHOJECKA, Kat. 1999, s. 227–251; D. GŁAZEK, A. LINERT, K. KRZYŻANOWSKA-RUBIN, *Miejski Dom Ludowy w Chorzowie w latach 1934–1939. Zarys działalności*, w: „Zeszyty Chorzowskie” 2002, T. 7, red. Z. KAPALA, s. 66–137; D. GŁAZEK, *Michejda Tadeusz*, w: ChSB 2007, T. 1, red. Z. KAPALA, s. 267–268.

(1887–1929), inżyniera, absolwenta politechniki w Monachium. Gdy starał się o pracę na Śląsku, jego ówczesny pracodawca, wojewoda poznański, z pewną dozą ironii napisał: „Pan Pogoda jest dobrym urzędnikiem administracyjnym, prace jednakowoż jego architektoniczne i projekta dawne pozostawiają niejedno do życzenia – jest i pilnym i sumiennym w badaniu rachunków. [...] Ponieważ p. P. jest z pochodzenia Ślązakiem uważam, że nie powinno mu się robić trudności służenia swej ściślejszej ojczyźnie”⁶. Pomimo nienajlepszych referencji, w latach 1922–1925, zapewne ze względu na braki kadrowe, był kierownikiem Wojewódzkiego Urzędu Budowlanego w Katowicach. Widomym dowodem przeciętnego talentu mogą być domy urzędnicze jego autorstwa postawione przy ul. Jagiellońskiej i Reymonta w Katowicach w 1924 r.

Województwo śląskie było bardzo atrakcyjnym miejscem pracy dla architektów. Jeden z nich, Lucjan Sikorski, tak tłumaczył powody przyjazdu na Śląsk swojemu współpracownikowi Pawłowi Lubinie: „Powiem Panu dlaczego wybrałem Katowice. Bo co prawda w mieście takim, jakim są Katowice, nie ma co szukać, jakby się zdało. Był Poznań, Kraków, Lublin i inne miasta. Mogę Panu powiedzieć, że właśnie w Polsce są tylko dwa miasta, które mają wielką przyszłość. To właśnie Warszawa, drugie miasto Katowice”⁷. Potwierdzeniem tego założenia była duża liczba przyjeżdżających na Śląsk wybitnych indywidualności twórczych. Niektórzy przybywali tylko na kilka lat, inni na kilkanaście. Dużą rolę w tym procesie odgrywała koniunktura budowlana. Nawet w latach kryzysu, dzięki długoterminowym pożyczkom, np. tzw. pożyczce amerykańskiej, nie przestawano budować. Architekci na Śląsku zarabiali więcej niż w innych rejonach Polski, darzono ich szacunkiem, a o wysokim statusie zawodu może świadczyć fakt, że wielu posiadało własny samochód. Z drugiej strony duża rotacja fachowców wiązała się m.in. z ograniczeniami kadrowymi w okresie Wielkiego Kryzysu. Redukcja etatów objęła takich architektów, jak: Jan Zarzycki, Tadeusz Kozłowski czy Maria Wroczyńska. Ci, którzy nie znaleźli zatrudnienia w urzędach państwowych, wyjeżdżali „za chlebem” najczęściej do Warszawy. Także II wojna światowa zmuszała do migracji i emigracji. Karol Schayer po dramatycznej wędrówce po Europie osiadł w Tel Awiwie. Nieliczni, m.in. Tadeusz Łobos, Zbigniew i Wanda Rzepeccy, Kazimierz Sołtykowski, wrócili do Katowic i również po wojnie działali na Śląsku, współtworząc środowisko miejscowych architektów.

W literaturze przyjęło się, że śląska architektura międzywojenna, po konkursach na gmach Sejmu Śląskiego i katedrę w Katowicach, związana

⁶ APK, UWŚL, sygn. P-407.

⁷ Niepublikowane wspomnienia Pawła Lubiny, współpracownika Lucjana Sikorskiego w katowickim magistracie.

była przede wszystkim z absolwentami Politechniki Lwowskiej. Do czołowych reprezentantów tej grupy należał Tadeusz Michejda, który jako mieszkaniec Śląska Cieszyńskiego wykształcił się we Lwowie i około 1924 r. powrócił na Śląsk, gdzie w 1925 r. założył Związek Architektów. Jego charyzmatyczna osobowość oraz argumenty dotyczące możliwości kariery na Śląsku przyciągnęły do Katowic liczną grupę znajomych, w tym najwierniejszych przyjaciół ze studiów. Wspólnie założyli klub formistów „Hu-Hu”, którego zebrania odbywały się w willi Michejdy w Katowicach. Na zdjęciu opublikowanym przez Ewę Stachurę widnieją jego członkowie, m.in. architekci: Jan Bieńkowski, Karol Schayer, Tadeusz Michejda, Tadeusz Łobos, Wanda Petelska-Rzepecka, Witold Kłębkowski, Zbigniew Rzepecki oraz Tadeusz Kozłowski (zob. fot. 1). Co znamienne, wśród nich znajduje się jeden nie-lwowianin – Kazimierz Sołtykowski. Przedstawiona na fotografii ceremonia koronacji Le Corbusiera ma charakter symboliczny – wymienieni twórcy od połowy lat 20. reprezentowali awangardowy kierunek architektury.

Również prześledzenie biogramów pozwala zauważyć, iż po 1925 r. w lokalnym środowisku architektów przeważali absolwenci Politechniki Lwowskiej. Jak wspomniałam, ich twórczość w większości przypadków wyróżniają rozwiązania awangardowe. Należy jednak uważać, aby skoncentrowanie się na dominacji grupy związanej z Lwowem nie stało się podstawą niebezpiecznych generalizacji. W najnowszych opracowaniach niemal każdego zasłużonego twórcę śląskiego określa się jako reprezentanta „szkoły lwowskiej”. Sytuacja jest jednak o wiele bardziej złożona. Po 1918 r. na terenie województwa śląskiego działali absolwenci politechnik niemieckich (Eugeniusz Pogoda, Lucjan Sikorski), politechniki w Gdańsku (Henryk Schmidtke, Odo Litawski), Warszawie (Leon Dietz d’Arma, Władysław Schwarzenberg-Czerny, Jan Bieńkowski czy Marian Helm-Pirgo), a nawet Wyższej Szkoły Budowlanej w Krakowie ze Stanisławem Tabeńskim i z Kazimierzem Sołtykowskim na czele. Niektórzy, np. Leon Dietz d’Arma, mieli również za sobą edukację na Wydziale Architektury kierowanym przez Adolfa Szyszko-Bohusza przy Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. W związku z powyższym najwybitniejsze przykłady śląskiego modernizmu nie są wyłącznie dziełami „szkoły lwowskiej”. Dowodzą tego gmachy Banku Gospodarstwa Krajowego w Katowicach projektu Stanisława Tabeńskiego i Józefa Rybickiego oraz katowicki kościół garnizonowy według projektu Leona Dietz d’Army i Jana Zarzyckiego. W wielu budowlach widać silne związki architektury Katowic i Krakowa: wystarczy porównać katowickie realizacje Mariana Łobodzińskiego z krakowskimi rozwiązaniami Ludwika Wojtyczki.

W latach 30. do Katowic i pobliskich miast docierały dzieła uznanych reprezentantów innych środowisk twórczych. Na ogół stanowiły one pokłosie konkursów architektonicznych lub akcji budowlanych przedsięwzięć. Szcze-

gólnie wyróżniali się architekci warszawscy: Marian Lalewicz, tandem Jadwiga Dobrzyńska i Zygmunt Łoboda czy wreszcie Edgar Norwerth. Przełomową rolę budynku Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych w Katowicach wskazywał Odorowski, jednak przy dzisiejszym stanie badań trudno ustalić, czy, a jeśli tak, to w jaki sposób inne pojedyncze realizacje oddziaływały na miejscowe, częściowo już skonsolidowane środowisko.

Wyróżnikiem lokalnego środowiska architektonicznego było stosowanie nowoczesnych konstrukcji budowlanych. Badacze, przede wszystkim Odorowski, podkreślają, iż miały na to wpływ czynniki państwowe: chęć wykreowania Katowic i Śląska na najnowocześniejsze województwo w Polsce. Dużą rolę odgrywały również kwestie społeczno-ekonomiczne; produkcja stali i zaangażowanie śląskich hut miało stać się odpowiedzią na kryzys, a budowa w założeniu tanich i łatwych w montażu domów – na powszechny brak mieszkań. Rzeczywiście, eksperymentalne, nowoczesne konstrukcje pojawiły się niemal równocześnie w Warszawie i Katowicach. Sprzyjające warunki realizacyjne przyciągnęły na Śląsk doskonałych konstruktorów. Najwybitniejszy z nich – Stefan Bryła, prawdopodobnie nigdy nie związał się ze Śląskiem. Według jego projektu powstały: konstrukcja gmachu skarbowego przy ul. Żwirki i Wigury w Katowicach (1930–1932), budynku Komunalnej Kasy Oszczędności w Chorzowie (1935–1937) oraz hala targowa przy ul. P. Skargi w Katowicach, która była pierwszą w Polsce budowlą spawaną, posadowioną na palach. Obok Stefana Bryły należy wspomnieć nieco zapomnianego inż. Henryka Griffela (ur. 1895), który był niejako „eta towym” współpracownikiem architekta Karola Schayera, prowadząc z nim nawet prywatne biuro konstrukcyjno-architektoniczne. Griffel ukończył Wydział Inżynieryjny Politechniki Lwowskiej. Doświadczenie zawodowe zdobywał m.in. przy budowie katowickiego gmachu skarbowego. Interesowały go problemy teoretyczne, prowadził doświadczenia nad konstrukcjami spawanymi, wynalazł i opatentował produkt nazwany „stal Griffel”. Jego najważniejszym dziełem była konstrukcja gmachu Muzeum Śląskiego w Katowicach. Wśród innych prac można wymienić gmach Międzynarodowego Banku Handlowego przy ul. Mielęckiego w Katowicach⁸. Istotną rolę w środowisku konstruktorów związanych ze Śląskiem odgrywał dr inż. Stefan Kaufman, wieloletni kierownik Oddziału Drogowego i Oddziału Architektoniczno-Budowlanego, naczelnik Wydziału Robót Publicznych Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego. Ukończył Wydział Inżynierii Politechniki Lwowskiej. Jest autorem projektów wielu większych mostów żelbetowych nad Wisłą: pod Nowym Bieruniem, w Wiśle i pod Górą⁹. Ze Śląskim Urzędem Wojewódzkim związany był również inny absolwent Wydziału Inżynierii Politechniki

⁸ APK, UWŚL, sygn. G-401; W. ODOROWSKI, *Architektura Katowic...*, s. 153, 155.

⁹ *Album inżynierów i techników w Polsce*, L. 1932, s. 151.

Lwowskiej – Henryk Zawadowski (1887–1930), późniejszy naczelnik Wydziału Robót Publicznych¹⁰. Do niemal zupełnie zapomnianych należy Lucjan Timofijewicz, autor konstrukcji stalowej domu mieszkalnego profesorów Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych przy ul. Wojewódzkiej w Katowicach. Jest to budowla uznana za najwcześniejszy przykład tego rozwiązania na Śląsku.

W międzywojennej architekturze województwa śląskiego widać wielokierunkowość wpływów, z silnym naciskiem na wiodące ośrodki tego czasu – Warszawę i Lwów, ale także Kraków. Jak wynika z analizy źródeł, pomimo pewnej konsolidacji środowiska na Śląsku, w okresie międzywojennym zachodziła duża rotacja twórców. Stąd zapewne wielość źródeł inspiracji i – mimo uniformizacji modernistycznych form – różnorodność środków wyrazu. Jednocześnie należy podkreślić olbrzymią rolę mecenatu państwowego, reprezentowanego przez Śląski Urząd Wojewódzki i katowicki magistrat.

Niniejszy słownik ma na celu prezentację sylwetek architektów, inżynierów i budowniczych związanych z Katowicami w okresie międzywojennym. Zostali w nim uwzględnieni twórcy, którzy swoją obecnością lub też przez realizacje zaznaczyli się w kulturowym i materialnym obrazie miasta. Niektórzy, po przybyciu do Katowic w latach 20., związali się z nimi na stałe. Byli to m.in. Tadeusz Michejda, Tadeusz Łobos, Lucjan Sikorski, Zbigniew Rzepecki, Leon Dietz d'Arma, Kazimierz Sołtykowski, Stanisław Gruszka, Stefan Kaufman, Witold Kłębkowski, Karol Schayer, Eugeniusz Pogoda, Henryk Schmidtke, Stanisław Tabeński, Karol Tchórzewski oraz Henryk Zawadowski. Inni przebywali na Śląsku tylko czasowo i zrealizowali kilka lub zaledwie jedną budowlę. Przy tej grupie należy poczynić uwagę. Obecny stan badań nad architekturą śląską okresu międzywojennego nie pozwala na przypisanie im większej liczby budowli, można jednak założyć, że przyszłe odkrycia badawcze umożliwią przedstawienie *oeuvre* również tych twórców. Wśród nich można wymienić: Jana Bienkowskiego, Eustachego Chmielewskiego, Witolda Eyssmonta, Odonę Litawskiego, Józefa Rybickiego, Władysława Schwarzenberga-Czernego. Trzecią grupę fachowców nie wiązało ze Śląskiem ani miejsce zatrudnienia, ani zamieszkania. Jednak do włączenia tych osób do *Słownika*... upoważniają ich dzieła, które powstały na terenie Katowic i okolic. Często, tak jak w przypadku gmachów Urzędu Wojewódzkiego i Sejmu Śląskiego w Katowicach, katedry, katowickiej hali targowej czy budynku Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych, były to prawdziwe kamienie milowe w procesie rozwoju architektury miasta i regionu. Do tej grupy twórców należą: Kazimierz Wyczyński, Ludwik Wojtyczka, Stefan Żeleński, Piotr Jurkiewicz, Franciszek Mączyński, Zygmunt Gawlik, Franciszek Krzywda-Polkowski, Marian Lalewicz, Jadwiga Dobrzyńska, Zyg-

---

¹⁰ Ibidem, s. 144.

munt Łoboda, Wacław Nowakowski, Prot Komornicki, Stanisław Brukowski, Kazimierz Wędrowski, Alfred Wiedermann, Stefan Bryła czy Adam Kuryło.

Najsłabiej zbadane pozostaje środowisko budowniczych działających w Katowicach w okresie międzywojennym. Niektórzy kontynuowali swoją działalność sprzed 1922 r. Byli to m.in. Hugo Grünfeld, Karol Krompiec, Henryk Firla, Emanuel Witt, Józef Wuzik czy Rudolf Fischer.

Informacje zgromadzone w *Słowniku...* powinny stać się zaczynem do dalszych, kompleksowych badań nad środowiskiem architektów, inżynierów oraz budowniczych na Śląsku. Wielu z nich bez wątpienia zasługuje na opracowania monograficzne.

Słownik... nie powstałby bez materialnego wsparcia Urzędu Miasta Katowice i Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego, a także życzliwości opiekunów Archiwum Urzędu Miasta Katowice – dr Urszuli Zgorzelskiej oraz Darii Gajtkowskiej. Nieocenioną pomoc otrzymałam od Teresy Kłębkowskiej-Reńskiej, Bożeny Drygas, Mariana Lubiny, Jacka Dębskiego, Piotra Szmitke, Marleny Niestrój, Wojciecha Frazika oraz George’a Arbida, którym pragnę wyrazić w tym miejscu swoją głęboką wdzięczność. Wiele ilustracji pochodzi z zasobu Narodowego Archiwum Cyfrowego. Bardzo dziękuję Panu Dyrektorowi dr. Wojciechowi Woźniakowi za udostępnienie oraz możliwość nieodpłatnej publikacji archiwalnych fotografii obiektów.

Słownik

B

Bieńkowski Jan Bolesław (1899–1969), architekt i konserwator zabytków. Urodził się 5 (lub 7) II w Piotrkowie Trybunalskim. Był synem Jana i Józefy z domu Fulwarskiej. Jan Bieńkowski senior piastował funkcję prezydenta rodzinnego miasta architekta. W 1918 r. Bieńkowski złożył maturę w tamtejszym gimnazjum. W latach 1918–1928 studiował na Wydziale Architektonicznym Politechniki Warszawskiej. Jego specjalizacją była konserwacja zabytków. W 1920 r. w czasie wojny polsko-bolszewickiej brał udział w walkach, w trakcie których został ranny. Po studiach wyjechał na Śląsk. Pracował m.in. w biurze architektonicznym T. Michejdy. Od 15 X 1928 r. do 1 XI 1929 r. był zatrudniony w Wydziale Komunikacyjno-Budowlanym Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego i wykonywał wiele projektów domów mieszkalnych oraz budynków użyteczności publicznej. W 1929 r. objął posadę kierownika Biura do spraw Udziału Województwa Śląskiego w PWK w Poznaniu¹. Z dniem 1 VIII 1929 r. zrezygnował z tej funkcji, prawdopodobnie ze względu na oskarżenie przez dyrekcję Kierownictwa Regulacji Rzeki Wisły z Dopływami o rozmyślne zniszczenie modelu, który miał zostać zaprezentowany na wspomnianej wystawie. Architekt pracował również w Państwowych Zakładach Wodociągowych na Górnym Śląsku. Sporządzał wówczas projekty domów mieszkalnych, budynku administracyjnego, portierni oraz hal maszyn dla stacji pomp i filtrów w Maczkach, prowadził także nadzór architektoniczny nad budową dla wymienionych zakładów. W 1933 r. mieszkał przy ul. Mikołowskiej 15 w Katowicach. Na Śląsku razem z Eustachym Chmielowskim inwentaryzował zabytkowe obiekty, głównie kościoły. W 1933 r. otrzymał uprawnienia budowlane. W latach 1933–1935 piastował stanowisko architekta zdrojowego w Krynicy (Zarząd Zdrojowy w Krynicy). Od 1936 r. przebywał w Warszawie. Został zatrudniony w Wydziale Budowlanym Zarządu Miejskiego w Warszawie², gdzie pracował również po wybuchu II wojny światowej. Uczestniczył w kampanii wrześniowej. Podczas wojny był zatrudniony w różnych przedsiębiorstwach budowlanych. Po wojnie był pracownikiem Wydziału Architektury Zabytko-

---

¹ Andrzej Nitsch podaje lata 1928–1929. A. NITSCH, *Leksykon architektów i budowniczych Polaków i cudzoziemców w Polsce działających*, W. 1988, s. 84.

² Według Nitscha J. Bieńkowski przybył do Warszawy w roku 1935. Ibidem.

wej Biura Odbudowy Stolicy. Wykonywał liczne projekty rekonstrukcji, restauracji i adaptacji zabytkowych budynków w Warszawie, m.in. Królikarni, kamienic przy ul. Krakowskie Przedmieście 53 oraz ul. Nowy Świat 29, szpitala im. Łazarza przy ul. Mostowej, Poczty Saskiej (Pałac Wesslów; 1947–1948) przy ul. Trembackiej, a także budynków Rynku Starego Miasta. Kierował również pracami podczas ich odbudowy. Ze względu na rozwiązanie BOS-u rozpoczął pracę w Ministerstwie Kultury i Sztuki, następnie pracował w Urzędzie Konserwatorskim m.st. Warszawy, Biurach Projektowych „Miastoprojekt Stolica-Wschód” i „Miastoprojekt Stolica-Śródmieście”. Wykładał również w Żeńskiej Szkole Architektury w Warszawie. W 1953 r. został laureatem nagrody państwowej II stopnia. Zmarł 6 II 1969 r. i został pochowany w Warszawie na cmentarzu Powązkowskim. Od 1936 r. był żonaty z Zofią z Narkiewiczów Żakowską, z którą miał córkę Magdalенę (ur. 1938).

Publikacje: *Kolonje robotnicze na Śląsku*, AiB 1930, nr 1–2, s. 43; *Zabezpieczenie budynków zabytkowych w Warszawie*, „Biuletyn Historii Sztuki” 1947, nr 1–2; *Stolica czeka*, „Skarpa Warszawska” 1946, nr 14 (z B. Zborowskim).

Projekty i realizacje: projekt typu domku szeregowego dla kolonii robotniczych w Pawłowie, Makoszowach i Piekarach-Szarleju (1928–1929)³; projekt konkursowy gmachu Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych w Katowicach (1928; z E. Chmielewskim i W. Soboniem; II nagr.); kolonia robotnicza w Makoszowach (1928–1929); kolonia robotnicza w Piekarach-Szarleju (1928–1929); projekt kolonii robotniczej w Knurowie (1928–1929); projekt kolonii robotniczej w Radzionkowie (1928–1929); projekt kolonii robotniczej w Pawłowie (1928–1929; real. 1930); drugi dom funkcjonariuszy policji przy ul. Kilińskiego 21 w Katowicach (proj. 1929); dom mieszkalny pracowników Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego przy ul. Ligonja 48 w Katowicach (proj. 1929, real. 1929–1930; z T. Kozłowskim); projekt portierni i domu administracyjnego Państwowych Zakładów Wodociągowych w Maczkach (1930); projekt kolonii urzędniczej w Maczkach (1930); projekt willi w Maczkach (ok. 1930 z T. Kozłowskim); budynek Komendy Powiatowej i Komisariatu Policji w Pszczynie (ok. 1930 z T. Kozłowskim); dom dwurodzinny dla kolonii urzędniczej przy Państwowych Zakładach Wodociągowych w Maczkach (ok. 1932); hale maszyn stacji pomp i filtrów Państwowych Zakładów Wodociągowych w Maczkach; projekt biblioteki (ok. 1932); projekt konkursowy typów domów mieszkalnych dla bliźniaczego i szeregowego sposobu zabudowania (typowe domy mieszkalne BGK; 1933; II zakup.); gmach Izby Przemysłowo-Handlowej w Sosnowcu (1934; z W. Soboniem); kolonia urzędnicza w Skoczowie; projekt odbudowy Starego Miasta

³ Nitsch wskazuje rok 1927. Ibidem, s. 84.

w Warszawie (1945–1953; z M. Kuźmą); projekt konkursowy gmachu „Czytelnika” w Poznaniu (1947; z P. Bujnickim; wybór do realizacji); projekt oraz kierownictwo prac przy odbudowie i restauracji zabytków w Warszawie: m.in. Królikarni (1959–1964; z K. Zaleską-Kognowicką), kamienic przy ul. Krakowskie Przedmieście 53, ul. Nowy Świat 29 (1950), Szpitala im. Łazarza przy ul. Mostowej, Poczty Saskiej (Pałac Wesslów; z K. Zaleską-Kognowicką) oraz budynków Rynku Starego Miasta 17, 19, 21a (1952–1953; z Z. Krotkiewską) i 23 (1952–1953); wnętrza poczty z A.J. Węgrzeckim i podziemnej restauracji Krokodyl przy Rynku Starego Miasta w Warszawie.

Źródła: APK, UWŚL KB, sygn. 268, 459; APK, UWŚL KB, sygn. 743, 745; AiB 1930, nr 1–2, s. 31, 42, 44, 47; 1932, nr 1, s. 15; nr 5, s. 149, 151, 152, 177, 198; *Avant-gard polonaise. Awangarda Polska 1918–1939*, W. 1981, s. 149, 177; J. CHROŚCICKI, A. ROTTERMUND, *Atlas architektury Warszawy*, W. 1977, s. 77; A. CZAPSKA, *Jan Bienkowski*, w: *Polski słownik biograficzny konserwatorów zabytków*, z. 2, red. H. KONDZIELA, H. KRZYŻANOWSKA, Poz. 2006, s. 15–16; W. CZARNECKI, *Wspomnienia architekta*, T. 2: 1931–1939, oprac. H. GRZESZCZUK-BRENDEL, G. KODYM-KOZACZKO, Poz. 2006, s. 219; *Konkursy architektoniczne w Polsce w latach 1918/1939*, Wr. 1970, VII 17; A. NITSCH, *Leksykon architektów i budowniczych Polaków i cudzoziemców w Polsce działających*, W. 1988, s. 84–85; W. ODOROWSKI, *Architektura Katowic w latach międzywojennych 1922–1939*, Kat. 1994, s. 75, 119–120; E. STACHURA, *Tadeusz Michejda – śląski architekt dwudziestolecia międzywojennego*, w: „Ziemia Śląska” 1989, T. 2, red. L. SZARANIEC, s. 131; I. WISŁOCKA, *Awangardowa architektura polska 1928–1939*, W. 1968, s. 200.

Brenner Filip (Artur?) (?–1941), architekt⁴. Projektant domów głównie dla właścicieli pochodzenia żydowskiego. W okresie międzywojennym mieszkał przy ul. Gliwickiej 10 w Katowicach.

Projekty i realizacje: dom D. i Ł. Felixów przy ul. Podchorążych 3 w Katowicach (1935); dom J. Gutmana przy ul. Kopernika 16/Kilińskiego w Katowicach (proj. 1935); dom J. Rechnica przy ul. Kościuszki 43 w Katowicach (proj. 1936); dom F. Potoka przy ul. Wojewódzkiej 31 w Katowicach (proj. 1935); dom P. i D. Wassertheilów przy ul. Rymera 4 w Katowicach (proj. 1935, real. 1935–1936); dom A. i D. Szczekockich przy ul. Jordana 17 w Katowicach (proj. 1935); dom A. i D. Szczekockich przy ul. Jordana

⁴ Wojciech Migocki podaje, że Artur Brenner działający w okresie międzywojennym w Katowicach urodził się w 1910 r. i był absolwentem Wydziału Architektury Politechniki Lwowskiej. W Katowicach nie działał jednak architekt o tym imieniu. Być może autor pomyłkowo podał błędne imię twórcy i chodzi o Filipa Brennara. W. MIGOCKI, *Działalność lwowskich architektów i plastyków na Górnym Śląsku*, w: *Wszechnica Górnośląska*, T. 2: *Udział lwowian w życiu społecznym Górnego Śląska*, red. M. LUBINA, Kat. 1991, s. 98.

na 19 w Katowicach (1934–1935); dom Towarzystwa Handlowo-Przemysłowego „Jakób Gutman Sp. Akc. Oddział w Katowicach” przy ul. Kopernika 16 w Katowicach (1935); dom E. Skwary przy ul. Kochanowskiego 3 w Katowicach (proj. 1937); dom E. i M. Sercarzy przy ul. Batorego 8 w Katowicach (proj. 1937); projekt garaży przy ul. Ligonia 45 w Katowicach (1938).

Źródła: AUMK, sygn. 1/88, 1/611, 1/612, 1/762, 1/1071, 1/1798, 1/1935; W. MIGOCKI, *Działalność lwowskich architektów i plastyków na Górnym Śląsku*, w: *Wszechnica Górnośląska*, T. 2: *Udział lwowian w życiu społecznym Górnego Śląska*, red. M. LUBINA, Kat. 1991, s. 98; W. ODOROWSKI, *Architektura Katowic w latach międzywojennych 1922–1939*, Kat. 1994, s. 183, 184, 186–188.

Brukalski Stanisław (1894–1967), architekt i urbanista. Urodził się 8 V w Warszawie. Studiował na Wydziale Architektury Uniwersytetu w Mediolanie (1912–1914). Pomiędzy 1916 r. a 1922 r. służył w wojsku. W latach 1918–1925 kontynuował naukę na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej, gdzie w okresie 1921–1924 sprawował funkcję asystenta w Katedrze Projektowania Miejskiego, a w latach 1927–1938 starszego asystenta w Katedrze Projektowania Wiejskiego. Ok. 1930 r. był również zatrudniony w biurze projektowym ZUS-u. W 1929 r. razem z B. Zborowskim wziął udział w wystawie WUWA we Wrocławiu. W 1934 r. z żoną Barbarą Brukalską reprezentował Polskę na kongresie CIAM w Atenach. Przed wojną należał do licznych stowarzyszeń. W 1931 r. piastował funkcję prezesa SAP-u, był członkiem Rady Związku Stowarzyszeń Architektów Polskich (1933), prezesem Koła Architektów w Łodzi (1927), przewodniczącym Komitetu Organizacyjnego na Triennale w Mediolanie (1933). Uczestniczył w kampanii wrześniowej. Internowany podczas II wojny światowej, przebywał w obozie jenieckim w Woldenbergu (1939–1944), gdzie prowadził kursy architektoniczne. Od 1946 r. wykładał na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej. W 1948 r. otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego. W latach 1958–1960 pełnił funkcję dziekana wydziału. Nie przestawał przy tym projektować, m.in. razem z żoną kontynuował prace przy osiedlach na Żoliborzu. Oboje należeli do awangardowego ugrupowania Praesens. Brukalski był współtwórcą i pierwszym prezesem SARP-u. Zmarł 21 I 1967 r. i został pochowany na cmentarzu w Laskach. Jego żoną była architekt Barbara Brukalska z domu Sokołowska. W Katowicach wg jego projektu powstał dom W. i W. Porębskich przy ul. Kaszubskiej 18 (proj. 1933; real. 1938–1939; proj. typowy nr 51 wykonany dla BGK).

Publikacje (wybór): *Nowoczesna architektura*, „Tęcza” 1931, nr 13, s. 7–8 (z B. Brukalską); *Uwagi o organizacji pracy projektodawczej dla drobnego budownictwa mieszkaniowego*, AiB 1934, nr 2, s. 54; *Nasza praca nad mieszkaniem robotniczym*, D.O.M. 1936, nr 10–11, s. 16 (z B. Brukalską).

Wybrane projekty i realizacje: projekt kuźni (1920/1921); projekt koszar gwardii przybocznej (1923/1924); kolonia IV WSM-u w Warszawie-Żoliborzu (przy ul. Krasińskiego, między ul. Suzina i Jaśkiewicza; 1927–1932; z B. Brukalską); sklep firmy Elektrolux w Warszawie (1927; z B. Brukalską); wnętrza statków pasażerskich Batory, Piłsudski, Chrobry, Sobieski (1927–1938; z B. Brukalską); budynek mieszkalny urzędników ZUS-u Warszawa I przy ul. Mickiewicza 27 w Warszawie (1930–1931; z J. Szanajcą); willa własna przy ul. Niegolewskiego 8 w Warszawie (1927–1928, real. do 1935; z B. Brukalską); wnętrze pawilonu Monopolu Spirytusowego na PWK w Poznaniu (1929; grupa Praesens, m.in. B. i S. Brukalscy); rozplanowanie terenów osiedli WSM-u na Żoliborzu w Warszawie między ulicami Krasińskiego, Stołeczna, Słowackiego i pl. Wilsona (1930; z J. Graefem, J. Chmielewskim, S. Filipkowskim); budynek mieszkalny urzędników ZUS-u Warszawa IV przy ul. Mickiewicza 25 w Warszawie (1932–1933; z J. Szanajcą); projekty konkursowe domów dla BGK (1933; z B. Brukalską); dom W. i W. Porębskich przy ul. Kaszubskiej 18 w Katowicach (proj. 1933; real. 1938–1939; proj. typowy nr 51 wykonany dla BGK); kolonia VII osiedla WSM-u w Warszawie-Żoliborzu (przy ul. Suzina, między ul. Próchnika i ul. Sierpecką; 1933–1934; z B. Brukalską); dom mieszkalny pracowników Politechniki Warszawskiej przy ul. Tarczyńskiej w Warszawie (1934–1935); Wystawa Budowlano-Mieszkaniowa BGK na Kole (1935); projekt konkursowy pl. Marszałka J. Piłsudskiego (ob. pl. Zwycięstwa) (1935; z B. Lacherem, J. Szanajcą; III nagr.); kierownictwo opracowania wnętrza statku pasażerskiego Piłsudski (1935; z L. Niemojewskim); projekt konkursowy gmachu Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej w Warszawie (1935; z B. Brukalską); projekt konkursowy domków wielorodzinnych Towarzystwa Osiedli Robotniczych (1936; z B. Brukalską); projekty domów dla Towarzystwa Osiedli Robotniczych (1936; szeregowie domy przy ul. Halnej i Wichrowej na Stokach w Łodzi); projekt konkursowy pawilonu polskiego na Międzynarodową Wystawę Sztuki Dekoracyjnej „Sztuka i Technika” w Paryżu (1937; z B. Pniewskim; wybór do real.); pawilon polski na Międzynarodowej Wystawie Sztuki Dekoracyjnej „Sztuka i Technika” w Paryżu (1937; z B. Pniewskim; nagrodzony złotym medalem); kierownictwo opracowania wnętrza statku pasażerskiego Batory (1937; z L. Niemojewskim); kolonia mieszkaniowa IX WSM-u w Warszawie-Żoliborzu (między ul. Próchnika i ul. Sierpecką; pocz. 1937, ukoń. po 1945; m.in. Teatr „Komedia” wg proj. B. i S. Brukalskich); gmach Ministerstwa Spraw Wewnętrznych przy ul. Rakowieckiej w Warszawie (1938); kierownictwo restauracji i odbudowy Ze-

społu Pałacowego Czapskich, Krasińskich, Raczyńskich przy ul. Krakowskie Przedmieście 5 w Warszawie (adaptacja na Akademię Sztuk Pięknych; 1945–1960); odbudowa oraz nowe realizacje kolonii mieszkaniowej na Nowym Mieście w Warszawie (1946–1955; z B. Brukalską); kolonie mieszkaniowe XI, XII i XIII WSM-u na Żoliborzu w Warszawie (1945–1960; urbanistyka B. Brukalska); domy mieszkalne przy ul. W. Andersa w Warszawie (1949–1960; z B. Andrzejewską, Janczakową, Hincem); budynek Domu Kultury wraz z teatrem na Żoliborzu w Warszawie (1952–1956; z B. Brukalską); kolonia mieszkalna na Nowym Mieście.

Źródła: *Avant-gard polonaise. Awangarda Polska 1918–1939*, W. 1981, s. 150, 151, 175, 191, 196, 200, 206, 212, 222, 226, 256, 257; J. CHROŚCICKI, A. ROTTERMUND, *Atlas architektury Warszawy*, W. 1977, s. 76, 223; G. JONKAJTYS-LUBA, *Profesorowie i docenci*, w: *Warszawska Szkoła Architektury 1915–1965. 50-lecie Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej*, W. 1967, s. 237; J. MINORSKI, *Polska nowatorska myśl architektoniczna w latach 1918–1939*, W. 1970, s. 212; A. NITSCH, *Leksykon architektów i budowniczych Polaków i cudzoziemców w Polsce działających*, W. 1988, s. 163–164; J. PUTKOWSKA, *Wykaz pomocniczych pracowników nauki Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej*, w: *Warszawska Szkoła...*, s. 259; K. STEFAŃSKI, *Ludzie, którzy zbudowali Łódź*, Ł. 2009, s. 38, 39; *Warszawska Szkoła...*, s. 75, 79, 199, 234; I. WISŁOCKA, *Awangardowa architektura polska 1928–1939*, W. 1968, s. 147, 152, 178, 182, 219, il. 139, 224.

Bryła Stefan Władysław (1886–1943), inżynier i konstruktor, dr nauk technicznych. Pionier w zakresie spawanych konstrukcji stalowych, działacz społeczny. Urodził się 17 VIII w Krakowie jako syn Pawła i Eligii z Chrzanowskich. Studiował na Wydziale Inżynierii Lądowej i Wodnej Politechniki Lwowskiej, gdzie otrzymał stopień doktora nauk technicznych (1909) oraz habilitował się ze statyki budowlanej (1910). Odbýwał liczne podróże naukowe, np. w latach 1910–1914 po Azji, Ameryce i Europie. Praktykował w biurach

konstrukcyjnych wieżowców amerykańskich, pracował m.in. przy budowie 250-metrowego nowojorskiego „Woolworth Building”. W czasie I wojny światowej działał w Kijowie oraz na Kaukazie. W 1918 r. brał udział w walkach o Lwów, od 1919 r. do 1920 r. walczył na froncie wschodnim, uczestniczył w Bitwie Warszawskiej. W latach 1919–1921 piastował funkcję naczelnika Wydziału Mostów w Ministerstwie Robót Publicznych. W 1921 r. otrzymał tytuł profesora i objął kierownictwo Katedry Budowy Mostów na Politechnice Lwowskiej. W 1923 r. odbył podróż do Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej. W latach 1926 i 1930 był posłem na Sejm RP. W 1934 r. został

profesorem zwyczajnym Politechniki Warszawskiej, na której wykładał budownictwo. W latach 1938–1943 pełnił obowiązki dziekana Wydziału Architektury. W okresie międzywojennym pracę pedagogiczną godził z projektowaniem. Dla Ministerstwa Robót Publicznych opracował pierwsze na świecie przepisy dotyczące spawania konstrukcji stalowych. Rozwiniął również szeroką działalność społeczną i zawodową. Sprawował liczne funkcje w stowarzyszeniach i organizacjach, m.in. był prezesem Związku Inżynierów i Techników Polskich na Rusi, wiceprezesem Zjazdu Techników Polskich w Moskwie (1917), wiceprezesem Związku Małopolskiego, wiceprezesem sekcji przemysłowej Macierzy Szkolnej i Komitetu Ratunkowego, profesorem Polskiego Kolegium Uniwersytetu w Kijowie, wiceprezesem Międzynarodowego Związku Mostów i Konstrukcji Inżynierskich w Zurychu (1937), przewodniczącym Komisji Budownictwa O.P.L. przy Generalnym Inspektoracie Sił Zbrojnych, przewodniczącym Sekcji Konstrukcji Stalowych Rady Stalowej i wiceprezesem tejże, przewodniczącym Komisji Konstrukcji Stalowych P.K.N., Komisji Konstrukcji Drewnianych P.K.N., Podkomisji Konstrukcji Spawanych P.K.N., członkiem Komisji Betonu i Żelbetonu P.K.N., Komisji Budowlanej P.K.N. oraz wiceprezesem Polskiego Związku Inżynierów Budowlanych, którego był współzałożycielem. Należał również do Polskiego Towarzystwa Naukowego we Lwowie (od 1931), Polskiej Akademii Nauk Technicznych (od 1935), Warszawskiego Towarzystwa Naukowego (1936), Związku Inżynierów i Architektów Jugosławii (jako członek honorowy). W czasie II wojny światowej był dziekanem tajnego Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej. 16 XI 1943 r. konstruktora i jego rodzinę aresztowano. 3 XII 1943 r. Bryła został rozstrzelany w egzekucji ulicznej u zbiegu ulic Puławskiej i Rakowieckiej w Warszawie.

Wybrane publikacje⁵: *Beton w budownictwie*, L.–W. 1921; *Podręcznik statyki budowli*, L.–W. 1922; *Żelbetowe przepusty ramowe*, PT 1922; *Przepisy obliczeń statycznych*, CTL 1923; *Podręcznik budownictwa żelaznego*, L.–W. 1924; *Największe momenty i siły poprzeczne mostów drogowych*, PT 1926; *Parę słów o nowych przepisach mostowych*, CTL 1926; *Spawanie elektryczne żelaza w budownictwie i mostownictwie*, PT 1927; *Potrzeby polskiego mostownictwa*, w: *Księga pamiątkowa Polskiego Towarzystwa Politechnicznego*, L. 1927; *W sprawie polskich przepisów budowlanych*, w: *Księga pamiątkowa...*; *Projektowanie mostów. Linje wpływowe. Łuki. Kratownice*; *Podręcznik Inżynierski w zakresie inżynierii lądowej i wodnej*, T. 2, red. S. BRYŁA, L. 1928; *Katastrofy budowlane*, PT 1928; *Polskie ustawodawstwo mostowe*,

---

⁵ Spis publikacji podano za pracą *Warszawska szkoła architektury 1915–1965. 50-lecie Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej*, W. 1967. We wskazanej pracy nie uwzględniono numerów czasopism oraz stron. Z uwagi na trudności w dostępie do tych pozycji nie uzupełniono brakujących informacji.

CTL 1928; *Budownictwo w Polsce 1928–1938*, PT 1929; *Obliczenie pomostu współpracującego*, PT 1929; *Most na rzece Słudwi pod Łowiczem*, PT 1929; *Początki żelaznych konstrukcji spawanych w Niemczech*, SiCM 1929; *Most żelazny spawany elektrycznie na rzece Słudwi pod Łowiczem*, SiCM 1929; *Rekonstrukcja budowli żelbetowych*, CTL 1929; *Spawane świetliki gmachu P.Z.U. w Warszawie*, SiCM 1929; *Żelazne konstrukcje spawane w fabryce „Perun” w Skarżysku*, SiCM 1930; *Nowe drogi budownictwa żelaznego*, PB 1930; *Spawanie elektryczne żelaza jako warunek rozwoju budownictwa żelaznego*, „Hutnik” 1930; *Żelbetowe budynki szkieletowe*, PB 1930; *Pomost współpracujący pod działaniem siły skupionej*, CTL 1930; *Próby spawanych połączeń na rozerwanie*, CTL 1930; *Żelazne konstrukcje spawane w siedmopiętrowej oficynie P.K.O. w Warszawie*, SiCM 1930; *Żelazne konstrukcje spawane*, CTL 1930; *Żelazne konstrukcje spawane w Hucie Pokój*, SiCM 1930; *Ramy eliptyczne*, PT 1931; *Badania szwajcarskie nad izolacjami mostowemi*, CTL 1931; *Projekt zmiany przepisów żelbetowych*, „Cement” 1931; *Projekt przepisów dotyczących konstrukcji spawanych*, SiCM 1931; *Żelazne mosty spawane*, WD 1931; *Doświadczenie z połączeniami nitowanymi wzmocnionymi przy pomocy spawania*, CTL 1931; *Budowa 16-piętrowego gmachu Tow. „Prudential” w Warszawie*, odbitka z PB 1932, nr 10; *Budowa 14-piętrowego gmachu w Katowicach (z H. Griffelem)*, odbitka z CTL 1932; *Konstrukcja inżynierska Gmachu Tow. „Prudential” w Warszawie*, AiB 1934, nr 9, s. 284; *Stal Isteg za granicą i w Polsce*, „Cement” 1935; *Przepisy projektowania i wykonywania żelaznych konstrukcji spawanych*, w: *Podręcznik Inżynierski w zakresie inżynierii lądowej i wodnej*, T. 4, red. S. BRYŁA, L.–W. 1936; *Przepisy dotyczące obliczania i wykonywania konstrukcji betonowych i żelbetowych*, ibidem; *Wzmacnianie konstrukcji żelaznych przy pomocy spawania*, ibidem; *Wkładki specjalne w konstrukcjach żelbetowych*, ibidem; *Żelazne budynki szkieletowe*, ibidem; *Obliczenia konstrukcji stalowych na podstawie plastyczności materiału w świetle najnowszych doświadczeń*, PT 1936; *Konstrukcja stalowa gmachu Marynarki Wojennej w Warszawie (referat na II Zjazd Inżynierów Budowlanych w Katowicach)*, W. 1936; *Doświadczenie z dźwigarami wzmocnionymi przy pomocy spawania (wspólnie z dr. Chmielowcem; referat na II Zjazd Inżynierów Budowlanych w Katowicach)*, W. 1936; *Spawanie a kształty profilów walcowanych (referat na II Zjazd Inżynierów Budowlanych w Katowicach)*, W. 1936; *Doświadczenia z wkładkami specjalnymi (z prof. dr. Huberem; referat na IV Zjazd Inżynierów Budowlanych w Katowicach)*, W. 1936; *Konstrukcje spawane w fabryce „Perun” w Warszawie*, SiCM 1936; *Konstrukcje spawane w zastosowaniu do budynków bibliotecznych*, SiCM 1936; *Stalowy szkielet spawany gmachu Marynarki Wojennej w Warszawie*, SiCM 1936; *Nowsze doświadczenia ze stalą Isteg*, PB 1936; *Nowe przepisy żelbetowe z zakresu wykonawstwa w zastosowaniu praktycznym*, PT 1936; *Spawana konstrukcja stalowa hali targowej w Katowi-*

cach, CTL 1936; *O naprężeniach termicznych w połączeniach spawanych*, CTL 1936; *Spawanie na II Kongresie Mostów i Konstrukcyj Inżynierskich w Berlinie*, SiCM 1936; *Konstrukcje stalowe na II Międzynar. Kongresie Mostów i Konstrukcyj Inżynierskich w Berlinie*, PB 1936; *Budownictwo wobec obrony przeciwlotniczej*, PT 1936; *Rozbudowa Tomaszowskiej Fabryki Sztucznego Jedwabiu*, CTL 1936; *Wzmacnianie betonu za pomocą siatki jednolitej przeciw skoncentrowanym obciążeniom i uderzeniom*, PT 1936; *Betonowanie na mrozie*, PB 1937; *Chlorek wapnia w żelbetnictwie*, „Cement” 1937; *Teoretyczna i rzeczywista ważność elementów żelbetowych*, PB 1937; *Stale wysoko-wartościowe*, „Cement” 1937; *Mosty stalowe w świetle II Międzynarodowego Kongresu Mostów i Konstrukcyj Inżynierskich w Berlinie*, WD 1937; *Najnowsze prądy w budownictwie stalowym*, PT 1937; *Hala targowa w Katowicach*, SiCM 1937; *Beton w budownictwie wiejskim*, wyd. II, L.–W. 1937; *Naprężenia poprzeczne w belkach zginanych* (z dr. Chmielowcem), PB 1937; *Mosty a obrona przeciwlotnicza*, PT 1937; *Statyka budowlana* (Cz. 1–4) z *Atlasem rysunków do statyki budowlanej* – skrypt do wykładów na tajnym kursie Politechniki Warszawskiej (1941).

Projekty i realizacje: most stalowy spawany na rzece Śludwi w Małżycach pod Łowiczem (1928–1929); blachownicowy most spawany pod Łowiczem (z W. Ponizem); dom podoficerski dla 56 rodzin przy ul. Świętokrzyskiej we Lwowie (ok. 1929); konstrukcja gmachu PZUW przy ul. Kopernika 36–40 w Warszawie; konstrukcja gmachu Urzędu Telekomunikacyjnego i Telegraficznego przy ul. Nowogrodzkiej 45 w Warszawie (1928–1934; arch. J. Pu-terman-Sadłowski i W. Radlow); konstrukcja gmachu PKO w Warszawie z kopułą z rur stalowych (1931–1933); konstrukcja gmachu Towarzystwa Ubezpieczeniowego „Prudential” przy pl. Powstańców Warszawy w Warszawie (1931–1933, arch. M. Weinfeld); konstrukcja domu FKW (tzw. Dom bez kantów) przy ul. Krakowskie Przedmieście 11 w Warszawie (1932–1934; arch. C. Przybylski); konstrukcja Szpitala Okręgowego im. Marszałka Józefa Piłsudskiego przy al. Niepodległości 218 w Warszawie (pocz. bud. 1936); konstrukcja Muzeum Narodowego przy al. 3 Maja 3 w Warszawie (1927–1932; 1935–1938); konstrukcja gmachu Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie (1934); konstrukcja gmachu Urzędów Skarbowych przy ul. Żwirki i Wigury w Katowicach (proj. 1929–1930; real. do 1934; arch. T. Kozłowski); konstrukcja gmachu dowództwa Marynarki Wojennej przy al. Żwirki i Wigury w Warszawie (1933–1935; arch. R. Świerczyński); konstrukcja budynku Komunalnej Kasy Oszczędności w Chorzowie (1935–1937; arch. S. Tabeński); konstrukcja hali targowej w Katowicach (1935); konstrukcja gmachu Szpitala Wojskowego przy al. Niepodległości w Warszawie (1937); projekt konstrukcji kościoła w Częstochowie; projekt konstrukcji fabryki Perun w Skarżysku.

Źródła: AiB 1929, s. 67; *Avant-gard polonaise. Awangarda Polska 1918–1939*, W. 1981, s. 258; *Czy wiesz, kto to jest?*, red. S. ŁOZA, W. 1938, s. 77–78 (fotografia); J. CHROŚCICKI, A. ROTTERMUND, *Atlas architektury Warszawy*, W. 1977, s. 76, 171, 183, 223; G. JONKAJTYS-LUBA, *Profesorowie i docenci*, w: *Warszawska Szkoła Architektury 1915–1965. 50-lecie Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej*, W. 1967, s. 237–238; J. MINORSKI, *Polska nowatorska myśl architektoniczna w latach 1918–1939*, W. 1970, s. 208; *Politechnika Lwowska, jej stan dzisiejszy i potrzeby*, L. 1932, s. 89–94; *Słownik polskich pionierów techniki*, red. B. ORŁOWSKI, Kat. 1984, s. 31; M. WEINFELD, *Gmach Tow. „Prudential”*, AiB 1934, nr 9, s. 267–287; I. WISŁOCKA, *Awangardowa architektura polska 1928–1939*, W. 1968, s. 186, il. 174–175.

Bubała Paweł, budowniczy. W okresie międzywojennym pełnił funkcję urzędnika, kierownika budowlanego w Urzędzie Budownictwa Naziemnego katowickiego magistratu (udokumentowane lata: 1930–1931).

Źródła: AUMK, Akta Urzędu Budownictwa Naziemnego Magistratu w Katowicach [zbiór bez inwentarza].

Bzdok Piotr (1882–?), budowniczy. Urodził się 18 VI. W latach 1908–1934 piastował stanowisko budowniczego miejskiego, kierownika Urzędu Budownictwa Nadziemnego katowickiego magistratu. W związku z pełnioną funkcją odbywał podróże służbowe, m.in. w 1929 r. wyjechał do Wrocławia, aby obejrzeć wystawę *Wohnungs und Werkraum*. W 1934 r. przeszedł na emeryturę. Po wojnie mieszkał przy ul. Sienkiewicza 11/4 w Katowicach.

Źródła: APK, Akta miasta Katowic, sygn. 128; AUMK, Akta Urzędu Budownictwa Naziemnego Magistratu w Katowicach [zbiór bez inwentarza].

Chmielewski Eustachy Feliks Antoni (1900–1977), architekt i urbanista. Urodził się 20 IX w Wyżnicy. Ukończył gimnazjum w Kamionce Strumiłowej. W latach 1919–1924 studiował na Wydziale Architektury Politechniki Lwowskiej⁶. Praktykę odbył u prof. W. Minkiewicza we Lwowie. 5 III 1925 r. rozpoczął pracę w Oddziale Architektoniczno-Budowlanym Wydziału Komunikacyjnego i Robót Publicznych w Śląskim Urzędzie Wojewódzkim w Katowicach jako urzędnik techniczny. W tym samym roku ustąpił ze stanowiska, ale po dwóch miesiącach przerwy, 16 X 1925 r. ponownie został przyjęty do służby państwowej. W okresie od 31 X 1926 r. do 21 VII 1928 r. stał na czele kierownictwa budowy państwowego gimnazjum w Bielsku. Od 21 VII 1928 r. do 31 V 1929 r. kierował budową gmachu Szkół Techniczno-Zawodowych (Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych) w Katowicach. Zwolniono go z powodów służbowych, proponując przejście do Wojewódzkiego Urzędu Budownictwa Naziemnego w Cieszynie. Najprawdopodobniej nie zgodził się na przeniesienie i rozpoczął pracę w biurze konstrukcyjnym Wydziału Komunikacyjno-Budowlanego Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego, projektując i kierując budową domu dla profesorów Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych w Katowicach. Funkcję tę pełnił do 31 X 1929 r. W tym czasie projektował również w ramach prywatnej praktyki, m.in. szkołę powiatową w Ligocie na Śląsku Cieszyńskim. Podczas pobytu w Katowicach udzielał się w Związku Architektów na Śląsku. W 1925 r. i 1926 r. był zastępcą sekretarza. W tym czasie razem z Janem Bienkowskim inwentaryzował śląskie zabytki, przede wszystkim kościoły. W 1930 r. wygrał konkurs na stanowisko kierownika Oddziału Budowlanego w Dyrekcji Robót Publicznych Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu. W 1935 r. lub 1938 r. został naczelnikiem Wydziału Budownictwa Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w Warszawie. Według wspomnień Władysława Czarneckiego obie funkcje pełnił przez pewien czas równolegle. W latach 1938–1939 był również p.o. dyrektora Departamentu Budownictwa w Ministerstwie Odbudowy Kraju. W okresie międzywojennym mieszkał w domu należącym do zaprojektowanego przez niego kompleksu

⁶ Autorzy książki *Konkursy architektoniczne w Polsce w latach 1918/1939* jako miejsce edukacji E. Chmielewskiego mylnie podają Politechnikę Warszawską. Zob. *Konkursy architektoniczne w Polsce w latach 1918/1939*, Wr. 1970 [bez paginacji].

przy ul. Promienistej 24a w Poznaniu, a po przeniesieniu się do Warszawy w domach Wedla przy ul. Puławskiej 24 (1939). W 1936 r. wziął udział w poznańskiej wystawie Sztuka, Kwiaty, Wnętrze. W 1937 r. starał się o uprawnienia budowlane. Udzielał się w poznańskim oddziale SARP-u: w 1934 r. i w czasie kadencji od 12 II 1938 r. do 20 III 1939 r. był jego wiceprezesem. We wrześniu 1939 r. razem z rodziną został ewakuowany do Łucka. Po wojnie pracował m.in. w Poznaniu, Warszawie i Rzeszowie. W Warszawie był zatrudniony w Ministerstwie Budownictwa oraz państwowym biurze projektowym. Zmarł w 1977 r. Jego żoną była Hanna z domu Ścibor-Rylska z Lipnicy. Mieli syna Jana Eustachego (ur. 1941), architekta.

Projekty i realizacje: projekt i kierownictwo budowy gmachu Urzędu Celnego w Dębiczu (1925); projekt i kierownictwo budowy Urzędu Celnego w Pawłowie (1925); projekt i kierownictwo budowy szkoły powszechnej w Łaziskach Górnych (1925)⁷; projekt konkursowy na budynek Domu Ludowego i Łaźni w Królewskiej Hucie (ob. Chorzów; 1925, III nagr.)⁸; szkoła w Wapienicy (1925–1929); projekt oraz kierownictwo budowy szkoły powiatowej w Wodzisławiu (1925–1929)⁹; projekt konkursowy ratusza w Królewskiej Hucie (ob. Chorzów; 1926; II nagr.); kierownictwo budowy państwowego gimnazjum w Bielsku (1926–1928); opracowanie projektu (współautorstwo?) i kierownictwo prac przy budowie Magazynu Wyrobów Tytoniowych przy ul. Ligonia 35 w Katowicach (proj. 1926, real. 1926–1927); kierownictwo budowy szkoły w Głożynach (1927); projekt konkursowy gmachu Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych w Katowicach (1928; z W. Soboniem i J. Bieńkowskim; II nagr.)¹⁰; projekt konkursowy gmachu Syndykatu Hut Żelaznych w Katowicach (1928; z T. Łobosem, zakup.); kierownictwo budowy gmachu Szkół Techniczno-Zawodowych w Katowicach (1928–1929); projekt konkursowy sanatorium dla dzieci w Istebnej (1929 r.; z W. Soboniem; II nagr.); projekt budynków skarbowych w Mysłowicach, Królewskiej Hucie i Bielsku (1928; z M. Łobodzińskim?); projekt domu dla urzędników w Bielsku (1928); projekt domu dla profesorów Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych przy ul. Wojewódzkiej 23 w Katowicach (1929, real. 1929–1931); projekt i kierownictwo budowy domu dla dełożowanych z terenu budowy gmachu Szkół Techniczno-Zawodowych w Katowicach (1929); projekt seminarium na-

⁷ Czarnecki wspomina, że E. Chmielewski zaprojektował szkołę w Łaziskach Dolnych. Zob. W. CZARNECKI, *Wspomnienia architekta*. T. 2: 1931–1939, oprac. H. GRZESZCZUK-BRENDEL, G. KODYM-KOZACZKO, Poz. 2006, s. 219.

⁸ Jak przekonuje Nitsch, projekt został wykonany z T. Łobosem i uzyskał IV nagrodę. Zob. A. NITSCH, *Leksykon architektów...*, s. 4 (teczka „C”).

⁹ Nitsch podaje, że realizacja powstała przy współpracy z W. Soboniem, wskazuje również rok 1930 r. Ibidem, s. 107 (teczka „S”).

¹⁰ Według Odorowskiego projekt, który został wykonany z K. Tchórzewskim otrzymał V nagrodę. Zob. W. ODOROWSKI, *Architektura Katowic...*, s. 114.

uczucielskiego w Pszczynie (1930; z W. Soboniem); projekt oraz kierownictwo budowy szkoły powiatowej w Ligocie na Śląsku Cieszyńskim; projekt oraz kierownictwo budowy trzech bloków robotniczych w Szopienicach; plan przebudowy zabytkowego kościoła w Łobżenicy (1929–1938); budynek Wydziału Rolniczo-Leśnego Uniwersytetu Przyrodniczego na Sołaczu (1929–1938); plan ogólny zabudowy Szamotuł (1929–1938); plan ogólny zabudowy Kościana (1929–1938); kolonia domów mieszkalnych w Katowicach-Szopienicach (1931; z W. Soboniem); projekt konkursowy planu regulacji miasta Katowice (1935; z R. Pękalskim; III nagr. *ex aequo*); domy szeregowo przy ul. Promienistej 22/30 w Poznaniu (1937–1939); plan regulacji Pola Mokotowskiego (1936; z R. Pękalskim; zakup.); kościół w Bączeniu Dolnym (po 1945); szkoła w Lipnicy Dolnej (po 1945); składnica Centrosam w Warszawie (po 1945; z inż. Brilem); składnica Centrosam w Rzeszowie (po 1945; z inż. Brilem); wnętrza Wytwórni Papierów Wartościowych w Warszawie (po 1945); dom dla profesorów Uniwersytetu Warszawskiego w Warszawie (po 1945); dom inż. Bilczewskiego w Kętach (po 1945); projekt konkursowy prefabrykowanych elementów metalowych (po 1945; III nagr.); projekt konkursowy wieloblokowego budynku mieszkalnego (po 1945; wyróż.); projekt konkursowy gmachu Banku Rolnego w Rzeszowie (po 1945; I nagr.); projekt konkursowy typowej szkoły podstawowej (po 1945); plan zabudowy rynku w Katowicach (1946–1947; IV nagr.).

Źródła: APK, UWŚL, sygn. E-31, 425, 868; APK UWŚL KB, B-50, sygn. 2, 20; AiB 1929, s. 158; 1930, nr 1–2, s. 24–25, 32–35; 1932, nr 6, s. 180; 1934, nr 8, s. 261; *Atlas architektury Poznania*, red. J. PAZDER, Poz. 2008, s. 242; AUMK, sygn. 1/1067; *Avant-gard polonaise. Awangarda Polska 1918–1939*, W. 1981, s. 181; A. CZAPSKA: *Jan Bienkowski*, w: *Polski słownik biograficzny konserwatorów zabytków*, z. 2, Poz. 2006, s. 15–16; W. CZARNECKI, *Wspomnienia architekta*. T. 2: 1931–1939, oprac. H. GRZESZCZUK-BRENDEL, G. KODYM-KOZACZKO, Poz. 2006, s. 5, 122, 178, 219; W. CZARNECKI, *Wspomnienia architekta*. T. 3: 1939–1983, oprac. H. GRZESZCZUK-BRENDEL, G. KODYM-KOZACZKO, Poz. 2008, s. 33; „Komunikat SARP” 1936, nr 10, s. 37; 1939, nr 4–5, s. 2–3; *Konkursy architektoniczne w Polsce w latach 1918/1939*, Wr. 1970, I 24, III 15, XI 16; A. NITSCH, *Leksykon architektów i budowniczych Polaków i cudzoziemców w Polsce działających*, W. 1988, s. 3–4; W. ODOROWSKI, *Architektura Katowic w latach międzywojennych 1922–1939*, Kat. 1994, s. 110, 114, 123–124.

Czeczott-Danilewicz Witold Eugeniusz (1895–1943 lub 1944) architekt. Urodził się 6 IX w Nowogródzkim (wg innych dokumentów w Warszawie). Był synem ziemianina Stanisława Alojzego i Heleny z Suchołolskich¹¹. Ukończył Gimnazjum Polskie im. A. Mickiewicza w Warszawie

¹¹ Autorzy publikacji jako datę urodzin wskazują rok 1899. *Konkursy architektoniczne...*

(1915). W czasie I wojny światowej służył w armii rosyjskiej, początkowo w oddziałach technicznych. W 1918 r. wstąpił do I Korpusu Wojska Polskiego. Od 1918 r. studiował na Politechnice Warszawskiej, gdzie został wyróżniony za osiągnięcia naukowe. Studia kontynuował w Paryżu jako stypendysta rządu Republiki Francuskiej. W 1929 r. otrzymał dyplom inżyniera-architekta, a rok później uzyskał uprawnienia budowlane. Następnie rozpoczął samodzielną praktykę, realizując m.in. zlecenia Ministerstwa Sprawiedliwości oraz Ministerstwa Robót Publicznych w Warszawie. W 1929 r. rozpoczął pracę w Departamencie Budownictwa Ministerstwa Spraw Wojskowych. Dwa lata później delegowano go na Górny Śląsk w charakterze przedstawiciela wspomnianej instytucji przy magistracie w Katowicach oraz Królewskiej Hucie. W 1934 r. objął funkcję kierownika budowy domów Towarzystwa Osiedli Robotniczych w Chorzowie. W latach 1935–1936 był zatrudniony w referacie budowlanym Starostwa w Będzinie. Od stycznia 1937 r. piastował funkcję kierownika referatu budowlanego magistratu w Chorzowie. W 1938 r. chciano mu powierzyć stanowisko kierownika Urzędu Budownictwa Naziemnego katowickiego magistratu, ale ostatecznie mianowano Witolda Kłębkwskiego. W 1927 r. zakupił ruiny zamku w Morsku, aby wybudować na ich terenie dom własny. Od 1 IX 1934 r. jego żoną była Janina z domu Stróż. Zginął w czasie II wojny światowej, w 1943 lub 1944 r. w Morsku k. Zawiercia.

Projekty i realizacje: projekt konkursowy pawilonu polskiego na Międzynarodowej Wystawie Sztuki Dekoracyjnej w Paryżu (1923; z W. Hennebergiem; I nagr., jedna z czterech równorz.); projekt konkursowy domów robotniczych (1924; I nagr.); projekt konkursowy gmachu Sądu Okręgowego w Warszawie (1924; I nagr.); projekt konkursowy gmachu Domu Ludowego w Łodzi (1925; z J. Lisieckim, IV nagr.)¹²; projekt konkursowy regulacji pl. Saskiego w Warszawie (ok. 1927; z G. Taube jr., J. Neymanem); gmach Sądu Okręgowego w Nowogrodku (1928; z J. Neymanem); gmach Sądu Grodzkiego w Kowlu (1928; z J. Neymanem); gmach Sądu Grodzkiego w Krzemieńcu (1928; z J. Neymanem)¹³; projekt i kierownictwo budowy koszar oraz innych obiektów dla 75 pp w Królewskiej Hucie (ob. Chorzów); dom własny na terenie ruin zamku w Morsku, u stóp wzgórza zamkowego (1929–1933); projekt konkursowy na typy mieszkań o 4 kondygnacjach przy zabudowie nowych dzielnic miasta; konkurs Ministerstwa Robót Publicznych (1930; zakup.)¹⁴; kościół garnizonowy w Równem (1931); koszary piechoty w Równem (1931; z S. Zalewskim); projekt i kierownictwo budowy koszar oraz izby chorych dla 73 pp w Katowicach (proj. 1931, real. do 1933); pro-

¹² Nitsch podaje rok 1926. Zob. A. NITSCH, *Leksykon architektów...*, s. 103 (teczka „C”).

¹³ Według Nitscha gmachy sądów w Kowlu, Krzemieńcu i Nowogrodku powstały w 1931 r. Ibidem.

¹⁴ Nitsch wskazuje rok 1929. Ibidem.

jekt rekonstrukcji kościoła pw. św. Wawrzyńca w Chorzowie; kierownictwo prac przy przeniesieniu drewnianego kościoła pw. św. Wawrzyńca z Knurowa do Chorzowa; projekt kaplicy-pomnika walk z bolszewikami w Radzyminie pod Warszawą; szkoła powszechna w Lgocie; szkoła powszechna w Rokitnie Szlacheckim; szkoła powszechna w Chruszczobrodzie; szkoła powszechna w Jaworniku; fabryka Standard Gips w Jędrzejowie; dom Stowarzyszenia Sióstr Marii w Katowicach; domy robotnicze w Łodzi (z J. Lisieckim).

Źródła: APK, UWŚL KB, sygn. K-337; AUMK, sygn. 2/423; AiB 1925–1926, nr 8, s. 14–15; 1927, s. 111; 1933, nr 10–12, s. 18, 326, 374–375; T. BARUCKI, *Architektura II Rzeczypospolitej na jej ziemiach wschodnich*, „Komunikat SARP”, maj–czerwiec 2007, s. 26; Z. KAPALA, Czeczott-Danilewicz Witold Eugeniusz, w: ChSB 2007, s. 54–55; *Konkursy architektoniczne w Polsce w latach 1918/1939*, Wr. 1970, VII 12, XIV 2; J. MINORSKI, *Polska nowatorska myśl architektoniczna w latach 1918–1939*, W. 1970, s. 207; A. NITSCH, *Leksykon architektów i budowniczych Polaków i cudzoziemców w Polsce działających*, W. 1988, s. 103; *Warszawska Szkoła Architektury 1915–1965. 50-lecie Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej*, W. 1967, s. 300.

D

Daun Fryderyk Waclaw, architekt (?) i rządowo uprawniony budowniczy. W końcu lat 20. (udokumentowany 1929 r.) pełnił funkcję Dyrektora Głównego FKB. W 1933 r. uzyskał uprawnienia budowlane. Mieszkał przy ul. Zielonej 22 w Katowicach.

Projekty i realizacje: gmach Ośrodka Wychowania Fizycznego przy ul. Raciborskiej 1 w Katowicach (proj. 1935, real. 1935–1936); projekt willi inż. O. Popowicza przy ul. Oblatów 20b w Katowicach (proj. 1936); projekt willi Hlondów przy ul. Poleskiej 2 w Katowicach (1937; niezreal.); dom A. i E. Walotków przy ul. Górnika 4 w Katowicach (proj. 1938, real. 1938–1939); projekt nadbudowy domu R. i W. Drostów przy ul. Rymera 1 w Katowicach (1939); dom K. Słodczyka przy ul. Grażyńskiego 59 w Katowicach (proj. 1938, real. 1938–1939).

Źródła: AUMK, sygn. 1/220, 1/1836, 2/194, 2/320; APK, UWŚL KB, sygn. 268.

Dietz d'Arma Leon (1902–1972), architekt. Urodził się 22 VII w Warszawie jako syn Władysława i Aleksandry z Kowalewskich. Ukończył szkołę kadetów marynarki w Petersburgu. Studiował również w Kijowie, Krakowie: na Wydziale Architektury Akademii Sztuk Pięknych (u Adolfa Szyszko-Bohusza), oraz Warszawie. W 1933 r. otrzymał dyplom architekta na Politechnice Warszawskiej. W latach 1929–1931 pracował w Urzędzie Miejskim w Katowicach. W tym czasie miał okazję odbywać liczne podróże naukowe, m.in.

w 1929 r. zwiedził wystawę budownictwa współczesnego we Wrocławiu *Wohnungs und Werkraum*¹⁵. W okresie międzywojennym należał do Deputacji Administracyjnej dla spraw urbanistyczno-estetycznych przy katowickim

¹⁵ W prośbie o delegację z 13 IX 1929 r. napisał: „Wobec doniosłości Wystawy budowlano-mieszkaniowej we Wrocławiu uważam za konieczne, celem pogłębienia swoich wiadomości fachowych zwiedzenie tejże”. APK, 12/81/0 Akta miasta Katowice, sygn. 128.

magistracie. Prawdopodobnie, po odejściu z Urzędu Miasta w Katowicach rozpoczął prywatną praktykę. W 1937 r. Śląski Urząd Wojewódzki zwrócił się do niego z prośbą o opracowanie projektów szkół powszechnych. Udzielał się w oddziale oraz Radzie Krajowej SARP-u. Od 1935 r. piastował funkcję jej prezesa. W latach 1936–1939, 1945–1947 oraz w 1950 r. był szefem śląskiego oddziału SARP-u. Posiadał tytuł rzeczoznawcy sądowego w zakresie budownictwa. W 1938 r. mieszkał przy ul. Kopernika 12 (14) w Katowicach. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w Krakowie. W latach 1951–1962 pracował w Poznaniu, następnie w Zabrzu. Zgromadził kolekcję miniatur, która stanowi podstawę ekspozycji w Muzeum Wnętrz Zabytkowych w Pszczynie. W 1967 r. napisał pracę doktorską *Miasto Zabrze. Jego rozwój i przeobrażenia przestrzenne*. Architekt opracował ją w Zakładzie Badań Naukowych GOP PAN w Zabrzu, pod kierunkiem naukowym prof. G. Ciołka i doc. H. Adamczewskiej-Wejchertowej. Doktorat został opublikowany w „Kronikach Miasta Zabrze”. Architekt zmarł 9 I 1972 r. w Zabrzu.

Publikacje: *Nowe osiedle robotnicze w Siemianowicach*, D.O.M. 1932, nr 4, s. 47–51; *Kościół Garnizonowy w Katowicach*, AiB 1933, nr 5, s. 162; *Miasto Zabrze. Jego rozwój i przeobrażenia przestrzenne*, „Kroniki Miasta Zabrze” 1973, nr 6, s. 87–129; 1974, nr 7, s. 123–175.

Projekty i realizacje: projekt kolonii akademickiej Towarzystwa Wzajemnej Pomocy Studentów UJ-u im. Fr. X. Friedricha w Pławnej (ok. 1920; z Z. Zarębą); projekt willei (1925); projekt hotelu nadmorskiego Pod Delfinem (1925); kasyno oficerskie przy ul. Raciborskiej w Katowicach (1930); kościół garnizonowy pw. św. Kazimierza przy ul. M. Skłodowskiej-Curie w Katowicach (z J. Zarzyckim; 1930–1933); kolonia robotnicza w Siemianowicach Śląskich (1931); projekt wieży kościoła garnizonowego w Katowicach (1933); projekt dobudowy kaplicy i domu parafialnego przy kościele garnizonowym w Katowicach (1938); żeńska szkoła powszechna im. Królowej Jadwigi przy ul. Bogucickiej w Katowicach (proj. 1929, real. 1930–1933); projekt wejścia głównego na Tor Wyścigowy TWKZZ-u w Katowicach-Brynowie (1931); projekt trybuny Toru Wyścigowego TWKZZ-u tamże (1931); projekt trybuny o 300 miejscach Toru Wyścigowego TWKZZ-u tamże (1932); budynek kas Totalizatora Toru Wyścigowego TWKZZ-u tamże (1932); projekt latarni ulicznych dla Wspólnoty Interesów na Wystawie Drogowej w Warszawie (1935); szkoła powszechna w Wełnowcu (ob. szkoła podstawowa przy ul. Dekerta 1 w Katowicach; proj. 1936); willa Jawa w Wiśle-Jonidle (1937); budynek Domu Żołnierza przy ul. Koszarowej w Katowicach (proj. 1938, real. 1938–1939); szkoła powszechna w Pogwizdowie (przed 1939); prowizoryczny dworzec autobusowy PKS-u przy ul. Zamkowej w Katowicach (proj. 1946, real. 1946–1947); szkoła powszechna w Bieruniu; szkoła powszechna w Jaworzu; szkoła powszechna w Tychach; szkoła powszechna w Ligocie; projekt gimnazjum w Żorach.

Źródła: APK, 12/81/0 Akta miasta Katowice, sygn. 128; APK, UWŚL KB, sygn. 1088; AUMK, sygn. 1/65, 1/814–815, 2/36, 2/172 a; AiB 1935, nr 6–7–8, s. 258; „Architekt” 1925, nr 6, s. 6–7; *Czy wiesz, kto to jest?*, red. S. ŁOZA, W. 1938, s. 141 (fotografia); M. DZIEWOŃSKI, *Katowice w latach 1922–1944*, w: *Katowice. Ich dzieje i kultura na tle regionu*, W. 1976, s. 162; „Komunikat SARP” 1938, nr 10, s. 1; D. KONARZEWSKI, *Modernizm i góry. O międzywojennej architekturze miejscowości wypoczynkowych Śląska Cieszyńskiego na przykładzie Istebnej, Ustronia i Wisły*, w: *Oblicza sztuki 20-lecia międzywojennego na obszarze obecnego Województwa Śląskiego*, red. T. DUDEK-BUJAREK, Kat. 2011, s. 172–173; J. MINORSKI, *Polska nowatorska myśl architektoniczna w latach 1918–1939*, W. 1970, s. 207; R. NAKONIECZNY, *Szkieletowe budownictwo stalowe, szkoły i ośrodki rekreacji – czyli trzy odsłony śląskiej idei postępu i nowoczesności w architekturze*, w: *Oblicza sztuki 20-lecia międzywojennego na obszarze obecnego Województwa Śląskiego*, red. T. DUDEK-BUJAREK, Kat. 2011, s. 27, 31; W. ODOROWSKI, *Architektura Katowic w latach międzywojennych 1922–1939*, Kat. 1994, s. 138, 140–143; *SARP 1925–1995. 70 lat działalności organizacji architektonicznych na Górnym Śląsku*, Kat. 1998, s. 21; *Warszawska Szkoła Architektury 1915–1965. 50-lecie Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej*, W. 1967, s. 303; informacje zawarte w Internecie na stronie: <http://www.widokówki.gorlice.pl> [data dostępu: 12 IX 2011].

Dobrzyńska Jadwiga (1898–1940), architekt. W latach 1917–1922 studiowała na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej. Projektowała razem z mężem Zygmuntem Łobodą. Prowadziła w Warszawie prywatną praktykę architektoniczną. Zmarła w Warszawie.

Projekty i realizacje: projekt konkursowy gmachu Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego przy ul. Rakowieckiej w Warszawie (1923; z S. Sienickim; II nagr.); projekt konkursowy Muzeum Narodowego w Warszawie (1924; z B. Żurkowskim; zakup.); projekt konkursowy dwóch szkół powszechnych siedmioklasowych dla 800 dzieci w Biłgoraju (1925; z Z. Łobodą; I nagr.); projekt konkursowy gmachu Domu Ludowego w Łodzi (1925; z Z. Łobodą; III nagr.)¹⁶; projekt konkursowy regulacji i zabudowy Radomia (1926; z Z. Łobodą i A. Węgrzeckim; II nagr.); projekt konkursowy gmachu Państwowej Szkoły Rzemiosł Przemysłowych w Poznaniu (1926; z Z. Łobodą; I i III nagr.); projekt konkursowy kościoła Opatrzności Bożej w Białymstoku (1926; z Z. Łobodą; II nagr.); projekt konkursowy parku na Pradze w Warszawie (ok. 1926; z S. Sienickim; III nagr.); projekt konkursowy Pałacu Ligi Narodów w Genewie (1927; z Z. Łobodą); projekt konkursowy szpitala w Bydgoszczy (1927; z Z. Łobodą; I nagr.); projekt konkursowy gmachu Ministerstwa Robót Publicznych i BGK w Warszawie (1927; z Z. Łobodą; II nagr.); projekt konkursowy stadionu w Warszawie (1927; z L. Suzinem; III nagr.); projekt konkursowy szpitala PCK w Łodzi (1927;

¹⁶ Zdaniem Nitscha projekt zrealizowano w roku 1926. A. NITSCH, *Leksykon architektów...*, s. 43.

zakup.); projekt konkursowy szpitala w Bydgoszczy (1927; I nagr.); projekt konkursowy sanatorium przeciwgruźliczego Kasy Chorych we Lwowie (1927; zakup.); gmach Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych w Katowicach (proj. 1928, real. 1928–1934; z Z. Łoboda); projekt konkursowy budynku administracyjnego Syndykatu Hut Żelaznych w Katowicach (1928; z Z. Łoboda; III nagr.); projekt konkursowy kolonii mieszkalnej w Polesiu Konstantynowskim i Nowym Rokiciu w Łodzi (1928; z Z. Łoboda; III nagr.); projekt konkursowy gmachu Szkoły Nauk Politycznych w Warszawie (1928; z Z. Łoboda; III nagr.)¹⁷; projekt konkursowy gmachu Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego w Warszawie (1928; z Z. Łoboda; II nagr.); projekt konkursowy budynku Kasy Chorych w Radomsku (1928; z Z. Łoboda; II nagr.); projekt konkursowy sanatorium dla dzieci w Istebnej (1929; z Z. Łoboda; I nagr.); sanatorium dla dzieci w Istebnej (1929–1937; z Z. Łoboda); projekt konkursowy budynku Kasy Chorych w Sosnowcu (1930; z Z. Łoboda; II nagr.); projekt konkursowy gmachu Muzeum Śląskiego w Katowicach (1930; z Z. Łoboda; zakup.); projekt konkursowy budynków dwóch szpitali o 23 pawilonach dla 995 chorych w Załęzniu (1931; z Z. Łoboda; II nagr. równorz.); domy mieszkalne przy ul. Różanej 8, 9, 10 w Katowicach (1932; z Z. Łoboda); projekt konkursowy budynku mieszkalnego dla oficerów przy zbiegu ulic Nowowiejskiej i Suchej w Warszawie (1932; z Z. Łoboda; III nagr.); projekt konkursowy sanatorium dla dzieci w Ustroniu dla ZUPU w Królewskiej Hucie (1932; z Z. Łoboda; I nagr.); projekt konkursowy domu mieszkalnego FKW w Warszawie (1932, z Z. Łoboda; III nagr.); willa własna przy ul. Estońskiej 6 na Saskiej Kempie w Warszawie (1932, real. 1932–1934; z Z. Łoboda); projekt konkursowy wzorowych typów dla drobnego budownictwa mieszkaniowego (1933; z Z. Łoboda; premia i V zakup.); projekt konkursowy gmachu BGK w Poznaniu (konkurs: 1934, real. 1937; z Z. Łoboda; III nagr.); projekt konkursowy gmachu Urzędu Celnego w Gdyni (1934; z Z. Łoboda; II nagr.); projekt konkursowy Oddziału PKO w Poznaniu (1934; z Z. Łoboda; I premia równorz. i wybór do real.); gmach Oddziału PKO przy pl. Wolności w Poznaniu (1934–1937; z Z. Łoboda); projekt konkursowy gmachu Okręgowego Szpitala Wojskowego w Łodzi (1935; z Z. Łoboda; II nagr.); projekt konkursowy budynku Ubezpieczalni Społecznej (Kasy Chorych) w Gdyni (1937; z Z. Łoboda; I nagr.); projekt konkursowy gmachu sanatorium przeciwgruźliczego w Skotnikach pod Łodzią (1937; z Z. Łoboda; III nagr.); projekt konkursowy gmachu Ubezpieczalni Społecznej w Wilnie (1937; z Z. Łoboda; zakup. równorz.); projekt konkursowy gmachu Domu Polonii Zagranicznej im. Marszałka J. Piłsudskiego w Warszawie (1938; z Z. Łoboda; III nagr.).

¹⁷ Jako datę realizacji projektu Nitsch wskazuje rok 1926. Ibidem, s. 43.

Źródła: AiB 1932, nr 9, s. 278; 1934, nr 4, s. 114–116; nr 8, s. 244; 1937, nr 7, s. 243; nr 11–12, s. 391; *Avant-gard polonaise. Awangarda Polska 1918–1939*, W. 1981, s. 157, 195, 215, 260; M. DZIEWOŃSKI, *Katowice w latach 1922–1944*, w: *Katowice. Ich dzieje i kultura na tle regionu*, W. 1976, s. 162; *Konkursy architektoniczne w Polsce w latach 1918/1939*, Wr. 1970, I 11; III 19, 21, 30; IV 5, 25; VII 7, 13, 14; VIII 9; X 2, 8, 9, 10, 13; XI 10, 15, 16, 17, 18, 22, 25, 27; XIII 4; XIX 3, 4; J. MINORSKI, *Polska nowatorska myśl architektoniczna w latach 1918–1939*, W. 1970, s. 194; A. NITSCH, *Leksykon architektów i budowniczych Polaków i cudzoziemców w Polsce działających*, W. 1988, s. 42–44; W. ODOROWSKI, *Architektura Katowic w latach międzywojennych 1922–1939*, Kat. 1994, s. 114; *Warszawska Szkoła Architektury 1915–1965. 50-lecie Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej*, W. 1967, s. 299; I. WISŁOCKA, *Awangardowa architektura polska 1928–1939*, W. 1968, s. 204, il. 207–208; M. WIŚNIEWSKI, *Ludwik Wojtyczko. Krakowski architekt i konserwator zabytków pierwszej połowy XX w.*, Kr. 2003, s. 137.

Eyssmont Witold (1897–1940), architekt. Urodził się 18 VII w Sterlitamak (Rosja). Był synem Jana i Marii z Gottliebów. Edukację rozpoczął w szkole powszechnej w Rosji, następnie kontynuował ją w szkole średniej w Sosnowcu, gdzie zdał maturę. W 1918 r. jako ochotnik walczył w Wojsku Polskim, m.in. podczas wojny polsko-ukraińskiej. W 1921 r. przeszedł do rezerwy, kończąc służbę w stopniu podporucznika. Wykształcenie architektoniczne odebrał na Politechnice Warszawskiej, którą ukończył w 1926 r. Po studiach wyjechał na Śląsk i podjął pracę w Wojewódzkim Urzędzie Budownictwa Nadziemnego w Katowicach, agencji Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego, gdzie był zatrudniony od 19 II 1926 r. do 28 II 1929 r. jako funkcjonariusz kontraktowy. Następnie wyjechał do Poznania, gdzie rozpoczął pracę w Dyrekcji Okręgowej Lasów Państwowych, prawdopodobnie jako projektant obiektów wojskowych. Należał do Oddziału SARP-u w Poznaniu: w 1939 r. piastował w nim funkcję wiceprzewodniczącego. We wrześniu 1939 r. wstąpił do Wojska Polskiego. Dostał się do niewoli radzieckiej i przebywał w obozie w Kozielsku. Zginął w Katyniu w 1940 r. Jego żoną była Maria z domu Malinowska, z którą miał synów Jana i Krzysztofa.

Projekty i realizacje: kierownictwo budowy gmachu Komisariatu Policji w Szarleju (1926–1928); kierownictwo budowy gmachu Komisariatu Policji w Pawłowie (1926–1928); projekt konkursowy przebudowy ratusza w Królewskiej Hucie (ob. Chorzów; 1928, z K. Schayerem, I nagr.); przebudowa ratusza w Królewskiej Hucie (ob. Chorzów; real. 1929–1930; projekt i wykonanie z K. Schayerem); projekt rozbudowy gimnazjum w Tarnowskich Górach (ok. 1928); projekt rozbudowy gimnazjum w Pszczynie (ok. 1928); projekt domu mieszkalnego dla dyrektorów i nauczycieli gimnazjum w Pszczynie (1928).

Źródła: APK, UWŚL KB, sygn. 39 a, 425; APK, UWŚL, sygn. E-19; Z. KAPAŁA: *Eyssmont Witold*. W: ChSB 2007, s. 82–83; „Komunikat SARP” 1939, nr 4–5. s. 2–3; *Warszawska Szkoła Architektury 1915–1965. 50-lecie Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej*, W. 1967, s. 300.

F

Firla Henryk, właściciel przedsiębiorstwa budowlanego z siedzibą przy ul. Pierackiego 13 w Piotrowicach (ob. dzielnica Katowic). Według jego projektu wzniesiono w okresie międzywojennym wiele budynków w kolonii urzędniczej w Katowicach-Ligocie. Czynny również w okresie II wojny światowej.

Projekty i realizacje: dom M. Hatki przy ul. Wileńskiej 2 w Katowicach (proj. i real. 1937); dom M. Górnej przy ul. Wileńskiej 4 w Katowicach (proj. 1937); dom A. Szymika przy ul. Wileńskiej 9 w Katowicach (proj. 1937, real. 1937–1938); dom J. Wojtali przy ul. Wileńskiej 14 w Katowicach (proj. 1938, real. 1930–1939); projekt domu W. Dzikowskiego przy ul. Wileńskiej w Katowicach (parcela 187/16; proj. 1937, real. 1937–1938); projekt domu W. Dzikowskiego przy ul. Wileńskiej w Katowicach (parcela 60/16; proj. 1938 i 1942); projekt domu L. Kozy przy ul. Śląskiej w Katowicach (proj. 1938); projekt domu A. i A. Kwiecińskich przy ul. Śląskiej 9 w Katowicach (proj. 1937); projekt domu E. i S. Kozaczków przy ul. Huculskiej 8 w Katowicach (proj. 1939); projekt domu D. Myśliwca przy ul. Huculskiej 17 w Katowicach (proj. 1938, 1941); projekt domu P. Stróżyka przy ul. Huculskiej 19 w Katowicach (proj. 1937); projekt domu J. Łakota przy ul. Panewnickiej 35 w Katowicach (proj. 1937); projekt domu T. Pielawy przy ul. Huculskiej 25 w Katowicach (proj. 1938); projekt domu S. Dziury przy ul. Panewnickiej 37 w Katowicach (proj. 1938); projekt domu F. Olszewskiego przy ul. Poleskiej 6 w Katowicach (proj. i real. 1938); projekt domu R. Holeka przy ul. Poleskiej 26 w Katowicach (proj. i real. 1938); projekt domu A. Tyrny przy ul. Pomorskiej 9 w Katowicach (proj. 1937).

Źródła: AUMK, sygn. 1/550, 1/1736, 1/1840, 1/1844, 1/2167, 1/2168, 1/2388, 1/2389, 2/140; W. ODOROWSKI, *Architektura Katowic w latach międzywojennych 1922–1939*, Kat. 1994, s. 195–196.

Fischer Rudolf, właściciel firmy Rudolf Fischer i Spółka, przekształconej w latach 20. w Unię Budowlaną. Czynny w Katowicach i na Śląsku w okresie międzywojennym.

Projekty i realizacje: domy przy ul. Barbary 5, 7, 9 w Katowicach (przed 1914); willa dyrektora firmy Ligoza przy ul. Poniatowskiego 29 w Katowicach (1925); rozbudowa domu przy ul. Korfantego 20 w Katowicach.

Źródła: AUMK, sygn. 1/47; W. ODOROWSKI, *Architektura Katowic w latach międzywojennych 1922–1939*, Kat. 1994, s. 76.

G

Gambiec Henryk, architekt i budowniczy. Czynny na Śląsku w okresie międzywojennym. Był właścicielem firmy architektoniczno-budowlanej. Sprawował funkcję członka Zarządu Związku Samodzielnych Polskich Budowniczych na Śląsku (udokumentowane lata: 1924–1925). Przed wojną początkowo mieszkał przy ul. Zaborskiej 16 w Katowicach, następnie przeniósł się do willi Pod Matką Boską w Wiśle. Po II wojnie światowej był budowniczym w Urzędzie Miejskiego Nadzoru Budowlanego w Katowicach.

Projekty i realizacje: przebudowa Banku Rzeszy przy ul. Bankowej 5 w Katowicach (1923–1924), projekt przebudowy sierocińca przy ul. Plebiscytowej 46 w Katowicach (proj. i real. 1925–1926); kościół pw. św. Franciszka w Miotku (1925–1928), projekt cieplarni obok sierocińca przy ul. Plebiscytowej 46 w Katowicach (proj. 1926, real. 1927); projekt budowy pracowni fotograficznej M. Steckla przy Parku im. T. Kościuszki w Katowicach (1927); willa Pod Matką Boską przy ul. Wyzwolenia w Wiśle (1927); projekt rozbudowy willi Warszawianka w Wiśle (1931); projekt domu wypoczynkowego kolonii letnich dla dzieci pracowników katowickiej Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych (1931; niezreal.); kościół Franciszkanów pw. św. Józefa w Rybniku (1936–1937), projekt domu przy ul. Kaszubskiej 10 w Katowicach (proj. i real. 1938); projekt cieplarni w budynku klasztoru Misjonarzy Oblatów przy ul. Oblatów w Katowicach (1947), kościół pw. Niepokalanego Serca NMP w Książenicach (1947–1952; z K. Tchórzewskim); kościół pw. Matki Bożej Pośredniczki Wszelkich Łask w Urbanowicach (1950–1951; projekt zmodyfikowany przez Antoniego Skoczylasa).

Źródła: APK, UWŚL KB, sygn. 873, 903; AUMK, sygn. 1/1793,teczka „Kościuszki Ogródki działkowe 1927–1952”; D. KONARZEWSKI, M. KAWULOK, *Od wsi do uzdrowiska. Dziedzictwo architektoniczne Wisły*, Wisła 2010, s. 176–177; informacje zawarte w Internecie na stronach: <http://www.historia-rybnik.net/koscioly.html> [data dostępu: 20 XII 2011]; <http://www.parafiamiotek.com/historia.html> [data dostępu: 20 XII 2011]; <http://www.encyklo.pl> [data dostępu: 20 XII 2011].

Gawlik Zygmunt (1895–1961), architekt, malarz, rzeźbiarz, konserwator architektury. Urodził się 2 V w Krakowie. Był synem Jakuba i Marii z Kucielów. Do szkoły powszechnej i gimnazjum uczęszczał w Krakowie. W latach 1913–1919 uczył się na Wydziale Budownictwa Państwowej Szkoły Przemysłowej im. Stanisława Staszica w Krakowie. W 1919 r. uzyskał maturę. Podczas I wojny światowej walczył w I Brygadzie Legionów Polskich, m.in. pod Dęblinem, Nowym Korczynem i Krzywopłotami. Służył również w kawalerii I Brygady. W 1916 r. ze względu na zły stan zdrowia odszedł z wojska. W roku akademickim 1916/1917 studiował malarstwo w pracowni Jacka Malczewskiego w krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych, a w okresie od 1927 r. do 1931 r. – rzeźbę w pracowni Ksawerego Dunikowskiego tamże. W 1919 r. rozpoczął studia na Wydziale Architektury na tej samej uczelni, które ukończył w 1924 r. W tym samym roku otrzymał uprawnienia budowlane obowiązujące na terenie byłego zaboru rosyjskiego. W latach 1922–1924 architekt pracował w krakowskim Urzędzie Konserwatorskim. Od 1925 r. do 1929 r. prowadził spółkę z Franciszkiem Mączyńskim, z którym projektował i budował wiele gmachów, m.in. katedrę w Katowicach czy kościół w Pawłowiu. W latach 1928–1929 wzniósł wg swojego projektu dom własny przy ul. Lea 17 w Krakowie, gdzie zamieszkał razem z rodziną. Prowadził w nim własną pracownię architektoniczno-budowlaną. W tym czasie odbywał liczne podróże naukowe, m.in. do Włoch, Francji, Niemiec, Anglii i Czechosłowacji. Po zdaniu egzaminów nostryfikacyjnych na Politechnice Warszawskiej w 1938 r. otrzymał tytuł inżyniera architekta. Zarówno przed, jak i po wojnie kierował pracami wykopaliskowymi, m.in. przy kościołach: pw. św. Salwatora w Krakowie (1932, 1947), w Kurzelowie (1926) oraz Sulisławicach (1928). Na początku II wojny światowej został wykwaterowany ze swojego mieszkania. W 1940 r. pracował w Szkole Przemysłowej w Krakowie jako nauczyciel kosztorysowania. Wykładał w niej do 1951 r., wykonując równolegle w okresie powojennym liczne projekty. W latach 50. był również głównym architektem katedry w Katowicach. Zmarł 27 IX 1961 r. Został pochowany na cmentarzu Rakowickim w Krakowie. Od 1920 r. był żonaty z Walerią z domu Korczak.

Publikacje (wybór): *Z rozważań rzeźbiarskich*, „Głos Plastyków” 1937, nr 1–7, s. 36; *Romański kościół św. Salwatora w Krakowie*, „Sprawozdanie z Czynności i Posiedzeń PAU” 1946, nr 10, s. 348–351; *Kościół św. Salwatora na Zwierzyńcu w Krakowie*, „Biuletyn Historii Sztuki i Kultury” 1948, s. 2–22.

Projekty i realizacje (wybór): projekt konkursowy gmachu Urzędu Województwa i Sejmu Śląskiego w Katowicach (1923; z R. Gürtlerem, S. Piwoarczykiem; zakup.); projekt konkursowy katedry Chrystusa Króla i zespołu budynków kurialnych w Katowicach (1924–1925; z S. Baumem i E.J. Lit-

winem; wyróżn.¹⁸); Katedra Chrystusa Króla w Katowicach (proj. 1925–1928; real. 1927–1939, 1947–1954; z F. Mączyńskim); projekt gmachu seminarium w Katowicach (ok. 1925); gmach Kurii w Katowicach (proj. 1925–1927; real. 1927–1934; z F. Mączyńskim); gmach Śląskiego Seminarium Duchownego przy al. Mickiewicza w Krakowie (1926–1928; z F. Mączyńskim); rozbudowa Małego Seminarium Duchownego Oblatów pw. św. Stanisława Kostki przy ul. Piłsudskiego 6 w Lublińcu (ob. klasztor Misjonarzy Oblatów; 1927–1930; z F. Mączyńskim); projekt konkursowy kościoła w Jaworznie-Ciężkowicach (1928); gmach Częstochowskiego Seminarium Duchownego przy ul. Bernardyńskiej 3 w Krakowie (1928–1930; z F. Mączyńskim); dom własny przy ul. Lea 17 w Krakowie (1928–1929); kościół pw. św. Pawła Apostoła w Zabrze-Pawłowie (proj. 1928, real. 1929–1930; z F. Mączyńskim); kościół pw. Trójcy Przenajświętszej w Piekarach-Szarleju (1929–1933); kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Katowicach-Murckach (proj. 1930, real. 1931–1934); kościół pw. Antoniego Padewskiego w Częstochowie (proj. 1934–1936, real. 1938–1939, 1947–1956); kościół pw. św. Wojciecha w Jaworznie (1937–1961); gmach Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego przy ul. Wita Stwosza 17 w Katowicach (proj. 1938, real. do 1945); restauracja kościoła pw. św. Mikołaja w Cieszyźnie (1948–1955); kościół pw. św. Izydora w Jankowicach k. Pszczyny (1950); projekt kopuły katedry Chrystusa Króla w Katowicach (1954–1955); restauracja zamku w Będzinie (1952–1956).

Źródła: AiB 1925/1926, nr 3, s. 45; F. BURNO, *Zygmunt Gawlik (1895–1961). Architekt katedry katowickiej*, Kat. 2003; A. NITSCH, *Leksykon architektów i budowniczych Polaków i cudzoziemców w Polsce działających*, W. 1988, s. 19–20 (teczka „G”); s. 80–82 (teczka „M”); H. OLSZAR, *Historia gmachu Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego w Katowicach* [dokument elektroniczny dostępny w Internecie na stronie: <http://www.seminarium.katowice.pl>; data dostępu: 18 VIII 2011]; *Warszawska Szkoła Architektury 1915–1965. 50-lecie Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej*, W. 1967, s. 306; M. WIŚNIEWSKI, *Ludwik Wojtyczko. Krakowski architekt i konserwator zabytków pierwszej połowy XX w.*, Kr. 2003, s. 108; J. ZAWADZKI, *Architekt Zygmunt Gawlik 1895–1961. Szkic biograficzny*, „Rocznik Muzeum w Gliwicach” 1994, T. 10, s. 213–238.

Glaesel (Glösel) Henryk, architekt. Pochodził ze Śląska Cieszyńskiego. Od 1929 r. był urzędnikiem kontraktowym Oddziału Budownictwa Naziemnego Wydziału Robót Publicznych w Urzędzie Wojewódzkim Śląskim. Do czasu wybudowania dla siebie willi przy ul. Kaszubskiej 8 w Katowicach mieszkał przy ul. Polnej 3b tamże.

¹⁸ Nitsch podaje, że projekt konkursowy został wykonany z F. Mączyńskim i otrzymał IV równorzędną nagrodę. Ibidem, s. 82.

Projekty i realizacje: willa przy ul. Mazowieckiej 11 w Katowicach (proj. 1937); willa A. Pajaka przy ul. Poleskiej 16 w Katowicach (proj. 1938); projekt domu I. Dyki przy ul. Huculskiej 27 w Katowicach (1938); dom własny przy ul. Kaszubskiej 8 w Katowicach (1937).

Źródła: APK, UWŚL KB, B-50, sygn. 63; A. BOROWIK, *Henryk Glaesel – zapomniany twórca architektury kolonii urzędniczej w Katowicach-Ligocie*, „Archivolta” 2010, nr 2, s. 109–111; W. ODOROWSKI, *Architektura Katowic w latach międzywojennych 1922–1939*, Kat. 1994, s. 195; informacje udostępnione przez rodzinę architekta.

Graefe Jan Władysław (1896–?), architekt i urbanista. Urodził się 18 VI w Warszawie. Był synem Wacława Antoniego i Władysławy Julii z Gogolewskich. Studiował na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej, którą ukończył w kwietniu 1928 r. Za udział w walkach w Wojsku Polskim (oficer taborowy) otrzymał Medal „Polska Swemu Obrońcy”. Służbę wojskową zakończył w stopniu podporucznika rezerwy. Od 1 I 1927 r. do 1 IV 1928 r. pracował jako student, a od 1 IV do 10 VIII 1928 r. jako architekt w Dziale Regulacji m. Warszawy przy warszawskim magistracie. Od 20 VII 1928 r. do 1 VIII 1929 r. był zatrudniony jako technik w Biurze Projektów i Badań Technicznych przy Państwowym Urzędzie Wychowania Fizycznego w Warszawie. W tym czasie projektował budynki, tereny oraz urządzenia sportowe, sprawując nadzór architektoniczny i wykonując rysunki robocze dla będącego w budowie ogródka jordanowskiego w Warszawie oraz Ośrodka Morskiego w Jastarnii. W warszawskim magistracie Graefe początkowo pracował w Dziale Regulacji przy planie zabudowy ogólnej miasta oraz kilku planach szczegółowych, a następnie w Biurze Planu Regionalnego Warszawy. W 1934 r. prowadził wykłady dla Koła Seniorów Akademickiego Związku Strzeleckiego w Warszawie. Pomiędzy 1935 r. a 1939 r. był zatrudniony w Biurze Planu Regionalnego Zagłębia Górniczno-Hutniczego Wydziału Komunikacyjno-Budowlanego Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego w Katowicach w charakterze kontraktowego urzędnika technicznego. W tym czasie mieszkał przy ul. Słowackiego 41 w Katowicach. 21 VI 1939 r. ustąpił ze stanowiska. W ostatniej przedwojennej kadencji władz SARP-u, trwającej od 22 XII 1938 r., piastował funkcję skarbnika. Władał językiem polskim, francuskim, niemieckim oraz rosyjskim. Zachował się opis jego wyglądu zewnętrznego; był brunetem średniego wzrostu (173 cm) o piwnych oczach oraz prostym nosie. Zginął w czasie II wojny światowej w Katyniu¹⁹.

¹⁹ Nitsch podaje informację, że J.W. Graefe zginął w obozie jenieckim w Niemczech.

Projekty i realizacje: projekt konkursowy gmachu Poselstwa RP w Sofii (1928; z S. Płoskim, J. Żórawskim, III nagr.); plan regulacyjny Warszawy (1928–1929; z S. Różańskim); projekt konkursowy rozplanowania Łagiewnik pod Łodzią (1929; z K. Lisowskim, I nagr.); rozplanowanie terenów osiedli WSM-u na Żoliborzu w Warszawie między ulicami Krasińskiego, Stołeczna, Słowackiego i pl. Wilsona (1930; z S. Brukalskim, J. Chmielewskim, S. Filipkowskim); projekt konkursowy regulacji i rozbudowy m. Poznania (1931; z S. Filipkowskim, I nagr.); plan ogólny m. Poznania (1931; z S. Filipkowskim); plan zabudowania uzdrowiska Busko-Zdrój (ok. 1934; z inż. H. Morsztynkiewiczową); projekt konkursowy kąpieliska Jurata na Helu (1934; z J. Reńskim, przy współpracy z J. Nielsenem, I nagr.); projekt konkursowy planu regulacji Katowic (1935; z J. Reńskim, przy współpracy z J. Nielsenem, I nagr.); plan zabudowania dzielnic Ligoty, Brynowa i Załęskiej Hałdy (1935; z J. Reńskim, przy współpracy z J. Nielsenem, I nagr.); projekt konkursowy uregulowania placu przed Muzeum Śląskim w Katowicach (1938).

Źródła: APK, UWŚL, sygn. S-63; APK, UWŚL KB, sygn. 66; *Avant-gard polonaise. Awan-garda Polska 1918–1939*, W. 1981, s. 204; W. CZARNECKI, *Wspomnienia architekta*. T. 2: 1931–1939, oprac. H. GRZESZCZUK-BRENDEL, G. KODYM-KOZACZKO, Poz. 2006, s. 7; *Konkursy architektoniczne w Polsce w latach 1918/1939*, Wr. 1970, I 19, I 24; III 22, XV 7; A. NITSCH, *Leksykon architektów i budowniczych Polaków i cudzoziemców w Polsce działających*, W. 1988, s. 90; M. RUTKOWSKA, E. SERWAŃSKI, *Losy polskich środowisk artystycznych 1939–1945. Architektura, sztuki plastyczne, muzyka i teatr*, Poz. 1987, s. 45; *SARP 1925–1995. 70 lat działalności organizacji architektonicznych na Górnym Śląsku*, Kat. 1998, s. 22; *Warszawska Szkoła Architektury 1915–1965. 50-lecie Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej*, W. 1967, s. 300.

Griffel Henryk (1895–?), inżynier, budowniczy i wynalazca. Urodził się 2 II w Krakowie (dz. Podgórze). Był synem inż. Maurycego (Izaaka Mosesa) oraz Karoliny (Katy) z domu Griffel. Ukończył III Gimnazjum we Lwowie, zdając egzamin maturalny w 1913 r. Podczas I wojny światowej służył w wojsku austriackim. Dostał się do niewoli rosyjskiej, a następnie włoskiej. Podczas walk został trzykrotnie ranny. W 1919 r. wstąpił do Wojska Polskiego. W czasie wojny polsko-bolszewickiej (1920) służył w V Baonie Ko-

lejowym. Ukończył służbę w stopniu porucznika rezerwy. W latach 1913–1923, z przerwami, studiował na Wydziale Inżynierii Lądowej Politechniki Lwowskiej. Praktykę zawodową odbył: przy budowie fabryki szkła

w Krośnie jako inżynier (od 1 VII 1923 r. do XII 1924 r.; budowa toru przemysłowego, hal fabrycznych z piecami hutniczymi, domów mieszkalnych robotniczych i administracyjnych, urządzeń mechanicznych, gazociągu), jako kierownik budowy w firmie Beton w Krakowie (od 20 XI 1926 r. do 20 XI 1927 r.; budowa żelbetowego elewatora zbożowego oraz żelbetowego młyna dla Zakładu Żywnościowego w Lublinie), jako kierownik prac budowlanych przy rozbudowie fabryki cementu w Górcie k. Trzebini, początkowo z ramienia firmy Beton, później firmy Inż. Kusmer i Ska w Krakowie (od IX 1927 r. do VII 1929 r.; hala suszarni węgla o żelbetowej konstrukcji ramowej z komorami piecowymi i silosem na węgiel, hala z piecami rotacyjnymi, zbiorniki na szlam, budynek dla transformatorów, młyn cementowy). W okresie od 15 IV 1925 r. do 30 IX 1928 r. prowadził prace przy wznoszeniu żelbetowych ciepłarni w ogrodzie botanicznym UJ-u w Krakowie, przy budowie cukrowni w Horodence (m.in. most kolejowy załadowniczy, silos na węgiel) oraz przy silosie dla fabryki sody Solvay w Borku Fałęckim pod Krakowem. W tym czasie wykonał wiele samodzielnych projektów, m.in. rysunki wodociągu i kanalizacji dla kolonii wojskowej w Staszowie, wieży wodnej dla Miejskich Wodociągów w Białymstoku oraz wieży wodnej dla szkoły rolniczej w Czernichowie. Posiadał tytuł inżyniera cywilnego budownictwa (od 1930), rządowo upoważnionego budowniczego (od 1929) oraz zaprzysiężonego rzeczoznawcy sądowego (od 1930). Od ok. 1930 r. pracował w Wojewódzkim Urzędzie Budownictwa Naziemnego przy Śląskim Urzędzie Wojewódzkim w Katowicach. W latach 1930–1933 sprawował funkcję kierownika budowy gmachu Urzędów Skarbowych przy ul. Żwirki i Wigury w Katowicach. Od 1935 r. pełnił obowiązki referendarza w Biurze Projektu Muzeum Śląskiego przy tej instytucji. Na polecenie wojewody dr. Michała Grażyńskiego powierzono mu w porozumieniu z Karolem Schayerem, wykonanie prac konstruktorskich przy gmachu muzeum. Griffel razem z K. Schayerem prowadził spółkę architektoniczno-budowlaną (udokumentowane lata: 1936 i 1937). Wspólnie zrealizowali m.in. dom dr. Radowskiego przy ul. Korfantego w Katowicach oraz budynek Międzynarodowego Banku Handlowego przy ul. Mieleckiego 10 tamże. Inżynier prowadził badania na polu materiałów i konstrukcji. Wynalazł i opatentował tzw. stal „Griffel” do konstrukcji żelbetowych. W 1934 r. Towarzystwo dla Rozwoju Spawania i Cięcia Metali poprosiło go o wygłoszenie referatu na Międzynarodowym Kongresie Spawania w Rzymie (do 5 do 10 VI 1934 r.). W 1937 r. Griffel zwrócił się o trzy miesiące urlopu w celu przeprowadzenia prac nad udoskonaleniem i wprowadzeniem w życie swojego wynalazku, który był wówczas eksploatowany przez firmę Wspólnota Interesów. Przełożeni nie wyrazili na to zgody. W związku z powyższym Griffel z dniem 31 V 1937 r. wystąpił ze służby. Był członkiem licznych instytucji, m.in. Polskiego Towarzystwa Politechnicznego we Lwowie, Polskiego Związku Inżynierów

Budowlanych oraz Izby Inżynieryjnej we Lwowie. Napisał wiele artykułów poświęconych zagadnieniom zastosowania stali w budownictwie, które opublikowano m.in. w „Czasopiśmie Technicznym”, „Cemencie”, „Przeglądzie Budowlanym”, „Beton und Eisen”. Henryk Griffel był Polakiem wyznania mojżeszowego. 28 XII 1930 r. zawarł związek małżeński z prawniczką Zofią Steinberg. Znał w mowie i piśmie języki polski, niemiecki oraz angielski. Odbił liczne podróże naukowe, m.in. do Niemiec, Francji, Włoch, Austrii i Czechosłowacji. W okresie międzywojennym mieszkał przy ul. Kościuszki 47 w Katowicach (udokumentowane lata 1932–1933) oraz ul. Kościuszki 43 tamże (1938).

Publikacje: *Budowa 14-piętrowego gmachu w Katowicach*, odbitka z CTL-u 1932 (z S. Brylą); *Ueber eine neue Bewehrungsart mit hochwertigem Stahl von hoher Streckgrenze*, „Beton u. Eisen” 1936, nr 18, s. 293–296; *Tabele nośności słupów z rur stalowych osiowo obciążonych*, [b.m.w.] 1939.

Wybrane projekty i realizacje: projekt systemu wodno-kanalizacyjnego kolonii wojskowej w Staszowie (1925–1928); projekt wieży wodnej dla Miejskich Wodociągów w Białymstoku (1925–1928); projekt wieży wodnej dla szkoły rolniczej w Czernichowie (1925–1928); projekt konkursowy gmachu Muzeum Śląskiego w Katowicach (1930; z K. Schayerem); kierownictwo budowy gmachu Urzędów Skarbowych przy ul. Żwirki i Wigury w Katowicach (1930–1933); konstrukcja budynku Międzynarodowego Banku Handlowego przy ul. Mieleckiego w Katowicach (1936); konstrukcja gmachu Muzeum Śląskiego w Katowicach (1936; z K. Schayerem).

Źródła: APK, UWŚL, sygn. G-401; APK, UWŚL, sygn. 4; *Czy wiesz, kto to jest?*, red. S. ŁOZA, W. 1938, s. 229 (fotografia); W. ODOROWSKI, *Architektura Katowic w latach międzywojennych 1922–1939*, Kat. 1994, s. 153, 155.

Gruszka Stanisław Andrzej Zygmunt (1909–1972), architekt. Urodził się 17 IV w Paleśnicy k. Zakliczyna. Jego rodzicami byli dyrektor szkoły Andrzej Gruszka oraz Anna z domu Górską. Szkołę powszechną ukończył w Paleśnicy. Uczęszczał do Państwowego Gimnazjum Klasycznego im. Jana Długosza w Nowym Sączu, gdzie w 1928 r. zdał maturę. We wrześniu 1928 r. zapisał się na Wydział Architektury Politechniki Lwowskiej. W 1929 r. przerwał studia z powodu zapalenia płucnej. Kontynuował je w latach 1930–1935. Dyplom uzyskał 3 VI 1935 r. na podstawie projektu Domu Związku Legionistów. W czasie nauki, od 1 VII do 31 XII 1934 r., odbywał praktykę budowlaną przy wznoszeniu gmachu Urzędów Skarbowych przy ul. Żwirki i Wigury w Katowicach. W 1936 r. ze względu na dobrą opinię, jaką wyrobił sobie podczas praktyki przyjęto go do pracy w Biurze

Budowy Muzeum Śląskiego w Katowicach przy Śląskim Urzędzie Wojewódzkim. W związku z likwidacją biura, 14 VII 1936 r. Stanisław Gruszka poprosił o zwolnienie z dniem 1 VIII 1936 r. Według wspomnień Jana Boberskiego architekt był czynny na Śląsku po 1945 r., działał m.in. w państwowym biurze projektowym w Katowicach. Po II wojnie światowej wykonał projekt sanatorium dziecięcego w Rabce. Udzielał się w katowickim oddziale SARP-u: w latach 1936–1938 był członkiem zarządu, a między 1947 r. a 1949 r. – skarbnikiem. Zmarł w 1972 r.

Projekty i realizacje: projekt domu przy ul. Mazowieckiej 7 w Katowicach (1937); gmach administracyjny Kasy Chorych przy ul. W. Reymonta 8/10 w Katowicach (proj. 1938); dom dr. Wędlukowskiego przy ul. PCK w Katowicach (1938); dom dla urzędników przy ul. Francuskiej w Katowicach; projekt konkursowy szpitala dziecięcego w Rabce (1947; I nagr.); sanatorium przeciwgruźlicze w Rabce (1954).

Źródła: APK, UWŚL, sygn. G-465; AUMK, sygn. 1/1500; „Komunikat SARP” 1947, nr 10, s. 27; J. BOBERSKI, *Działalność lwowskich architektów na Górnym Śląsku*, w: *SARP 1925–1995. 70 lat działalności organizacji architektonicznych na Górnym Śląsku*, Kat. 1998, s. 234; M. DZIEWOŃSKI, *Katowice w latach 1922–1944*, w: *Katowice. Ich dzieje i kultura na tle regionu*, W. 1976, s. 163; A. FRANTA, *Przemiany w architekturze Górnego Śląska ostatniego siedemdziesięciolecia*, w: *SARP 1925–1995...*, s. 99; ibidem, s. 21; W. MIGOCKI, *Działalność lwowskich architektów i plastyków na Górnym Śląsku*, w: *Wszechnica Górnos Śląska*, T. 2: *Udział lwowian w życiu społecznym Górnego Śląska*, red. M. LUBINA, Kat. 1991, s. 97, 100; A. NITSCH, *Leksykon architektów i budowniczych Polaków i cudzoziemców w Polsce działających*, W. 1988, s. 113–114; W. ODOROWSKI, *Architektura Katowic w latach międzywojennych 1922–1939*, Kat. 1994, s. 166–167.

Grünfeld Hugo (1865–1939), budowniczy, współwłaściciel przedsiębiorstwa budowlanego. Urodził się w Katowicach jako syn Ignatza Grünfelda, budowniczego i przedsiębiorcy budowlanego. Był absolwentem Szkoły Budowlanej w Katowicach. Po śmierci ojca, razem z bratem Maxem Grünfeldem (zm. w 1932 r.) prowadził przedsiębiorstwo budowlane (Ignatz Grünfeld Baugeschaft). Po 1922 r. pozostał w Katowicach i pracował w firmie. Był liderem mniejszości niemieckiej, przewodniczącym Niemieckiej Partii Demokratycznej. Przez wiele lat pełnił funkcję radnego miasta (1909–1919, 1926–1933). Po wybuchu II wojny światowej wyjechał do Lwowa, gdzie 20 IX 1939 r. zmarł na zapalenie płuc. W Katowicach wybudował dla siebie willę przy ul. Warszawskiej 14. Od 1906 r. był żonaty z Margaretą Oettinger. Miał syna Waltera (ur. 1908).

Projekty i realizacje: dom administracyjny przy katowickiej synagodze (niepewna atrybucja; proj. 1899; z Maxem Grünfeldem); dom Kochmanna

przy ul. 3 Maja 6/8 w Katowicach (1903–1907); kamienica przy ul. 3 Maja 17 w Katowicach (1904); kamienice F. Benjamina przy ul. Powstańców Warszawskich nr 10 i 12 w Bytomiu (proj. 1905–1906); willa A. Frankensteina przy ul. Wrocławskiej 62 w Bytomiu (1912), dom F. Mazurkiewicza przy ul. Orlicz Dreszera 14 (ob. Krzemienna) w Katowicach (lata 30.).

Źródła: AUMK, sygn. 1/1881; W. GRUENFELD, *Rueckblicke* [dokument elektroniczny dostępny w Internecie na stronie: http://pl.wikipedia.org/wiki/Hugo_Gr%C3%BCnfeld; data dostępu: 11 VIII 2011]; M. WOJCIK, *Bytomskie projekty Grünfelda* [dokument elektroniczny dostępny w Internecie na stronie: <http://www.wojcik.slask.pl/grunfeld.php>; data dostępu: 11 VIII 2011]; informacje dostępne w Internecie na stronach: <http://www.art1900.info/miasta/katowice/katowice.html> [data dostępu: 11 VIII 2011]; <http://www.jewishgen.org/yizkor/katowice/kat006.html> [data dostępu: 11 VIII 2011]; <http://www.sztetl.org.pl/pl/article/katowice/11,synagogi-domy-modlitwy-i-inne/412,wielka-synagoga-w-katowicach-plac-synagogi/> [data dostępu: 11 VIII 2011].

H

Hełm-Pirgo Marian Adam (1897–?), architekt, malarz, pisarz i poeta. Urodził się 25 III we Lwowie. Był synem Adama i Klementyny z domu Nowak. W czasie I wojny światowej walczył w armii austriackiej (1915–1918), następnie w Wojsku Polskim. Brał udział w batalii o Lwów i wojnie polsko-bolszewickiej. Początkowo studiował na Politechnice we Lwowie (1918–1922), następnie na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej, gdzie w 1923 r. otrzymał dyplom. W latach 1927–1929 kontynuował naukę na Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Od 1920 r. do 1928 r. wykładał w Wojskowym Instytucie Geograficznym. Karierę zawodową rozpoczął jako wolno praktykujący architekt w Zakopanem. Na początku lat 30. pracował w Wydziale Powiatowym w Rybniku, m.in. jako kierownik budowy szkół powszechnych (od 24 VII do 30 XI 1930 r.). Zrezygnował z tej posady na własną prośbę. Wykładał również w Śląskich Technicznych Zakładach Naukowych w Katowicach. Ok. 1932 r. przeniósł się do Lwowa, gdzie do 1939 r. sprawował funkcję naczelnika Urzędu Nadzoru Budowlanego w Zarządzie Miejskim. Podczas II wojny światowej został uwięziony przez Rosjan i deportowany do Kazachstanu (1939–1941). Ok. 1943 r. mianowano go dowódcą Oddziału Kartograficznego 12 Kompanii Geograficznej Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie. Walczył m.in. na Środkowym Wschodzie oraz we Włoszech. Jeszcze w czasie wojny był zatrudniony w Ministerstwie Pracy Rządu Brytyjskiego w Londynie. Od 1949 r. do 1952 r. pracował w Nowym Jorku jako architekt. Należał do wielu organizacji i stowarzyszeń, m.in.: International Biographical Association (Wielka Brytania), Academie Europeen des Sciences, des Arts et des Lettres (Francja), Związku Polskich Ex-kombatantów w Wielkiej Brytanii, Stowarzyszenia Polskich Kombatantów, Polskiego Instytutu Sztuki i Nauki w Ameryce (P.I.A.S.A.) oraz Polonia Technica. W latach 1947–1952 pełnił funkcję prezydenta Związku Polskich Architektów za Granicą. Wystawiał swoje obrazy na ekspozycjach indywidualnych i zbiorowych w Polsce, Wielkiej Brytanii oraz we Włoszech. W Polsce można je było zobaczyć m.in. w Miejskiej Galerii Sztuki w Łodzi (1929) oraz na wystawie malarsko-architektonicznej w Zakopanem (1937). Architekt został uhonorowany Złotym Krzyżem Zasługi (1939), Srebrnym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Monte Cassino, Krzyżem Kombatanckim, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1973), Krzyżem Oficerskim

Orderu Odrodzenia Polski (1979). Znał języki polski, angielski oraz niemiecki. Zmarł po 1992 r.

Publikacje: *Izby kultury Rzeszy* (ok. 1939; broszura); *Kartoznawstwo i wojskowe wyzyskanie terenu*, W. 1928; *Podanie o Helmie z czasów walk o Pomorze w XII w. Opowiadanie dla młodzieży i starszych*, W. 1931; *Grota Stadecka*, L.–W. 1933; *O właściwe traktowanie zagadnień architektonicznych i podniesienie poziomu budownictwa*, L. 1939; *W okowach i w walce*, Monachium 1946; *Virgin Mary, Queen of Poland*, NY 1966; *Początki kartografii wojskowej w Polsce odrodzonej, 1918–1920*, NY 1971; *Royal Dragoons: Immortal Love*, NY 1976; *Zew Lwowa. Fakty i refleksje*, Londyn 1989.

Projekty i realizacje: projekt konkursowy na regulację miasta Będzina (1928; I nagr.); projekt konkursowy na zagospodarowanie pl. Zamkowego w Będzinie (ok. 1928); willa Strzelista przy bulwarze Słowackiego w Zakopanem (ok. 1929); obrazy: *Kościół OO. Dominikanów we Lwowie* (1928), *Stary kościół w Zakopanem* (1929), *Meczet niebieski w Stambule* (1936), *Kobziarz*, *Kościół automobilistów na Obidowej*.

Źródła: APK, UWŚL KB, B-50, sygn. 181; APK, UWŚL KB, sygn. 1125; AiB 1929, nr 1, s. 37; „Architekt” 1923, z. 1, s. 11; 1926, nr 6–7, s. 47; „Codzienna Gazeta Handlowa” 1936, nr 116; „Komunikat SARP” 1939, nr 4–5, s. 2–3; *Konkursy architektoniczne w Polsce w latach 1918/1939*, Wr. 1970, I 16; A. NITSCH, *Leksykon architektów i budowniczych Polaków i cudzoziemców w Polsce działających*, W. 1988, s. 27 (teczka „H”); J. SKRABSKI, *Kościół parafialny p.w. Matki Boskiej Królowej Polski i nowy kościół na Zniesieniu*, w: *Kościół i klasztor Lwowa z wieków XIX i XX*, Kr. 1994, s. 248; *Who’s Who in Polish America*, ed. B. WIERZBIANSKI, NY 1996; informacje dostępne w Internecie na stronach: http://www.poles.org/DB/H_names/HelmPirgo_M.html [data dostępu: 11 VIII 2011]; http://pl.wikipedia.org/wiki/12_Kompania_Geograficzna [data dostępu: 11 VIII 2011]; zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego, sygn. 1-K-3140, 1-K-3141, 1-K-3142, 1-K-3144, 1-K-3145 [data dostępu: 11 VIII 2011].

J

Jurkiewicz Piotr, architekt. Współpracownik S. Żeleńskiego i L. Wojtyczki oraz konstruktora W. Poganego, z którymi w okresie międzywojennym prowadził biuro projektowe oraz firmę Beton. Zaprojektowali wspólnie wiele budynków, zlokalizowanych głównie w Krakowie i jego okolicach.

Projekty i realizacje: projekt konkursowy Palace-Hotel-Bristol w Krakowie (1912; wyróż.); projekt konkursowy gmachu Urzędu Wojewódzkiego i Sejmu Śląskiego w Katowicach (1923; ze S. Żeleńskim i K. Wyczyńskim; I nagr.); gmach Urzędu Wojewódzkiego i Sejmu Śląskiego w Katowicach (real. do 1927; z K. Wyczyńskim, L. Wojtyczką, S. Żeleńskim); dom dla profesorów UJ-u przy pl. Inwalidów 4 w Krakowie (1924–1926; z L. Wojtyczką i S. Żeleńskim); projekt konkursowy siedziby Kasy Chorych przy ul. Batorego 3 w Krakowie (1925; z L. Wojtyczką i S. Żeleńskim); projekt domów jednorodzinnych kooperatywy profesorów UJ-u przy ul. Łobzowskiej 61 w Krakowie (1929–1932; z L. Wojtyczką i S. Żeleńskim).

Źródła: „Architekt” 1912, z. 3–4, tabl. 11; *Czy wiesz, kto to jest?*, red. S. ŁOZA, W. 1938, s. 853; M. WIŚNIEWSKI, *Ludwik Wojtyczko. Krakowski architekt i konserwator zabytków pierwszej połowy XX w.*, Kr. 2003, s. 21, 38, 42, 45, 48, 86, 135.

K

Kapolka Jan (1891–1968), architekt. Urodził się w Szopienicach. W okresie międzywojennym był zatrudniony w Wydziale Komunikacji i Robót Publicznych Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach (udokumentowany 1928 r.). Po 1945 r. pełnił funkcję pełnomocnika do spraw przejmowania obiektów niemieckich. Pracował przy budowie katedry w Katowicach (1953–1954, 1957–1965; kierownictwo i nadzór prac) oraz w Biprokwasie (1955–1956). Opiniował projekty budynków sakralnych z ramienia Kurii w Katowicach. Był laureatem odznaczenia papieskiego Pro Ecclesia et Pontifice. Zmarł w styczniu 1968 r. i został pochowany na cmentarzu przy ul. Sienkiewicza w Katowicach.

Projekty i realizacje: projekt domu mieszkalnego dla urzędników policji w Katowicach (1928); projekt domku robotniczego (1928); projekt klasztoru Misjonarzy Oblatów przy ul. Oblatów w Katowicach (1936).

Źródła: APK, UWŚL KB, sygn. 425; B. SNOCH, *Górnośląski leksykon biograficzny. Suplement do wydania drugiego*, Kat. 2006, s. 56.

Kaufman Stefan (1894–1994), inżynier i konstruktor, doktor nauk technicznych. Urodził się 28 VIII w Czarnej Wsi k. Krakowa. Był synem Henryka, urzędnika biur podróży i Rozalii z domu Schlang. W latach 1911–1917 studiował na Wydziale Inżynierii Politechniki Lwowskiej. Po studiach pracował w sambońskiej ekspozyturze Centrali Odbudowy Galicji przy Namiestnictwie we Lwowie, od 1919 r. w Zarządzie Budownictwa Wojskowego we Lwowie, jako zastępca kierownika rejonu budowlanego Lwów II. W 1920 r. obro-

nił doktorat z zakresu nauk technicznych na Politechnice Lwowskiej (rozprawa *O wykreślonym wyznaczaniu kształtów specjalnych belek kratowych*). W czasie wojny polsko-ukraińskiej pracował w wojskowej grupie inżynierskiej. W 1921 r. znalazł zatrudnienie w biurze konstrukcyjnym mostów Dy-

rekcji Robót Publicznych we Lwowie, a w 1924 r. podjął pracę w Haliczu, jako kierownik Biura Odbudowy. W 1925 r. otrzymał przydział do Wydziału Robót Publicznych Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego, początkowo jako kierownik Oddziału Drogowego oraz Oddziału Architektoniczno-Budowlanego. Do Katowic sprowadził go pochodzący ze Lwowa ówczesny wojewoda Śląski Mieczysław Bilski. W 1931 r. Kaufman otrzymał nominację na naczelnika Wydziału Robót Publicznych Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego. W tym czasie wykonywał projekty licznych budowli inżynierskich oraz nadzorował budowę wielu gmachów publicznych, m.in. Urzędu Wojewódzkiego i Sejmu Śląskiego w Katowicach, Urzędów Skarbowych tamże, Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych w Katowicach, gimnazjów w Lublińcu, Mikołowie oraz Piekarach. W 1931 r. za swoją działalność otrzymał Złoty Krzyż Zasługi. W 1932 r. zamieszkiwał przy ul. Ligonii 48 w Katowicach. W czasie II wojny światowej pracował na Politechnice Lwowskiej jako docent architektury. Po zajęciu Lwowa przez Niemców ukrywał się w okolicach Miechowa i Radomska. Pod przybranym nazwiskiem pracował jako meliorant i nauczał na tajnych kursach. Należał do Armii Krajowej (pseudonim „Stary”). Od 1945 r. stał na czele Wydziału Komunikacji Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach. Równocześnie organizował Politechnikę Śląską, będąc od 1945 r. jej wykładowcą. W latach 1945–1964 kierował Katedrą Budownictwa Żelbetowego na Wydziale Inżyniersko-Budowlanym. W 1949 r. otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego, a w 1956 r. profesora zwyczajnego. Należał do wielu organizacji, m.in. był członkiem Polskiej Akademii Nauk oraz Rady Technicznej przy Ministrze Budownictwa Przemysłowego (1956). Zmarł 16 I 1994 r. Został pochowany na cmentarzu przy ul. Francuskiej w Katowicach. Był żonaty z Pauliną Kowal, z którą miał córkę Lidię Kaufman-Czekałową. Laureat wielu nagród, m.in. indywidualnej nagrody państwowej II stopnia, dwukrotnie Złotego Krzyża Zasługi (1931, 1946), Krzyży: Kawalerskiego (1936), Oficerskiego (1958), Komandorskiego (1974), Komandorskiego z Gwiazdą (1984).

Publikacje (wybór): *O wyboczeniu prętów sprężyste utwierdzonych*, CTL; *Pręty ciśnione pod działaniem sił zginających*, CTL; *Mosty sprężone*, W. 1956; *Teoria konstrukcji sprężonych* (z W. Olszakiem, C. Eimerem, Z. Bychowskim) W. 1961; *Konstrukcje sprężone* (z W. Olszakiem, C. Eimerem), W. 1965; *Spawana konstrukcja stalowa gmachu Muzeum Śląskiego w Katowicach*, W. 1937; *Ustrój płytowy a żebrowy. Studium porównawcze racjonalności obu ustrójów*, W. 1935; *Roboty publiczne w województwie śląskim*, Kat. 1937.

Projekty i realizacje: projekt mostu żelbetowego nad Wisłą pod Nowym Bieruniem na drodze Mysłowice–Oświęcim; projekt mostu żelbetowego w Wiśle; projekt mostu żelbetowego pod Górą; projekt mostu przy ul. Karowej w Warszawie (1936; nagr.).

Źródła: APK, UWŚL, sygn. K 337, K-186; APK, UWŚL KB, B-50, sygn. 4; AiB 1933, nr 5, s. 159; *Album inżynierów i techników w Polsce*, L. 1932, s. 151 (fotografia); A. PODCZASKI, Kaufman Stefan, w: *Słownik biograficzny techników polskich*, z. 8, red. Z. SKOCZYŃSKI, W. 1997, s. 40–41; J. ZIELIŃSKI, Wywiad z prof. Stefanem Kaufmanem, nestorem inżynierów i profesorów Politechniki Śląskiej, w: *Wszechnica Górnośląska*, T. 2: *Udział lwowian w życiu społecznym Górnego Śląska*, red. M. LUBINA, Kat. 1991, s. 121–122.

Kluza Karol, architekt. Studiował na Wydziale Architektury Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie u A. Szyszko-Bohusza. Był absolwentem Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej. Brał udział w walkach jako żołnierz Wojska Polskiego, kończąc służbę w stopniu porucznika rezerwy. Od 1929 r. zatrudniony w Wojewódzkim Urzędzie Budownictwa Naziemnego Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach w charakterze pracownika kontraktowego. W tym czasie kierował m.in. budową gmachu Powiatowej Komendy Policji w Pszczynie, rozbudową państwowego gimnazjum w Pszczynie, rozbudową gimnazjum matematyczno-przyrodniczego w Królewskiej Hucie (ob. Chorzów), budową domu przy ul. Raciborskiej w Katowicach, budową gmachu Zakładu Higieny w Katowicach. Prowadził również remonty budynków szkolnych. W 1932 r. odszedł ze służby państwowej w związku z ograniczeniem prac inwestycyjnych. Zamieszkiwał wówczas przy Rynku 13 w Krakowie.

Źródła: APK, UWŚL KB, B-50, sygn. 97; „Architekt” 1925, nr 6, s. 6–7; *Warszawska Szkoła Architektury 1915–1965. 50-lecie Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej*, W. 1967, s. 307.

Kłębkowski Witold Edward (1897–1983), architekt, malarz. Urodził się 31 V w Wadowicach. Był synem Kazimierza, inżyniera mechanika (inspektora technicznego), i Bronisławy z Senchlerów. W latach 1907–1911 uczęszczał do gimnazjum w Wadowicach, następnie do I Szkoły Realnej w Krakowie, którą ukończył z odznaczeniem w 1914 r. Rysunku i malarstwa uczył się w Wadowicach pod kierunkiem prof. Kania, a w Krakowie u prof. Misky’ego, Saskiego i Zamorskiego. Otrzymał wyróżnienie z rysunków oraz teorii i historii sztuki. W listopadzie 1914 r. zapisał się na Wydział Architektoniczny Politechniki Wiedeńskiej, gdzie uczęszczał na pierwszy rok. Stu-

diował również malarstwo na Akademii Sztuk Pięknych w Wiedniu u prof. Veith'a. W 1915 r. ukończył kurs abiturientów Akademii Handlowej w Krakowie. Po wybuchu wojny wstąpił do Legionów Polskich. W 1915 r. został powołany do wojska austriackiego. Pełnił służbę w wojskowym oddziale budowlanym w Krakowie oraz w kierownictwie zakładów w Dąbiu. W 1918 r. wstąpił do Wojska Polskiego, gdzie został dowódcą kompanii technicznej, w ostatnich zaś miesiącach służby mianowano go na oficera kasowego. Służbę ukończył w stopniu porucznika rezerwy. W latach 1916–1918 studiował na Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie w pracowni Józefa Mehoffera oraz Juliana Fałata. Edukację przerwała mu wspomniana służba w Wojsku Polskim, z której został urlopowany dla kontynuacji nauki. W latach 1920–1923 studiował na Wydziale Architektury Politechniki Lwowskiej. Jego profesorami byli: Jarocki, Nalborczyk, Sadłowski, Ruzamski, Zubrzycki, Bartel oraz w trybie indywidualnym – Sichulski. W czasie pobytu w Krakowie, w okresie 1916–1918, Kłębkowski znalazł zatrudnienie w pracowni witraży zakładów Industria, gdzie funkcję dyrektora pełnił jego ojciec. W 1923 r. wykonał inwentaryzację kościoła pw. św. Anny w Wilnie. W czasie studiów odbywał praktykę u inż. arch. Tadeusza Schneidera we Lwowie, u inż. arch. Wacława Borowieckiego w Kielcach oraz w Wilnie, jako zastępca kierownika robót przy odbudowie zakładów gospodarczych intendentury. Od 1 V 1920 r. do 31 XII 1923 r. był młodszym, a od 1 I do 1 V 1924 r. starszym asystentem w Katedrze Architektury Historycznej Wydziału Architektury Politechniki Lwowskiej. W latach 1924–1927 sprawował funkcję kierownika artystycznego w firmie Marmury Kieleckie. Był również zastępcą inż. arch. Wacława Borowieckiego w Kielcach. W tym czasie objął kierownictwo robót przy wznoszeniu Izby Skarbowej w Kielcach, seminarium nauczycielskiego tamże, koszar 2 pp Legionów w Staszowie i 4 pp Legionów w Kielcach oraz przy innych budowlach. Projektował również kościoły z wyposażeniem wewnątrz i witrażami. W czerwcu 1927 r. został mianowany zastępcą kierownika robót w gmachach państwowych RP przy Ministerstwie Robót Publicznych w Warszawie, gdzie do 1 V 1929 r. pełnił obowiązki kierownika administracyjnego. Następnie objął stanowisko kierownika robót w gmachach Centrali Ministerstwa Skarbu w Warszawie. W okresie od 1927 r. do 1930 r. sprawował funkcję zastępcy kierownika robót na Zamku Królewskim w Warszawie, nadzorując prace kamieniarskie i wyposażenie wewnątrz. W 1928 r. otrzymał uprawnienia do prowadzenia robót budowlanych. W czerwcu 1930 r. zastąpił inż. Stefana Kaufmana na stanowisku kierownika Oddziału Architektoniczno-Budowlanego Wydziału Robót Publicznych w Śląskim Urzędzie Wojewódzkim. Funkcję tę pełnił do 1939 r., kiedy to „na życzenie Pana Wojewody” objął stanowisko radcy budownictwa przy katowickim magistracie. W latach 1933–1939 był również wyłącznym projektantem firmy Thonet Mundus dla terenu Śląska. Otrzymał

wiele nagród i wyróżnień; w 1938 r. – Złoty Krzyż Zasługi oraz brązowy medal Urzędu Wojewódzkiego „Za Długoletnią Służbę”. 21 V 1930 r. został mianowany radcą budownictwa. Był również biegłym sądowym w dziedzinie architektury i budownictwa naziemnego. W okresie międzywojennym, od 1 VII do 7 XII 1934 r. sprawował funkcję wiceprezesa SARP-u. Po wojnie, w 1949 r. został skarbnikiem oddziału warszawskiego. Należał również do Towarzystwa Urbanistów Polskich oraz do Związku Plastyków Śląskich. Odbił liczne podróże naukowe, m.in. do Francji, Austrii, Belgii, Niemiec, Czechosłowacji, Ukrainy, Jugosławii oraz na Węgry. W czasie służby w Śląskim Urzędzie Wojewódzkim cieszył się dobrą opinią zwierzchników. W 1930 r. napisano o nim: „Doskonale obeznany z przepisami, zdolny i pojętny, wykazuje należytą inicjatywę, bardzo pilny, bardzo dokładny, bardzo sumienny, zasługuje w zupełności na zaufanie, wobec interesantów taktowny i poważny, zachowuje się pod każdym względem bez zarzutu, uzdatniony na stanowiska kierownicze”²⁰. W 1927 r. Józef Piotrowski, kierownik Oddziału Sztuki i Kultury Województwa Lwowskiego wyraził się o nim następująco: „Prace i projekty Pana Inż. Kłębkowskiego były wykonywane zarówno pod względem konserwatorskim, jako też estetycznym z pełnym zrozumieniem i wielkim pietyzmem dla wartości zabytkowej danego przedmiotu, zaś projekty budowli nowych odznaczały się pod każdym względem wysokim poziomem artystycznym nowoczesnej twórczości architektonicznej”²¹. Po rozpoczęciu działań wojennych Kłębkowski wyjechał do Rumunii oraz Francji. Od 1942 r. do 1946 (1945) r. przebywał w Anglii, gdzie wykładał urbanistykę oraz architekturę krajobrazu w Polskiej Szkole Architektury przy uniwersytecie w Liverpoolu. W tym czasie malował i wystawiał swoje prace na licznych wystawach. W 1946 r. powrócił do Polski. Objął stanowisko dyrektora departamentu w Ministerstwie Odbudowy w Warszawie oraz rozpoczął wykłady na Politechnice Warszawskiej. Od 1948 r. współorganizował Państwowe Biuro Projektów „Miastoprojekt Warszawa”. Po II wojnie światowej architekt był również czynny na Śląsku w przedsiębiorstwach budowlanych (określenie W. Migockiego). Po przejściu na emeryturę poświęcił się malarstwu, tworząc głównie akwarele. Wystawiał je na licznych ekspozycjach zbiorowych i indywidualnych, m.in. w 1923 r. we Lwowie (cykl akwarel pt. *Stare Wilno*) i w Warszawie (w 1972 r. w klubie SARP-u Warszawa, w 1975 r. w klubie MPiK na Żoliborzu). W 2004 r. córka architekta Teresa Kłębkowska-Reńska zorganizowała ekspozycję jego akwareli w domu parafialnym przy parafii św. Rodziny w Warszawie, podczas której odbyła się aukcja na cele charytatywne. Architekt otrzymał wiele nagród i odznaczeń, m.in. Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski,

²⁰ APK, UWŚL, sygn. K-337.

²¹ Ibidem.

dwukrotnie Złoty Krzyż Zasługi oraz Złotą Odznakę Odbudowy Warszawy. Witold Kłębkowski zmarł 20 III 1983 r. w Warszawie. Od 1924 r. był żonaty z Marią Władysławą Krauss. Mieli dwoje dzieci: Teresę Kłębkowską-Reńską (ur. 1927) oraz Mariana (ur. 1930).

Publikacje: *Pierwsze drapacze śląskie*, AiB 1932, nr 6, s. 169–197; *Stal w nowoczesnej architekturze*, „Gazeta Handlowa” 1932; *Normatyw techniczny projektowania. Elementy szkół wyższych*, cz. 2: *Pomieszczenia naukowe i dydaktyczne (projekt)*, W. 1953 I.U.A. *Seria standardów*, z. 24 (mps powielany; z Janem Piątkiem); *Przykłady zastosowania betonu w budowlach miejskich*, w: *Budowle miejskie*, red. J. NECHAY, W. 1964, s. 542–783.

Projekty i realizacje: projekt konkursowy witraży kościoła pw. św. Leopolda we Floridsdorf (ob. dzielnica Wiednia) (1914–1916; z Eduardem Veithem? III nagr.); witraże w bocznych nawach kościoła pw. św. Leopolda we Floridsdorf (ob. dzielnica Wiednia) (1914–1916; z Eduardem Veithem? III nagr.); projekt gmachu Biura Druków Ministerstwa Skarbu w Warszawie; projekt przebudowy klatki schodowej w gmachu Ministerstwa Skarbu przy ul. Rymarskiej w Warszawie; projekt rozbudowy kościoła w Nawarżycach (?) (ok. 1925); projekt konkursowy na kościół pw. Opatrzności Bożej w Białymstoku (1926; zakup.); projekt kościoła w Ostrowiu (ok. 1929); projekt konkursowy świątyni Opatrzności Bożej w Warszawie (1930; wyróż.); kierownictwo prac przy gimnazjum polskim w Bytomiu (1932); urządzenie kina Union w Warszawie (1933–1939); projekty mebli eksportowanych do Szwecji dla firmy Thonet Mundus (1933–1939); gmach Urzędów Niezespólnych przy pl. Sejmu Śląskiego w Katowicach (proj. 1935); projekt willi w Ojcowie na Złotej Górze (parcela 357; 1935), kościół w Wojkowicach-Żychlicach (1935–1938), projekt internatu dla szkoły pilotów w Aleksandrowicach (1936); kierownictwo budowy lotniska w Aleksandrowicach; projekt gmachu Izby Rolniczej w Katowicach (1936); hale targowe przy ul. Katowickiej 31 w Świętochłowicach (proj. 1937); projekt kościoła w Rojcy (1938); projekt konkursowy budynku Ubezpieczalni Społecznej w Chorzowie (przed 1939; II nagr.); projekt konkursowy kościoła parafialnego i garnizonowego pw. św. Floriana w Chorzowie-Hajdukach (przed 1939; I nagr.); projekt konkursowy bazyliki i zakładu Salezjanów w Turynie (przed 1939; I nagr.); kierownictwo prac przy odbudowie gmachu d. Instytutu Mineralogii przy ul. Krakowskie Przedmieście w Warszawie (zespół budynków Uniwersytetu Warszawskiego; po II wojnie światowej); bliźniacza szkoła podstawowa przy ul. Krechowieckiej/Siemiradzkiego w Warszawie (1949); odbudowa (m.in. proj. detali fasady) Gimnazjum Zaluscianum przy ul. Jezuickiej 4 w Warszawie (1953–1956).

Źródła: APK, UWŚL, sygn. K 337; APK, UWŚL KB, B-50, sygn. 4; AiB 1930, nr 9–10, s. 372–373; J. BOBERSKI, *Działalność lwowskich architektów na Górnym Śląsku*, w: *SARP 1925–1995. 70 lat działalności organizacji architektonicznych na Górnym Śląsku*, Kat. 1998,

s. 232–234; J. CHROŚCICKI, A. ROTTERMUND, *Atlas architektury Warszawy*, W. 1977, s. 78; W. CZARNECKI, *Wspomnienia architekta*. T. 3: 1939–1983, oprac. H. GRZESZCZUK-BRENDEL, G. KODYM-KOZACZKO, Poz. 2008, s. 124, 176; P. DUDAŁA, *100-lecie parafii w Wojkowicach-Żychcicach*, „Ziemia Będzińska” 2009, nr 7–8, s. 11; M. DZIEWOŃSKI, *Katowice w latach 1922–1944*, w: *Katowice. Ich dzieje i kultura na tle regionu*, W. 1976, s. 163; W. MIGOCKI, *Działalność lwowskich architektów i plastyków na Górnym Śląsku*, w: *Wszechnica Górnośląska*, T. 2: *Udział lwowian w życiu społecznym Górnego Śląska*, red. M. LUBINA, Kat. 1991, s. 97, 100; R. NAKONIECZNY, *Awangardowe gmachy publiczne na Górnym Śląsku w okresie międzywojennym (1922–1939)*, w: *Modernizm w Europie. Modernizm w Gdyni. Architektura lat międzywojennych i jej ochrona*, red. M. SOŁTYSIK, R. HIRSCH, Gdynia 2009, s. 127; A. NITSCH, *Leksykon architektów i budowniczych Polaków i cudzoziemców w Polsce działających*, W. 1988, s. 78 (teczka „K”); W. ODOROWSKI, *Architektura Katowic w latach międzywojennych 1922–1939*, Kat. 1994, s. 162–164; *Politechnika Lwowska, jej stan dzisiejszy i potrzeby*, L. 1932, s. 32; „Komunikat SARP 1949”, nr 2, s. 21; *Program Politechniki Lwowskiej na rok naukowy 1922/23*, T. 50, L. 1922, s. 46; *Program Politechniki Lwowskiej na rok naukowy 1923/24*, T. 51, L. 1923, s. 48; Z. RADWAŃSKI, *Zagadnienia techniczno-budowlane i ekonomika budownictwa*, w: *Warszawska Szkoła Architektury 1915–1965. 50-lecie Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej*, W. 1967, s. 151; „Rocznik SAP” 1929; *SARP 1925–1995...*, s. 21; S. WÓJCIKOWA, *Nekrologia. Zmarli w 1983 r.*, „Rocznik Warszawski”, 20, 1988, s. 294; informacje dostępne w Internecie na stronach: http://www.isez-db.pan.krakow.pl/opn/result.asp?br_id=&pg=198& [data dostępu: 20 XII 2011]; www.parafiaswrodziny.pl/m.wydarzenia.html [data dostępu: 20 XII 2011]; <http://www.zabytki.waw.pl/warszawa001.html> [data dostępu: 20 XII 2011]; zyciorys Witolda Kłębrowskiego z 22 IV 1977 r. [oryginał w posiadaniu T. Kłębrowskiej-Reńskiej]. Fotografia ze zbiorów Teresy Kłębrowskiej-Reńskiej.

Komornicki Prot Feliks (1906–1981), architekt. Urodził się 11 VI w Boryslawiu (pow. Drohobycz). Jego ojcem był Prot Komornicki, inż. chemii, przedsiębiorca naftowy, matką – Ewa z Niesiołowskich. 16 VI 1925 r. przyszły architekt zdał egzamin dojrzałości. Ukończył Wydział Budowlany Państwowej Wyższej Szkoły Przemysłowej w Krakowie. Przez rok studiował również na Wydziale Architektonicznym przy krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych (1926/1927). Od 16 VII do 11 VIII 1928 r. pełnił służbę wojskową w Szkole Podchorążych

Rezerwy Artylerii. Ze względu na chorobę serca został z niej zwolniony. Praktykę zawodową odbył w Krakowie, m.in. u prof. inż. arch. W. Krzyżanowskiego, prof. inż. arch. A. Romanowskiego oraz prof. inż. arch. Ludwika Wojtyczki. W 1930 r. rozpoczął pracę jako technik w Kierownictwie Budowy Sanatorium w Istebnej – komórce Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego w Katowicach. Funkcję tę sprawował do 15 V 1932 r., kiedy to ustąpił na własną prośbę. Jednocześnie od 1931 r. prowadził własne biuro projektowe: do 1937 r. w Zakopanem i do 1942 r. w Krakowie. W okresie mię-

dzywojennym Komornicki udzielał się w różnych organizacjach i stowarzyszeniach. Przez trzy lata działał w harcerstwie. W 1923 r. współtworzył kółko lotnicze w Wyższej Szkole Przemysłowej w Krakowie, a w 1924 r. pełnił funkcję jego prezesa. Był również członkiem komitetu powiatowego LOPP-u, m.in. brał udział w organizacji pierwszego Tygodnia Lotniczego na terenie województwa krakowskiego. W 1928 r. został wiceprezesem Stowarzyszenia Kandydatów Budowniczych w Krakowie. Podczas II wojny światowej początkowo przebywał w Rumunii (od 17 IX do 6 XI 1929 r.), następnie powrócił do okupowanego Krakowa, gdzie udzielał się w pracach konspiracji (ZWZ). Od 1942 r. do końca wojny pod fałszywym nazwiskiem przebywał w Warszawie, pracując w firmie budowlanej. W 1945 r. powrócił do Krakowa, gdzie otworzył własne biuro architektoniczne. Jednocześnie został starszym asystentem-wolontariuszem na Wydziale Architektury przy Akademii Górniczej. Od 1949 r. był kierownikiem pracowni w Centralnym Biurze Projektów Architektonicznych i Budowlanych w Krakowie. W tym czasie ukończył studia, uzyskując tytuł inżyniera architekta. W 1952 r. pracował w krakowskim Biurze Projektów Budownictwa Mieszkaniowego „Mia-stoprojekt”. Znał języki polski i niemiecki w mowie i piśmie oraz francuski w mowie. Zmarł 31 XII 1981 r. Miał żonę i córkę – Teresę (ur. 24 XII 1929).

Projekty i realizacje: projekt konkursowy gmachu ratusza w Nowym Bytomiu (1927; VI m.); projekt konkursowy gmachu Syndykatu Polskich Hut Żelaznych w Katowicach (1928; zakup.); projekt konkursowy cmentarza w Bydgoszczy (1928; z T. Rutkowskim; VI m.); projekt konkursowy gmachu Muzeum Śląskiego w Katowicach (1930; III nagr. *ex aequo*); projekt konkursowy pomnika Wolności w Wiśle (1930; I nagr.); projekt konkursowy gmachu Izby Przemysłowo-Handlowej w Sosnowcu (1931; z W. Nowakowskim; II nagr.); zakład św. Józefa z kaplicą w Prusach k. Kocmyrzowa (1937); projekt konkursowy gimnazjum z kaplicą w Rybniku (1937; I nagr.); gimnazjum z kaplicą w Rybniku (po 1937); projekt rozbudowy gmachu Krakowskiego Towarzystwa Wzajemnych Ubezpieczeń przy ul. Basztowej w Krakowie; dom ZUS-u przy ul. M. Skłodowskiej-Curie 27/29 w Katowicach (1938–1941; z W. Nowakowskim); dom Związku Zawodowego Kolejarzy we Lwowie (1939); dom przy ul. 29 Listopada-bocznej w Krakowie (przed 1939); dom przy ul. Krowoderskiej 12 w Krakowie (przed 1939); dom przy ul. Miechowskiej w Krakowie (przed 1939); dom norbertanek przy ul. Ujejskiego w Krakowie (przed 1939); drukarnia UJ-u przy ul. Czapskich w Krakowie (przed 1939); przebudowa budynku „Hebrowo” przy al. Słowackiego w Krakowie (przed 1939); fabryka przetworów owocowych w Gumniskach k. Tarnowa (1941); nadbudowa gmachu Kurii Metropolitarnej przy ul. Piłsudskiego 4 w Krakowie (1947); budynki administracyjne, straży przemysłowej i pożarnej oraz usługowo-techniczne Elektrowni „Ja-

worzno I” w Jaworznie (1947–1952; z A. Bahrem); budynek Państwowego Monopolu Tytoniowego w Krakowie Czyżynach (1950); wnętrza Banku Inwestycyjnego w Krakowie (1951); projekt konkursowy budynku administracyjnego Zakładów Chemicznych w Oświęcimiu-Dworach (1951; I nagr.); budynek jedenastoklasowej szkoły podstawowej w Nowym Sączu (1953; z A. Bahrem); kasyno oficerskie w Krakowie na Dębnikach (1953; z A. Bahrem); architektura oraz wnętrza kościoła pw. Matki Boskiej w Kamionce Wielkiej k. Nowego Sącza (1960–63); kościół pw. Matki Boskiej w Korzennej k. Nowego Sącza (1961).

Źródła: APK, UWŚL, sygn. P-466; AUMK, sygn. 2/462; M. DZIEWOŃSKI, *Katowice w latach 1922–1944*, w: *Katowice. Ich dzieje i kultura na tle regionu*, W. 1976, s. 162; W. FRAZIK, *Bez względu na konsekwencje*, „Biuletyn IPN” 2009, nr 7, s. 31–36 (fotografia) [publikacja dostępna w Internecie na stronie: <http://ipn.gov.pl>; data dostępu: 26 VIII 2011]; A. NITSCH, *Leksykon architektów i budowniczych Polaków i cudzoziemców w Polsce działających*, W. 1988, s. 110–111; W. ODOROWSKI, *Architektura Katowic w latach międzywojennych 1922–1939*, Kat. 1994, s. 188–189; M. WIŚNIEWSKI, *Ludwik Wojtyczko. Krakowski architekt i konserwator zabudowy pierwszej połowy XX w.*, Kr. 2003, s. 137.

Kordula Jan (1895–?), budowniczy. Urodził się 5 VII w Cieszynie w rodzinie rolniczej. Był synem Jerzego i Anny. Do 1910 r. uczęszczał do szkoły powszechnej w Cieszynie. W latach 1910–1915 uczył się budownictwa w Szkole Przemysłowej w Czerniowcach. Następnie został powołany do armii austro-węgierskiej. Odbił praktykę budowlaną u A. Golasowskiego z Mysłowic (1922), budowniczych J. Nosska i J. Raszki w Cieszynie. Od 1918 r. pracował w Wojewódzkim Urzędzie Budownictwa Nadziemnego w Katowicach w charakterze sekretarza budowlanego. W 1928 r. zdał egzamin na stanowisko administracyjne II stopnia w służbie państwowej. 17 VII 1928 r. został mianowany na kierownika budowy gimnazjum w Lublińcu; funkcję tę sprawował do 1929 r. (kierownictwo architektoniczne powierzono Karolowi Schayerowi). W 1930 r. mianowano go asesorem. Od 1931 r. do 1932 r. kierował budową gimnazjum w Piekarach. W 1932 r. ponownie został zatrudniony w Wojewódzkim Urzędzie Budownictwa Nadziemnego w Katowicach. W tym samym roku uzyskał uprawnienia budowlane. W 1933 r. objął stanowisko kierownika Wojewódzkiego Urzędu Budownictwa Nadziemnego w Tarnowskich Górach. Kordula na własny koszt odbywał podróże naukowe, m.in. w 1929 r. wyjechał na PWK do Poznania. W 1938 r. otrzymał dyplom oraz brązowy medal „Za Długoletnią Służbę”. Był wyznania ewangelickiego. 22 II 1925 r. zawarł związek małżeński. Miał syna Andrzeja. W okresie międzywojennym mieszkał przy ul. Krakow-

skiej 12 w Mysłowicach (udokumentowany 1922 r.). Pełnił funkcję ogniomistrza rezerwy.

Źródła: APK, UWŚL, sygn. K-542; APK, UWŚL KB, sygn. 4, 39 a; APK, UWŚL KB, B-50, sygn. 2, 6, 239.

Kordyl Władysław, budowniczy, architekt (?). Od ok. 1905 r. zatrudniony w Wojewódzkim Urzędzie Budownictwa Naziemnego w Katowicach – początkowo jako urzędnik techniczny, następnie jako kierownik (udokumentowany 1926 r.). Po objęciu kierownictwa przez Mariana Łobodzińskiego w 1927 r. ponownie został urzędnikiem technicznym i na tym stanowisku pracował do połowy lat 30. (udokumentowane lata: 1932–1933). W okresie międzywojennym mieszkał przy ul. Reymonta 2 w Katowicach. Był żonaty (ślub został zawarty w Wiedniu). Jego małżonka zmarła w 1931 r.

Źródła: APK, UWŚL, sygn. 4, 39 a; APK, UWŚL KB, B-50, sygn. 6, 99, 239.

Kozielek Jerzy (1884–1953), konstruktor, projektant konstrukcji stalowych. Urodził się 7 XII w miejscowości Końska. Jego ojcem był Jan, pracownik folwarku, matką Ewa z domu Gaś. Uczęszczał do szkoły realnej w Cieszynie. Od 1901 r. pracował w cieszyńskiej ślusarni. Następnie odbył ochotniczą służbę w wojsku austriackim (2 pac), którą ukończył w stopniu podoficera. Od 1904 r. do 1907 r. był zatrudniony jako traser w warsztatach mechanicznych Huty Trzciniec. W latach 1907–1911 uczył się w Szkole Przemysłowej w Bielsku, po czym otrzymał pracę konstruktora w Zakładach Hutniczych Huty Hubertus oraz w Hucie Królewskiej. Podczas I wojny światowej służył w 20 pac. Po 1918 r. do zakończenia II wojny światowej był zatrudniony na różnych stanowiskach w Biurze Konstrucyjnym Warsztatów Przetwórczych w Królewskiej Hucie (ob. Chorzów). Równocześnie projektował wiele konstrukcji inżynierskich i budowlanych. Po wojnie powrócił na swoje wcześniejsze miejsce pracy. Następnie organizował i kierował Biurem Technicznym w Hucie Karol w Wałbrzychu, a od 1947 r. do końca życia sprawował funkcję naczelnika Wydziału Projektów i Mostów

„Mostostal” w Zabrzu. Opracował wiele nowatorskich rozwiązań związanych z konstrukcjami stalowymi, m.in. wiazary uproszczone dla konstrukcji o wielkiej rozpiętości (Hala Wystawowa we Wrocławiu, Hala „ASEA” walcowni rur w Sosnowcu, Hala „G” w Warszawie). Był laureatem wielu nagród, m.in. indywidualnej Nagrody Państwowej III stopnia (1952), Złotego Krzyża Zasługi (1939), Srebrnego Krzyża Zasługi (1946), Sztandaru Pracy II klasy (1949). Zmarł 14 V 1953 r. w Chorzowie, gdzie spoczywa na cmentarzu ewangelickim. Jego żoną była Olga Kujawa, z którą zawarł małżeństwo w 1912 r. Miał dwoje dzieci: córkę Elżbietę Czajerek oraz syna Rudolfa.

Projekty i realizacje: projekt konstrukcji masztu radiostacji w Katowicach-Brynowie (ok. 1927); projekt konstrukcji hali targowej w Gdyni; projekt konstrukcji hali targowej w Katowicach (udział w projektowaniu lub projekt realizacyjny); projekt konstrukcji gmachu Muzeum Śląskiego w Katowicach (udział w projektowaniu lub projekt realizacyjny); projekt konstrukcji budynku Urzędów Skarbowych przy ul. Żwirki i Wigury w Katowicach (udział w projektowaniu lub projekt realizacyjny); projekt konstrukcji budynku Komunalnej Kasy Oszczędności w Chorzowie; kierownictwo zespołów opracowujących projekt wieży radiowej w Raszynie (po 1945); kierownictwo zespołów opracowujących projekt mostu Śląsko-Dąbrowskiego w Warszawie (po 1945); kierownictwo prac przy budowie mostu Śląsko-Dąbrowskiego w Warszawie (1947–1949).

Źródła: J. CHROŚCICKI, A. ROTTERMUND, *Atlas architektury Warszawy*, W. 1977, s. 199; B. CHWAŚCIŃSKI, *Jerzy Kozielek*, w: *Słownik biograficzny techników polskich*, Z. 7, red. Z. SKOCZYŃSKI, W. 1996, s. 23–24; J. PIŁATOWICZ, *Jerzy Kozielek*, W: ChSB 2008, s. 204–206 (fotografia).

Kozłowski Tadeusz Edmund Jan (1898–1959), urodził się 26 XII w Złoczowie w Galicji, jako syn Mieczysława, urzędnika drogowego, oraz Józefy z domu Swobody. Ukończył II Szkołę Realną we Lwowie, gdzie 15 VI 1916 r. zdał egzamin dojrzałości. W latach 1916–1918 służył w wojsku austriackim. Brał czynny udział w bitwach na froncie rosyjskim i rumuńskim. Od XI 1918 r. do VIII 1921 r. jako ochotnik służył w Wojsku Polskim. Został przydzielony do Legii Oficerskiej, następnie do II baonu 30 Pułku Łowickiego. W czasie kampanii polsko-ukraińskiej przebywał na froncie bolszewickim i litewsko-białoruskim. Otrzymał wiele odznaczeń za waleczność, m.in.

srebrny i brązowy Medal za Waleczność, Krzyż Karola, Krzyż Walecznych, Odznakę Honorową „Orlęta” oraz odznakę frontu litewsko-białoruskiego. Ukończył służbę w stopniu porucznika. Już w 1920 r. zapisał się na Wydział Architektury Politechniki Lwowskiej, ale przerwał edukację ze względu na służbę wojskową. Praktykę zawodową odbył w biurze architektonicznym E. Czerwińskiego i A. Zachariewicza we Lwowie (od 1 VII do 1 XI 1923 r.) oraz w dziale budowy drogowych Dyrekcji Kolei Państwowych we Lwowie (od 1 VIII do 30 IX 1925 r.). W czerwcu 1926 r. ukończył Wydział Architektury Politechniki Lwowskiej. Jego pracą dyplomową był projekt prywatnego sanatorium chorób kobiecych. W latach 1926–1927 pracował w biurze E. Czerwińskiego we Lwowie, m.in. jako kierownik budowy Zakładu Pensyjnego „Lwi Gród” w Krynicy. 1 IV 1927 r. otrzymał posadę inżyniera architekta w Wojewódzkim Urzędzie Budownictwa Naziemnego w Katowicach przy Śląskim Urzędzie Wojewódzkim w Katowicach. Zatrudniono go w związku z realizacją nowych budowli celnych i policyjnych, np. placówek celnych w Wiktorze i Szarleju oraz posterunków policji w Pawłowie i Szarleju. W tym czasie projektował m.in. typy urzędów i placówek celnych, domków robotniczych oraz komisariat policji w Piekarach-Szarleju. 21 V 1928 r., na czas ćwiczeń wojskowych inż. Noworyty, został czasowo przydzielony do kierownictwa budowy gmachu Urzędu Wojewódzkiego i Sejmu Śląskiego. 20 IV 1929 r. przy Wydziale Robót Publicznych zorganizowano Biuro Projektów (Biuro Architektoniczne) i jeszcze w tym samym miesiącu Tadeusz Kozłowski objął posadę w tej komórce. Zaprojektował wówczas m.in.: gmach Komendy Powiatowej w Pszczynie, dom mieszkalny dla urzędników wojewódzkich przy ul. Ligonii w Katowicach, wiele posterunków policji i urzędów celnych, dom mieszkalny dla urzędników celnych w Bielsku, szkołę ogrodniczą w Pszczynie, Instytut Higieny i Badań Środków Żywności w Katowicach, komisariat w Chorzowie oraz gmach Urzędów Skarbowych z mieszkaniami przy ul. Żwirki i Wigury w Katowicach. Znał w mowie i piśmie języki: polski, niemiecki, ukraiński i rosyjski. W 1933 r. otrzymał uprawnienia budowlane. Mieszkał przy ul. Mikołowskiej 15 w Katowicach. Odbył liczne podróże naukowe. W 1930 r., podczas urlopu wypoczynkowego wyjechał w celu „[...] zwiedzenia nowoczesnego postępu techniki budowlanej oraz bieżących wystaw zagranicznych [...] do Francji, Szwajcarii, Włoch i Niemiec”²². W swoim liście do zwierzchników z dnia 24 VI 1930 r. napisał o zamiarze obejrzenia Werony, Mediolanu, Turynu, Genui, Zurychu, Berna, Stuttgartu, Monachium, Lipska oraz Drezna. Z dniem 31 III 1931 r. zwolniono go z pracy w Śląskim Urzędzie Wojewódzkim. Nie pomógł list wówczas już emerytowanego prof. Politechniki Lwowskiej Maksymiliana Thulliego. Naświetla on jednak sytuację zawodową

²² APK, UWŚL, sygn. 109.

Kozłowskiego w tym okresie. Thullie napisał: „Jest to bardzo zdolny architekt, według jego projektu buduje się obecnie w Katowicach drapacz chmur. Otóż otrzymał on wypowiedzenie od 1 kwietnia, a przy obecnym zastoju trudno mu będzie znaleźć posadę. Przed rokiem zaproponowano Kozłowskiemu pracę w szkole technicznej w Katowicach dla wykładów budownictwa utylitarnego. Upewniany, że województwo go potrzebuje, odmówił, teraz został na lodzie. Panie Wojewodo! Czy nie dałoby się tak wybitnej siły trzymać jeszcze w województwie? Jeśli to możliwe, proszę o to”²³. Od III 1931 r. Kozłowski rozpoczął pracę jako profesor Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych w Katowicach. Był członkiem Związku Inżynierów Architektów na Śląsku, Stowarzyszenia Nauczycieli Szkół Zawodowych oraz Związku Obrony Ziem Zachodnich. Po wojnie, w latach 1950–1951 pracował jako wykładowca na Wydziale Architektury Politechniki Krakowskiej, a następnie w państwowym biurze projektowym w Krakowie. Zmarł w 1959 r.

Projekty i realizacje: projekt (?) i kierownictwo budowy Zakładu Pensyjnego „Lwi Gród” w Krynicy (1926–1927); projekt i kierownictwo techniczne budowy komisariatu policji w Piekarach-Szarleju (ok. 1927); projekt wolno stojącego domku robotniczego i urzędniczego (1928); gmach Komendy Powiatowej i Komisariatu Policji w Pszczynie (1928 z J. Bienkowskim); dom dla urzędników wojewódzkich przy ul. Ligon 48 w Katowicach (proj. 1929, real. 1929–1930; z J. Bienkowskim); gmach Urzędów Skarbowych oraz mieszkania Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego przy ul. Żwirki i Wigury 15 w Katowicach (proj. 1929–1930, real. 1934; konstr. S. Bryła); gmach Zakładu Badania Środków Żywnościowych w Katowicach (proj. 1930, real. 1931–1932); posterunek policji w Kończycach (ok. 1930); projekt trzech typów urzędów celnych (1930); projekt szkoły ogrodniczej w Pszczynie (1930); projekt domu dla funkcjonariuszy państwowych przy ul. Raciborskiej w Katowicach (1930); dom czynszowy p. Ł. przy ul. Miłkowskiej 15 w Katowicach (1932); projekt domu mieszkalnego dla urzędników celnych w Bielsku; projekt budynku Komisariatu Policji w Królewskiej Hucie (ob. Chorzów); projekt siedmioklasowej szkoły powszechnej w Łaziskach Górnych (1934); kierownictwo techniczne budowy urzędów celnych w Piekarach-Szarleju i kolonii Wiktor; kierownictwo techniczne budowy gmachu Komisariatu Policji w Pawłowie; dom A. Łabusia przy ul. Warszawskiej 57 w Katowicach (proj. 1935); dom inż. W. Wybrańca przy ul. Dąbrowskiego 15 w Katowicach (proj. 1938); warsztat Szkoły Rzemieślniczej w Rudzie Śląskiej-Nowym Bytomiu (1938).

Źródła: APK, UWŚL, sygn. K-687; APK, UWŚL KB, B-50, sygn. 109; APK, UWŚL KB, sygn. 39a, 425, 478; APK, UWŚL KB, Plany i mapy, sygn. 139; AiB 1930, nr 1, s. 46–47; 1932, nr 5, s. 150; nr 6, s. 178–179, 187; *Album inżynierów i techników w Polsce*, L. 1932,

²³ Ibidem.

s. 152; *Czy wiesz, kto to jest?*, red. S. ŁOZA, W. 1938, s. 378–379 (fotografia); W. MIGOCKI, *Działalność lwowskich architektów i plastyków na Górnym Śląsku*, w: *Wszechnica Górnośląska*, T. 2: *Udział lwowian w życiu społecznym Górnego Śląska*, red. M. LUBINA, Kat. 1991, s. 97; J. MINORSKI, *Polska nowatorska myśl architektoniczna w latach 1918–1939*, W. 1970, s. 208; A. NITSCH, *Leksykon architektów i budowniczych Polaków i cudzoziemców w Polsce działających*, W. 1988, s. 167–168; W. ODOROWSKI, *Architektura Katowic w latach międzywojennych 1922–1939*, Kat. 1994, s. 119, 122–123, 127–128, 186; *Program Politechniki Lwowskiej na rok naukowy 1926/27*, T. 54, L. 1926, s. 212.

Krompiec Karol, właściciel przedsiębiorstwa budowlanego czynny w okresie międzywojennym w Katowicach.

Projekty i realizacje: siedziba Towarzystwa Związkowego „Bundeshaus” przy ul. Kopernika 14 w Katowicach (1925); willa własna przy ul. P. Stalmacha 21/M. Skłodowskiej-Curie w Katowicach (1927); dom J. Jezelli przy ul. Panewnickiej 40 w Katowicach (proj. 1930).

Źródła: W. ODOROWSKI, *Architektura Katowic w latach międzywojennych 1922–1939*, Kat. 1994, s. 82.

Krusz Stanisław, w okresie międzywojennym pełnił funkcję urzędnika (kierownika budowlanego) w Urzędzie Budownictwa Naziemnego katowickiego magistratu (udokumentowane lata: 1927–1931). W latach 30. był zatrudniony w Urzędzie Policji Budowlanej tamże. Po II wojnie światowej sprawował funkcję kierownika Miejskiego Nadzoru Budowlanego tamże.

Źródła: AUMK, Akta Urzędu Miasta, sygn. 537 (Jan Piechulek); AUMK, Akta Urzędu Budownictwa Naziemnego Magistratu w Katowicach [zbiór bez inwentarza]; APK, UWŚL sygn. K-800.

Krzemiński Józef, architekt. W latach 1917–1933 pracował w Wydziale Komunikacyjno-Budowlanym Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego w Katowicach. Początkowo był zatrudniony w Oddziale Architektoniczno-Budowlanym. W czerwcu 1927 r. stanął na czele Kierownictwa Budowy Kolonii Robotniczych na Śląsku. W 1928 r. kierował również budową domów urzędniczych dla ZUPU w Królewskiej Hucie. W związku z obowiązkami służbowymi od-

bywał podróże naukowe, m.in. na początku 1929 r. razem z Piotrem Masalskim wyjechał do Czechosłowacji, Austrii, Niemiec, Holandii oraz Belgii. W 1930 r. otrzymał nominację na asesora. W 1933 r. przeszedł w stan spoczynku. Mieszkał przy ul. Stalmacha 20 w Katowicach.

Projekty i realizacje: projekt wolno stojącego domku robotniczego i urzędniczego (1928); kierownictwo budowy kolonii im. Prezydenta Ignacego Mościckiego w Katowicach-Załężu (1930); kierownictwo budowy kolonii domków robotniczych w Świętochłowicach (1930); kolonia robotnicza przy ul. Gliwickiej w Katowicach (z P. Massalskim)²⁴; projekt i kierownictwo budowy domów ZUPU przy ul. Kościuszki 70, 72 i ul. Różanej 2 w Katowicach (proj. ok. 1928, real. 1928–1930); kierownictwo budowy kolonii robotniczej w Pawłowie.

Źródła: APK, UWŚL, sygn. K-820, T-2; APK, UWŚL KB, sygn. 4, 425; APK, UWŚL KB, B-50, sygn. 2; AUMK, sygn. 1/920; M. DZIEWOŃSKI, *Katowice w latach 1922–1944*, w: *Katowice. Ich dzieje i kultura na tle regionu*, W. 1976, s. 162; A. NITSCH, *Leksykon architektów i budowniczych Polaków i cudzoziemców w Polsce działających*, W. 1988, s. 204; W. ODOROWSKI, *Architektura Katowic w latach międzywojennych 1922–1939*, Kat. 1994, s. 86.

Krzywda-Polkowski Franciszek (1881–1949), architekt, architekt ogrodów, urbanista. Urodził się 29 XII w Płocku jako syn Józefa i Apolonii z Zalewskich. Ukończył Szkołę Techniczną w Warszawie. Maturę uzyskał w 1902 r. w gimnazjum realnym w Moskwie. Studiował w Wyższej Szkole Malarstwa, Rzeźby i Budownictwa im. Strogonowa w Moskwie. Dyplom architekta otrzymał w 1913 r. Dzięki uzyskanemu stypendium warszawskiego Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych, wyjechał do Anglii i Francji w celu kontynuowania studiów nad urbanistyką. Po powrocie do kraju (1914) pracował w Warszawie, m.in. u F. Lilpopa, K. Jankowskiego, E. Ebera, H. Stifelmana i Weissa. W czasie I wojny światowej pełnił funkcję dyrektora Muzeum Rzemiosł i Sztuki Stosowanej w Warszawie (1915–1918)²⁵. Doprowadził do utworzenia pierwszej w Polsce szkoły sztuki stosowanej pod nazwą Kollegium Sztuk Zdobniczych. Po wojnie, między 1918 r. a 1921 r. pracował w Sekcji Odbudowy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Po reorganizacji stanął na czele Wydziału Architektoniczno-Budowlanego Ministerstwa Robót Publicznych. Od 1921 r. był zatrudniony jako profesor nadzwyczajny.

²⁴ Nitsch podaje, że J. Krzemiński zrealizował razem z P. Massalskim robotnicze osiedle mieszkaniowe ZUS-u i TOR-u przy ul. Gliwickiej w Katowicach (1920–1930). A. NITSCH, *Leksykon architektów...*, s. 204.

²⁵ Nitsch wskazuje lata 1914–1918. Ibidem, s. 205.

czajny Katedry Kompozycji Architektonicznej w krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych. W okresie 1921–1931 kilkakrotnie pełnił funkcję dziekana Wydziału Architektury. W połowie lat 20. podczas bezpłatnego urlopu przebywał w Stanach Zjednoczonych. Pracował wówczas w biurze architektonicznym McKean Mead and White. Po powrocie kontynuował przerwana pracę na uczelni w Krakowie oraz rozpoczął wykłady na Wydziale Architektury Wnętrz w Szkole Sztuk Pięknych w Warszawie. W 1928 r. przyjął posadę w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, jako kierownik zorganizowanego przez siebie Zakładu Architektury Krajobrazu i Parkoznawstwa w Skierniewicach. W 1932 r. rozpoczął również pracę na Politechnice Warszawskiej, obejmując Katedrę Architektury Wnętrz i Krajobrazu²⁶. Podczas II wojny światowej został wysiedlony ze swojego mieszkania. Przebywał w Maluszynie i Żelazowej Woli. Po wojnie wznowił działalność pedagogiczną na obu wspomnianych uczelniach. Nadal wykładał na Politechnice Warszawskiej, jako profesor Katedry Projektowania Ogrodów i Krajobrazu oraz w SGGW jako kierownik Zakładu Architektury Krajobrazu i Parkoznawstwa. W 1949 r. otrzymał mianowanie na profesora zwyczajnego. Jednocześnie pełnił funkcję doradcy Kancelarii Cywilnej Prezydenta do spraw Parków i Ogrodów Reprezentacyjnych oraz głównego rzeczoznawcy do spraw projektowania zieleni w Ministerstwie Odbudowy w Warszawie. Był członkiem Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych w Warszawie (od 1914 r.). Architekt zmarł nagle 29 XI 1949 r. w Warszawie. Został pochowany na cmentarzu w Toruniu. Franciszek Krzywda-Polkowski był dwukrotnie żonaty: z Wandą z Kosińskich (zginęła w 1944 r. w powstaniu warszawskim) oraz z Genowefą z Żurawskich. Nie pozostawił po sobie potomstwa.

Publikacje: *Krzyże na Litwie*, Kr. 1909; *Wrażenie z pobytu w kraju drapaczów nieba*, „Architekt” 1925, nr 1, s. 2–18; *Człowiek i krajobraz*, „Arkady” 1939, nr 5, s. 215.

Projekty i realizacje: projekt konkursowy zagrody włościańskiej na wystawie Urządzenia Mieszkań w Wilnie (1909; III nagr.); projekt konkursowy elewacji domu A. Jahna (Johna) na pl. Zamkowym w Warszawie (1910; III nagr.)²⁷; kawiarnia przy Nowym Świecie 5 w Warszawie (ok. 1914; z M. Tołwińskim, nie istnieje); Kuchnia Bratniej Pomocy Studentów Politechniki Warszawskiej przy ul. Koszykowej 80/Chałubińskiego w Warszawie (ok. 1914); projekt konkursowy regulacji terenów Podzamcza w Warszawie (1916; z R. Guttem; I nagr.); projekt konkursowy regulacji m. Kalisza (1917; IV nagr.); projekt rozbudowy Torunia (1917); projekt rozbudowy Nowego Miasta nad Pilicą (1917); projekt konkursowy stadionu w parku Paderew-

²⁶ Nitsch podaje lata 1931–1939. Ibidem.

²⁷ Według Nitscha dom znajdował się na ul. Krakowskie Przedmieście 89. Ibidem, s. 206.

skiego (Skaryszewskim) w Warszawie (1918; z R. Guttem; I nagr.); projekt konkursowy rozplanowania i parcelacji części Powiśla przy wiadukcie Poniatowskiego w Warszawie (1918; z R. Guttem, E. Eberem; II nagr.); projekt konkursowy regulacji Powiśla w Warszawie, od mostu Kierbedzia do Cytadeli wraz z parkami na terenach pofortecznych (I nagr.); projekty typowe zagród chłopskich, leśniczówek, domów gminnych (1918–1921); plan rozbudowy Sochaczewa (1919–1922); projekt urzędniczej kolonii mieszkaniowej we Włocławku (1919–1922); projekt konkursowy gmachu czasowego dworca centralnego w Warszawie (1919; z R. Guttem, II nagr.); projekt konkursowy zagród włościańskich (1919; nagr.); budynek szkoły rolniczej przy ul. Sempołowskiej 2 we Włocławku (1920); projekt konkursowy katedry i gmachu Kurii Biskupiej w Katowicach (1925; III nagr. *ex aequo*); przebudowa kamienicy przy ul. Warszawskiej 45 w Katowicach na Starostwo Powiatowe (1925); plany regulacji i rozbudowy Torunia (1925)²⁸; projekt konkursowy pensjonatu lwowskiego Zakładu Pensyjnego w Krynicy (1926; II nagr.); projekt konkursowy świątyni Opatrzności Bożej w Warszawie (1931); gmach Urzędu Wojewódzkiego Pomorskiego w Toruniu (1931); park Chopina w Żelazowej Woli (1932, real. do 1939); projekt konkursowy parku im. H. Derdowskiego w Hallerowie-Nowej Wsi (1935; z A. Scholtzówną; I i III nagr.); projekt konkursowy dekoracji Sali Jazdy Polskiej na Wawelu w Krakowie (1936; II nagr.); gmach Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych w Toruniu (1936–1939); projekt konkursowy gmachu Muzeum Ziemi Pomorskiej im. Marszałka J. Piłsudskiego w Toruniu (1936; z A. Scholtzówną, współpraca B. Schmidt; I nagr.); projekt adaptacji wnętrza kościoła w Czarncy (po 1936); projekt konkursowy rozplanowania mola pld. z Morskim Ośrodkiem Żeglarskim w Gdyni (1937; z A. Scholtzówną; IV nagr. równorz.); ogród „ozdobny i zabawowy” wokół ośrodka harcerskiego w Górkach Wielkich (ok. 1936–1938); projekt konkursowy kościoła w Wilnie (1939; I nagr.); projekt parku przy pałacu Potockich w Maluszynie (1942); osiedle mieszkaniowe w Pruszkowie; projekt Muzeum Martyrologii Polskiej przy al. Szucha 25 w Warszawie (1947); gmach bursy studenckiej w Leśnym Ośrodku Badawczym w Rogowie (k. Koluszek); nowy cmentarz wojсковy (ob. komunalny) na Powązkach oraz trzy kaplice tamże; projekt przekształcenia Ogrodu Saskiego w Warszawie; projekt parku im. H. Derdowskiego w Jastrzębiej Górze; projekt parku miejskiego w Wiśle; projekt parku na Górze Zamkowej w Nowogrodku; projekt kościoła w Mąkoszynie; plan rozbudowy Włoch pod Warszawą; projekt szkoły technicznej i szkoły rolniczej we Włocławku; projekty wnętrz dla Prezydenta Rzeczypospolitej na Wawelu; wejście główne do kuchni królewskiej na Wawelu; portal budynku Prezydium Rady Ministrów przy Al. Ujazdowskich w Warszawie; projekt

²⁸ Nitsch podaje rok 1928. Ibidem, s. 207.

cmentarza na Kozackich Górach w Toruniu; projekt parku na skarpie w Płocku; projekt zieleni na pld.-zach. tarasie w parku belwederskim w Warszawie; projekt przebudowy Parku im. T. Kościuszki w Katowicach; projekt domu studenckiego SGGW w Rogowie; projekt konkursowy rozwiązania plastycznego miejsca straceń (1949; I dodatkowa nagr. w części zamkniętej konkursu); kierownictwo aranżacji parków: Łazienek, Natolina, Ogrodu Saskiego i Ogrodu Sejmowego (po 1945); projekt portyku w budynku Generalnego Inspektoratu Sił Zbrojnych przy Al. Ujazdowskich 3 w Warszawie (po 1945); projekt konkursowy parku Zygmunta na Pradze (I nagr.); urbanistyczny projekt konkursowy Targów Poznańskich (1947; II nagr.); projekt konkursowy rozplanowania kopca Marszałka Piłsudskiego na Sowińcu w Krakowie (z A. Scholzówną; I nagr.); projekt konkursowy rozplanowania dzielnicy uniwersyteckiej w Lublinie (z A. Zielonko, W. Niemirskim; wyróż.); projekty wyposażenia (m.in. kominki i meble) w dworze w Maluszynie; projekt osiedla mieszkaniowego we Włochach pod Warszawą, projekt parku w Rogowie, projekt parku w Sochaczewie, projekt typowych chat wiejskich (z H. Rutkowskim); meble dla Zamku Królewskiego na Wawelu.

Źródła: AiB 1932, s. 108–110; *Czy wiesz, kto to jest?*, red. S. ŁOZA, W. 1938, s. 243; J. GUTOWSKA, *Polkowski (Krzywda-Polkowski) Franciszek*, w: PSB, T. 27. Wr.–W.–Kr.–G.–Ł. 1982, s. 320–322; G. JONKAJTYS-LUBA, *Profesorowie i docenci*, w: *Warszawska Szkoła Architektury 1915–1965. 50-lecie Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej*, W. 1967, s. 234–235; „Komunikat SARP” 1949, nr 9–12, s. 28; *Konkursy architektoniczne w Polsce w latach 1918/1939*, Wr. 1970, I 2, II 1, IV 22, VI 1, XIII 2, XIII 11; B. KRASIEWICZ, *Franciszek Polkowski (Krzywda-Polkowski) (1881–1949)*, W. 1984 [dokument elektroniczny dostępny w Internecie na stronie: bcpw.bg.pw.edu.pl/Content/870; data dostępu: 26 VIII 2011]; B. LASZCZKA, *Ośrodek Harcerski na Śląsku*, AiB 1939, nr 2, s. 7–9; A. MAJDECKA-STRZEŻEK, A. NIEMIRSKI, M. SZUMAŃSKI, *Prof. Franciszek Krzywda-Polkowski (1881–1949)* [dokument elektroniczny dostępny w Internecie na stronie: http://kak.sggw.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=107&Itemid=78; data dostępu: 26 VIII 2011]; A. NIEMIRSKI, *Franciszek Krzywda Polkowski (1881–1949)*, w: *Architekci krajobrazu – absolwenci SGGW w latach 1931–1990*, w: „Diariusz Katedry Projektowania w Architekturze Krajobrazu” 1995, z. 2; A. NITSCH, *Leksykon architektów i budowniczych Polaków i cudzoziemców w Polsce działających*, W. 1988, s. 206–207; W. ODOROWSKI, *Architektura Katowic w latach międzywojennych 1922–1939*, Kat. 1994, s. 71; *Warszawska Szkoła...*, s. 44 (fot.), s. 244–245; wspomnienie K. Tymińskiego, w: *Stulecie Stowarzyszeniowej działalności architektów polskich*, red. T. BARUCKI, S. PIETRASZEK, W. 1977, s. 408–412 [mps w archiwum Zarządu Głównego SARP-u w Warszawie]; informacje dostępne w Internecie na stronie: http://www.warszawa1939.pl/pokaz_osoby_obiekty.php [data dostępu: 26 VIII 2011]; zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego, sygn. PIC_1-K-6351–1 [data dostępu: 26 VIII 2011].

Kuryłło Adam (1889–1980), inżynier budownictwa i konstruktor. Urodził się w 20 V w Potoczku (woj. lubelskie). Od 1907 r. do 1912 r. studiował na Wydziale Inżynieryjnym Politechniki Lwowskiej. W 1922 r. otrzymał tytuł docenta, w 1923 r. tytuł profesora nadzwyczajnego, a w 1929 r. – zwyczajnego. Po wojnie nie opuścił Lwowa, nadal wykładał na Politechnice Lwowskiej. Zmarł 7 I we Lwowie i został pochowany na Cmentarzu Łyczakowskim tamże. Teresa Dutkiewicz wspomina profesora w następujących słowach: „[...] był elegancki, spokojny, odnosił się z dystansem do studentów. Nie lubił sam stać przy tablicy, wybierał zwykle któregoś z najlepszych studentów, który zgodnie z wskazówkami profesora zapisywał formuły. Budził respekt, a mimo to był lubiany i szanowany”²⁹.

Publikacje³⁰: *Wpływ kształtu przekroju na wytrzymałość słupów z betonu owijanego*, CTL 1919; *Współdziałanie betonu i żelaza w składach żelbetowych*, CTL 1919; *Działanie strzemion w zginanych belkach żelbetowych*, CTL 1919; *Projektowanie słupów żelbetowych, ciśnionych osiowo*, CTL 1920; *Kominy i zbiorniki żelbetowe systemu Monnoyera*, CTL 1922; *Zastosowanie betonu wzmocnionego do budowy statków*, CTL 1922; *Uwagi o konstruowaniu ustrojów żelbetowych*, CTL 1924; *Żelbetnictwo*, cz. 1, L. 1925; *Tablice do obliczania płyt żelbetowych*, L. 1925; *Wykresy do sprawdzania naprężeń normalnych w przekrojach prostokątnych prętów żelbetowych, obciążonych mimośrodowo*, PT 1927; *Tablice wykresne do obliczania ustrojów żelbetowych*, L. 1927; *O nowszych budowlach żelbetowych w Polsce*, CTL 1928; *Charakterystyka nowoczesnych budowli żelbetowych*, „Cement” 1931; *Konstrukcje żelbetowe Katedry Śląskiej w Katowicach*, „Cement” 1931; *O niektórych typach konstrukcji żelbetowych*, CTL 1931.

Projekty i realizacje: projekt żelbetowych konstrukcji oraz obliczenia statyczne podczas restauracji Zamku Królewskiego na Wawelu; projekt oraz obliczenia statyczne konstrukcji magazynu kolejowego we Lwowie; projekt oraz obliczenia statyczne konstrukcji hali maszyn laboratorium maszynowego Politechniki Lwowskiej; projekt oraz obliczenia statyczne konstrukcji wieży ciśnień w Ciechocinku; projekt oraz obliczenia statyczne konstrukcji elektrowni w Brzeźowce; projekt oraz obliczenia statyczne konstrukcji na pl. Zbożowym we Lwowie (niewykonany); projekt oraz obliczenia statyczne konstrukcji garażów Miejskich Zakładów Czyszczenia Ulic we Lwowie; projekt oraz obliczenia statyczne konstrukcji Katedry Śląskiej w Katowicach; projekt oraz obliczenia statyczne konstrukcji sali kinowej Domu Pątników pod

²⁹ T. DUTKIEWICZ: *Byli i są. O polskich naukowcach w powojennym Lwowie*. Dokument elektroniczny dostępny w Internecie: <http://www.lwow.com.pl/naukowcy.html> [data dostępu: 26 VIII 2011].

³⁰ Spis publikacji podano za pracę: *Politechnika Lwowska, jej stan dzisiejszy i potrzeby*, L. 1932. We wskazanej pracy nie uwzględniono numerów czasopism oraz stron. Z uwagi na trudności w dostępie do tych pozycji nie uzupełniono brakujących informacji.

Jasną Górą w Częstochowie; projekt oraz obliczenia statyczne konstrukcji remizy tramwajowej przy ul. Gródeckiej we Lwowie; projekt oraz obliczenia statyczne konstrukcji kościoła w Szarleju (ob. Piekary-Szarlej).

Źródła: *Album inżynierów i techników w Polsce*, L. 1932, s. 22–23; T. DUTKIEWICZ, *Byli i są. O polskich naukowcach w powojennym Lwowie* [dokument elektroniczny dostępny w Internecie na stronie: <http://www.lwow.com.pl/naukowcy.html>; data dostępu: 26 VIII 2011]; *Politechnika Lwowska, jej stan dzisiejszy i potrzeby*, L. 1932, s. 106.

L

Lalewicz Marian (1876–1944), architekt, konserwator zabytków. Urodził się 21 XI w Wyłkowyszkach jako syn Stanisława, lekarza, i Walerii z domu Rode. Uczęszczał do gimnazjum w Suwałkach, gdzie w 1895 r. zdał maturę. Był absolwentem Wydziału Architektury Akademii Sztuk Pięknych w Petersburgu. Dyplom artysty architekta uzyskał w 1901 r. Otrzymał stypendium i przez kolejne dwa lata odbywał podróże naukowe, m.in. do Szwecji, Norwegii, Finlandii, Niemiec, Austrii i Włoch. W 1903 r. rozpoczął karierę pedagogiczną. Do 1917 r. wykładał w różnych szkołach i uczelniach Petersburga, m.in. w Akademii Sztuk Pięknych, Żeńskim Instytucie Politechnicznym, Instytucie Archeologii i Szkole Zdobnictwa im. Stieglitza oraz Instytucie Inżynierów Komunikacji tamże. Równocześnie projektował różne budowle, przede wszystkim dla Petersburga. Uczestniczył w licznych konkursach architektonicznych, zdobywając nagrody. W 1918 r. powrócił do kraju i podjął pracę pedagogiczną, początkowo jako wykładowca historii sztuki na uniwersytecie w Lublinie i w Szkole Sztuk Pięknych w Warszawie (1923–1924)³¹, a następnie na Wydziale Architektonicznym Politechniki Warszawskiej, gdzie w 1921 r. został mianowany profesorem zwyczajnym. Objął kierownictwo Katedry Historii Architektury i Sztuki Starożytnej. W latach 1925–1927 był dziekanem Wydziału Architektury, a w latach 1935–1938 prorektorem uczelni. Zajmował się projektowaniem oraz konserwacją zabytków. Pod koniec lat 20. z ramienia FKW wykonywał projekty i kierował budową domów mieszkalnych dla Wojska Polskiego. W 1925 r. został wyróżniony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski. W okresie międzywojennym (1938) zamieszkiwał przy ul. Górnośląskiej 41 w Warszawie. Architekt należał do wielu stowarzyszeń i organizacji, m.in. Stowarzyszenia Architektów Artystów w Petersburgu (członek, od 1915 r. – prezes), Towarzystwa Opieki nad Zabytkami Przeszłości w Warszawie (od 1909 r. – członek, następnie prezes koła w Petersburgu, a od 1930 r. – prezes w Warszawie), warszawskiego oddziału SARP-u, Polskiego Instytutu Sztuk Pięknych w Krakowie oraz Zarządu Spółdzielni Wydawniczej Architektów Polskich. Był członkiem Royal Institute of British Architects. W 1939 r. kierował warszawskim Pogotowiem Technicznym. Zaangażował się w zabezpieczanie polskich zabytków.

---

³¹ Nitsch wskazuje lata 1918–1924. A. NITSCH, *Leksykon architektów...*, s. 9.

W okresie okupacji prowadził tajne nauczanie dla studentów Wydziału Architektury (Kursy Techniczne Jagodzińskiego: 1940–1944, Wyższa Szkoła Techniczna: 1942–1944). Od 1942 r. wykładał na Wydziale Budownictwa Lądowego i Wodnego Państwowej Wyższej Szkoły Technicznej w Warszawie. Przewodniczył konspiracyjnej Komisji Odbudowy Warszawy. W tym czasie przygotowywał publikację na temat sztuki starożytnej Grecji oraz słownik architektoniczny. Zginął w sierpniu 1944 r. rozstrzelany przez Niemców w okolicy ul. Chłodnej podczas powstania warszawskiego. Symboliczny grób architekta znajduje się na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie (144-I-29). Jego żoną była Maria z Radlińskich, z którą miał dwóch synów.

Publikacje (wybór): *Odnowienie Parthenonu*, AiB 1927, nr 11–12, s. 395–398; *Pałac Staszica w Warszawie. Zarys historii budowy, przebudowy i odbudowy*, W. 1932; *Budowa domu F.K.W. przy Krak. Przedm. nr 11 w Warszawie*, AiB 1933, nr 3, s. 65–80; *O opiece nad zabytkami*, AiB 1934, nr 3, s. 94–96; *Państwowy Instytut Geologiczny w Warszawie*, AiB 1934, nr 3, s. 69–76; *Polityka budowlana Warszawy – stolicy państwa* (1934); *Opieka nad zabytkami* (1935); opracowanie *Czterojęzyczny słownik zwrotów używanych w architekturze* (rękopis zaginął w 1944 r.).

Projekty i realizacje: projekt konkursowy kościoła Zbawiciela w Warszawie (1901; z H. Paprockim; mały srebrny medal); projekt konkursowy dojazdów do mostu Poniatowskiego w Warszawie (1906; z M. Peretjatkowiczem; zaszczytna wzmianka); pałacyk przy Kamiennooostrowskim Prospekcie 48 w Petersburgu (1909); dom handlowy Martensa przy Newskim Prospekcie 21 w Petersburgu (1912)³²; gmach Banku Syberyjskiego w Petersburgu; willa M. Krzesińskiej w Petersburgu; dom handlowy Treugolnik w Moskwie; gmach Muzeum Ministerstwa Przemysłu i Handlu w Petersburgu (przed 1917); przebudowa gimnazjum rosyjskiego przy pl. Trzech Krzyży na Gimnazjum im. Królowej Jadwigi (po 1918); projekt konkursowy gmachu Instytutu Geologicznego w Warszawie (1919; wybór do realizacji); restauracja pałacu Radziwiłłów (d. Namiestnikowskiego) przy ul. Krakowskie Przedmieście w Warszawie dla Rady Ministrów (1919–1921)³³; restauracja gmachu Giełdy i Banku Polskiego w Warszawie dla Ministerstwa Skarbu (1919–1921); projekt konkursowy rozbudowy budynku Sejmu RP przy ul. Wiejskiej 2/4/6 w Warszawie (1919); dom pracowników PKO przy ul. Ludnej 9 w Warszawie (1920); projekt pozakonkursowy odbudowy Teatru Narodowego w Warszawie (1920); domy mieszkalne PKO przy ul. Brzozowej w Warszawie (1921–1923, zburz. w 1944); dom firmy Ericsson stojący przy Al. Ujazdowskich 47 w Warszawie (1922)³⁴; gmach Oddziału Banku Polskie-

³² Nitsch podaje rok 1910. Ibidem, s. 9.

³³ Nitsch wskazuje lata 1919–1924. Ibidem.

³⁴ Nitsch podaje rok 1925. Ibidem, s. 10.

go w Kaliszu (1922, real. do 1924); gmach Oddziału Banku Polskiego w Tomaszowie Mazowieckim (1922, real. do 1924); dom przy ul. Mokotowskiej 51/53 w Warszawie (1924–1925); gmach Państwowego Instytutu Geologicznego przy ul. Rakowieckiej 4 (ob. Wiśniowej) w Warszawie (1924–1925)³⁵; gmach Oddziału Banku Polskiego w Siedlcach (1924–1926); gmach Oddziału Banku Polskiego w Sosnowcu (1924–1926); gmach Oddziału Banku Polskiego w Brześciu nad Bugiem (od 1924); projekt przebudowy i częściowej rekonstrukcji Pałacu Staszica (Towarzystwa Przyjaciół Nauk) w Warszawie (1924–1925); zespół koszar i budynków administracyjnych w porcie wojennym w Gdyni (1924–1926); gmach Banku Rolnego w Łucku (między 1924–1926); gmach Państwowego Banku Rolnego przy ul. Nowogrodzkiej w Warszawie (1924, real. do 1927; współpr. T. Pluciński; rzeźb. J. Brońska, J. Goliński)³⁶; budynki administracyjne i koszarowe na Oksywiu (ok. 1925); gmach Banku Związku Spółek Zarobkowych w Łodzi (przed 1926); gmach Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w Lublinie (przed 1926); projekt konkursowy gmachu Dyrekcji Kolei Państwowych przy ul. Targowej w Warszawie (1926, real. 1928–1930; I nagr.); gmach Warszawskiej Dyrekcji Kolei Państwowych przy ul. Wileńskiej w Warszawie (proj. 1926; I nagr.; real. 1927–1928); projekt konkursowy rozbudowy ratusza i regulacji pl. Teatralnego w Warszawie (1927); budynek mieszkalny PKO przy ul. Brzozowej w Warszawie (1928); domy oficerskie dla marynarki wojennej na Oksywiu w Gdyni (ok. 1929); domy podoficerskie w koszarach marynarki wojennej na Oksywiu w Gdyni (ok. 1929); domy dla podoficerów zawodowych przy szosie Gdańskiej w Gdyni (ok. 1929); gmach szpitala wojskowego na Oksywiu w Gdyni (1930); willa W. Staniszewskiego w Adamowie-Zalesiu (1930); restauracja pałacu Raczyńskich przy ul. Długiej 7 w Warszawie (ok. 1930); kościół garnizonowy marynarki wojennej na Oksywiu w Gdyni (1932); dom FKW przy ul. Krakowskie Przedmieście w Warszawie (ok. 1933); projekt konkursowy gmachu Ligi Morskiej i Kolonialnej w Gdyni (1934); gmach Banku Rolnego w Gdyni (przed 1934); projekt gmachu Banku Rolnego w Poznaniu (ok. 1934, niezreal.); gmach Państwowego Banku Rolnego przy ul. Warszawskiej 14 w Katowicach (proj. 1938); projekt przebicia ul. Bonifraterskiej przez oficynę pałacu Krasińskich w Warszawie; restauracja Pałacu Prymasowskiego przy ul. Senatorskiej w Warszawie dla Ministerstwa Rolnictwa; restauracja Pałacu Ossolińskich (d. Brühla) przy pl. Saskim w Warszawie dla Ministerstwa Spraw Zagranicznych (zburz.); gmach PKO przy ul. Bugaj w Warszawie; budynek Domu Akademickiego przy ul. Tamka 4 (Dom Młodego Nauczyciela) w Warszawie; dom własny przy ul. Górnośląskiej 41 w Warszawie.

³⁵ Nitsch wskazuje lata 1925–1930. Ibidem.

³⁶ Nitsch wskazuje lata 1926–1928. Ibidem.

Źródła: AiB 1925–1926, nr 1, s. 15, 40–41; 1927, nr 11–12, s. 395–398; 1928, nr 9, s. 319–343; 1929, nr 2–3, s. 47–49, 70; 1930, nr 4–5, s. 123–137; 1933, nr 3, s. 65–80, 92; nr 10–12, s. 294, 327, 331–333, 339, 373; 1934, nr 3, s. 69–76, 77, 94–96; W. CZARNECKI, *Wspomnienia architekta*. T. 2: 1931–1939, oprac. H. GRZESZCZUK-BRENDEL, G. KODYM-KOZACZKO, Poz. 2006, s. 90; *Czy wiesz, kto to jest?*, red. S. ŁOZA, W. 1938, s. 409–410; J. CHROŚCICKI, A. ROTTERMUND, *Atlas architektury Warszawy*, W. 1977, s. 57, 59, 171, 175, 204, 208; G. JONKAJTYS-LUBA, *Profesorowie i docenci*, w: *Warszawska Szkoła Architektury 1915–1965. 50-lecie Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej*, W. 1967, s. 244; *Konkursy architektoniczne w Polsce w latach 1918/1939*, Wr. 1970, I 13; III 14, 18, 31; H. KRZYŻANOWSKA, *Lalewicz Marian*, w: *Polski słownik biograficzny konserwatorów zabytków*, z. 1. Poz. 2000, s. 41–42; A. NITSCH, *Leksykon architektów i budowniczych Polaków i cudzoziemców w Polsce działających*, W. 1988, s. 9–11; W. ODOROWSKI, *Architektura Katowic w latach międzywojennych 1922–1939*, Kat. 1994, s. 174–176; J. PRUSZYŃSKI, *Profesor Marian Lalewicz (1876–1944)*, „Kwartalnik Architektury i Urbanistyki” 1993, z. 1, s. 57–69; J. ROGUSKA, *Architekci polscy w kręgu petersburskich neoklasyków*, w: *Przed Wielkim Jutrem. Sztuka 1905–1918. Materiały Sesji Naukowej Stowarzyszenia Historyków Sztuki*, W. 1993, s. 69, 71; *Warszawska Szkoła...*, s. 233; M. WIŚNIEWSKI, *Ludwik Wojtyczko. Krakowski architekt i konserwator zabytków pierwszej połowy XX w.*, Kr. 2003, s. 132; J. ZACHWATOWICZ, *Lalewicz Marian*, w: PSB, T. 16. Wr.–W.–Kr.–G. 1971, s. 413–414; A. ZWOLIŃSKI, *Marian Lalewicz (1876–1944)*, W. 1984 [dokument elektroniczny dostępny w Internecie na stronie: bcpw.bg.edu.pl/Content/848/sylw_prof_033.pdf; data dostępu: 26 VIII 2011].

Laszczka Bogdan (1898–1977), architekt. Urodził się 6 VIII w Warszawie jako syn rzeźbiarza i malarza Konstantego Laszczki. Był absolwentem Wydziału Architektury Politechniki Lwowskiej, którą ukończył w 1930 r. Studiował również na Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. Praktykę odbył w pracowniach A. Szyszko-Bohusza, T. Stryjeńskiego, F. Mączyńskiego oraz W. Krzyżanowskiego. Przed wojną był zatrudniony w Urzędzie Wojewódzkim w Katowicach. W latach 1945–1949 pełnił funkcję naczelnika Wydziału Odbudowy Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Krakowie. Od 1949 r. był pracownikiem państwowego biura projektów w Krakowie. W okresie od 4 II do X 1936 r. oraz od 22 XII 1938 r. do wybuchu II wojny światowej był wiceprezesem katowickiego oddziału SARP-u. Działal również w PTT (1946–1948: członek ZG PTT, wiceprezes Oddziału PTT w Krakowie). Zmarł 26 III 1977 r. w Krakowie.

Publikacje: *Ośrodek Harcerski na Śląsku*, AiB 1939, nr 2.

Projekty i realizacje: projekt budynku Domu Ludowego (1925; projekt dyplomowy); projekt konkursowy pomnika ku czci poległych powstańców w Królewskiej Hucie (1926; z S. Piwowarczykiem, II nagr.); projekt konkursowy pensjonatu lwowskiego Zakładu Pensyjnego w Krynicy (1926; z W. Krzyżanowskim, zakup.); kamienica przy ul. Komorowskiego 7 w Krakowie (1936–1937); ośrodek harcerski w Górkach Wielkich (proj. 1935; real. 1936–1938); ośrodek harcerski w Skoczowie (1936–1938); projekt koszar rezerwy policji przy ul. Głowackiego

w Katowicach (1938; ob. szpital); ośrodek zdrowia w Brzeziu k. Rybnika (przed 1939); przebudowa i rozbudowa szpitala ogólnego w Lublińcu (przed 1939); budynek Domu Ludowego w Radgoszczy k. Dąbrowy Tarnowskiej (po 1945; z A. Moschenim); gimnazjum ze szkołą zawodową w Tuchowie k. Tarnowa (1946–1948); nadbudowa klasztoru karmelitów w Czernej (1946–1948; z T. Futasiewiczem); szkoła żeńska z internatem w Marcinkowicach k. Nowego Sącza (1946–1948); siedmioklasowa szkoła powszechna w Mordarce k. Limanowej (1946–1948); schronisko PTTK na Hali Kondratowej (1947–1948); budynek Domu Kultury w Ogrodzieńcu k. Olkusza (1949–1953); rozbudowa sanatorium w Rabsztynie k. Olkusza (pawilon zakaźny; 1949–1953); rozbudowa szpitala ogólnego przy ul. Prądnickiej w Krakowie (pawilon gruźliczy i leżalnia; 1949–1953); biurowiec przy ul. Łobzowskiej 36 w Krakowie (1949–1953); nowe gmachy Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie (1952; z Z. Olszakowskim); obserwatorium astronomiczne UJ-u Na Skale w Krakowie (1961–1963; z H. Dąbrowskim, A. Grygorowiczem); studio Polskiego Radia w Krakowie (z Z. Olszakowskim); projekt zabudowy terenów UJ-u przy al. Mickiewicza w Krakowie (z S. Piwowarczykiem); zdjęcia pomiarowe domu Hipolitów przy pl. Mariackim 3 w Krakowie.

Źródła: AMK, sygn. 2/119, 2/525 b; „Architekt” 1925, nr 6, s. 8; 1926, nr 2, s. 24; J. BOBERSKI, *Działalność lwowskich architektów na Górnym Śląsku*, w: *SARP 1925–1995. 70 lat działalności organizacji architektonicznych na Górnym Śląsku*, Kat. 1998, s. 233; *Konkursy architektoniczne w Polsce w latach 1918/1939*, Wr. 1970, XVII 13; B. LASZCZKA: *Ośrodek Harcerski na Śląsku*, AiB 1939, nr 2, s. 7–9; W. MIGOCKI, *Działalność lwowskich architektów i plastyków na Górnym Śląsku*, w: *Wszechnica Górnośląska*, T. 2: *Udział lwowian w życiu społecznym Górnego Śląska*, red. M. LUBINA, Kat. 1991, s. 97; A. NITSCH, *Leksykon architektów i budowniczych Polaków i cudzoziemców w Polsce działających*, W. 1988, s. 22–23; Z.W. PARYSCY, *Wielka encyklopedia tatrzańska*, [b.m.w.] 2004; *SARP 1925–1995...*, s. 21; informacje dostępne w Internecie na stronach: http://www.sarp.krakow.pl/attachments/2251_lista_ob_arch_pow.pdf [data dostępu: 26 VIII 2011]; <http://z-ne.pl/t,haslo,2726.html> [data dostępu: 26 VIII 2011].

Litawski Odo Józef (1910–?), architekt, projektant wnętrz i ich wyposażenia. Urodził się 18 XI w Krakowie jako syn Józefa Litawskiego i Franciszki z Segdów. Do szkoły powszechnej i gimnazjum uczęszczał w Krakowie. Maturę zdał w 1928 r. w IV Gimnazjum im. Henryka Sienkiewicza tamże. W listopadzie 1928 r. rozpoczął studia na Wydziale Architektury Politechniki w Gdańsku. W okresie studiów odbył podróże naukowe do wielu krajów europejskich: Anglii, Belgii,

Włoch, Austrii, Niemiec oraz Czechosłowacji. 19 VII 1933 r. otrzymał dyplom inżyniera architekta. 2 VII 1934 r. nostryfikował go na Politechnice Warszawskiej. Praktyki zawodowe odbył u A. Szyszko-Bohusza i J. Struszkiewicza w Krakowie oraz u C. Holzmeistra w Wiedniu. Następnie znalazł zatrudnienie u S. Manbera w Krakowie, w biurze Kierownictwa Budowy Muzeum Narodowego w Krakowie oraz u H. Habera tamże. W 1935 r. mieszkał przy pl. Szczepańskim 2 w Krakowie. W tym właśnie roku wygrał konkurs na urzędnika technicznego w Wydziale Komunikacyjno-Budowlanym Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego. Został przyjęty do Działu Budownictwa O.P.L. jednak jego opracowania spotkały się z krytyką Wydziału Wojskowego. Z tego powodu 31 III 1936 r. zakończył pracę w urzędzie. W 1937 r. został poproszony przez Śląski Urząd Wojewódzki o opracowanie planów na budowę szkół powszechnych. Litawski mieszkał wówczas w Katowicach przy ul. Wandy 45 (ob. ul. M. Skłodowskiej-Curie). Oprócz projektów budowli monumentalnych Odo Litawski zajmował się również architekturą wnętrz. Należał do licznych organizacji i stowarzyszeń: Bratniej Pomocy Studentów Polaków Politechniki Gdańskiej, Akademickiego Związku Sportowego w Gdańsku, Polskiego Koła Studentów Architektury Politechniki Gdańskiej, Związku Architektów Województwa Krakowskiego, Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej oraz Koła Gospodarczego Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem w Krakowie. W okresie od X 1936 r. do X 1937 r. był członkiem zarządu katowickiego oddziału SARP-u, a w okresie od 2 XII 1937 r. do 22 XII 1938 r. – sekretarzem.

Projekty i realizacje: udział w budowie Kliniki Ginekologicznej UJ-u w Krakowie (1929; w firmie A. Szyszko-Bohusza i J. Struszkiewicza); udział w budowie Akademickiego Domu Medyków w Krakowie (1929; w firmie A. Szyszko-Bohusza i J. Struszkiewicza); udział w projektowaniu prze- i nadbudowy Oddziału Położniczego Szpitala św. Łazarza w Krakowie (1929; w firmie A. Szyszko-Bohusza i J. Struszkiewicza); udział w projektowaniu Domu Akademickiego w Wiedniu (1932; u C. Holzmeistra); udział w przebudowie kościoła w Dornbach (1932; u C. Holzmeistra); udział w przebudowie zamku w Altsmannsdorf pod Wiedniem (1932; u C. Holzmeistra); praca przy wykończeniu szkoły w Grinzingu (1932; u C. Holzmeistra); praca przy przebudowie hotelu w Konstantynopolu (1932; u C. Holzmeistra); praca przy wykończeniu siedziby Sztabu Generalnego w Ankarze (1932; u C. Holzmeistra); praca przy wykończeniu pałacu Kemala Paszy w Ankarze (1932; u C. Holzmeistra); praca przy budowie domów czynszowych w Krakowie (1933; u S. Manbera i H. Habera); projekt konkursowy regulacji terenu wokół katedry w Katowicach (1933); projektowanie i wstępne prace przy budowie Muzeum Narodowego w Krakowie (1934); projekt konkursowy gmachu Poczтовой Kasy Oszczędności w Poznaniu (1934); projekt domu J. Płochockiego przy ul. Krzemiennej 4 w Katowicach (1938); projekty wyposażenia

wnętrz: toaletki, komody, półki, krzesła, barku, ławki, klucza; projekt wnętrza i krzesel restauracji Piwnica Śląska w Domu Powstańca przy ul. Matejki w Katowicach.

Źródła: APK, UWŚŁ, sygn. L-194 (fotografia); APK, UWŚŁ KB, sygn. 1088; AUMK, sygn. 1/1876; zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego, sygn. od 1-K-4061 do 1-K-4082 [data dostępu: 11 VIII 2011]; *SARP 1925–1995. 70 lat działalności organizacji architektonicznych na Górnym Śląsku*, Kat. 1998, s. 21–22.

Lubina Paweł (1896–1977), inżynier, budowniczy, sportowiec, działacz sportowy. Urodził się 22 XII w Katowicach jako syn Jakuba i Katarzyny z domu Wołczyk. Ukończył Stadliche Baugewerkschule w Katowicach, gdzie zdał maturę. Tytuł inżyniera otrzymał w 1939 r., składając egzamin w Państwowej Szkole Budowlanej w Bytomiu. Od 1922 r. do 1934 r. był zatrudniony w Urzędzie Budownictwa Naziemnego katowickiego magistratu jako kierownik budów, a od 1934 r. do wybuchu II wojny światowej piastował funkcję kierownika Urzędu

Budownictwa Naziemnego tamże. Podczas wojny początkowo pracował w Komunalnej Kasie Oszczędności w Katowicach i Zabrze, a następnie przebywał w obozach pracy w Niemczech i Norwegii. Po wojnie w latach 1946–1949 był zatrudniony w firmie E. Garnysz i Ska, a w okresie 1949–1965 w Biurze Projektowym „Miestoprojekt Katowice” jako główny specjalista i kosztorysant. Otrzymał Brązowy medal za długoletnią służbę (1938) oraz Złotą Odznakę „Zasłużonemu w Rozwoju Województwa Katowickiego” (1963). Był trzykrotnym reprezentantem Polski w piłce nożnej oraz kapitanem Śląskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej (1936–1939). W okresie międzywojennym udzielał się jako działacz w dziedzinie łyżwiarstwa figurowego. Zmarł 6 II w Katowicach. Mieszkał przy ul. Plebiscytowej 20/3 w Katowicach. Jego żoną była Małgorzata z domu Materlik, z którą zawarł związek małżeński 8 X 1924 r. Mieli syna Mariana (ur. 3 I 1928 r.).

Realizacje: kierownictwo budowy kąpieliska „Bugła” w Katowicach, kierownictwo budowy przy przenoszeniu drewnianego kościoła z Syryni do Parku im. T. Kościuszki w Katowicach.

Źródła: AUMK, Akta Urzędu Budownictwa Naziemnego Magistratu w Katowicach [zbiór bez sygnatur]; *Kronika Katowic*, T. 11, red. J. LIPONSKA-SAJDAK, Kat. 2010, s. 126–127; *Księga Pamiątkowa. 90 lat Śląski ZPN Katowice*, Kat. 2010, s. 46; J. WALOSZEK, *Gwiazdy śląskiego futbolu: Paweł Lubina. Piłkarz i urzędnik*, „Gazeta Wyborcza” 1991 (9 XII), s. 4; informacje i fotografia od p. Mariana Lubiny z Katowic.

Łazik Stanisław, budowniczy aktywny w okresie międzywojennym w Katowicach.

Projekty i realizacje: dom handlowy dla Konsumu Kolejowego przy ul. Dworcowej 14 w Katowicach (1929; nie istnieje); dom mieszkalny braci B. i J. Buzków przy ul. Różanej 15/Astrów w Katowicach (1936).

Źródła: AUMK, sygn. 1/365; W. ODOROWSKI, *Architektura Katowic w latach międzywojennych 1922–1939*, Kat. 1994, s. 185.

Łoboda Zygmunt (1895–1945), architekt. W latach 1918–1927 studiował na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej. Projektował razem z żoną Jadwigą Dobrzyńską. Brał udział w powstaniu warszawskim. Został deportowany do obozu Flossenbug, gdzie zginął w 1945 r.

Projekty i realizacje: projekt konkursowy dwóch szkół powszechnych siedmioklasowych dla 800 dzieci w Biłgoraju (1925; z J. Dobrzyńską; I nagr.); projekt konkursowy gmachu Domu Ludowego w Łodzi (1925; z J. Dobrzyńską; III nagr.); projekt konkursowy regulacji i zabudowy Radomia (1926; z J. Dobrzyńską i A. Węgrzeckim; II nagr.); projekt konkursowy gmachu Państwowej Szkoły Rzemiosł Przemysłowych w Poznaniu (1926; z J. Dobrzyńską; I i III nagr.); projekt konkursowy gmachu Kościoła Opatrzności Bożej w Białymstoku (1926; z J. Dobrzyńską; II nagr.); projekt konkursowy Pałacu Ligi Narodów w Genewie (1927; z J. Dobrzyńską); projekt konkursowy szpitala w Bydgoszczy (1927; z J. Dobrzyńską; I nagr.); projekt konkursowy gmachu Ministerstwa Robót Publicznych i BGK w Warszawie (1927; z J. Dobrzyńską; II nagr.); gmach Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych w Katowicach (proj. 1928, real. 1928–1934; z J. Dobrzyńską); projekt konkursowy budynku administracyjnego Syndykatu Hut Żelaznych w Katowicach (1928; z J. Dobrzyńską; III nagr.); projekt konkursowy kolonii mieszkalnej w Polesiu Konstantynowskim i Nowym Rokiciu w Łodzi (1928; z J. Dobrzyńską; III nagr.); projekt konkursowy gmachu Szkoły Nauk Politycznych w Warszawie (1928; z J. Dobrzyńską; III nagr.); projekt konkurso-

wy gmachu Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego w Warszawie (1928; z J. Dobrzyńską; II nagr.); projekt konkursowy gmachu Kasy Chorych w Radomsku (1928; z J. Dobrzyńską; II nagr.); sanatorium dla dzieci w Istebnej (1929–1937; z J. Dobrzyńską); projekt konkursowy budynku Kasy Chorych w Sosnowcu (1930; z J. Dobrzyńską, II nagr.); projekt konkursowy gmachu Muzeum Śląskiego w Katowicach (1930; z J. Dobrzyńską); projekt konkursowy budynków dwóch szpitali o 23 pawilonach dla 995 chorych w Zagrzebiu (1931; z J. Dobrzyńską; II nagr.); willa przy ul. Estońskiej 6 w Warszawie (1932–1934; z J. Dobrzyńską); domy mieszkalne przy ul. Różanej 8, 9, 10 w Katowicach (1932; z J. Dobrzyńską); projekt konkursowy budynku mieszkalnego dla oficerów przy zbiegu ulic Nowowiejskiej i Suchej w Warszawie (1932; z J. Dobrzyńską; III nagr.); projekt konkursowy sanatorium dla dzieci w Ustroniu dla ZUPU w Królewskiej Hucie (1932; z J. Dobrzyńską; I nagr.); projekt konkursowy domu mieszkalnego FKW w Warszawie (1932, z J. Dobrzyńską; III nagr.); dom na Saskiej Kempie w Warszawie (1932, real. 1932–1933; z J. Dobrzyńską); projekt konkursowy wzorowych typów dla drobnego budownictwa mieszkaniowego (1933; z J. Dobrzyńską; V zakup.); projekt konkursowy gmachu okręgowego szpitala wojskowego w Łodzi (1935; z J. Dobrzyńską; II nagr.); projekt konkursowy gmachu BGK w Poznaniu (konkurs 1934, real. 1937; z J. Dobrzyńską; III nagr.); projekt konkursowy gmachu Urzędu Celnego w Gdyni (1934; z J. Dobrzyńską; II nagr.); projekt konkursowy Oddziału PKO w Poznaniu (1934; z J. Dobrzyńską); projekt konkursowy budynku Ubezpieczalni Społecznej w Gdyni (1937; z J. Dobrzyńską; I nagr.); projekt konkursowy gmachu zakładu dla chorych na gruźlicę w Skotnikach pod Łodzią (1937; z J. Dobrzyńską; III nagr.); projekt konkursowy Domu Polonii Zagranicznej im. Marszałka J. Piłsudskiego w Warszawie (1938; z J. Dobrzyńską; III nagr.).

Źródła: AiB 1932, nr 9, s. 278; 1934, nr 4, s. 114–116; nr 8, s. 244; 1937, nr 7, s. 243; nr 11–12, s. 391; *Avant-gard polonaise. Awangarda Polska 1918–1939*, W. 1981, s. 157, 195, 215, 268; M. DZIEWOŃSKI, *Katowice w latach 1922–1944*, w: *Katowice. Ich dzieje i kultura na tle regionu*, W. 1976, s. 162; *Konkursy architektoniczne w Polsce w latach 1918/1939*, Wr. 1970, I 11; III 19, 21, 30; IV 5, 25; VII 7, 13, 14; VIII 9; X 2, 8, 9, 10, 13; XI 10, 15, 16, 17, 18, 22, 25, 27; XIII 4; XIX 3, 4; J. MINORSKI, *Polska nowatorska myśl architektoniczna w latach 1918–1939*, W. 1970, s. 194, 207; W. ODOROWSKI, *Architektura Katowic w latach międzywojennych 1922–1939*, Kat. 1994, s. 114–115; M. RUTKOWSKA, E. SERWAŃSKI, *Losy polskich środowisk artystycznych 1939–1945. Architektura, sztuki plastyczne, muzyka i teatr*, Poz. 1987, s. 49; *Warszawska Szkoła Architektury 1915–1965. 50-lecie Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej*, W. 1967, s. 300; I. WISŁOCKA, *Awangardowa architektura polska 1928–1939*, W. 1968, s. 204, il. 207–208; M. WIŚNIEWSKI, *Ludwik Wojtyczko. Krakowski architekt i konserwator zabytków pierwszej połowy XX w.*, Kr. 2003, s. 137.

Łobodziński Marian (1885–1962), architekt. Urodził się w Krakowie. Ukończył Wydział Architektury Politechniki Lwowskiej. M. Dziewoński wspomina Mariana Łobodzińskiego jako autora domów w kwartale Kościuszki–Różana–Narcyzów w Katowicach z lat 20. („neobarokowych” kamieniczek osiedla przy ul. Kościuszki). Ok. 1925 r. Łobodziński został zatrudniony w Oddziale Architektoniczno-Budowlanym Wydziału Komunikacji i Robót Publicznych Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego. Kierował budową szkoły policyjnej w Katowicach oraz państwowego magazynu tytoniowego tamże. W 1927 r. architekt objął stanowisko kierownika Wojewódzkiego Urzędu Budownictwa Naziemnego w Katowicach. W 1929 r. Łobodziński zrezygnował z funkcji kierownika budowy domów urzędniczych. Zaproponowano mu przeniesienie do Wojewódzkiego Urzędu Budownictwa w Rybniku. Nadzorował m.in. budowę kolonii robotniczej w Knurowie. W 1930 r. otrzymał awans na asesora. W latach 1932–1933 był zatrudniony w Wojewódzkim Kierownictwie Budowy Szkół Techniczno-Zawodowych w Katowicach przy Śląskim Urzędzie Wojewódzkim. Mieszkał wówczas przy ul. Szczepańskiej w Krakowie.

Projekty i realizacje: domy mieszkalne między ul. Różaną, Kościuszki i Narcyzów w Katowicach (atrybucja niepewna, 1921); projekt i kierownictwo robót gmachu szkoły policyjnej przy ul. Poniatowskiego 15 w Katowicach (proj. 1925, real. 1925–1926); kierownictwo budowy Państwowego Magazynu Tytoniowego w Katowicach (1926); projekt domu urzędników Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego przy ul. Reymonta 16/Ligonia w Katowicach (1927, ukoń. 1931); projekt i kosztorys garażu policyjnego w Katowicach (1928); projekt gmachu Urzędu Skarbowego w Królewskiej Hucie (1928); projekt gmachu Urzędu Skarbowego w Mysłowicach (1928); projekt domu funkcjonariuszy policji przy ul. Poniatowskiego/Kilińskiego w Katowicach (proj. 1928, real. 1928–1929); kierownictwo budowy kolonii robotniczej w Knurowie (1930).

Źródła: APK, UWŚL KB, B-50, sygn. 6, 132, 234; APK, UWŚL KB, sygn. 4, 39 a; APK UWŚL, sygn. T-2; J. BOBERSKI, *Działalność lwowskich architektów na Górnym Śląsku*, w: *SARP 1925–1995. 70 lat działalności organizacji architektonicznych na Górnym Śląsku*, Kat. 1998, s. 232–234; M. DZIEWOŃSKI, *Katowice w latach 1922–1944*, w: *Katowice. Ich dzieje i kultura na tle regionu*, W. 1976, s. 161; W. ODOROWSKI, *Architektura Katowic w latach międzywojennych 1922–1939*, Kat. 1994, s. 72–75; W. MIGOCKI, *Działalność lwowskich architektów i plastyków na Górnym Śląsku*, w: *Wszechnica Górnośląska*, T. 2: *Udział lwowian w życiu społecznym Górnego Śląska*, red. M. LUBINA, Kat. 1991, s. 97; A. NITSCH, *Leksykon architektów i budowniczych Polaków i cudzoziemców w Polsce działających*, W. 1988, s. 6 (teczka „Ł”).

Łobos Tadeusz Eugeniusz (1900–1975), architekt i urbanista. Urodził się 2 VI w Nowym Targu. Był synem Wincentego, radcy sądowego, i Marii z Obtulowiczów. Do szkoły powszechnej uczęszczał w miejscu urodzenia. Uczył się w gimnazjum w Wiedniu (1914/1915) oraz II Gimnazjum w Rzeszowie, gdzie złożył egzamin dojrzałości. W latach 1918–1924 studiował na Wydziale Architektury Politechniki Lwowskiej. Studia ukończył z wynikiem bardzo dobrym. Jego pracę dyplomową stanowił projekt domu mieszkalnego

z pracownią. Naukę przerywał dwukrotnie z powodu ochotniczej służby w Wojsku Polskim: od 5 XI 1918 r. do 25 I 1919 r. (17 pp i 5 pp – odsiecz Lwowa) i od 15 VII do 27 X 1920 r. (12 pap). W czasie studiów od VII do VIII 1922 r. pracował przy zdjęciach pomiarowych zabytków architektury województwa kieleckiego (Klimontów i okolice). W tym okresie uczestniczył w konkursach architektonicznych. W październiku 1924 r. wziął udział w wycieczce naukowej Wydziału Architektury Politechniki Lwowskiej do Włoch. Następnie został powołany do wojska, ze służby zwolniono go 27 XI 1924 r. Po studiach wyjechał na Śląsk. 15 I 1925 r. otrzymał pracę w Wydziale Komunikacji i Robót Publicznych Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego jako inżynier budownictwa. 12 V 1926 r. poprosił o zwolnienie w związku z przejściem do pracy w katowickim magistracie, gdzie był zatrudniony do 1939 r. jako architekt w Urzędzie Budownictwa Naziemnego. Pracował również w Biurze Rozbudowy Miasta Katowic przy Zarządzie Miasta, m.in. jako kierownik Pracowni Urbanistycznej. Podczas pracy w magistracie miał okazję odbyć liczne podróże naukowe. Razem ze swoim zwierzchnikiem Lucjanem Sikorskim w kwietniu 1929 r. wyjechał do Berlina „[...] celem oglądnięcia szeregu nowych domów mieszkalnych [...]”³⁷. W tym samym roku na własny koszt udał się do Niemiec, aby zwiedzić wystawę Wohnungs und Werkraum. W 1935 r. razem z Sikorskim pojechał na Międzynarodowy Zjazd Mieszkaniowy w Pradze. Architekt był członkiem subkomisji Deputacji Administracyjnej do spraw Urbanistyczno-Estetycznych przy katowickim magistracie. Na początku lat 30. wraz z Janem Zarzyckim należał do spółdzielni inżynierów architektów w Katowicach. W 1932 r. otrzymał uprawnienia budowlane. W 1937 r. Śląski Urząd Wojewódzki zwrócił się do niego z propozycją opracowania projektów szkół powszechnych. Architekt przyjaźnił się z T. Michejdą, z którym w drugiej połowie lat 20. odbył podróż naukową do Włoch. Architekci zwiedzili wówczas m.in. Wenecję, Florencję, Rzym i Neapol. Łobos i Michejda byli współzałożycielami Związku Architektów na Śląsku, w którym Łobos pełnił funkcję skarbnika (udokumentowane lata:

³⁷ APK, Akta miasta Katowic, sygn. 128.

1926, 1930). W okresie od 1 VII do 7 XII 1934 r. był członkiem zarządu katowickiego oddziału SARP-u, a w kolejnej kadencji od 7 XII 1934 r. do 4 II 1936 r. jego skarbnikiem. Od 1 I 1953 r. do 21 IV 1955 r. piastował funkcję wiceprezesa, a od 26 II 1959 r. do 27 II 1961 r. — prezesa. W okresie międzywojennym (1938) mieszkał przy ul. Sienkiewicza 9 w Katowicach. Podczas okupacji przebywał w Warszawie. Po II wojnie światowej powrócił na Śląsk i osiadł w Katowicach. Do 1949 r. piastował funkcję naczelnika Wydziału Architektury i Budownictwa w Urzędzie Miasta Katowice³⁸. W latach 1949–1972 pracował jako kierownik zespołu architektonicznego Biura Projektów „Miastoprojekt Katowice”. Był członkiem Wojewódzkiej Komisji Urbanistyczno-Architektonicznej. Został uhonorowany licznymi wyróżnieniami i odznaczeniami, m.in. nagrodą w dziedzinie twórczości architektoniczno-budowlanej przyznawaną dorocznie przez Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej (1964), Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, medalem ZO SARP za twórczość architektoniczną. Również po wojnie odbywał podróże naukowe, np. w 1947 r. pojechał do Paryża. Znał język niemiecki w mowie oraz piśmie. Architekt zmarł 16 VI 1975 r. Został pochowany na cmentarzu przy ul. Sienkiewicza w Katowicach. Jan Boberski pisał o nim w następujący sposób: „Tadeusz Łobos, przyjaciel Michejdy ze studiów i współzałożyciel Związku Architektów na Śląsku, architekt o uznanej pozycji zawodowej, erudyta i humanista, zasłużony dla rozwoju Katowic”³⁹. Miał brata Antoniego (1903–1945), również architekta.

Publikacje: *Architektura monumentalna i mieszkaniowa*, „Architektura” 1954, nr 2, s. 37–39.

Projekty i realizacje z okresu międzywojennego: projekt konkursowy budynków Oficerskiej Spółdzielni Mieszkaniowej we Lwowie (1922); projekt konkursowy sanatorium w Hołosku (1923; II nagr.); kierownictwo budowy gmachu Urzędu Celnego z magazynem w Łagiewnikach (1925–1926) i w Brzezinach (1925–1926); projekt konkursowy pomnika Powstańca Śląskiego w Królewskiej Hucie (1925; I nagr.); kierownictwo budowy gmachu Urzędu Celnego w Malowanym Moście (1925–1926), Pawłowie (1925–1926), Dębiczu (1925–1926); kierownictwo budowy placówki celnej w Rudzie „Szczęść Boże” (1925–1926), Białym Szarleju (1925–1926), Rudzkiej Kuźnicy (1925–1926); projekt konkursowy „zabudowy blokowej mieszkań” — konkurs na tani dom mieszkalny na Ogólnopolskiej Wystawie Budowlanej i Drogowej we Lwowie (1926; z L. Sikorskim, II nagr. równorz.); projekt konkursowy gmachu Domu Ludowego z łaźnią w Królewskiej Hucie

³⁸ Nitsch wskazuje lata 1945–1950. A. NITSCH, *Leksykon architektów...*, s. 6.

³⁹ J. BOBERSKI: *Wybrane życiorysy architektów działających na Śląsku w latach 1924–1994*, w: *SARP 1925–1995...*, s. 203.

(1926; z E. Chmielewskim; IV nagr.); budynek stacji nadawczej Polskiego Radia w Katowicach-Brynowie (1927; z L. Sikorskim?); projekt konkursowy gmachu Ministerstwa Robót Publicznych i BGK w Warszawie (1927; z W. Schwarzenbergiem-Czernym, zakup. I); kolonia domów mieszkalnych magistratu przy ul. Raciborskiej w Katowicach (1927; z L. Sikorskim); projekt konkursowy gmachu Syndykatu Hut Żelaznych w Katowicach (1928; z E. Chmielewskim; zakup.); projekt konkursowy części pld. dzielnicy Królewskiej Huty (1928; II nagr.); hala gimnastyczna szkoły przy ul. Stawowej w Katowicach (1929; z L. Sikorskim); dom handlowy Polskiego Towarzystwa Eksploatacyjnego przy ul. Kościuszki 1 w Katowicach (proj. 1929; nie istnieje); żłobek miejski przy ul. Strzeleckiej w Katowicach (1929, real. do 1932); projekt konkursowy rozplanowania terenów szpitala i politechniki w Katowicach-Ligocie (1929; III nagr.); kościół pw. Opatrzności Boskiej przy ul. 1 Maja w Katowicach-Zawodziu (1930, real. 1930–1931, dzwonnica: 1936–1937); projekt szpitala przy ul. Raciborskiej w Katowicach (1930; z Z. Rzepeckim); Wojewódzki Zakład dla Głuchoniemych w Lublińcu (1930; z J. Zarzyckim); projekt zakładu kąpielowego „na wolnym powietrzu” w Katowicach (1930; z L. Sikorskim); plan sytuacyjny kolonii dla bezrobotnych na Bederowcu w Katowicach (1932); projekt konkursowy zastosowania blachy cynkowej w budownictwie (1933; II nagr.); projekt konkursowy wzorowych typów dla drobnego budownictwa mieszkaniowego BGK (1933; zakup.); kościół pw. św. św. Piotra i Pawła w Zagorzycach Górnych (1934–1939, kons. 1953; z W. Gruszczyńskim); projekt konkursowy domu pracowników Izby Handlowo-Przemysłowej w Katowicach (1936; I nagr.); dom pracowników Izby Handlowo-Przemysłowej przy al. W. Korfańskiego 58 w Katowicach (proj. 1936); projekt konkursowy gmachu rozgłośni Polskiego Radia w Katowicach (1936; I nagr.); gmach rozgłośni Polskiego Radia przy ul. Ligonia 29 w Katowicach (proj. 1936, real. 1937); projekt rozplanowania kolonii urzędniczej na wschód od ul. św. Ducha w Katowicach (1936); dom dyr. inż. L. Szefera przy ul. Francuskiej 57 w Katowicach (1937); budynek rozgłośni Polskiego Radia w Baranowiczach (1937–1938); dom dyr. inż. L. Szefera i R. Sznappa przy ul. Francuskiej 53 w Katowicach (1938); projekt konkursowy budynku kościoła parafialnego w Kołomyi (1938; III nagr.); projekt konkursowy gmachu rozgłośni Polskiego Radia w Warszawie (1938)⁴⁰; projekt konkursowy uregulowania placu przed Muzeum Śląskim w Katowicach (1938); projekt uregulowania placu przed Muzeum Śląskim w Katowicach wykonany na podstawie zwycięskiej pracy inż. Piotrowskiego (1938); projekt rozgłośni Polskiego Radia w Łucku (1938–1939); budynek stacji nadawczej Polskiego Radia w Mysłowicach-Brzezince

⁴⁰ Nitsch podaje, że projekt został opracowany z J. Chudzikiem i otrzymał II nagr. (bez I nagr.). A. NITSCH, *Leksykon architektów...*, s. 8 (teczka „L”).

(1938–1939); szkoła w Piotrowicach (razem z J. Zarzyckim); dom przy ul. Kilińskiego 46 w Katowicach (lata 30.); dom przy ul. Kościuszki 67 w Katowicach (lata 30.); projekt Oddziału Zakaźnych Chorób Dziecięcych w rejonie ul. Strzeleckiej i Raciborskiej w Katowicach; zbiornik wodny w Bytkowie (z T. Michejdą); projekt rozgłośni Polskiego Radia w Wilnie; projekt rozgłośni Polskiego Radia we Lwowie; kościół parafialny w Bogucicach (przed 1939)⁴¹.

Projekty i realizacje z lat 1946–1974: plan koncepcyjny rozbudowy Katowic (ok. 1945; z R. Pieńkowskim i E. Zaczyńskim); domy dla pracowników Narodowego Banku Polskiego przy ul. Oblatów 2, ul. Bronisławy 18–20, 22–24 w Katowicach (proj. 1948, real. 1948–1951); internat górniczy w Chorzowie-Batorym (1950); biurowiec DBOR-u w Katowicach (1952; z W. Migockim); projekt Biblioteki Śląskiej w Katowicach (ok. 1954); projekt centrum RTV w Warszawie (1963; ze S. Bieńkuńskim; nagr. II st. Komitetu Budownictwa, Urbanistyki i Architektury); hotel Katowice w Katowicach (1965; współpraca J. Głucha); hotel Orbis w Rzeszowie (real. 1966–1972); hotel Silesia w Katowicach (1970; współpraca J. Głucha); projekt konkursowy gmachu Instytutu Maszyn Matematycznych przy rondzie Słoneczna w Katowicach (1974; przeznaczony do realizacji); projekt rozbudowy gmachu rozgłośni Polskiego Radia przy ul. Ligonia w Katowicach (1975); budynek Centrostalu w Katowicach; budynek Ergu w Katowicach; budynki biurowe dla Państwowego Biura Projektów „Miastoprojekt Katowice”; gmach Zakładu Doskonalenia Rzemiosła w Katowicach; gmach Śląskiego Zjednoczenia Energetycznego w Katowicach; przebudowa gmachu Domu Muzyki Polskiego Radia im. Fitelberga w Katowicach; gmach Zakładów Poligraficznych RSW „Prasa” w Katowicach; biurowiec Ruchu w Katowicach; osiedle mieszkaniowe na Kubalonce przy sanatorium dziecięcym w Istebnej; kompleks Domu Studenta w Katowicach-Ligocie; budynek biurowy Hydrobudowy w Katowicach; budynek biurowy Zakładu Urządzeń Techniki Jądrowej w Katowicach; budynek biurowy Centrum Obliczeniowego Ministerstwa Górnictwa w Katowicach (z H. Sitkiem); hotel Patria w Częstochowie (z J. Głuchem); hotel Orbis w Częstochowie; projekt hotelu w Poznaniu (niezreal.); projekt odbudowy kościoła w Golasowicach (po 1972); projekt rozbudowy kościoła przy ul. Sokolskiej w Katowicach (po 1972); projekt konkursowy na budynek Centralnego Ośrodka Polskiego Radia w Warszawie (współautorstwo; I nagr.).

⁴¹ W książce *Katowice. Ich dzieje i kultura na tle regionu* zawarto informację, że budynek magistratu w Katowicach był wspólnym projektem L. Sikorskiego, L. Dietz d'Army i T. Łobosa. *Katowice. Ich dzieje i kultura na tle regionu*, W. 1976, s. 170. Nitsch podaje, że T. Łobos był również autorem zrealizowanego projektu szkoły podstawowej w Zawodziu-Brynowie oraz domów mieszkalnych przy ul. Francuskiej 47 i 53 w Katowicach. Zob. A. NITSCH, *Leksykon architektów...*, s. 7 (teczka „Ł”).

Źródła: APK, UWŚL, sygn. Ł-23; APK, UWŚL KB, sygn. 485, 868, 1088, 2521; APK, Akta miasta Katowic, sygn. 128; APK, UWŚL KB [Plany i mapy], sygn. 63, 161; AUMK, sygn. 1/65, 1/433, 1/434, 1/670, 1/818, 1/819, 1/1064, 2/525 g; AiB 1925–1926, nr 10–11, s. 27–29; 1927, nr 10, s. 318–320; 1930, nr 1–2, s. 13, 20–23, 27–29, 80; s. 48–49; 1932, nr 6, s. 181–183; 1934, nr 11, s. 364; D.O.M. 1933, nr 6, s. 28; *Avant-gard polonaise. Awangarda Polska 1918–1939*, W. 1981, s. 270; J. BOBERSKI, *Wybrane życiorysy architektów działających na Śląsku w latach 1924–1994*, w: *SARP 1925–1995. 70 lat działalności organizacji architektonicznych na Górnym Śląsku*, Kat. 1998, s. 21, 23–24, 38, 203, 207; *Czy wiesz, kto to jest?*, red. S. ŁOZA, W. 1938, s. 442; W. CZARNECKI, *Wspomnienia architekta*. T. 2: 1931–1939, oprac. H. GRZESZCZUK-BRENDEL, G. KODYM-KOZACZKO, Poz. 2006, s. 99; M. DZIEWOŃSKI, *Katowice w latach 1922–1944*, w: *Katowice. Ich dzieje i kultura na tle regionu*, W. 1976, s. 162; A. FRANTA, *Przemiany w architekturze Górnego Śląska ostatniego siedemdziesięciolecia*, w: *SARP 1925–1995...*, s. 100; J. GOTTFRIED, *SARP a biura projektowe*, w: *SARP 1925–1995...*, s. 169; „Komunikat SARP” 1947, nr 10, s. 26; *Konkursy architektoniczne w Polsce w latach 1918/1939*, Wr. 1970, IV 24, VII 14, XIII 18, XVII 13; J. MINORSKI, *Polska nowatorska myśl architektoniczna w latach 1918–1939*, W. 1970, s. 194; W. ODOROWSKI, *Architektura Katowic w latach międzywojennych 1922–1939*, Kat. 1994, s. 97–98, 144–145, 188–189; *Rocznik diecezji tarnowskiej na rok 1972*, T. 1972, s. 448; *Rzeszów zburzony. Fotoreportaż Józefa Gajdy*, „Nasz Dom Rzeszów” 2007, nr 21, s. 12–14; *SARP 1925–1995...*, s. 6–8; ibidem, s. 38 (fotografia); B. SNOCH, *Górnośląski leksykon biograficzny*, wyd. 2, Kat. 2004, s. 206; E. STACHURA, *Tadeusz Michejda (1895–1955). Śląski architekt lat międzywojennych*, Kat. 1986, s. 9; S. WILCZEK, *Tadeusz Łobos*, w: *Znani i nieznani katowiczanie*, red. L. SZARANIEC, Kat. 1980, s. 74; *Wspomnienie o Koledze T. Łobosie*, „Komunikat Katowickiego Oddziału SARP” 1975, nr 4, s. 21–23.

Mączyński Franciszek (1884–1947), architekt, konserwator, projektant wnętrz. Urodził się 21 IX w Wadowicach jako syn budowniczego Franciszka oraz Józefy z Jurgalskich. Studiował w Wyższej Szkole Przemysłowej (1888–1892) oraz w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie (1902–1904), a także za granicą: w Wiedniu oraz na École des Beaux-Arts w Paryżu (1899). W 1901 r. zdał egzamin na budowniczego, koncesję otrzymał w 1906 r. W Krakowie został bliskim współpracownikiem Tadeusza Stryjeńskiego. W 1919 r. razem z nim oraz spadkobiercami bielskiej firmy Karola Korna założył przedsiębiorstwo architektoniczno-budowlane pod nazwą Spółnia Budowlana Stryjeński, Mączyński, Korn. Spółka z o.o. Był jej członkiem do 1932 r. W latach 1925–1929 wszedł w spółkę z architektem Zygmuntem Gawlikiem, z którym projektował i budował wiele gmachów, m.in. katedrę w Katowicach czy kościół w Pawłowie. Odbyswał podróże naukowe do różnych krajów europejskich. W okresie 1945–1946 pełnił funkcję radnego Wojewódzkiej Rady Narodowej w Krakowie z ramienia Stronnictwa Demokratycznego. Należał do wielu stowarzyszeń i organizacji, m.in. Towarzystwa Miłośników Zabytków Krakowa, Towarzystwa Polska Sztuka Stosowana (od 1902), Warsztatów Krakowskich (1919–1926), Towarzystwa Technicznego, Towarzystwa Miłośników Pięknej Książki w Krakowie i wreszcie Stowarzyszenia Architektów Rzeczypospolitej Polskiej. Był Kawalerem Krzyża Oficerskiego Orderu Odrodzenia Polski oraz laureatem Wawrzynu Akademickiego za zasługi dla polskiej sztuki. Zmarł 28 IV 1947 r. Został pochowany na cmentarzu Salwatorskim w Krakowie. Był żonaty z aktorką Heleną z Dzięgielewskich, z którą miał syna Jacka (ur. 1928), docenta inżyniera.

Publikacje (wybór): *Ze starego Krakowa. Ulice, bramy, sienie*, Kr. 1908; *Najnowszy Lwów*, „Architekt” 1908, nr 9; *Wielki Kraków*, PT 1909, nr 26; *Najnowsze prądy w architekturze*, „Architekt” 1923, nr 5; *Po drodze. Ze szkiców architektonicznych*, Kr. 1931; *Kościół NPMarii w Krakowie* (1938); *Dzwonnica w Rudawie* (1940).

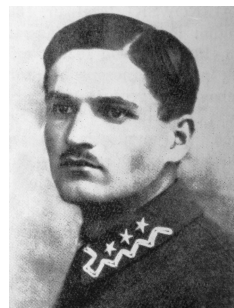
Projekty i realizacje (wybór): projekt konkursowy hotelu przy Krakowskim Przedmieściu ul. Karowej w Warszawie (1898); projekt konkursowy gmachu Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie (1898; I nagr., real. do 1901); projekt konkursowy domu Stowarzyszenia Wzajemnej Pomocy Subiektów Wyznania Mojżeszowego (1899; z T. Stryjeńskim; I nagr.);

projekt willi w „stylu zakopiańskim” (1900; I nagr.; konkurs „Moniteur des Architects”); projekt konkursowy witraża w kaplicy Szafranców w katedrze na Wawelu (1903; nagr.); projekt konkursowy hotelu przy Morskim Oku w Tatrach (1903; I nagr.); kościół i klasztor Karmelitanek Bosych przy ul. Łobzowskiej w Krakowie (1903–1905; z T. Stryjeńskim); projekt kościoła i klasztoru Karmelitów Bosych przy ul. Rakowickiej w Krakowie (1905; ukoń. 1930); współpraca przy restauracji krużganków przy kościele Franciszkanów w Krakowie (1905–1912); przebudowa oraz projekt wnętrz Teatru Starego w Krakowie (ok. 1906; z T. Stryjeńskim); projekt konkursowy łazienek borowinowych i zakładu hydropatycznego w Krynicy (1906; z T. Stryjeńskim; III nagr.); gmach Izby Przemysłowo-Handlowej w Krakowie (1904–1905; z T. Stryjeńskim); grobowiec Jezuitów na cmentarzu Rakowickim w Krakowie (1909); projekt konkursowy pomnika Chopina w Warszawie (1909; z W. Szymanowskim; I nagr.); kościół Jezuitów pw. Serca Pana Jezusa przy ul. Kopernika w Krakowie (1907–1921); kościół w Białce Tatrzańskiej (1910); gmach Lecznicy Związkowej przy ul. Garncarskiej w Krakowie (1910; z T. Stryjeńskim); projekt konkursowy domów czynszowych Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego we Lwowie (1910; z T. Stryjeńskim; II nagr.); plan Wielkiego Krakowa (projekt konkursowy; 1910; z T. Niedzielskim; III nagr.); szkic gmachu Teatru Skarbka we Lwowie (1911; z T. Stryjeńskim; I nagr.); stadion Klubu Sportowego „Cracovii” w Krakowie (1912); projekt domków na Wystawie Architektury i Wnętrz w Otoczeniu Ogrodowym w Krakowie (1912; II nagr.); pałac Czartoryskich w Pełkiniach (1913); kościół w Poroninie (1917–1926); budynek „Bazaru Polskiego” przy ul. Wielopole/Starowiślna w Krakowie (1920–1921; z T. Stryjeńskim); willa Weissów przy ul. Krupniczej 31 w Krakowie (1920–1922); zabudowa pn. ściany pl. Jabłonowskich w Krakowie (1924; z T. Stryjeńskim); projekt konkursowy katedry Chrystusa Króla w Katowicach (1925; z Z. Gawlikiem; IV nagr. równorz.); katedra Chrystusa Króla w Katowicach (proj. 1925–1928; real. 1927–1939, 1947–1954; z Z. Gawlikiem); restauracja kościoła Mariackiego w Krakowie (1926–1933); gmach kurii w Katowicach (proj. 1925–1927; real. 1927–1934; z Z. Gawlikiem); gmach Śląskiego Seminarium Duchownego przy al. Mickiewicza w Krakowie (1926–1928; z Z. Gawlikiem); rozbudowa kościoła w Radziechowach pod Żywcem (1927–1928); rozbudowa Małego Seminarium Duchownego Misjonarzy Oblatów pw. św. Stanisława Kostki przy ul. Piłsudskiego 6 w Lublińcu (ob. klasztor Misjonarzy Oblatów; 1927–1930; z Z. Gawlikiem); gmach Częstochowskiego Seminarium Duchownego przy ul. Bernardyńskiej 3 w Krakowie (1928–1930; z Z. Gawlikiem); kościół pw. św. Pawła Apostoła w Zabrze-Pawłowie (proj. 1928, real. 1929–1930; z Z. Gawlikiem); kaplica Habsburgów przy kościele parafialnym w Żywcu (1929); kościół pw. św. Kazimierza Królewicza w Krakowie (1934–1941); kościół w Solcu-Zdro-

ju (1937–1939); przebudowa wikarówki przy kościele Mariackim w Krakowie (lata 30.); projekt otoczenia kościoła Mariackiego w Krakowie (lata 30.); projekt architektury pomnika Czynu Powstańczego na Górze św. Anny (1945–1946).

Źródła: T.Z. BEDNARSKI, *Mączyński Franciszek*, W: PSB, T. 20, Wr.–W.–Kr.–G. 1975, s. 334–336; R. SOLEWSKI, *Franciszek Mączyński (1874–1947) krakowski architekt*, Kr. 2005.

Michejda Tadeusz (1895–1955), architekt, malarz, działacz społeczny. Urodził się 23 V w Olbrachcicach na Śląsku Cieszyńskim. Syn Pawła, rolnika, i Ewy z domu Wałach. Do szkoły ludowej uczęszczał w Olbrachcicach i Ustroniu, do polskiego gimnazjum – w Ustroniu i Cieszynie. W 1914 r. zdał maturę. W czasie nauki należał do harcerstwa. Podczas I wojny światowej służył w Kompanii Śląskiej II Brygady Legionów Polskich, a następnie w III Kompanii. W 1918 r. został internowany na Węgry i wcielony do wojska austriackiego. Brał udział w kampanii włoskiej. W 1918 r. w czasie urlopu naukowego studiował na Akademii Górniczej w Leoben. Po zamknięciu szkoły powrócił na Śląsk, by wziąć udział w walkach o Śląsk Cieszyński (1918–1919). Służbę zakończył w stopniu sierżanta. Po wojnie podjął naukę na Wydziale Architektury Politechniki Lwowskiej. Aktywnie uczestniczył w życiu studenckim, m.in. piastował funkcję prezesa Związku Studentów Architektury. Nie zrezygnował z działalności politycznej. W okresie studiów zaangażował się w przygotowywanie plebiscytu na Śląsku Cieszyńskim oraz walczył w III powstaniu śląskim, m.in. jako adiutant dowódcy 11 pp. 27 V 1924 r. ukończył Wydział Architektury Politechniki Lwowskiej i otrzymał dyplom. Po studiach wyjechał do Katowic, gdzie od 1925 r. pracował w Wydziale Komunikacji i Robót Publicznych Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego, m.in. w kierownictwie budowy gmachu Urzędu Wojewódzkiego i Sejmu Śląskiego, a następnie od 1926 r. prowadził własną pracownię architektoniczną z siedzibą przy ul. Poniatowskiego 19 w Katowicach. W 1928 r. zawarł związek małżeński z Szarlotą z domu Link. Pod koniec lat 20. pełnił funkcję kierownika budowy domu FKW w Katowicach. Jednocześnie prowadził prace nad eksperymentalnymi konstrukcjami i materiałami dla budownictwa jednorodzinnego. Odbił liczne podróże naukowe, np. w drugiej połowie lat 20. pojechał z Tadeuszem Łobosem do Włoch. W czasie wyprawy architekci zwiedzili Wenecję, Florencję, Rzym i Neapol. We wrześniu 1930 r. Michejda

wziął udział w Kongresie Architektów w Budapeszcie. W 1932 r. architekt otrzymał uprawnienia budowlane⁴². Od 1933 r. był biegłym sądowym w zakresie budownictwa naziemnego. W 1937 r. Śląski Urząd Wojewódzki zwrócił się do niego w sprawie opracowania planów budowy szkół powszechnych. Michejda, poza działalnością architektoniczną, zajmował się malowaniem obrazów, tworzeniem rysunków i grafik, które prezentował na licznych wystawach. Podczas studiów przyjaźnił się ze Stanisławem Ignacym Witkiewiczem oraz młodymi lwowskimi malarzami: Lillem, Matusiakiem i R(a)udnickim. Był inspiratorem i założycielem Związku Architektów na Śląsku (1925). W 1926 r. pełnił w nim funkcję sekretarza, a w 1927 r. i 1930 r. – prezesa⁴³. W czerwcu 1934 r. założył katowicki oddział SARP-u. W okresie od 1 VII do 7 XII 1934 r. był prezesem, a od 7 XII 1934 r. do 4 II 1936 r. – wiceprezesem tej instytucji. Organizował również I Konferencję Towarzystwa Urbanistów Polskich odbywającą się w Katowicach i Krakowie (X 1931). Był współzałożycielem LOPP-u oraz Klubu Demokratycznego w Katowicach (od 1939 r. członek Rady Naczelnej Klubu). Po II wojnie światowej wstąpił do Stronnictwa Demokratycznego, obejmując funkcję wiceprezesa Wojewódzkiego Komitetu SD w Katowicach. Jako inicjator i fundator przyczynił się do powstania Wolnej Szkoły Sztuk Plastycznych im. Aleksandra Gieryskiego w Katowicach. W okresie międzywojennym był członkiem Rady Muzealnej Muzeum Śląskiego w Katowicach (od 1933) oraz Okręgowej Komisji Konserwatorskiej tamże (od 1931). Należał do licznych związków i organizacji: Ligi Reformy Obyczajów, Ligi Praw Człowieka i Obywatela, Katowickiego Klubu Artystów, Związku Legionistów, Związku Powstańców Śląskich, Związku Polskich Artystów Plastyków oraz Związku Wolnomyślicieli. Podczas II wojny światowej, od 1941 r. przebywał z rodziną w obozach w Sosnowcu i Tarnowie. Po zwolnieniu mieszkał w Radomiu, a następnie w Warszawie. Już w okresie wojny u artysty objawiła się choroba Parkinsona. Po 1945 r. powrócił do Katowic. Zmarł 18 II 1955 r. w Iwoniczu-Zdroju⁴⁴. Został pochowany na cmentarzu ewangelickim w Warszawie. Miał syna Lecha oraz córkę Krystynę. Krystyna Michejda-Kowalska mieszka obecnie w Kanadzie.

Publikacje: *Memoriał Związku Architektów na Śląsku do Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach*, AiB 1928, nr 5, s. 188–190; *Zasady obliczeń wynagrodzenia za prace architektoniczne*, AiB 1930, nr 1–2, s. 24–25; *Ze Związku Architektów na Śląsku*, AiB 1930, nr 1–2, s. 10–14; *Jednorodzinne domy w konstrukcji stalowo-szkieletowej*, D.O.M. 1931, nr 1, s. 18–20; *Willa*

⁴² APK, UWŚL KB, sygn. 268. Stachura wskazuje rok 1928. Zob. E. STACHURA: *Tadeusz Michejda (1895–1955). Śląski architekt lat międzywojennych*. Katowice 1986, s. 10.

⁴³ Nitsch podaje, że T. Michejda był prezesem związku w 1928 r. i 1930 r. Zob. A. NITSCH, *Leksykon architektów...*, s. 103 (teczka „M”).

⁴⁴ Według Nitscha T. Michejda zmarł w Radomiu. Ibidem.

p. E. Kaźmierczaka w Katowicach, D.O.M. 1931, nr 1, s. 18–20; *Wykorzystanie terenów podkopanych dla celów budowlanych*, w: *Zagadnienia urbanistyki w Polsce – sprawozdanie z I-ej Konferencji TUP Kraków – Katowice*, 2, 3, 4 październik 1931, W. 1931; *O zdobyczach architektury nowoczesnej*, AiB 1932, nr 5, s. 137–142; *Krycie tarasów blachą cynkową*, D.O.M. 1932, nr 9–10, s. 36–37; *O lepszy ustrój społeczny*, „Kuznica” 1935, nr 9, s. 3–7; *Szary człowieku szukamy nowego ustroju*; *Prawo Kościoła Filaretów*.

Projekty i realizacje: dom p. Zabyszczana w Dębowcu k. Skoczowa (1923); projekt konkursowy budynku Domu Ludowego i Łaźni w Królewskiej Hucie (ob. Chorzów; 1925, I nagr.); kościół ewangelicki w Istebnej (1925–1930); willa własna przy ul. Poniatowskiego 19 w Katowicach (1926–1930); budynek administracji lotniska na Muchowcu (1927; z L. Sikorskim); ratusz w Janowie (1927); willa dr. W. Michejdy przy ul. Kilińskiego 50 w Katowicach (1927–1930); willa Z. Żurawskiego przy ul. Kilińskiego 48 w Katowicach (1927–1931)⁴⁵; dom mieszkalny dla sześciu rodzin w realności Bytków-Dwór w Wełnowcu, wł. Zakłady Hohenlohego (dawny adres: Kościuszki 24/26, ob. górny odcinek al. Korfantego; 1927); willa inż. J. Krygowskiego przy ul. Kościuszki 65 w Katowicach (proj. 1927/1928); projekt rozbudowy willi przy ul. Ligonia 25–27/Lompy w Katowicach (1928); projekt konkursowy na gmach Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych w Katowicach (1928; IV nagr.); projekt gmachu Domu Ludowego w Chorzowie (1928, real. 1934, 1936–1939; z L. Sikorskim); kierownictwo budowy domu mieszkalnego dla oficerów 73 pp przy ul. Koszarowej 11/13/15 w Katowicach (1928–1930); gmach Syndykatu Polskich Hut Żelaznych w Katowicach (1928–1931; z L. Sikorskim); szkoła powszechna w Hownicy k. Skoczowa (1929–1936); szkoła powszechna przy ul. Sitki w Zabrze-Kończycach (ob. Ogólnokształcąca Szkoła Sztuk Pięknych; 1930–1935); ogrodzenie willi inż. J. Krygowskiego przy ul. Kościuszki 65 w Katowicach (1930); willa E. Kaźmierczaka przy ul. Bratków 4 w Katowicach (proj. 1930); projekt konkursowy domu Dyrekcji Kolei Państwowych przy ul. Słowackiego 41/43 w Katowicach (1930; I nagr.); dom Dyrekcji Kolei Państwowych przy ul. Słowackiego 41/43 w Katowicach; szkoła powszechna przy ul. Sikorskiego 74 w Zabrzu-Pawłowie (1930–1936); projekt jednorodzinnego domu szeregowego o stalowej konstrukcji (1930); willa Oleńka (P. Stonawskiego) przy ul. Jodłowej 9 w Wiśle-Jaworniku (1930); projekt domu szeregowego dla robotników (ok. 1930); willa Gabrieli Tomiczek w Ustroniu (ok. 1930); dom handlowy inż. A. Podoskiego przy ul. Kościuszki 1a w Katowicach (proj. 1931, real. 1931–1932); projekt domu administracyjnego Państwowych Zakładów Wodociągowych w Katowicach (1931); willa Pawła Michejdy przy

⁴⁵ Nitsch podaje, że T. Michejda był autorem projektu domu przy ul. Kilińskiego 52 w Katowicach. Ibidem.

ul. Parkowej 4 w Ustroniu (1931); projekt sklepu spółdzielczego w Ustroniu (1931); projekt pokazowego domku drewnianego dla Katowic (1932); willa Słoneczna w Ustroniu (1932); pensjonat Wierchy przy ul. Spacerowej w Wiśle (1932); sklep spółdzielczy w Ustroniu (ok. 1932); pensjonat Łada w Wiśle-Dziechcince (1933); willa Przylesie przy ul. Spacerowej 16 w Wiśle-Kopydle (1933); projekt konkursowy gmachu Oddziału PKO w Poznaniu (1934; z R. Pieńkowskim i S. Tworzkowskim; zakup. przez PKO poza konkursem); szkoła powszechna w Nowym Bieruniu (1934); pensjonat Idylla w Wiśle-Nowej Osadzie (1934); kościół ewangelicki w Studzionce (1936); dom inż. Zahaczewskiego przy al. Korfantego 66/Oblatów w Katowicach (1936–1937); szkoła przy ul. Buczka 4 w Piekarach Śląskich (1937); projekt domu Banku Rolnego przy ul. Dąbrowskiego 22 w Katowicach (1939–1940); projekt konkursowy centrum Katowic (1945); projekt domu mieszkalnego dla Huty Baildon przy ul. Chorzowskiej w Katowicach (1946); projekt konkursowy na Pałac Dziecka w Katowicach (1948; z Z. Arctem; VI nagr.); willa Krzymuskiego w Wiśle-Jaworniku; willa dr. Michejdy przy ul. 15 Maja w Cieszynie; projekty domów jednorodzinnych wolnostojących i szeregowych opracowane na zlecenie Syndykatu Polskich Hut Żelaznych; nadzór przy przebudowie poczty w Katowicach; szkoła powszechna w Chorzowie; szkoła powszechna w Dzięgielowie k. Cieszyna; szkoła powszechna w Istebnej-Jaworzynie; szkoła powszechna w Istebnej; szkoła powszechna w Wiśle-Głębcach; szkoła w Hołdunowie; szkoła w Maciejkowicach (Chorzów); kościół ewangelicki w Trzanowicach (Czechy); ratusz w Nowej Wsi (ul. 1 Maja 225, Ruda Śląska-Wirek); ratusz w Knurowie; ratusz w Szopienicach; łaźnia kopalni „Michał” w Michałkowicach (Siemianowice Śląskie-Michałkowice); zbiornik wodny przy ul. Wróblewskiego 24 w Bytkowie (z T. Łobosem; Katowice-Bytków); zbiornik wodny przy ul. Dworcowej w Brzezince; schronisko na Równicy; projekt szkoły dla Związku Polaków w Niemczech; projekt „okna śląskiego”, „drzwi śląskich”, „domku ocieplanego” (ok. 1946).

Źródła: APK, UWŚL KB, sygn. 268, 490, 867, 868, 1088; APK, UWŚL KB, B-50, sygn. 1; APK, UWŚL KB [Plany i mapy], sygn. 309; AUMK, sygn. 1/813, 1/820, 1/830, 1/1060, 2/3c, 2/58; AiB 1930, nr 1–2, s. 14–15, 37–39, 40, 80; 1932, s. 137–139, 141–148, 169–173, 174–178, 248; 1934, nr 8, s. 259; *Album inżynierów i techników w Polsce*, L. 1932, s. 89; *Avant-gard polonaise. Awangarda Polska 1918–1939*, W. 1981, s. 174, 176, 270 (fotografia); J. BOBERSKI, *Wybrane życiorysy architektów działających na Śląsku w latach 1924–1994*, w: *SARP 1925–1995. 70 lat działalności organizacji architektonicznych na Górnym Śląsku*, Kat. 1998, s. 204–206; *Czy wiesz, kto to jest?*, red. S. ŁOZA, W. 1938, s. 484; M. DZIEWOŃSKI, *Katowice w latach 1922–1944*, w: *Katowice. Ich dzieje i kultura na tle regionu*, W. 1976, s. 162–163; D. GŁĄZEK, *Michejda Tadeusz*, w: ChSB 2007, s. 267–268; D. GŁĄZEK, A. LINERT, K. KRZYŻANOWSKA-RUBIN, *Miejski Dom Ludowy w Chorzowie w latach 1934–1939. Zarys działalności*, w: „Zeszyty Chorzowskie” 2002, s. 66–137; D. KONARZEWSKI, M. KAWULOK, *Od wsi do uzdrowiska. Dziedzictwo architektoniczne Wisły*, Wisła 2010, s. 170; *Konkursy architektoniczne w Polsce w latach 1918/1939*, Wr. 1970, IV 6; U. LESZCZYŃSKA:

Michejda Tadeusz, w: *Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających (zmarłych przed 1966 r.)*, T. 5, W. 1993, s. 522–523; A. NITSCH, *Leksykon architektów i budowniczych Polaków i cudzoziemców w Polsce działających*, W. 1988 s. 103–104 (teczka „M”); W. ODOROWSKI, *Architektura Katowic w latach międzywojennych 1922–1939*, Kat. 1994, s. 77–79, 100–102, 110, 130–134; E. STACHURA, *Tadeusz Michejda – śląski architekt dwudziestolecia międzywojennego*, w: „Ziemia Śląska” 1989, T. 2, s. 110–194; E. STACHURA, *Tadeusz Michejda (1895–1955). Śląski architekt lat międzywojennych*, Kat. 1986; *SARP 1925–1995...*, s. 2; E. STACHURA, *Życie i twórczość Tadeusza Michejdy*, w: *O polski Śląsk – Tadeusz Michejda, Władysław Michejda*, Kat. 2000, s. 27–62; F. SZYMICZEK, *Michejda Tadeusz*, w: PSB, T. 20, Wr.–W.–Kr.–G. 1975, s. 675–676; *Tadeusz Michejda 1895–1955. Architektura. Katalog wystawy Muzeum Architektury we Wrocławiu*, Wr. 1987; *Varia*, AiB 1934, nr 11, s. 364.

Mielnicki Stanisław Marian (1898–1969), architekt. Urodził się 25 III w Białej (ob. Bielsko-Biała). Był absolwentem Wydziału Architektury Politechniki Lwowskiej. Studia ukończył w 1926 r. Przed wojną prowadził intensywną działalność jako projektant i kierownik budowy licznych szkół, pensjonatów, sanatoriów, internatów, domów mieszkalnych oraz dworców kolejowych. Posiadał prywatną praktykę architektoniczną na Śląsku. Opracowywał również projekty restauracji obiektów zabytkowych, głównie z obszaru Dolnego Śląska. Równolegle prowadził działalność pedagogiczną, przede wszystkim w szkołach średnich i zawodowych (Lwów, Katowice, Tarnów, Bytom). Był wykładowcą Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych w Katowicach. Prezes Oddziału SARP-u w Katowicach (od 7 XII 1934 r. do 4 II 1936 r.). Po II wojnie światowej uczył w Państwowych Szkołach Budownictwa w Bytomiu. W 1946 r. objął Katedrę Budownictwa Ogólnego Wydziału Budownictwa Politechniki Wrocławskiej. W latach 1954–1955 pełnił funkcję dziekana. W latach 50. przeniósł się do Krakowa, gdzie kontynuował karierę pedagogiczną. Pomiędzy 1956 r. a 1968 r. był kierownikiem Katedry Budownictwa Ogólnego na Politechnice Krakowskiej. Laureat licznych nagród i odznaczeń, m.in. Złotego Krzyża Zasługi oraz wielu nagród indywidualnych. Zmarł w 1969 r. w Krakowie.

Publikacje: *Ustroje budowlane: podręcznik z przykładami konstrukcji budowlanych z opisem*, [b.m.w.] 1938 (wielokrotnie wznawiana); *Materiały budowlane: krótki zarys podstawowych wiadomości o materiałach budowlanych oraz ich zastosowaniu*, Kr. 1946.

Źródła: J. BOBERSKI, *Działalność lwowskich architektów na Górnym Śląsku*, w: *SARP 1925–1995. 70 lat działalności organizacji architektonicznych na Górnym Śląsku*, Kat. 1998,

s. 233; W. MIGOCKI, *Działalność lwowskich architektów i plastyków na Górnym Śląsku*, w: *Wszechnica Górnośląska*, T. 2: *Udział lwowian w życiu społecznym Górnego Śląska*, red. M. LUBINA, Kat. 1991, s. 98; A. NITSCH, *Leksykon architektów i budowniczych Polaków i cudzoziemców w Polsce działających*, W. 1988, s. 108–109 (teczka „M”); Z. PRĘTCZYŃSKI, *Wspomnienia o profesorach Wydziału Architektury Politechniki Wrocławskiej (z lat studiów 1947–1952)*, Wr. 2005, s. 89–90 (fotografia); *SARP 1925–1995...*, s. 21; *Varia*, AiB 1934, nr 11, s. 364; informacje dostępne w Internecie na stronach: http://imikb.pk.edu.pl/katedry/117/?p=p_12&sName=Historia [data dostępu: 26 VIII 2011]; <http://wsa.dbc.wroc.pl/biogramy/dane/998.html> [data dostępu: 26 VIII 2011].

Mucha Ludwik (1901–?), budowniczy. Urodził się w Karwinie (pow. Frysztat). Ukończył oddział budowlany Szkoły Przemysłowej w Krakowie. Ok. 1927 r. został zatrudniony w Wydziale Robót Publicznych Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego. Początkowo pracował w administracji domów skarbowych, prowadząc ich remonty oraz konserwację. 1 IV 1927 r. został zatrudniony jako referent techniczny Wojewódzkiego Kierownictwa Budowy Kolonii Robotniczych w Katowicach. Nadzorował budowę kolonii robotniczej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Janowie Miejskim, następnie kolonii robotniczych w Załężu, Świętochłowicach, Kochłowicach, Wełnowcu, Siemianowicach, Michałkowicach, Dąbrówce Małej, Cieszynie, Strumieniu i Goleziewie. 21 IX 1929 r. został przeniesiony do Oddziału Architektoniczno-Budowlanego Wydziału Robót Publicznych Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego, gdzie prowadził statystykę budowli. Według źródeł był pracownikiem urzędu jeszcze w 1933 roku. Około 1930 r. otrzymał uprawnienia budowlane. Prawdopodobnie w drugiej połowie lat 30. współpracował z przedsiębiorcą budowlanym Henrykiem Firlą. Świadczy o tym podobieństwo projektów domów przy ul. Pomorskiej 7 i 9 w Katowicach, przy czym jeden projekt był sygnowany przez Firlę, drugi przez Muchę. W 1932 r. architekt mieszkał przy ul. Seminaryjnej 3 w Mysłowicach. Miał żonę Marię.

Projekty i realizacje: projekt domu W. Ledwonia przy ul. Pomorskiej 7 w Katowicach (1937).

Źródła: APK, UWŚL KB, sygn. 4; APK, UWŚL KB, B-50, sygn. 155; AUMK, sygn. 1/1844.

Nowakowski Wacław Józef Szymon (1888–1955), architekt. Urodził się 18 II w Regulicach k. Chrzanowa. Był synem Józefa i Heleny z Jabłońskich. Uczęszczał do gimnazjum w Bochni. Był absolwentem Wydziału Architektury Politechniki Lwowskiej. Studia ukończył w 1914 r. (wg PSB w 1912 r.). W latach 1919–1924 był zatrudniony jako kielecki architekt powiatowy. W Kielcach prowadził również własne biuro architektoniczno-budowlane. W 1924 r. przeniósł się do Krakowa. Pracował jako wykładowca w Państwowej Wyższej Szkole Przemysłowej, gdzie pełnił funkcję kierownika Oddziału Projektowania. W latach 1927–1945 prowadził własne biuro architektoniczno-budowlane w Krakowie. Projektował m.in. dla ZUPU oraz ZUS-u. Architekt był związany ze Szkołą Krakowską. Po II wojnie światowej kontynuował karierę pedagogiczną. W latach 1945–1955 kierował Katedrą Budownictwa Ogólnego Politechniki Krakowskiej. Wykładał również na Wydziale Inżynierii Lądowej Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie. Zmarł w 1955 r. W 1917 r. zawarł związek małżeński z Janiną Maissówną, z którą miał czterech synów: Józefa (zm. w dzieciństwie), Tomasza (1920–1940), Jacka (ur. 1922) i Macieja (1927–1972). Jacek Nowakowski w 1978 r. mieszkał w Zakopanem.

Projekty i realizacje: projekt i budowa gmachu Izby Skarbowej w Kielcach (1919–1924; z A. Pillerem); projekt i budowa Seminarium Nauczycielskiego przy ul. Kapitulnej w Kielcach (1919–1924); projekt i budowa Gimnazjum Biskupiego im. św. Stanisława Kostki w Kielcach (1919–1924); projekt przebudowy Seminarium Duchownego w Kielcach (1919–1924); sanatorium przeciwgruźlicze dla dzieci w Busku-Zdroju „Na Górcie” („Górka” dr. Stankiewicza) (1919–1924); kościół w Janowie k. Częstochowy (1919–1924); przebudowa pałacu w Małkowicach k. Pińczowa (1919–1924); konserwacja opactwa Benedyktynów na Świętym Krzyżu (1919–1924); gimnazjum sejmiku powiatowego w Jędrzejowie (przed 1924); projekt konkursowy gmachu Kasy Chorych przy ul. Batorego 5 w Krakowie (1925; III nagr.; zreal.); projekt konkursowy sanatorium Lwigród w Krynicy (1925; z S. Piwowarczykiem)⁴⁶; przebudowa sanatorium Lwigród w Krynicy (po 1925); przebudowa sanatorium ZUS-u Lwowianka przy Drodze do

⁴⁶ Nitsch podaje datę 1926 r. A. NITSCH, *Leksykon architektów...*, s. 49 (teczka „N”).

Olczy w Zakopanem (1925–1926); projekt konkursowy gmachu Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie (1928; IV nagr.); projekt i kierownictwo prac przy odbudowie spalonej Sali Posiedzeń Rady Miejskiej w dawnym pałacu Wielopolskich w Krakowie (1927–1928; z E. Kreislerem, C. Boratyńskim, R. Stadnickim); dom czynszowy lwowskiego ZUPU przy pl. Inwalidów 6 (narożnik ulic Sienkiewicza 2/2a i Pomorskiej 1) w Krakowie (1927–1928); domy mieszkalne ZUPU przy al. Słowackiego 32, 34, 36 (narożnik ul. Mazowieckiej 2) w Krakowie (1926–1927); dom ZUPU przy ul. Pomorskiej 2 w Krakowie; dom ZUPU przy ul. Fałata 12 i 14 w Krakowie; domy mieszkalne ZUPU przy ul. Granicznej w Białej (ob. Bielsko-Biała); dom ZUPU przy ul. Sawickiej 7–9–10/PKWN 31–33 w Bielsku-Białej⁴⁷; zespół domów FKW przy ul. Śląskiej 7–9–11 (narożnik ul. Lubelskiej 20) w Krakowie (1929); zespół domów FKW przy ul. Lubelskiej 26–28 w Krakowie (1929); projekt konkursowy gmachu Muzeum Śląskiego w Katowicach (1930; z P. Komornickim; III nagr. *ex aequo*); nadbudowa pałacyku przy ul. Krupniczej 18 w Krakowie (1931); projekt konkursowy gmachu Izby Handlowo-Przemysłowej w Sosnowcu (1931; z P. Komornickim; II nagr.); gmach mieszkalno-biurowy PZUW przy ul. Dunajewskiego 3 w Krakowie (ok. 1931); założenie osiedla oraz projekt 16 domów (za wyjątkiem willi „dyrektorskich” proj. A. Szyszko-Bohusza) dla pracowników PKO „Cichy Kącik” w Krakowie (proj. 1933–1935; real. 1936–1937); kościół w Malinówce (pow. Brzozów; 1933–1936)⁴⁸; kościół pw. św. Stanisława Kostki w Bochni (1932, kons. 1937; z L. Gyurkovichem); projekt konkursowy gmachu Sądu Grodzkiego w Przeworsku (proj. 1934, real. 1935–1937; I nagr.); dwór S. Sękowskiego w Nieprześni k. Bochni (real. 1935); dom przy ul. Szujskiego 11 w Krakowie; dom przy ul. Cybulskiego 11 w Krakowie; dom przy ul. Grottgera 22–24 w Krakowie (1936); kamienica przy ul. Wenecja 18 (17?) w Krakowie (1937–1938), willa przy ul. Wrocławskiej 37 w Krakowie; obiekty Zakładów „Solvay” w Borku Fałęckim w Krakowie (budynki produkcyjne, kasyno urzędnicze i robotnicze – dom kultury, przebudowa trzech domów mieszkalnych, real. kon. lat 30.); domy czynszowe ZUS-u przy ul. M. Skłodowskiej 27–29 w Katowicach (1939–1941; z P. Komornickim); rozbudowa sanatorium ZUS-u w Bystrej (leżalnia); projekt budynku mieszkalnego dla pracowników Zjednoczenia Górniczo-Hutniczego Metali Nieżelaznych przy ul. Dąbrowskiego 22 w Katowicach (po 1945); projekt przebudowy hal produkcyjnych fabryki Semperit i gumowni w Trzebini (po 1945); projekt kościoła pw. Dobrego Pasterza na Prądniku Czerwonym w Krakowie (1949; niezreal.); projekt konkursowy schroniska nad Morskim Okiem (1952;

⁴⁷ Nitsch wskazuje domy przy ul. Kościuszki w Bielsku-Białej. Ibidem, s. 48.

⁴⁸ Jako datę budowy Nitsch podaje lata 1933–1935. Ibidem, s. 49.

z J. Nowakowskim; wyróż.); kierownictwo budowy poczty w Trzebini; kierownictwo budowy poczty w Zebrzydowicach; przebudowa domu administracyjnego Żupy Solnej „Pod Zegarem” w Bochni; kaplica i przebudowa pałacu w Chęcinach; dom mieszkalny Karola Talenty w Jarosławiu; dom przy ul. Dąbrowskiego 17 w Katowicach; dom przy ul. Kościelnej/Wandy w Katowicach; przebudowa koszar w Kobierzynie; kamienice czynszowe przy ul. Fałata i Słonecznej w Krakowie; przebudowa domu przy ul. Sobieskiego 17 w Krakowie; przebudowa koszar przy ul. Rajskiej w Krakowie; przebudowa budynku BGK przy Rynku Głównym/Floriańskiej w Krakowie; plebania w Masłowicach k. Miechowa; rekonstrukcja dworu w Motkowicach k. Pińczowa; kasyno oficerskie i domy mieszkalne w Pińczowie; dom parafialny w Potoku Złotym k. Częstochowy; budynek Składnicy Kółek Rolniczych oraz domy mieszkalne w Przeworsku; plebania w Słupi Nowej k. Kielc; obiekty kopani soli: cechownia przy szybie św. Kingi, workownia oraz młyn soli w Wieliczce; kościół w Zofiówce k. Szczucina; projekt konkursowy na gmach Towarzystwa Ubezpieczeniowego „Feniks” przy Rynku Głównym w Krakowie (nagr.); projekt kościoła w Krajnie, projekt kościoła w Łopusznej; projekt organistówki przy kościele w Olkuszu; projekt kompleksu koszar i łaźni miejskiej w Kielcach; projekt kaplicy w Sierszy k. Chrzanowa.

Źródła: AMK, sygn. 2/462; J. BOBERSKI, *Działalność lwowskich architektów na Górnym Śląsku*, w: *SARP 1925–1995. 70 lat działalności organizacji architektonicznych na Górnym Śląsku*, Kat. 1998, s. 232–234; M. DZIEWOŃSKI, *Katowice w latach 1922–1944*, w: *Katowice. Ich dzieje i kultura na tle regionu*, W. 1976, s. 162; *Konkursy architektoniczne w Polsce w latach 1918/1939*, Wr. 1970, XI 3; J. LEPIARCZYK, *Nowakowski Wacław*, w: PSB, T. 23, red. E. ROSTWOROWSKI, Wr.–W.–Kr.–G. 1978, s. 299–300; W. ODOROWSKI, *Architektura Katowic w latach międzywojennych 1922–1939*, Kat. 1994, s. 188–189; J. PURCHLA, *Urbanistyka, architektura i budownictwo*, w: *Dzieje Krakowa. Kraków w latach 1918–1939*, red. J. BIENIA-RZÓWNA, J.M. MAŁECKI, Kr. 1997, s. 154, 157, 176, 180, 184, 188–189; *Rocznik diecezji tarnowskiej na rok 1972*, T. 1972, s. 111; A. NITSCH, *Leksykon architektów...*, s. 48–50 (teczka „N”); M. WIŚNIEWSKI, *Ludwik Wojtyczko. Krakowski architekt i konserwator zabytków pierwszej połowy XX w.*, Kr. 2003, s. 135, 137; M.J. ŻYCHOWSKA, *Miedzy tradycją a awangardą. Problem stylu w architekturze Krakowa lat międzywojennych*, Kr. 1991, s. 152; informacje dostępne w Internecie na stronach: http://imikb.pk.edu.pl/katedry/117/?p=p_12&sName=Historia [data dostępu: 26 VIII 2011]; <http://www.przemysl.so.gov.pl/historia-sdu-sr-przeworsk> [data dostępu: 26 VIII 2011]; <http://www.dwory-polskie.pl/x.php/1,52/Styl-dworkowy-1900–1939.html> [data dostępu: 26 VIII 2011].

Nowicki Stanisław Szczęsny (1908–1939), architekt urbanista. W latach 1927–1933 studiował na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej. Obronił pracę dyplomową pt. *Ośrodek wytwórczości drobnorze-*

mieślniczej. Między 1934 r. a 1939 r. pracował w Biurze Planu Regionalnego Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego w Katowicach, w którym wykonał wiele planów zabudowania miast, m.in. Będzina oraz projektów różnych budowli na Śląsku. W ostatniej kadencji przed wybuchem II wojny światowej, od 22 XII 1938 r. pełnił funkcję sekretarza Oddziału SARP-u w Katowicach. Uczestniczył w wojnie obronnej. Poległ podczas walk o Warszawę we wrześniu 1939 r.

Projekty i realizacje: projekt konkursowy schronisk górskich i kajakowych (1935; z M. Sulikowskim; II nagr. w typie X); plan zabudowy Będzina (1934–1939).

Źródła: AiB 1935, nr 10, s. 308; APK, UWŚL, sygn. N-178; *Konkursy architektoniczne w Polsce w latach 1918/1939*, Wr. 1970, XII 3; S. ŁOZA, *Architekci i budowniczowie w Polsce*, W. 1954, s. 218; J. MINORSKI, *Polska nowatorska myśl architektoniczna w latach 1918–1939*, W. 1970, s. 208; M. RUTKOWSKA, E. SERWAŃSKI, *Losy polskich środowisk artystycznych 1939–1945. Architektura, sztuki plastyczne, muzyka i teatr*, Poz. 1987, s. 35; *SARP 1925–1995. 70 lat działalności organizacji architektonicznych na Górnym Śląsku*, Kat. 1998, s. 22; *Warszawska Szkoła Architektury 1915–1965. 50-lecie Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej*, W. 1967, s. 87; I. WISŁOCKA, *Awangardowa architektura polska 1928–1939*, W. 1968, s. 172–173, il. 156.

Olszewski Antoni Stefan (1897–1954), architekt. Urodził się 20 V w Warszawie, jako syn Artura Olszewskiego i Marii z domu Modelskich primo voto Bogusławskiej. Szkołę średnią ukończył w Warszawie. W latach 1914–1915 studiował na Oddziale Mechanicznym Wyższej Szkoły Technicznej Wawelberga i Rotwanda w Warszawie (w PSB zawarto informację o Szkole Przemysłowo-Technicznej Jana Dal-Trozso). W 1915 r. wyjechał w głąb Rosji, gdzie przez pół roku pracował jako technik w urzędzie ziemstwa w guberni charkowskiej. Następnie służył w oddziałach technicznych armii rosyjskiej. Brał udział w rewolucji lutowej (1917), opowiadając się po stronie „białych”. Był działaczem POW na Ukrainie. W 1918 r. został uwięziony przez bolszewików, jednak uciekł do Polski. W październiku tego samego roku rozpoczął naukę na Wydziale Architektury Politechniki Lwowskiej. Uczył się wówczas również w Szkole Handlowej im. Jeżewskiego w Warszawie. W 1918 r. rozpoczął służbę w Wojsku Polskim – w listopadzie brał udział w walkach o Lwów jako komendant placówki Remiza (Cytadela). W 1918 r. i 1919 r. uczestniczył w potyczkach o Wilno, Dźwińsk oraz Połock. W 1920 r. przydzielono go do Generalnego Sztabu i Sztabu Naczelnego Wodza. W nagrodę za służbę wojskową otrzymał odznaczenia wojskowe, m.in. Krzyż Walecznych. W latach 1921–1926 kontynuował przerwane studia na Politechnice Lwowskiej. W marcu 1926 r. otrzymał dyplom inżyniera architekta. W tym czasie pracował w prywatnych biurach oraz wykonywał pomiary architektoniczne dla konserwatora województwa kieleckiego. Część z nich została opublikowana w pracy A. Bochnaka o kolegiacie w Klimontowie. W 1925 r. w ramach praktyk, pracował jako zastępca kierownika budowy koszar 4 pp Legionów w Kielcach, w biurze inż. arch. Wacława Borowieckiego. W czerwcu 1926 r. znalazł zatrudnienie w Oddziale Budownictwa Naziemnego Wydziału Komunikacji i Robót Publicznych Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego w Katowicach, na miejsce odchodzącego do katowickiego magistratu Tadeusza Łobosa. Pracował tam do 1 II 1927 r., by następnie objąć stanowisko kierownika Oddziału Budownictwa Naziemnego magistratu w Królewskiej Hucie (ob. Chorzów). W 1932 r. przeniósł się do Lwowa, gdzie pracował do 1934 r. jako dyrektor Wydziału Budownictwa, m.in. przy budowie stadionów, pływalni, hal sportowych. W latach 1934–1939 pełnił funkcję dyrektora Wydziału Technicznego w Zarządzie Miejskim m.st. Warszawy, współtworząc plany rozbudo-

wy stolicy. Podczas obrony Warszawy w 1939 r. powierzono mu funkcję kierownika Pogotowia Technicznego, zajmującego się ochroną dróg i mostów oraz akcją ratowania ludzi. W czasie wojny nadal pracował w Zarządzie Miejskim. Najprawdopodobniej brał udział w działaniach konspiracyjnej komórki biura wojskowego Departamentu Technicznego Delegatury Rządu RP na Kraj. W 1943 r. został aresztowany przez gestapo. Był więźniem obozów koncentracyjnych w Auschwitz, Neuengamme i Bergen-Belsen. W 1945 r. powrócił do Polski i rozpoczął działalność na rzecz odbudowy Gdańska, Gdyni, Sopotu oraz Elbląga, pełniąc funkcję dyrektora gdańskiej Dyrekcji Odbudowy. Od 1947 r. mieszkał w Warszawie, gdzie pracował w Ministerstwie Odbudowy, Naczelnej Radzie Odbudowy Warszawy i BGK. W tym czasie piastował również następujące stanowiska: pełnomocnika Ministra do spraw Odbudowy Elbląga i Regionu Elbląskiego (1948–1949), kierownika Urzędu Pełnomocnika Akcji Rozbiórkowych (1949–1950), kierownika Biura Budownictwa Indywidualnego w Zakładzie Osiedli Robotniczych w Warszawie. W 1950 r. został zatrudniony w Biurze Robót Konserwatorskich Architektury Monumentalnej. W 1954 r. otrzymał funkcję konsultanta przy Naczelnej Radzie Odbudowy Stolicy. Był członkiem Komitetu Krajowego Badań Polityki Mieszkaniowej w Warszawie, członkiem zarządu FKW, prezesem Oddziału Stołecznego Rezerwistów (od 1935). Otrzymał wiele nagród i wyróżnień, m.in. Srebrny Krzyż Orderu Virtuti Militari, Krzyż Walecznych, Krzyż Kawalerski Orderu Polonia Restituta. Architekt zmarł 15 XII 1954 r. po dłuższej chorobie, na zawał serca. Pochowano go na cmentarzu na Bródnie (kwatery 21-F-5-27). Był żonaty z Janiną z domu Łuszczewską. Nie pozostawił po sobie potomstwa.

Projekty i realizacje: projekt i kierownictwo budowy koszar i domów mieszkalnych w Kielcach (1923); gmach Szkoły Handlowej w Królewskiej Hucie (ob. Komunalny Instytut Kształcenia Handlowego przy ul. Urbanowicza w Chorzowie; 1927, real. do 1929 r.; z W. Soboniem); szkoła przy ul. 3 Maja w Chorzowie (z W. Soboniem); domy dla urzędników w Królewskiej Hucie (ob. Chorzów; ok. 1930; z W. Soboniem); przedszkole w Zgodzie (ob. Świętochłowice; 1931, real. 1933); szkoła powszechna w Mikołowie (proj. 1930); szkoła powszechna w Wielkich Hajdukach (ob. Chorzów, ok. 1932; z K. Schayerem); nadzór przy przebudowie i rozbudowie ratusza w Chorzowie.

Źródła: APK, UWŚL, sygn. O-70; APK, UWŚL KB, B-50, sygn. 2; AiB 1930, nr 1–2, s. 18–19, 50; 1932, nr 6, s. 192–193; D. GŁAZEK, *Olszewski Antoni Stefan*, w: ChSB 2007, s. 291–292; J. KUBIATOWSKI, *Olszewski Antoni Stefan*, w: PSB, T. 24, red. E. ROSTWOROWSKI. Wr.–W.–Kr.–G. 1979, s. 14–15; J. MINORSKI, *Polska nowatorska myśl architektoniczna w latach 1918–1939*, W. 1970, s. 193–194, 208; *Program Politechniki Lwowskiej na rok naukowy 1926/27*, T. 54, L. 1926, s. 212; R. SZOPA, *Szkoła powszechna w Wielkich Hajdukach*, „Wspólny Chorzów” 2001, nr 4; zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego sygn. 1-N-1657.

P

Pakuła Karol (1887–?), architekt. Urodził się 16 II w Szopienicach (ob. dzielnica Katowic). W okresie od 1 IX 1925 r. do 1 IX 1939 r. był zatrudniony jako architekt w Urzędzie Budownictwa Naziemnego katowickiego magistratu. Podczas pracy odbywał liczne podróże służbowe, m.in. w związku z PWK do Poznania i Krakowa (1928) oraz do Pragi w celu zapoznania się z budowlami Towarzystw Urzędniczych (1931). Po zakończeniu II wojny światowej, w 1945 r. objął stanowisko kierownika Urzędu Kontroli w Zarządzie Miejskim Miasta Katowic. Jednocześnie rozpoczął pracę pedagogiczną w Śląskich Technicznych Zakładach Naukowych w Katowicach. W tym czasie mieszkał przy ul. św. Jacka 4/9 w Katowicach (udokumentowany 1929 r.). Z dniem 7 XI 1945 r. zrezygnował z pracy w magistracie, uzasadniając prośbę chęcią zawodowego usamodzielnienia się.

Projekty i realizacje: projekt drugiej hali wystawowej Targów Katowickich w Parku im. T. Kościuszki w Katowicach (real. 1934).

Źródła: APK, Akta Miasta Katowic, sygn. 128; AUMK, Akta Urzędu Budownictwa Naziemnego Magistratu w Katowicach (zespół bez inwentarza); AUMK, sygn 537. (Jan Piechulek).

Piechulek Jan (1897–?), inżynier budowlany, właściciel firmy budowlanej w Katowicach. Urodził się 15 X w Gliwicach. Po ukończeniu gimnazjum w Katowicach rozpoczął naukę na politechnice w Monachium, gdzie w 1922 r. uzyskał dyplom inżyniera budowlanego. W 1926 r. przejął firmę swojego ojca, budowniczego Józefa Piechulka. W ramach jej działalności współpracował z katowickim magistratem, z którego ramienia wybudował w Katowicach: szkoły powszechne przy ul. Sobieskiego i na Załęskiej Hałdzie, szpital wojсковy przy ul. Koszarowej, gmach Szkoły Handlowej oraz Ośrodek Wychowania Fizycznego (obie realizacje przy ul. Raciborskiej). W firmie Jana Piechulka przed wojną pracowało od 80 do 100 osób. Podczas wojny Piechulek

był zmuszony ją zamknąć. Został zesłany do obozu pracy w Dessau, pracował również jako robotnik w cukrowni w Chybiu. Od 1907 r. mieszkał w Katowicach, w późniejszym czasie w wybudowanej przez siebie kamienicy przy ul. Raciborskiej 48. Po wojnie rozpoczął pracę w urzędzie Miejskiego Nadzoru Budowlanego przy katowickim magistracie. W 1945 r. został zatrzymany przez Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego. W okresie od 6 do 22 V 1945 r. przebywał w obozie karnym w Mysłowicach. Po zwolnieniu podjął przerwana pracę, którą kontynuował do 30 IX 1945 r. Oficjalnym powodem jego odejścia z magistratu była choroba oczu uniemożliwiająca pracę biurową.

Projekty i realizacje: dom własny przy ul. Raciborskiej 48 w Katowicach (1932); dom własny przy ul. Koszarowej 5 w Katowicach (proj. 1938, real. 1938–1939).

Źródła: AUMK, sygn. 537 (Jan Piechulek), 1/811.

Pieńkowski Romuald Leopold (1906–1955), architekt i urbanista. Urodził się 31 X w Krakowie (Prądnik Czerwony) jako syn Stanisława, inżyniera kolejowego, i Romany z Maciejków. Uczęszczał do gimnazjum w Częstochowie, gdzie w 1926 r. zdał egzamin maturalny o profilu matematyczno-przyrodniczym. W latach 1926–1932 studiował na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej. Pracę w zawodzie rozpoczął jeszcze na studiach. W tym czasie oraz zaraz po otrzymaniu dyplomu pracował m.in. w magistracie miasta

Częstochowy (od 15 VII do 15 X 1928), w Biurze Technicznym Banku Polskiego (od 15 V do 1 IX 1929), w Biurze Architektonicznym Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (I–1 VII 1931), w pracowniach Z. Mąceńskiego, J. Dobrzyńskiej i Z. Łobody, P. Kwieka i in. Od V do VII 1933 r. praktykował w Biurze Regionalnym Warszawy. W MWRiOP pracował w Wydziale Budowli Szkolnych, współtworząc III album projektów szkół powszechnych. 15 XI 1933 r. otrzymał angaż do Wydziału Komunikacyjno-Budowlanego Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego jako urzędnik techniczny w Biurze Planu Regionalnego Zagłębia Górniczo-Hutniczego tamże. W tym czasie wykonał kilka planów miast, m.in. Tarnowskich Gór oraz Rybnika. Pracował również w firmie architektonicznej T. Michejdy. W maju 1937 r. zrezygnował z pracy w urzędzie. Był głównym projektantem planu miasta Lwowa. Po II wojnie światowej, w okresie od 1945 r. do 1948 r. przewodniczył Regional-

nej Dyrekcji Planowania Przestrzennego, w której opracowano regionalny plan zagospodarowania przestrzennego GOP-u. W 1949 r. był organizatorem Centralnego Biura Projektów Architektury i Budownictwa. Stał na czele Departamentu MBMiO, następnie kierował pracownią Planu Regionalnego GOP-Katowice i pracował w państwowym biurze projektowym w Katowicach. Należał do Bratniej Pomocy Studentów Politechniki Warszawskiej, Związku Słuchaczy Politechniki Warszawskiej oraz Stowarzyszenia Architektów Polskich. W kadencjach od 1 VII do 7 XII 1934 r. oraz od 7 XII 1934 r. do 4 II 1936 r. pełnił funkcję sekretarza śląskiego oddziału SARP-u. W latach 1947–1949 był jego wiceprezesem, a od 6 XII 1951 r. do 1 I 1953 r. – prezesem. W okresie od 1949 r. do 1951 r. sprawował funkcję prezesa Towarzystwa Urbanistów Polskich. Oprócz języka polskiego znał język niemiecki w mowie i piśmie. Architekt zmarł w 1955 r. Był żonaty z Elżbietą Cieślą (ślub 9 V 1936 r. w Szopienicach).

Publikacje: *Problemy urbanistyczne Górnego Śląska*, „Architektura” 1954, nr 2, s. 30–32.

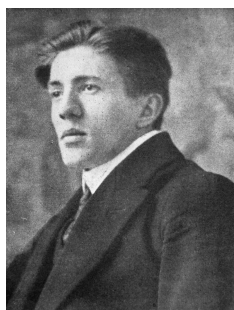
Projekty i realizacje: projekt konkursowy domu mieszkalnego w Kutnie (1933; z P. Kwiekiem; I nagr.); projekt konkursowy domów mieszkalnych dla bliźniaczego i szeregowego zabudowania BGK (1933; z P. Kwiekiem, T. Sieczkowskim; I zakup.); plan miasta Rybnika (1933–1937); plan miasta Tarnowskich Gór (1933–1937); projekt konkursowy gmachu Oddziału PKO w Poznaniu (1934; z T. Michejdą, S. Tworkowskim; zakup. równorz.); projekt konkursowy planu regulacji miasta Katowice (1935; z S. Tworkowskim; II nagr.)⁴⁹; budynek Domu Kuracyjnego w Wiśle (1935; real. do 1937; z S. Tworkowskim); plan perspektywiczny osady Gołonóg k. Dąbrowy Górniczej (z W. Beryniem, Goeblem, R. Szmitkem. J. Wanagiem; opracowanie wariantowe); plan regionalny GOP-u.

Źródła: APK, UWŚL, sygn. P-245; AiB 1934, nr 8, s. 259; Enc. powsz. PWN, T. 3. W. 1974; A. FRANTA, *Przemiany w architekturze Górnego Śląska ostatniego siedemdziesięciolecia*, w: *SARP 1925–1995. 70 lat działalności organizacji architektonicznych na Górnym Śląsku*, Kat. 1998, s. 103; J. GOTTFRIED, *Lata 1945–1955. Tworzenie podstaw planowania przestrzennego*, w: *SARP 1925–1995...*, s. 128–131; *Konkursy architektoniczne w Polsce w latach 1918/1939*, Wr. 1970, VII 16, 17; I 24; J. MINORSKI, *Polska nowatorska myśl architektoniczna w latach 1918–1939*, W. 1970, s. 207; A. NITSCH, *Leksykon architektów i budowniczych Polaków i cudzoziemców w Polsce działających*, W. 1988, s. 57–58 (teczka „P”); *SARP 1925–1995...*, s. 21–22, 31 (fotografia); E. STACHURA, *Tadeusz Michejda – śląski architekt dwudziestolecia międzywojennego*, w: „Ziemia Śląska” 1989, T. 2, red. L. SZARANIEC, s. 131; *Warszawska Szkoła Architektury 1915–1965. 50-lecie Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej*, W. 1967, s. 302; informacje dostępne w Internecie na stronie: http://www.tup.org.pl/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=42&Itemid=99&lang=pl [data dostępu: 26 VIII 2011].

⁴⁹ Nitsch podaje, że projekt otrzymał III nagrodę. Ibidem, s. 57.

Płaczek Augustyn, budowniczy. W okresie międzywojennym pełnił funkcję budowniczego miejskiego oraz kierownika Urzędu Policji Budowlanej przy katowickim magistracie (udokumentowane lata: 1926, 1929, 1931).

Źródła: AUMK, sygn. 1/68, 1/818, 1/819, 1/1067.

Pogoda Eugeniusz (1887–1929), architekt. Urodził się 6 III w Zawierciu⁵⁰. Syn Karola Pogody. Ukończył politechnikę w Monachium, otrzymując 7 VIII 1913 r. dyplom inżyniera architekta. Praktykę architektoniczno-budowlaną odbył: w biurze architektoniczno-budowlanym W. Filipczyński i Ska z Sosnowca (od 3 VIII do 15 IX 1891), w firmie Parkstadt Esperanto w Monachium (od 12 VI do 1 XI 1912), w biurze architektoniczno-budowlanym Czosnowski i Ska z Warszawy, w pracowni architektonicznej M. Tołwińskiego w Warszawie (od 15 I do 15 VIII 1914). Od 1 III do 20 IX 1915 r. pracował na trzeciej części Orenburg-Orskiej drogi żelaznej w charakterze kierownika robót, nadzorującego budowę cywilne na stacji Kuwandyk. Od 20 II 1917 r. zajmował stanowisko młodszego architekta miejskiego w Samarskim Urzędzie Miejskim, a w okresie od III do VII 1918 r. starszego architekta miejskiego. Od 1919 r. do 1920 r. pełnił funkcję architekta powiatu będzińskiego przy Ministerstwie Robót Publicznych. 1 III 1920 r. został przeniesiony jako inspektor budowlany do Bydgoszczy, gdzie objął stanowisko kierownika Inspekcji Budowlanej, a także ekspozytury Ministerstwa byłej Dzielnicy Pruskiej Departamentu Robót Publicznych w Poznaniu. Jednocześnie podjął działalność dydaktyczną: prowadził wykłady z budownictwa wiejskiego w Państwowej Akademii Rolniczej w Bydgoszczy. Na mocy uchwały magistratu, 17 II 1922 r. został wybrany honorowym członkiem komisji artystyczno-budowlanej. W 1921 r. Pogoda zwrócił się o podwyżkę uposażenia, dając do zrozumienia, że w przypadku odmowy zdecyduje się podjąć pracę na Śląsku. Obecny zwierzchnik nie przychylił się do prośby, argumentując następująco: „Pan Pogoda jest dobrym urzędnikiem administracyjnym, prace jednakowoż jego architektoniczne i projekta dawne pozostawiają niejedno do życzenia — jest i pilnym i sumiennym w badaniu rachunków. [...] Ponieważ p. P. jest z pochodzenia Ślązakiem uważam, że nie powinno mu się robić trudności służenia swej ściślejszej ojczyźnie. Pan Pogoda dałby się zastąpić np. Świątkiewi-

⁵⁰ Według innych informacji miejscem urodzenia E. Pogody były Gliwice. APK, UWŚL, sygn. P-407.

czem”⁵¹. Ze względu na brak kadry technicznej na Śląsku zatrudnienie Pogody stało się priorytetem władz administracyjnych Katowic. Zachowało się pismo z 1 VII 1922 r. do Ministerstwa Robót Publicznych w Warszawie, w którym Wojewoda Śląski prosi o jak najszybsze przeniesienie architekta. Od 15 VIII 1922 r. do 1 IV 1925 r. Pogoda był kierownikiem Wojewódzkiego Urzędu Budownictwa Nadziemnego w Katowicach. Stanowisko to opuścił na własną prośbę. Początkowo objął funkcję dyrektora technicznego w firmie Unia Budowlana, a następnie budowniczego miejskiego w Mysłowicach, gdzie kierował m.in. budową Nowej Centralnej Targowicy. W 1928 r. ubiegał się o posadę architekta w Dyrekcji Robót Publicznych w Lublinie, jednak nie został zatrudniony. W czerwcu 1928 r. bezskutecznie starał się o objęcie stanowiska kierownika Biura do spraw Udziału Województwa Śląskiego w PWK w Poznaniu. Zaproponowano mu funkcję referenta technicznego w Oddziale Naziemnym Wydziału Robót Publicznych Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego, którą pełnił od lipca 1928 r. Współtworzył Związek Architektów Polskich na Śląsku. W 1926 r. został zastępcą przewodniczącego organizacji. Był również pierwszym prezesem Związku Urzędników Państwowych, Samorządowych i Komunalnych na Województwo Śląskie w Katowicach. W 1928 r. nasiliły się jego kłopoty zdrowotne: choroba serca oraz wątroby. Eugeniusz Pogoda zmarł 19 III 1929 r. Był żonaty z Klotyldą, z którą miał dwoje dzieci: córkę Irenę (ur. 1912) oraz syna Henryka (ur. 1923).

Projekty i realizacje: opracowywanie projektów, kosztorysów oraz rysunków wykonawczych budowy gmachów szkolnych dla dzieci pracowników tramwajów miejskich w Warszawie (1914); projekt gmachu Akademii Rolniczej w Bydgoszczy (1921); domy urzędników Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego przy ul. Jagiellońskiej i Reymonta w Katowicach (proj. 1924); plany ogólne kompleksu sportowego (późniejszy stadion AKS-u) na Górze Wyzwolenia w Chorzowie (proj. 1926, real. 1926–1927; z inż. Józefem Ćwizewiczem); projekt głównego boiska, pływalni oraz domku dla zawodników na terenie kompleksu sportowego (późniejszy stadion AKS-u) na Górze Wyzwolenia w Chorzowie (proj. 1926, real. 1926–1927).

Źródła: APK, UWŚL, sygn. P-407; APK, UWŚL KB, B-50, sygn. 185; APK, UWŚL KB, sygn. 868; J. BOBERSKI, *Wybrane życiorysy architektów działających na Śląsku w latach 1924–1994*, w: *SARP 1925–1995. 70 lat działalności organizacji architektonicznych na Górnym Śląsku*, Kat. 1998, s. 203; *Księga pamiątkowa X-lecia związku Urzędników Państwowych, Samorządowych i Komunalnych na Wojew. Śląskie Z.Z. w Katowicach*, Kat. 1934, s. 99 (fotografia); E. MATUSZEK, *Pogoda Eugeniusz*, w: *ChSB 2008*, s. 339–340; W. ODOROWSKI, *Architektura Katowic w latach międzywojennych 1922–1939*, Kat. 1994, s. 79–80; A. SYSKA, *Międzywojenne obiekty kąpielowe*, w: *Oblicza sztuki 20-lecia międzywojennego na obszarze obecnego Województwa Śląskiego*, red. T. DUDEK-BUJAREK, Kat. 2011, s. 189.

⁵¹ Pismo wojewody poznańskiego z dnia 21 XII 1921 r. do Ministerstwa byłej Dzielnicy Pruskiej Departamentu Robót Publicznych w Poznaniu. APK, UWŚL, sygn. P-407.

R

Rybicki Józef Stefan (1898–1974), architekt. Urodził się 1 VIII we Lwowie. Był synem Mieczysława i Wandy z domu Warchałowskiej. Uczęszczał do I Szkoły Realnej we Lwowie. W okresie od 1 XI 1916 r. do 31 X 1918 r. służył w armii austriackiej, walcząc m.in. na froncie włoskim i ukraińskim. W 1917 r. ukończył szkołę oficerską piechoty w Jagendorfie. W 1918 r. został internowany za odmówienie posłuszeństwa podczas powtórnego przejścia jednostki na front włoski. W okresie od 23 IX 1918 r. do 24 XII 1920 r. walczył w Wojsku Polskim, m.in. podczas obrony Lwowa, w ofensywie wojennej przeciwko Ukraińcom oraz wojnie polsko-radzieckiej. Służbę wojskową ukończył jako podporucznik i został odznaczony Orderem Virtuti Militari klasy piątej. Zaangażował się w agitację podczas plebiscytu na Spiszu i Orawie. W latach 1920–1925 studiował na Wydziale Architektury Politechniki Lwowskiej, gdzie uzyskał dyplom architekta. Odbył liczne podróże naukowe, m.in. do Austrii, Jugosławii, Włoch, Rumunii, Rosji oraz na Węgry. Od 1 VIII 1921 r. do 24 I 1927 r. był zatrudniony w przedsiębiorstwie budowlanym we Lwowie jako inżynier. W 1927 r. otrzymał posadę w Ministerstwie Robót Publicznych. Następnie przeniósł się na Śląsk, gdzie od grudnia 1929 r. pracował w Wydziale Robót Publicznych Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach jako urzędnik techniczny. Cieszył się dobrą opinią zwierzchników: „Pan inż. arch. J. Rybicki wykazał wybitne uzdolnienia tak jako architekt, jak i fachowy urzędnik techniczny”⁵². Znał język niemiecki w mowie i piśmie. W 1931 r. starał się o zdobycie uprawnień do kierowania robotami budowlanymi. Uprawnienia te otrzymał prawdopodobnie w 1932 r. W 1931 r. zakończył współpracę ze Śląskim Urzędem Wojewódzkim. Od 1932 r. do 1934 r. był zatrudniony w kierownictwie budownictwa Dowództwa Okręgu Korpusu IX w Brześciu nad Bugiem. W tym czasie wykładał na kursach Naczelnej Organizacji Technicznej. W 1935 r. powrócił do Lwowa, by do 1936 r. kierować Oddziałem Architektury oraz Biurem Planowania Regionalnego w Zarządzie Miejskim⁵³. Był organizatorem utworzonego w 1937 r. Biura Regionalnego Planu Zabudowania przy Lwowskim Urzędzie Wojewódzkim, w którym nadzorował opracowanie regionalnych planów zabudowy dla województw: lwowskie-

⁵² APK, UWŚL KB, B-50, sygn. 192.

⁵³ Nitsch podaje, że J. Rybicki był pracownikiem Zarządu Miejskiego i kierownikiem Biura Planowania Regionalnego. A. NITSCH, *Leksykon architektów...*, s. 81 (teczka „R”).

go, tarnopolskiego i części stanisławowskiego oraz Przemyśla, Buczacza, Tarnopola i Iwonicza. Odbывał liczne podróże naukowe, m.in. do Włoch, Francji, Niemiec i Szwajcarii. W latach 1939–1941 nadal pracował w Zarządzie Miejskim we Lwowie jako naczelnik Działu Technicznego. Między 1941 r. a 1944 r. znalazł zatrudnienie w prywatnych przedsiębiorstwach budowlanych. Od 1944 r. nauczał w zorganizowanej przez siebie na zlecenie Ministerstwa Szkolnictwa ZSRR średniej szkole technicznej. W 1945 r. wyjechał do Wrocławia, gdzie objął funkcję dyrektora Urzędu Budownictwa Miejskiego. Był organizatorem Wrocławskiej Dyrekcji Odbudowy oraz Wrocławskiego Biura Projektów, którymi kierował do 1950 r. Od 1945 r. wykładał na Wydziale Architektury Politechniki Wrocławskiej. Między 1950 r. a 1953 r. był naczelnym inżynierem budowy kombinatu Nowa Huta. W 1951 r. został pracownikiem dydaktycznym na Wydziale Architektury Politechniki Gdańskiej, od 1953 r. na stałe związał się z miastem i uczelnią. Był kierownikiem Katedry Budownictwa Miejskiego (od 1953) oraz dwa razy dziekanem (1955–1956, 1958–1961). W 1967 r. otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego. Prowadził badania nad projektowaniem osiedli oraz typowego wyposażenia mieszkań. Odszedł na emeryturę w 1968 r. Należał do wielu stowarzyszeń i organizacji, m.in. SARP-u (od 1934 r.; w 1927 r. członek Zarządu Oddziału we Lwowie, 1954–1956 prezes Oddziału SARP-u Wybrzeże), Naczelnej Organizacji Technicznej, Polskiego Związku Inżynierów i Techników Budownictwa, Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (od 1948), Komisji Urbanistyczno-Architektonicznej przy Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Gdańsku (1951–1968). Był laureatem m.in. specjalnej nagrody Ministerstwa Kultury i Sztuki, nagrody II stopnia Ministerstwa Szkół Wyższych. Został odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1948). Zmarł 26 VII 1974 r. w Rabce⁵⁴. Został pochowany na cmentarzu centralnym Srebrzysko w Gdańsku-Wrzeszczu. Był żonaty, miał dwoje dzieci – syna i córkę.

Publikacje: *Studium wstępne lokalizacji Centralnego Okręgu Przemysłowego* [niepublikowane]; *Studium zniszczenia miasta Wrocławia*; *Studium lokalizacji kombinatu hutniczego w rejonie Opola*; *Kompozycja placów w osiedlach miejskich*; *Analiza i wnioski dotyczące programów nauczania na Wydziałach Architektury na podstawie porównania z uczelniami w Hannoverze, Zurychu, Pradze, Weimarze, Helsinkach*; *Zagadnienia odbudowy Wrocławia* (artykuł); *Zabudowa nadbrzeży Motławy w Gdańsku* (artykuł); *Krytyka współczesnej produkcji mebli* (artykuł); *Zadania architektów Wybrzeża* (artykuł); *Dekoracja ściany kina Leningrad w Gdańsku* (artykuł).

Projekty i realizacje: projekt konkursowy zabudowy Radomia i domów typowych (1927; III nagr.); domy mieszkalne przy ul. 11 Listopada we Lwo-

⁵⁴ Według Nitscha architekt zmarł w Gdańsku. Ibidem.

wie (1925–1927); domy mieszkalne „na Własnej Strzesze” we Lwowie (1925–1927); udział w opracowaniu projektu i kierownictwie budowy gmachu BGK w Katowicach (1928; real. 1928–1930)⁵⁵; projekt konkursowy gmachu Towarzystwa Szkół Ludowych i Biblioteki Głównej w Katowicach – tzw. Dom Oświatowy (I nagr.); gmach Towarzystwa Czytelni Ludowych przy ul. Francuskiej 12 w Katowicach (1928, real. do 1934 r.; z S. Tabeńskim); projekt konkursowy gmachu sanatorium dziecięcego w Istebnej (1929; z S. Tabeńskim, II nagr.); projekt i realizacja domów mieszkalnych Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach (1929–1931); gmach Starostwa Powiatowego w Pszczynie (1929–1931); kierownictwo architektoniczne budowy Domu Śląskiego (domu Związku Obrony Kresów Zachodnich) w Krakowie (1931); kierownictwo budowy domu mieszkalnego profesorów Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych przy ul. Wojewódzkiej w Katowicach (1931); kierownictwo budowy gmachu Urzędów Skarbowych przy ul. Żwirki i Wigury w Katowicach (1931); projekt gmachu Starostwa Powiatowego w Cieszynie (ok. 1932); szatnie kąpieliska w Wiśle (bud. 1932; z K. Schayerem; nie istnieją); projekt seminarium nauczycielskiego z internatem w Pszczynie; projekt (?) i budowa koszar w Brześciu nad Bugiem (1932–1934); Dom Harcerza tamże (1932–1934); projekt (?) i budowa przystani żeglarskiej na Bugu tamże (1932–1934); budynek siedziby Polskiego Związku Obrony Kresów Zachodnich przy ul. Pomorskiej 2 w Krakowie (1933–1937); spółdzielczy dom handlowy w Tarnopolu (1936); studium koncepcyjne usytuowania Nowej Huty (1948); kierownictwo przy opracowaniu projektów koncepcyjnych: Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Gdańsku, Wydziału Łączności oraz budynku Katedr Kadłubowych Wydziału Budowy Okrętów Politechniki Gdańskiej (1954–1959).

Źródła: APK, UWŚL KB, B-50, sygn. 192; AiB 1932, s. 197; J. BOBERSKI, *Działalność lwowskich architektów na Górnym Śląsku*, w: *SARP 1925–1995. 70 lat działalności organizacji architektonicznych na Górnym Śląsku*, Kat. 1998, s. 233; M. DZIEWOŃSKI, *Katowice w latach 1922–1944*, w: *Katowice. Ich dzieje i kultura na tle regionu*, W. 1976, s. 170; G. JONKAJTIS-LUBA: *Rybicki Józef Stefan*, w: PSB, T. 33, red. H. MARKIEWICZ, Wr.–W.–Kr. 1991–1992, s. 307–308; „Komunikat SARP” 1937, nr 5, s. 14; D. KONARZEWSKI, *Modernizm i góry. O międzywojennej architekturze miejscowości wypoczynkowych Śląska Cieszyńskiego na przykładzie Istebnej, Ustronia i Wisły*, w: *Oblicza sztuki 20-lecia międzywojennego na obszarze obecnego Województwa Śląskiego*, red. T. DUDEK-BUJAREK, Kat. 2011, s. 210; W. MIGOCKI, *Działalność lwowskich architektów i plastyków na Górnym Śląsku*, w: *Wszechnica Górnośląska*, T. 2: *Udział lwowian w życiu społecznym Górnego Śląska*, red. M. LUBINA, Kat. 1991, s. 97; A. NITSCH, *Leksykon architektów i budowniczych Polaków i cudzoziemców w Polsce działających*, W. 1988, s. 81–82 (teczka „R”); W. ODOROWSKI, *Architektura Katowic w latach międzywojennych 1922–1939*, Kat. 1994, s. 107; *Program Politechniki Lwowskiej na rok naukowy 1926/27*, T. 54, L. 1926, s. 212.

⁵⁵ J. Rybicki na podstawie planów szkicowych S. Tabeńskiego opracował projekty szczegółowe gmachu. Zob.: *Katowice. Ich dzieje...* 1976, s. 170; W. ODOROWSKI, *Architektura Katowic...*, s. 105; APK, UWŚL, sygn. T-2.

Rzepecki Zbigniew Joachim (1901–1973), architekt, architekt wnętrz, malarz i grafik. Urodził się 20 III w Lubaczowie. Był synem Ignacego i Zofii z domu Wilk. Uczęszczał do gimnazjum realnego we Lwowie, później przez rok do szkoły w Wiedniu, a potem z przerwami do szkoły w Zakopanem, gdzie w 1919 r. otrzymał świadectwo dojrzałości. Od I do VIII 1917 r. walczył w 3 kompanii II pp Pierwszego Legionu Polskiego. Od 4 XI 1918 r. do 15 III 1921 r. pełnił służbę w Wojsku Polskim, do którego wstąpił jako ochotnik (od 4 XI 1918 r. do 23 VIII 1919 r. służył w pociągu pancernym). Podczas wojny polsko-ukraińskiej brał udział w obronie Lwowa i został lekko ranny. W okresie studiów Rzepecki uczestniczył w pracach organizacyjnych POW, m.in. przed wybuchem oraz w czasie II powstania śląskiego. W 1920 r. sprawował funkcję adiunkta komendy powiatowej na powiat bytomski. Służbę ukończył w stopniu kaprała. W 1919 r. rozpoczął studia na Wydziale Architektonicznym Politechniki Lwowskiej, które ukończył 4 VI 1924 r. z wynikiem bardzo dobrym. Jego pracę dyplomową stanowił projekt szkoły powszechnej. W okresie od 1924 r. do 1925 r. studiował na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. W latach 1924–1929 redagował czasopismo „Zeszyty Architektoniczne”, natomiast w latach 1926–1927 pełnił funkcję redaktora naczelnego miesięcznika „Życie Techniczne” – organu Stowarzyszenia Asystentów Politechniki Lwowskiej, wydawanego przez Bratnią Pomoc Politechniki Lwowskiej. W czasie studiów odbył liczne wyjazdy naukowe organizowane przez Wydział Architektury, m.in.: na Wołyń (Krzemieniec, Ostrów i okolice), Pomorze (Płock, Włocławek, Gdańsk), do Wilna, na Spisz (Koszyce, Lewocza, Kieżmark), do Włoch (Wenecja, Rzym, Padwa, Florencja), na Litwę (Nowogródek, Mir i okolice). W latach 1924–1926 pracował jako samodzielny projektant i kierownik robót budowlanych w biurze architektoniczno-budowlanym Bronisława Wiktora we Lwowie. W świadectwie pracy z dnia 4 I 1929 r. Wiktor napisał: „Pan inż. arch. Rzepecki wykazał w czasie współpracy ze mną wybitne zdolności, jako architekt zdolny i śmiały w swoich projektach, idący stale naprzód z duchem czasu”⁵⁶. W 1927 r. Rzepecki był współpracownikiem lwowskiego architekta Wawrzyńca Dajczaka. W świadectwie pracy z 5 I 1929 r. wydanym przez Dajczaka można przeczytać: „Wszystkie te projekty odznaczają się oryginalnością ujęcia zagadnienia, charakterem nowoczesnym i noszą piętno indywidualne, co powoduje mnie do miłego obowiązku wyrażenia podziękowania p. Rzepeckiemu za jego współpracę”⁵⁷. W okresie od 1927 r. do 1929 r. Rze-

⁵⁶ APK, UWŚL KB, B-50, sygn. 196.

⁵⁷ Ibidem.

pecki był zatrudniony w biurze budowniczego Hipolita Śliwińskiego we Lwowie, gdzie opracowywał plany, kosztorysy oraz prowadził roboty budowlane. W czasie od 1 XI 1927 r. do 1 XI 1928 r. pracował w Wydziale Budowlanym lwowskiego magistratu. W 1928 r. współpracował z firmą Towarzystwo Robót Technicznych Spółka Lwów, dla której wykonał plan trybuny członkowskiej toru wyścigowego na Persenkówce oraz plan żelaznej hali targowej we Lwowie. W latach 1924–1929 pracował na Wydziale Architektonicznym Politechniki Lwowskiej, m.in. jako asystent docentury rysunków architektonicznych oraz starszy asystent Katedry Rysunków Zdobniczych (1926–1929). Następnie wyjechał do Gdyni, gdzie od 1 V 1929 r. do 1 I 1930 r. był inspektorem budowlanym w starostwie grodzkim. W tym czasie wykonał m.in. projekt bloku kolonii robotniczej w Grabowie (z inż. Bochnikiem). W 1930 r. Rzepecki aplikował na posadę kierownika Oddziału Architektonicznego w Dyrekcji Robót Publicznych Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego, jednak jej nie otrzymał. Przyjął zaproponowane mu stanowisko architekta nadzorującego budowę szkół powszechnych w okręgu katowickim przy Wydziale Powiatowym. Następnie objął kierownictwo Oddziału Budowlanego Dyrekcji Poczty w Katowicach, które piastował jeszcze w 1932 r. 18 VI 1930 r. ożenił się z inż. arch. Wandą Patelską, z którą od 1933 r. do wybuchu II wojny światowej prowadził biuro architektoniczno-budowlane. W 1934 r. Rzepecki otrzymał uprawnienia budowlane. W 1937 r. Śląski Urząd Wojewódzki zwrócił się do architekta z propozycją opracowania planów budowy szkół powszechnych. W tym czasie Rzepecki należał do subkomisji deputacji administracyjnej dla spraw urbanistyczno-estetycznych przy katowickim magistracie. W okresie międzywojennym (1934) mieszkał przy ul. Różanej 10 w Katowicach. W latach 1945–1946 przebywał w Tarnowie⁵⁸. Po wojnie był wykładowcą Oddziału Architektonicznego Politechniki Śląskiej (Teodorowicz wskazuje lata 1949–1954) oraz katowickiego Oddziału Państwowej Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych we Wrocławiu ze specjalnością grafiki użytkowej (wykładał przedmioty: wiedza o sztuce, formy architektoniczne, wystawiennictwo). Następnie związał się z biurem „Miastoprojekt”. Odbýwał również wtedy podróże naukowe, m.in. w 1947 r. wyjechał do Szwecji. Zarówno przed, jak i po wojnie należał do różnorodnych organizacji i stowarzyszeń. Od 1911 r. do 1922 r. udzielał się w skautingu. Był członkiem POW, LOPP, Towarzystwa Tatrzańskiego. W okresie od 4 II do X 1936 r. piastował funkcję członka zarządu Oddziału SARP-u w Katowicach. W kolejnej kadencji był jego wiceprezesem (od X 1936 r. do X 1937 r.). Od 2 XII 1937 r. do 22 XII 1938 r., a także w latach 1947–1949 oraz 1949–1950 sprawował funkcję prezesa, w kadencji od 21 IV 1955 r. do 14 II 1957 r. – wiceprezesa do spraw zewnętrznych; od 14 II 1957 r. do 26 II

⁵⁸ Informacja pochodzi od prof. dr. hab. A.K. Olszewskiego.

1959 r. – pierwszego wiceprezesa, a od 27 II 1961 r. do 8 III 1963 r. – wiceprezesa do spraw twórczości. Jan Boberski napisał o nim: „Zbigniew Rzepecki, architekt o znaczących osiągnięciach zawodowych, wykładowca akademicki, powstaniec śląski, był również taternikiem i plastykiem, wreszcie człowiekiem wielkiej kultury i oryginalności. Zasłużony dla rozwoju i konsolidacji katowickiego Oddziału SARP”⁵⁹. Po wojnie (1949) mieszkał przy ul. Astrów 8 w Katowicach. Architekt zginął w Tatrach w niewyjaśnionych okolicznościach we wrześniu 1973 r. Jego żoną była absolwentka Wydziału Architektury Politechniki Lwowskiej Wanda Patelska-Rzepecka (1903–1979). Brat Jerzy Paweł (1902–1978), również architekt, ukończył tę samą uczelnię.

Publikacje: *Z zagadnień architektury przemysłowej na Śląsku*, „Architektura” 1954, nr 2, s. 43–45.

Przedwojenne projekty i realizacje: tablica pamiątkowa ku czci studentów Politechniki Lwowskiej poległych w latach 1918–1921 (1924, znajdowała się w głównym gmachu Politechniki Lwowskiej, dziś nie istnieje); tablica pamiątkowa ku czci prof. Popielskiego w Instytucie Farmakologii Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie (ok. 1919–1924); projekt konkursowy na katedrę i seminarium w Katowicach (1924–1925; współautorstwo); kierownictwo budowy magazynów amunicji w Hołosku pod Lwowem (ok. 1924–1926; w prac. B. Wiktora); projekt kościoła w Przysiętnicy (1926; w prac. B. Wiktora); projekt szkoły powszechnej w Felsztynie (1926; w prac. B. Wiktora); projekt konkursowy rozwiązania wejścia na targi w Poznaniu (1926, III nagr.); projekt konkursowy kościoła i plebanii w Stanisławowie (1926, zakup.)⁶⁰; projekt konkursowy kościoła w Białymstoku (1926); projekt konkursowy gmachu Domu Ludowego w Łodzi (1926); projekt konkursowy Centralnej Hali Targowej na Międzynarodowych Targach Poznańskich w Poznaniu (1926; ze S. Domaszewskim; zakup.), pawilon architektury na Targach Wschodnich we Lwowie (ok. 1926); praca przy rozbudowie zakładu naukowego sióstr Notre Dame we Lwowie (1926–1927; w prac. H. Śliwińskiego); projekt konkursowy budynku sanatorium w Krynicy (1926–1927); projekt konkursowy budynku sanatorium Kasy Chorych we Lwowie (1926–1927; z W. Sadłowskim); projekt stajni towarzystwa Serovac we Lwowie (1927; z W. Sadłowskim); szkicowy projekt teatru świetlnego we Lwowie (1927, w prac. W. Dajczaka); szkicowy projekt kościoła w Chlebowicach Świrskich (1927, w prac. W. Dajczaka); szkicowy projekt kościoła w Świlczy (1927, w prac. W. Dajczaka); szkicowy projekt hali targowej na pl. Misjonarskim we Lwowie (1927–1928; w Wydziale Budowlanym magistratu m. Lwowa); szkicowy projekt gimnazjum żeńskiego im. Królowej Jadwigi przy ul. Dwernickiego we Lwowie (1927–1928; w Wydziale Budowla-

⁵⁹ J. BOBERSKI: *Wybrane życiorysy architektów działających na Śląsku w latach 1924–1994*, w: *SARP 1925–1995...*, s. 203.

⁶⁰ Nitsch podaje rok 1925. Zob. A. NITSCH, *Leksykon architektów...*, s. 92 (teczka „R”).

nym lwowskiego magistratu); dwie alternatywy szkicowe projektu bloku miejskich domów mieszkalnych przy ul. Arciszewskiego we Lwowie wraz z planem szczegółowym (1927–1928; w Wydziale Budowlanym lwowskiego magistratu); projekt i kierownictwo robót domów przy ul. Arciszewskiego we Lwowie; szkicowy projekt hali targowej na dawnym cmentarzu Gródec kim we Lwowie wraz z regulacją cmentarza i terenu (1927–1928; w Wydziale Budowlanym lwowskiego magistratu); plan budowy hali targowej przy pl. Zbożowym we Lwowie (1927–1928; w Wydziale Budowlanym lwowskiego magistratu); projekt rozwiązania pl. Teodora we Lwowie (1927–1928; w Wydziale Budowlanym lwowskiego magistratu); gmach sanatorium Kasy Chorych przy ul. Kurkowej we Lwowie (1927; z A. Kamieniobrodzkim); projekt konkursowy pomnika Wolności w Poznaniu (1927–1928; z art. rzeźb. J. Raichert-Todtowa), projekt łaźni mineralnych w Truskawcu (1927–1928; z inż. Jaroszem); projekt ujęcia stawu i budynku łaźni dla Zakładów Wodociagowych w Zamarstynowie (1927–1928); projekt typowy dwupiętrowego domu mieszkalnego spółdzielni „Własna Strzecha” we Lwowie (1927–1928); domy mieszkalne spółdzielni „Własna Strzecha” na Persenkówce we Lwowie (po 1927); domy przy ul. Nabelaka 24, 26, 28 i 28a we Lwowie; projekt typowego domu parterowego dla spółdzielni inżyniera Kokrzyckiego we Lwowie (1927–1928); projekt typowego domu parterowego dla spółdzielni budowlanej pracowników Politechniki Lwowskiej w Kolonii Profesorskiej przy ul. F. Boberskiej we Lwowie; projekt trybuny członkowskiej toru wyścigowego na Persenkówce (1928; w firmie Towarzystwo Robót Technicznych Spółka Lwów); plan żelaznej hali targowej we Lwowie (1928; w firmie Towarzystwo Robót Technicznych Spółka Lwów); projekt i kierownictwo robót domów kolonii robotniczej na Grabówku w Gdyni (w Grabowie; 1929–1930; z inż. Bochniakiem); projekt konkursowy rozbudowy kościoła w Gdyni (ok. 1929–1930; III nagr. i zakup.); projekt budynku „Shipp Supplies” w Gdyni (ok. 1929–1930); kierownictwo budowy domu dr. Staniewiczza w Gdyni (ok. 1929–1930; z inż. Bochniakiem); projekt konkursowy domu Związku Nauczycielstwa Szkół Powszechnych w Warszawie (1930); projekt kościoła parafialnego w Mrzeninie na Pomorzu (1930); pensjonat Jar w Muszynie (1933; z W. Patelską-Rzepecką); willa dr. D. w Nowym Targu (1933; z W. Patelską-Rzepecką); urząd pocztowo-telekomunikacyjny w Sosnowcu (1930–1939); szkoła w Rudzie Śląskiej (1930–1939); szkoła w Czarkowie (1930–1939); szkoła w Lasowicach (1930–1939); szkoła w Świętoszówce (1930–1939); szkoła w Wesolej (1930–1939); szkoła w Woszczycach (1930–1939); szkoła w Zawierciu (1930–1939); szpital za kazy Kasy Chorych w Świętochłowicach (1930–1939); szkoła i budynki mieszkalne w Hajdukach (1930–1939); Dom Powstańca Śląskiego przy ul. Matejki w Katowicach (proj. 1936); gmach Wojewódzkiego Biura Funduszu Pracy przy ul. Plebiscytowej 36 w Katowicach (proj. 1936, real.

1936–1938); gmach Instytutu Kształcenia Handlowego (obecnie Zespół Szkół Ekonomicznych) przy ul. Raciborskiej 3 w Katowicach (proj. 1937, real. 1937–1939)⁶¹; dom mieszkalny dr. M. w Tarnowie (1939–1945); dwa bloki mieszkalne w Tarnowie (1939–1945).

Powojenne projekty i realizacje: warsztaty szkolne przy Kopalni „Mysłowice” w Mysłowicach (1947; z W. Patelską-Rzepecką); kościół pw. Miłosierdzia Bożego w Rzepienniku Strzyżewskim k. Gorlic (1947–1949); oraz jego wyposażenie (ok. 1958; m.in. trzy ołtarze, chrzcielnica, ambona); dom pracowników Centralnego Zarządu Przemysłu Górniczego przy ul. Powstańców 9 w Katowicach (prawdopodobnie 1950; z W. Patelską-Rzepecką); kościół pw. NSPJ i NMP Królowej Polski przy domu wypoczynkowym Seminarium Duchownego w Błoniu (pow. Tarnów) (1957–1960) oraz jego wyposażenie (trzy ołtarze i ambona) (1957–1960); kościół Podwyższenia Krzyża Świętego w Warszawie (1959–1963); hala głównego składu żelaza i stali przy ul. Sokołowskiej w Warszawie; przyzakładowa szkoła elektrotechniczna Elektrowni Okręgowej w Będzinie; hale mechaniki precyzyjnej w Fabryce Sygnałów w Katowicach-Wielowcu; gmach Domu Kultury Zagłębia w Dąbrowie Górniczej; pawilon restauracji Parkowa w Wojewódzkim Parku Kultury i Wypoczynku w Chorzowie; kościół w Jelonkach pod Warszawą; kościół w Warszawicach; dobudowa zakrystii do katedry Chrystusa Króla w Katowicach; budynek szkoły podstawowej przy ul. Kukulek w Katowicach-Brynowie; dom jednorodzinny przy ul. Sikorek 7 w Katowicach.

Źródła: APK, UWŚL KB, sygn. 268; APK, UWŚL KB, B-50, sygn. 196; AUMK, sygn. 1/68; J. BOBERSKI, *Wybrane życiorysy architektów działających na Śląsku w latach 1924–1994*, w: *SARP 1925–1995. 70 lat działalności organizacji architektonicznych na Górnym Śląsku*, Kat. 1998, s. 208–210; J. CHROŚCICKI, A. ROTTERMUND, *Atlas architektury Warszawy*, W. 1977, s. 51; *Czy wiesz, kto to jest?*, red. S. ŁOZA, W. 1938, s. 645 (fotografia); A. FRANTA, *Przemiany w architekturze Górnego Śląska ostatniego siedemdziesięciolecia*, w: *SARP 1925–1995...*, s. 99–100; D. GLAZEK, *Trwanie i zmiana. Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach 1947–2007* [dokument elektroniczny dostępny w Internecie na stronie: <http://asp.katowice.pl/cms/page/view/slug/trwanie-i-zmiana-akademia-sztuk-pieknych-w-katowicach-aa947-2-7>; data dostępu: 20 XII 2011]; „Komunikat SARP” 1947, nr 10, s. 26; W. MIGOCKI, *Działalność lwowskich architektów i plastyków na Górnym Śląsku*, w: *Wszechnica Górnośląska*, T. 2: *Udział lwowian w życiu społecznym Górnego Śląska*, red. M. LUBINA, Kat. 1991, s. 103; A. NITSCH, *Leksykon architektów i budowniczych Polaków i cudzoziemców w Polsce działających*, W. 1988, s. 91–92 (teczka „R”); W. ODOROWSKI, *Architektura Katowic w latach międzywojennych 1922–1939*, Kat. 1994, s. 168–171; *Program Politechniki Lwowskiej na rok naukowy 1926/27*, T. 54, L. 1926, s. 57; *Program Politechniki Lwowskiej na rok naukowy 1927/28*, T. 55, L. 1927, s. 212; *Program Politechniki Lwowskiej na rok naukowy 1928/29*, T. 56, L. 1928, s. 57; *Rocznik diecezji tarnowskiej na rok 1972*, T. 1972, s. 542–543; T. TEODOROWICZ-TODOROWSKI, *Udział pracowników naukowych Politechniki Lwowskiej w powstaniu Wydziału Architektury Politechniki Śląskiej*, w: *Wszechnica Górnośląska...*, s. 52.

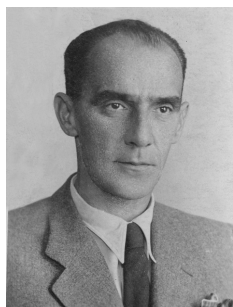
⁶¹ Nitsch podaje, że Z. Rzepecki wykonał projekt razem ze swoją żoną W. Patelską-Rzepecką (1903–1979). Ibidem, s. 91 (teczka „R”).

S

Sachse Frydolin (1903–?), architekt. Urodził się w Sosnowcu. Studiował na Wydziale Architektury Politechniki Gdańskiej. W okresie międzywojennym był zatrudniony w Wojewódzkim Urzędzie Budownictwa Naziemnego w Katowicach (udokumentowany 1928 r.). W trudnym do ustalenia okresie przeniósł się do Krakowa. Od 4 I 1938 r. do 10 I 1939 r. był prezesem krakowskiego oddziału SARP-u.

Projekty i realizacje: projekt domu mieszkalnego dla urzędników w Katowicach (1928).

Źródła: APK, UWŚL KB, sygn. 425; „Komunikat SARP” 1938, nr 10, s. 1; 1939, nr 1, s. 4; A. NITSCH, *Leksykon architektów i budowniczych Polaków i cudzoziemców w Polsce działających*, W. 1988, s. 2 (teczka „S”).

Schayer Karol Boromeusz Julian (1900–1971), architekt. Urodził się 25 XI we Lwowie. Był synem Juliana, kupca, oraz Anieli z domu Schayer. Rodzina zamieszkiwała przy ul. Akademickiej 5 we Lwowie. Schayer został ochrzczony w kościele pw. św. Andrzeja we Lwowie. W 1919 r. ukończył lwowskie gimnazjum realne i zdał egzamin dojrzałości. Brał udział w obronie Lwowa. Następnie został przydzielony do 5 pap i walczył m.in. z Ukraińcami. Po zwolnieniu z wojska zapisał się na Wydział Architektury Politechniki we Lwowie, gdzie studiował do 1920 r. Przerwał naukę, by wyjechać

w celu współtworzenia plebiscytu na Spiszu i Orawie, gdzie pracował w organizacji bojowej oraz w II Wydziale Sztabu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Od 10 VIII do 2 XI 1920 r. jako ochotnik brał udział w wojnie z bolszewikami; należał do 205 pap. Po jej ukończeniu do XI 1920 r. uczęszczał na Politechnikę Lwowską. Potem wyjechał na Górny Śląsk, aby uczestniczyć w powstaniach śląskich. Przydzielono go do naczelnego dowództwa oraz II Wydziału Organizacji Powstańczej. Zakończył służbę w stopniu ka-

prala. Został odznaczony Orderem Orłąt Lwowskich. Po powrocie kontynuował studia i jednocześnie pracował w prywatnych przedsiębiorstwach oraz biurach architektonicznych. W marcu 1926 r. ukończył Politechnikę Lwowską i otrzymał dyplom inżyniera architekta, na podstawie egzaminu i pracy dyplomowej – projektu szpitala dla 56 chorych. Odbił podróże naukowe na Węgry, do Dalmacji, Austrii i Czechosłowacji. W czasie studiów był zatrudniony: jako urzędnik w wytwórni drewno-budowlanej Zygmunt Krykiewicz i syn (inż. Marian Krykiewicz) we Lwowie, w okresie od 1 II do 31 VIII 1921 r. w charakterze kierownika oraz projektanta. Od 1 VII 1924 r. do 30 IX 1925 r. odbył praktyki zawodowe w przedsiębiorstwie Hipolita Śliwińskiego i Edwarda Uderskiego we Lwowie. Pracował w biurze jako architekt, wykonując plany oraz kierując pracami budowlanymi, m.in. uczestniczył w opracowywaniu projektów odnowienia Zamku Królewskiego w Warszawie. Od 1 II 1927 r. był zatrudniony jako urzędnik techniczny w Wydziale Komunikacji i Robót Publicznych Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego w Katowicach. W 1928 r. rozpoczął samodzielne projektowanie dla urzędu. W 1933 r. został rzeczoznawcą do spraw architektoniczno-budowlanych przy Sądzie Okręgowym w Katowicach. W 1934 r. pozostawał w ciężkim położeniu materialnym, mając na utrzymaniu rodzinę i oboje rodziców. W tym czasie cieszył się uznaniem zwierzchników. W charakterystyce jego osoby jako urzędnika z okresu 1929–1930 napisało: „[...] obeznany z przepisami w zakresie budownictwa architektonicznego, zdolny i pojętny, na zajmowanym stanowisku odpowiada”⁶². 29 IX 1934 r. wojewoda Michał Grażyński powierzył mu organizację biura utworzonego dla opracowania projektu Muzeum Śląskiego. Prace konstruktorskie budowli miał wykonać inż. Henryk Griffel. W tym samym roku Schayer odbył podróż naukową z Tadeuszem Dobrowolskim do głównych muzeów europejskich. 31 VII 1936 r. rozwiązano z nim umowę służbową i jednocześnie powierzono mu opracowanie szczegółów oraz kierownictwo budowy gmachu Muzeum Śląskiego. Architekt stał na czele biura do września 1939 r. Od 1935 r. razem w Henrykiem Griffelem prowadził biuro architektoniczne w Katowicach, realizujące domy mieszkalne w Katowicach, Chorzowie, Krakowie oraz Warszawie. W sierpniu 1939 r. został powołany do obrony cywilnej Śląska. Udało mu się wyjechać wraz z żoną do Rumunii, a następnie do Stambułu. W 1940 r. dotarł do Palestyny. W 1942 r. przebywał w Tel Awiwie, a następnie od 1942 r. do 1944 r. w Erytrei i Asmara Arsenal, pracując w wojskowym biurze projektów. Prowadził w nim prace techniczne, projektował oraz wykonywał dla wojsk sprzymierzonych szkice strategiczne pn. Afryki i pld. Włoch. W 1944 r. znalazł się w Jaffie, gdzie zaangażował się w wykłady dla niezdolnych do walki żołnierzy. Od 1946 r.

⁶² APK UWŚL, sygn. S-45.

mieszkał w Bejrucie (Liban), gdzie do 1970 r. razem z Wasikiem Adibem prowadził jedną z największych pracowni projektowo-budowlanych. Ich zespół zaprojektował i zrealizował wiele budynków użyteczności publicznej: szkół, szpitali, banków, hoteli, osiedli mieszkaniowych w Bejrucie, Trypolisie oraz Saidzie. Równocześnie Schayer prowadził wykłady dla libańskiego Instytutu Architektury i Malarstwa w Bejrucie. W 1970 r. wyjechał do córki mieszkającej w Stanach Zjednoczonych. Zmarł 15 III 1971 r. w Rockford (Illinois, USA) i został pochowany na cmentarzu polskim w Bejrucie. Architekt w okresie międzywojennym należał do licznych organizacji, m.in. był członkiem Zarządu SARP-u oraz komisji artystyczno-budowlanej Muzeum Przemysłu i Techniki w Warszawie. Po wojnie należał do komisji egzaminacyjnej Beaux Arts libańskiego Instytutu Architektury i Malarstwa w Bejrucie. Oprócz języka polskiego znał język niemiecki w mowie i piśmie oraz język francuski w mowie. W okresie międzywojennym Karol Schayer mieszkał przy pl. K. Miarki 7 w Katowicach, a następnie przeniósł się do domu przy ul. Dąbrowskiego 24 tamże. 18 XII 1929 r. zawarł związek małżeński z Bożeną Sołtysówną, córką działacza narodowego z Bytomia Józefa Sołtysa. Mieli córkę Krystynę Bożenę Kehely (ur. 12 VII 1933 r. w Cieszynie, zam. w Rockford w stanie Illinois, USA).

Projekty i realizacje: kierownictwo budowy urzędu celnego w Brzezinach Śląskich (1927); projekt konkursowy przebudowy ratusza w Chorzowie (1928, z W. Eyssmontem, I nagr.); projekt i kierownictwo budowy gimnazjum w Mikołowie (ob. Gimnazjum nr 1; proj. 1928); gimnazjum w Lublińcu (ob. szkoła im. A. Mickiewicza; proj. 1928); przebudowa ratusza w Chorzowie (real. 1929–1930; z W. Eyssmontem); szkoła powszechna w Piekarach Śląskich (1930); rozbudowa szkoły powszechnej w Murkach (1930); szkoła w Katowicach-Załężu (1932); szkoła powszechna w Wielkich Hajdukach (ob. Chorzów; 1932; z A. Olszewskim); willa dyr. Gimnazjum Państwowego w Mikołowie (1932); projekt i kierownictwo budowy gimnazjum w Szarleju-Piekarach (1929, real. 1931); projekt gimnazjum przy ul. Bielskiej w Katowicach (proj. 1929); projekt nadbudowy seminarium w Tarnowskich Górach (proj. 1929); prowizoryczne szatnie kąpieliska w Wiśle (ok. 1931); szatnie kąpieliska w Wiśle (bud. 1932; z J. Rybickim; nie istnieją); projekt domu Spółdzielni Rolniczej w Wiśle (1934); park kąpielowy w Wiśle (1935)⁶³; gmach Muzeum Śląskiego w Katowicach (proj. 1935–1936, real. 1936–1939); dom Łabusiów przy ul. Dąbrowskiego 24/Reymonta w Katowicach (proj. 1936); dom mieszkalny przy al. Korfatego 68 w Katowicach (1936); dom W. Żytomirskiego przy ul. PCK 6/Drzymały w Katowicach (1936); budynek Międzynarodowego Banku Handlowego przy ul. Mieleckiej

---

⁶³ Według Nitscha projekt powstał przy współpracy ze S. Tworowskim. Badacz podaje lata 1932–1934. A. NITSCH, *Leksykon architektów...*, s. 69 (teczka „T”).

go 10 w Katowicach (proj. 1936); dom M. Rybki przy ul. Rymera 8 w Katowicach (proj. 1936, real. 1936–1938); dom dr. B. Radowskiego przy al. Korfantego 60 w Katowicach (proj. 1937); dom Łabusiów przy ul. Reymonta 6 w Katowicach (proj. 1937); projekt domu bliźniaczego dla inż. W. Żeleskiego i W. Olszaka przy ul. Małopolskiej 26–28 w Katowicach (proj. 1938; prawdopodobnie z S. Tabeńskim); projekt konkursowy uregulowania placu przed Muzeum Śląskim w Katowicach (1938); willa Chmielewskich przy ul. Frascati 4 w Warszawie (proj. 1938; z M. Wroczyńską)⁶⁴; gimnazjum w Dąbrowie Wielkiej (wg PSB: szkoła powszechna w Dąbrówce Wielkiej); szkoła w Radzionkowie (ob. Szkoła Podstawowa nr 2); współpraca przy budowie gmachu Urzędów Skarbowych i mieszkań w Katowicach (?)⁶⁵; „Dworzec” na lotnisku szybowcowym w Aleksandrowicach (port lotniczy oraz hangar); lotnisko w Aleksandrowicach; szkoła powszechna w Gierałtowicach; szkoła powszechna w Knurowie; bursa dla młodzieży polskiej ze Śląska Opolskiego w Tarnowskich Górach; projekt osiedla robotniczego Na Kleofasie w Katowicach; projekt osiedla robotniczego w Świętochłowicach; projekt osiedla robotniczego w Dąbrówce Małej; budynek kliniczny z blokiem operacyjnym w Szpitalu Śląskim w Cieszynie; most na Wiśle łączący Goczałkowice z Czechowicami-Dziedzicami; gimnazjum w Bielsku-Białej; projekt domu własnego w Katowicach (niezreal.); szkoła powszechna w Aleksandrowicach; szkoła powszechna w Dziedzicach; szkoła powszechna w Raju; projekt kościoła metodystów w Bejrucie (po II wojnie światowej); projekt kaplicy w Chahrouri (po 1945); budynek drukarni Dar Al Sayad w Bejrucie (1954); hotel Carlton w Bejrucie (1956).

Źródła: APK, UWŚL, sygn. S-45; APK, UWŚL KB, sygn. 425, 2521; APK, UWŚL KB, B-50, sygn. 203; AUMK, sygn. 2/425, 1/1371, 1/1373, 1/1939; AiB 1932, nr 6, s. 148, 188–189, 191–192; *Avant-gard polonaise. Awangarda Polska 1918–1939*, W. 1981, s. 277; W. CZARNECKI, *Wspomnienia architekta*. T. 3: 1939–1983, oprac. H. GRZESZCZUK-BRENDEL, G. KODYM-KOZACZKO, Poz. 2008, s. 77–78, 169; *Czy wiesz kto to jest?*, red. S. ŁOZA, W. 1938, s. 652 (fotografia); D. GŁAZEK, *Budynek Muzeum Śląskiego w Katowicach w dwudziestoleciu międzywojennym*, w: *Z dziejów sztuki Górnego Śląska i Zagłębia Dąbrowskiego*, red. E. CHOJECKA, Kat. 1982, s. 27–34; D. GŁAZEK, *Schayer Karol Julian*, w: ChSB 2007, s. 349–350; D. KONARZEWSKI, *Modernizm i góry. O międzywojennej architekturze miejscowości wypoczynkowych Śląska Cieszyńskiego na przykładzie Istebnej, Ustronia i Wisły*, w: *Oblicza sztuki 20-lecia międzywojennego na obszarze obecnego Województwa Śląskiego*, red. T. DUDEK-BUJAREK, Kat. 2011, s. 210; D. KONARZEWSKI, M. KAWULOK, *Od wsi do uzdrowiska. Dziedzictwo architektoniczne Wisły*, Wisła 2010, s. 125; U. KUMOREK, *Zapomniani architekt. Śladami Karola Schayera*, „Górnośląski Informator Kulturalny” 2001, nr 4; J. MATUSZCZAK, *Muzeum Śląskie w Katowicach 1927–1939*, w: „Rocznik Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu: Historia”, nr 1, B. 1963; A. NITSCH, *Leksykon architektów i budowniczych Polaków i cudzoziemców w Polsce działających*, W. 1988, s. 19 (teczka „S”); W. ODOROWSKI, *Architektura Katowic w latach mię-*

⁶⁴ Informacja pochodząca od G. Arbida.

⁶⁵ Ibidem.

dzywojennych 1922–1939, Kat. 1994, s. 153–161, 173–174, 178–182; *Program Politechniki Lwowskiej na rok naukowy 1926/27*, T. 54, L. 1926, s. 212; B. SKRZYPEK, P. POMYKAŁSKI, *Karol Schayer architekt (1900–1971)*, „Archivolta” 2008, nr 2, s. 100–102; F. SZYMICZEK, *Schayer Karol*, w: PSB, T. 35. W.–Kr. 1994, s. 410–411.

Schmidtke Henryk Jerzy (1910–1942), architekt. Urodził się 19 IX w Łodzi. Od 1923 r. do 1928 r. uczęszczał do Państwowego Gimnazjum Męskiego im. M. Kopernika tamże. W latach 1928–1934 studiował na Wydziale Architektury Politechniki Gdańskiej, na którym istniała specjalna Katedra Budowy Miast i Osiedli. Przedmiot ten stanowił jeden z zasadniczych elementów studiów. W czasie nauki Schmidtke należał do Bratniej Pomocy Polskiego Koła Studentów Architektury Politechniki Gdańskiej oraz Korporacji „Z.A.G.-Wisła”,

w której piastował funkcję prezesa. W marcu 1934 r. uzyskał dyplom architekta inżyniera. Praktyki budowlane odbył w firmie Nestler i Forrenbach w Łodzi (1929), u Pawła Holca w Łodzi (1930) oraz u prof. G.B. Cesa na Capri (od 20 VI do 20 VIII 1932 r.). Podczas ostatniej praktyki miał okazję zapoznać się z architekturą i sztuką wyspy Capri oraz Pompejów. W latach 30. związał się z katowickim oddziałem firmy Budowlana Spółka Akcyjna Karol Korn. 15 IX 1935 r. został zatrudniony w Biurze Planu Regionalnego Zagłębia Górniczo-Hutniczego Wydziału Komunikacyjno-Budowlanego Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego. Początkowo pełnił funkcję referendarza, później urzędnika technicznego. W biurze samodzielnie opracowywał plany zabudowania. We wrześniu 1938 r. był nadal zatrudniony w urzędzie. W 1935 r. zamieszkiwał przy ul. Astrów 8 w Katowicach. W okresie II wojny światowej pełnił funkcję kierownika budowy w firmie J. Henniga z siedzibą w Mielcu. W tym czasie mieszkał przy ul. Junoszy 7 w Lublinie. Zginął 16 IX 1942 r. w wypadku samochodowym w Woli Podgórskiej. Został pochowany na cmentarzu Rakowickim w Krakowie. Był wyznania ewangelickiego.

Projekty i realizacje: projekt szkoły (1932; w prac. G. Cesa na Capri); dom inż. Jerzego Wojnara przy ul. Kościuszki 59 w Katowicach (proj. 1933); dom mieszkalny firmy Helios przy ul. M. Skłodowskiej 40/Jordana w Katowicach (proj. 1935); dom Kutnera i Weissberga przy ul. M. Skłodowskiej 38/Jordana w Katowicach (1936)⁶⁶; willa dyr. Stadnikiewicza przy

⁶⁶ Na podstawie cech stylowych Odorowski przypisał budynek T. Kozłowskiemu, jednak zachowane akta archiwalne pozwalają na włączenie go do *oeuvre* H. Schmidtkego. W. ODOROWSKI, *Architektura Katowic...*, s. 186.

ul. Kościuszki w Katowicach (1937); dom firmy Henryk Franck i synowie S.A. ze Skawiny przy ul. J. Rymera 7/M. Skłodowskiej-Curie w Katowicach (proj. 1937); dom rady W. Czaplickiego przy ul. Rymera 5 w Katowicach (proj. 1937, real. 1937–1938); dom dr. E. Malinowskiego przy ul. Mazurskiej 2 w Katowicach (1938); dom J. Wojnara przy ul. M. Skłodowskiej-Curie 48 w Katowicach (proj. 1936); dom firmy Zygmunt Jankowski i ska przy ul. Kopernika 13 w Katowicach (proj. 1937); projekt konkursowy gmachu Komunalnej Kasy Oszczędności w Radomiu (1939; zakup)⁶⁷.

Źródła: APK, UWŚL, sygn. S-63; AUMK, sygn. 1/433, 1/761, 1/915, 1/1504, 1/1938; „Komunikat SARP” 1939, nr 1, s. 3; M. NIESTRÓJ, *Dokąd sięga pamięć*, w: Piotr Szmítke, *Historia katowickiego artysty w ogrodzie rozwidlającej się rzeczywistości*, Kat. 2011, s. 19; W. ODOROWSKI, *Architektura Katowic w latach międzywojennych 1922–1939*, Kat. 1994, s. 182–186, 188; informacje oraz fotografia udostępnione przez dr. Piotra Szmítke, bratanka architekta.

Schwarzenberg-Czerny Władysław (1899–

1976), architekt i urbanista. Urodził się w Krakowie. Był synem Franciszka, prof. geografii UJ, i Zofii z Bo-brzyńskich. Ukończył III Gimnazjum im. Sobieskiego w Krakowie, zdając maturę w 1917 r. Początkowo studiował na Politechnice Wiedeńskiej, m.in. u Adolfa Losa (1917–1919). W latach 1924–1927 (inne źródło: 1919–1927) kontynuował studia na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej. Dyplom otrzymał na podstawie egzaminu i pracy dotyczącej planu zabudowy Gdyni. Praktykował u Romualda Gutta. W 1920 r. walczył w Wojsku Polskim. Po studiach, w latach 1927–1928 pracował jako architekt w Urzędzie Budownictwa Nziemnego katowickiego magistratu. Następnie przeniósł się do Warszawy, gdzie przebywał w latach 1928–1933, pracując m.in. w Ministerstwie Spraw Wojskowych (1928–1930). Od 1933 r. do 1936 r. był zatrudniony w Biurze Planowania Miasta Urzędu Miejskiego we Lwowie. W tym czasie opracowywał plan zabudowy miasta. W 1936 r. otrzymał stanowisko kierownika Sekcji Planów Szczegółowych Zabudowy Warszawy

⁶⁷ W niniejszym *Słowniku*... H. Schmidtkemu przypisano budynki powstałe w Budowlanej Spółce Akcyjnej Karol Korn. Dokonano tego na podstawie informacji od dr. P. Szmítke o autorstwie jego stryja w przypadku domu przy ul. Kopernika 13 w Katowicach, na którym widnieje pieczęć tej firmy. Zaznaczyć należy, że kierownikiem katowickiego oddziału tego przedsiębiorstwa był nieznan z imienia inż. Schneider.

w Wydziale Planowania Miasta Zarządu Miejskiego w Warszawie. Z innych źródeł wynika, że przed II wojną światową pełnił funkcję architekta miejskiego. Po wybuchu wojny uczestniczył w kampanii wrześniowej. W latach 1939–1940 przebywał w niewoli niemieckiej. Do czasu wybuchu powstania warszawskiego kierował Sekcją Planów Szczegółowych Zabudowy Warszawy w warszawskim magistracie. Podczas okupacji architekt został tłumaczem niemieckiego urzędnika wysokiego szczebla, dzięki czemu udało mu się wynieść tajne plany zniszczenia Warszawy. W okresie 1944–1945 pełnił funkcję wojskowego wiceprezydenta Warszawy. Od 1946 r. do 1947 r. Władysław Schwarzenberg-Czerny był prezydentem Gdańska. Opracował pierwszą urbanistyczną koncepcję odbudowy miasta. W 1947 r. rozpoczął karierę pedagogiczną. Początkowo wykładał urbanistykę na Wydziale Architektury Politechniki Gdańskiej (1947–1964), sprawując funkcję kierownika Katedry Urbanistyki. Równocześnie od 1945 r. piastował stanowisko rzeczoznawcy urbanistycznego. W latach 1950–1953 przebywał w więzieniu bez uprzedniego procesu. Po zwolnieniu powrócił do przerwanej pracy dydaktycznej. W 1964 r. objął kierownictwo Katedry Urbanistyki Wydziału Architektury Politechniki Wrocławskiej. Należał do licznych stowarzyszeń, m.in. do SARP-u (od 1925), Towarzystwa Urbanistów Polskich (od 1932; członek honorowy, prezes oddziału we Wrocławiu) oraz Niemieckiej Akademii Budowy Miast i Planowania Krajobrazu w Hanowerze (1975; członek korespondent). Otrzymał wiele nagród, m.in. Srebrny Krzyż Zasługi (1946), złotą Odznakę Odbudowy Warszawy (1946), Krzyż Oficerski i Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski oraz nagrodę im. G. von Herdera (1975). Jego żoną była Ludmiła Leszczyńska. Miał dwóch synów: Jana i Aleksandra oraz wychowanicę Irenę. Zmarł 18 XII 1976 r. we Wrocławiu. Został pochowany na cmentarzu Srebrzysko w Gdańsku. Zbiór rysunków architekta znajduje się w Muzeum Architektury we Wrocławiu.

Publikacje (wybór): *Czy potrzebne są pomniki propagandowe?*, AiB 1931, s. 163–164; *Szanowny Panie*, D.O.M 1931, nr 2, s. 14–15; *Styl a gospodarstwo*, D.O.M 1933, nr 1, s. 2–3; *Planowanie osiedli*, „Komunikat SARP” 1937, nr 8, s. 16–19 [z T. Zandfosem]; *Miasto a krajobraz*, „Arkady” 1937, nr 8, s. 410–413; *Odbudowa Gdańska*, „Technika Morza i Wybrzeża” 1948, nr 11–12, s. 24–32; *Suma gdańskich doświadczeń*, „Rejsy” 1954, nr 21, s. 1; *Krytyka projektowania Gdańska (Po konkursie na śródmieście)*, „Architektura” 1955, nr 2, s. 52–54; *O prawdziwą ekonomię rozwiązań urbanistycznych*, „Miasto” 1955, nr 12, s. 4–10; *Architektura zespołów osiedleńczych: studia i szkice*, W. 1972.

Projekty i realizacje: projekt konkursowy kościoła Opatrzności Bożej w Białymstoku (1926; z J. Karzewskim, J. Woyzbunem; I nagr.); projekt szkoły powszechnej w Kolonii Robotniczej im. Ignacego Mościckiego w Załężu (1927; z J. Zarzyckim; niezreal.); domy magistratu przy ul. Sien-

kiewiczza 27–29 w Katowicach (ok. 1927; z L. Sikorskim)⁶⁸; projekt konkursowy gmachu Ministerstwa Robót Publicznych i BGK w Warszawie (z T. Łobosem; 1927; I zakup.); projekt konkursowy regulacji pl. Saskiego w Warszawie (1927; z J. Karzęwskim i J. Woyzbunem; zakup.); drewniana Hala Wystawowa Targów Katowickich w Katowicach (proj. 1927, real. 1927–1928; nie istnieje); projekt konkursowy budynku Szkoły Nauk Politycznych w Warszawie (1928; inne źródło: 1926; z J. Karzęwskim, J. Woyzbunem; II nagr.); projekt konkursowy gmachu administracyjnego Syndykatu Hut Żelaznych w Katowicach (1928; II nagr. równorzędna); projekt budynku azylu dla bezdomnych w Katowicach (1927, real. 1929; z L. Sikorskim); projekt konkursowy dworca centralnego w Warszawie (ok. 1928–1929; z J. Poznańskim); projekt domów spółdzielni mieszkaniowej Osiedle Robotnicze na Żoliborzu w Warszawie (ok. 1929; z J. Karzęwskim, J. Woyzbunem); drewniany pawilon Browaru Tyskiego przy Hali Wystawowej w Katowicach (ok. 1930; nie istnieje); projekt mieszkania na międzynarodowej wystawie Mieszkanie najmniejsze (1930; z T. Łobosem, L. Sikorskim); projekt konkursowy domu zdrojowego w Morszynie k. Stryja (1934; z Z. Wzorkiem; zakup. równorz.); plan ogólny Lwowa (1935); sanatorium dla dzieci w Brzuchowicach (1936; z Z. Wzorkiem); projekt konkursowy urbanistycznego ukształtowania otoczenia Wawelu i Skalki w Krakowie (1939; I nagr., z S. Rychłowskim); studium generalnej przebudowy Teatru im. Bogusławskiego w Warszawie (1940–1944); plan odbudowy śródmieścia Gdańska; plac przed dworcem głównym w Gdańsku (1947; z W. Kuczewskim, S. Listowskim, W. Tomaszewskim); plan szczegółowy dzielnicy Główne Miasto w Gdańsku (1948; z S. Bobińskim, W. Dolińskim); projekt odbudowy kamienic przy Długim Targu (nr 1–13) w Gdańsku na biurowiec Polskich Zakładów Zbożowych (1949); plan usługowo-dyspozycyjnego śródmieścia Gdańska; projekt zabudowy pld. części śródmieścia Gdańska (z J. Piasecznym; rozwiązanie alternatywne); projekt osiedli mieszkaniowych Brzeźno w Gdańsku; projekt odbudowy Starego Miasta w Elblągu (z W. Andersem, S. Baumem, J. Piasecznym); studium kompozycyjne pl. Dzierżyńskiego i Społecznego we Wrocławiu (1972).

Źródła: AUMK, Akta Urzędu Budownictwa Naziemnego Magistratu w Katowicach [zbiór bez inwentarza]; AiB 1927, nr 4, s. 108–110; nr 10, 318–320; 1930, nr 1–2, s. 10–11, 45–46; 1931, nr 4, s. 163–164; *Avant-gard polonaise. Awangarda Polska 1918–1939*, W. 1981, s. 154, 173, 230, 277–278 (fotografia); R. CIELĄTKOWSKA, *Architektura i urbanistyka Lwowa II Rzeczypospolitej*, G. 1998, s. 305; M. DZIEWOŃSKI, *Katowice w latach 1922–1944*, w: *Katowice. Ich dzieje i kultura na tle regionu*, W. 1976, s. 162; J. FRIEDRICH, *Władysław Czerny*, w: *Polski słownik biograficzny konserwatorów zabytków*, z. 2, Poz. 2006, s. 51–53; *Głosy w dyskusji*.

⁶⁸ W spisie dzieł architekta Nitsch podaje również projekty domów mieszkalnych przy ul. Świerczewskiego 31–33 oraz 36 w Katowicach (ob. ul. Raciborska) stworzone wspólnie z L. Sikorskim. A. NITSCH, *Leksykon architektów...*, s. 108.

Władysław Czerny, w: *Warszawska Szkoła Architektury 1915–1965. 50-lecie Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej*, W. 1967, s. 224–225; ibidem, s. 300; *Konkursy architektoniczne w Polsce w latach 1918/1939*, Wr. 1970, I 39, III 21, X 9, XIII 4, il. 4 i 12; I. ŁASZYN, *Inżynier Władysław Czerny Gdańsk widział ogromny* [dokument elektroniczny dostępny w Internecie na stronach: <http://gdansk.naszemiasto.pl/archiwum/1838736,inzynier-wladyslaw-czerny-gdansk-widzial-ogromny,id,t.html> [data dostępu: 22 VIII 2011]; <http://www.ma.wroc.pl/zbiory75.html> [strona internetowa Muzeum Architektury we Wrocławiu; data dostępu: 22 VIII 2011]; J. MINORSKI, *Polska nowatorska myśl architektoniczna w latach 1918–1939*, W. 1970, s. 207; A. NITSCH, *Leksykon architektów i budowniczych Polaków i cudzoziemców w Polsce działających*, W. 1988, s. 108–110; W. ODOROWSKI, *Architektura Katowic w latach międzywojennych 1922–1939*, Kat. 1994, s. 98; „Rocznik SAP” 1928–1929, s. 66; 1929; I. WISŁOCKA, *Awangardowa architektura polska 1928–1939*, W. 1968, s. 200–201, il. 199; s. 164, il. 145, s. 165, il. 146.

Sikorski Lucjan (Łucjan) Teodor (1886–1960), architekt. Urodził się 1 IV w Poznaniu. Był synem Bolesława i Zofii z rodziny von der Osten-Sacken. Do gimnazjum uczęszczał we Wrocławiu. Studia architektoniczne podjął na politechnice w Berlinie, ukończył je w 1911 r. Uczestniczył w powstaniu wielkopolskim. W pierwszym dziesięcioleciu XX w. brawurowo rozwijała się jego kariera wojskowa, chociaż informacje na ten temat są niepełne. W 1919 r. służył w stopniu kapitana, dowodząc 69 pp. W 1921 r. już w stopniu

pułkownika pracował w służbach wywiadowczych jako zastępca szefa Oddziału II Sztabu Głównego Generalnego. W 1922 r. został zwolniony z wojska. W połowie lat 20. przeniósł się do Katowic. W 1925 r. rozpoczął pracę w katowickim magistracie, gdzie pełnił funkcję radcy budownictwa miejskiego. W tym czasie odbywał liczne podróże krajowe i zagraniczne. W 1927 r. wyjechał z inżynierami Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego do Berlina i Prus. Tego samego roku w związku z planami wzniesienia szpitala dla nierządnic ponownie udał się do Berlina. W październiku 1928 r. razem z prezydentem miasta Adamem Kocurem oraz radcą miejskim Schmiegelem zwiedził hale targowe w różnych miastach w Niemczech, a w listopadzie udał się przez Czechosłowację do Austrii, aby zapoznać się z architekturą uzdrowisk dziecięcych. W kwietniu 1929 r. razem z Tadeuszem Łobosem pojechał do Berlina. Architekci planowali rozpoznać sprawę niemieckiego budownictwa mieszkaniowego. W 1929 r. w archiwaliach odnotowano podróż do Pragi. W 1931 r. razem z prezydentem miasta Adamem Kocurem oraz radcą miejskim Bolesławem Mroczkowskim Sikorski uczestniczył w Międzynarodowym Kongresie Mieszkaniowym w Berlinie, natomiast w 1935 r., wspólnie z Ta-

deuszem Łobosem, w Międzynarodowym Zjeździe Mieszkaniowym w Pradze oraz samotnie w Walnym Zgromadzeniu Członków Polskiego Towarzystwa Reformy Mieszkaniowej w Warszawie. O jego częstych podróżach zagranicznych świadczy następujący zapis w urzędniczych aktach: „Dla p. radcy Sikorskiego prosimy o odnowienie paszportu, ponieważ stary paszport nie zawiera miejsca na dalsze zapiski i jest poza tym bardzo zużytkowany”⁶⁹. Lucjan Sikorski jako wieloletni architekt miasta miał olbrzymie zasługi na polu architektoniczno-urbanistycznego rozwoju Katowic. Wśród jego inicjatyw można wymienić: przyspieszenie wcielenia okolicznych gmin do miasta, przebudowę rynku, ul. Warszawskiej i Parku im. T. Kościuszki, wzniesienie radiostacji w Brynowie, budowę lotniska na Muchowcu, stworzenie Klubu Jazdy Konnej i Toru Wyścigowego, rozwiązanie problemów mieszkaniowych przez budowę osiedli socjalnych i komunalnych, wzniesienie hali targowej, licznych obiektów sportowych, wielu nowoczesnych szkół, żłobka oraz ochronki. Jako zagorzały łyżwiarz doprowadził do zbudowania pierwszego sztucznego lodowiska – „Torkatu” przy ul. Bankowej. W 1936 r. nastąpiło załamanie jego kariery. Został oskarżony o przyjęcie korzyści majątkowej. 10 X 1936 r. wdrożono postępowanie dyscyplinarne. 17 III 1937 r. został zawieszony w pełnieniu obowiązków służbowych do czasu wydania prawomocnego orzeczenia. 17 VI 1937 r. Prokuratura Okręgowa wniosła akt oskarżenia do Sądu Okręgowego w Katowicach. 1 X 1937 r. sąd uwolnił Sikorskiego od wszelkich zarzutów z powodu braku dowodów, jednak architekt prawdopodobnie nie powrócił już do katowickiego magistratu. W trakcie zawieszenia w obowiązkach służbowych prowadził prywatną praktykę architektoniczno-budowlaną. Był członkiem wielu organizacji, m.in. w latach 20. Zarządu Związku Architektów Polskich na Śląsku, Związku Rezerwistów, Związku Strzeleckiego oraz Związku Oficerów Rezerwy. Należał również do subkomisji deputacji administracyjnej dla spraw urbanistyczno-estetycznych przy katowickim magistracie. Początkowo mieszkał przy ul. Mickiewicza 36 w Katowicach, w latach 30. przeniósł się do willi przy ul. Krzemiennej, wzniesionej wg własnego projektu. Zmarł w 1960 r. w Sopocie. Jego żoną była Juliana z domu Stachowska, z którą zawarł związek małżeński 13 XI 1913 r.⁷⁰

Projekty i realizacje: projekt konkursowy budynku Domu Ludowego i Łaźni w Królewskiej Hucie (ob. Chorzów; 1925, II nagr. równorz.); projekt konkursowy taniego domu mieszkalnego w ramach Ogólnopolskiej Wystawy Budowlanej i Drogowej we Lwowie (1926; z T. Łobosem, II nagr.); domy magistrackie przy ul. Raciborskiej w Katowicach (proj. 1927,

⁶⁹ APK, Akta miasta Katowic, sygn. 128.

⁷⁰ Łoza podaje nazwisko Strachowska. *Czy wiesz, kto to jest?*, red. S. ŁOZA, W. 1938, s. 665.

z T. Łobosem)⁷¹; budynek azylu dla bezdomnych w Katowicach (1927, real. 1929; z W. Schwarzenbergiem-Czernym); gmach Domu Ludowego przy ul. Sienkiewicza 3 w Chorzowie (ob. Chorzowskie Centrum Kultury; proj. 1927; z T. Michejdą); projekt konkursowy budynku administracyjnego lotniska w Katowicach (1927; I nagr.); budynek administracyjny lotniska na Muchowcu w Katowicach (ok. 1927; z T. Michejdą); budynek Domu Ludowego w Katowicach-Zawodziu (1927, real. 1929; z J. Zarzyckim; przebudowa dawnej strzelnicy); projekt konkursowy budynku administracyjnego Syndykatu Hut Żelaznych w Katowicach (1928; z W. Schwarzenbergiem-Czernym; II nagr. równorz. bez I nagr.); brodziki kąpielowe na pl. Andrzeja i pl. ks. J. Londzina w Katowicach (1928); gmach Syndykatu Polskich Hut Żelaznych w Katowicach (real. 1929–1931; z T. Michejdą); hala gimnastyczna przy ul. Stawowej w Katowicach (ok. 1929; z T. Łobosem); budynek magistratu przy ul. Młyńskiej 4 w Katowicach (proj. 1929; z T. Łobosem, J. Zarzyckim); nowa hala targowa w Katowicach (1929; z E. Tatarczykiem, J. Zarzyckim); projekt zakładu kąpielowego na wolnym powietrzu w Katowicach („Bugla”; 1930 r.; z T. Łobosem); tor łyżwiarski w Katowicach wraz z drewnianym budynkiem klubowym („Torkat”; proj. i real. 1930; nie istnieje); projekt mieszkania na międzynarodowej wystawie Mieszkanie najmniej-sze (1930; z T. Łobosem, W. Schwarzenbergiem-Czernym); dom własny przy ul. Krzemiennej 10 w Katowicach (proj. 1936, real. 1936–1939); projekt domu inż. W. Michalewskiego przy ul. Oblatów 27 w Katowicach (1936); dom inż. B. Kolbego przy ul. Górnika 1 w Katowicach (1936); willa inż. K. Kani przy ul. Krzemiennej 8 w Katowicach (proj. 1937, real. 1937–1938); willa dr. B. Mroczkowskiego przy ul. Mazowieckiej 1 w Katowicach (proj. 1937); dom p. Hatki przy ul. Poleskiej 36 w Katowicach (proj. 1938)⁷²; willa dr. Czapli przy ul. Kościuszki 128 w Katowicach⁷³.

⁷¹ Według Nitscha L. Sikorski razem z W. Schwarzenbergiem-Czernym stworzyli projekty domów przy ul. Raciborskiej 31/33 i 36 w Katowicach. A. NITSCH, *Leksykon architektów...*, s. 66 (teczka „S”). Nitsch przypisuje L. Sikorskiemu również projekt hali wystawowej w Katowicach.

⁷² Projekt powstał w przedsiębiorstwie budowlanym H. Firli, ale z trudnych do ustalenia przyczyn autoryzował go L. Sikorski (AUMK, sygn. 1/1841). Skłania to do postawienia ostrożnej hipotezy, iż L. Sikorski współpracował z tym przedsiębiorstwem i w związku z tym mógł projektować wiele budynków kolonii urzędniczej w Katowicach-Ligocie.

⁷³ Autor opracowania *Katowice w latach 1922–1944* przypisuje L. Sikorskiemu współautorstwo budynku magistratu przy ul. Młyńskiej 4 w Katowicach oraz gmachu Urzędów Niezaspokojonych tamże. W przypadku biurowca Urzędu Miasta miał to być współprojekt z L. Dietz d’Armą i T. Łobosem. Przy projekcie Urzędów Niezaspokojonych Sikorski współpracował z W. Kłębrowskim. Autor podaje również L. Sikorskiego jako współtwórcę – obok W. Schwarzenberg-Czernego – domów przy ul. M. Skłodowskiej 27–29 w Katowicach. M. DZIEWOŃSKI, *Katowice w latach 1922–1944*, w: *Katowice. Ich dzieje i kultura na tle regionu*, W. 1976, s. 163, 170. Według wspomnień P. Lubiny budynek Urzędu Miasta przy ul. Młyńskiej 4 w Katowicach

Źródła: APK, Akta miasta Katowic, sygn. 163; AUMK, sygn. 1/925, 1/1678, 1/1841, 1/1877, 1/1878, 2/229; AiB 1925/1926, nr 8, s. 33, nr 10–11, s. 27–29; 1930, nr 1–2, s. 11–12, 13, 27–29, 30, 45–46; 1931, nr 2, s. 68–70; 1932, nr 6, s. 169–173; *Avant-gard polonaise. Awan-garda Polska 1918–1939*, W. 1981, s. 173; *Czy wiesz, kto to jest?*, red. S. ŁOZA, W. 1938, s. 665; *Konkursy architektoniczne w Polsce w latach 1918/1939*, Wr. 1970, III 21, IV 6, VII 6; J. MINORSKI, *Polska nowatorska myśl architektoniczna w latach 1918–1939*, W. 1970, s. 192; A. NITSCH, *Leksykon architektów i budowniczych Polaków i cudzoziemców w Polsce działających*, W. 1988; s. 66 (teczka „S”); W. ODOROWSKI, *Architektura Katowic w latach międzywojennych 1922–1939*, Kat. 1994, s. 69–70, 92, 96–97, 128–129, 194–195; E. STACHURA, *Tadeusz Michejda (1895–1955). Śląski architekt lat międzywojennych*, Kat. 1986, s. 8; A. SYSKA, *Międzywojenne obiekty kąpielowe*, w: *Oblicza sztuki 20-lecia międzywojennego na obszarze obecnego Województwa Śląskiego*, red. T. DUDEK-BUJAREK, Kat. 2011, s. 192; niepublikowane wspomnienia Pawła Lubiny, współpracownika Lucjana Sikorskiego w katowickim magistracie [rkps w posiadaniu p. Mariana Lubiny]; informacje dostępne w Internecie na stronach: www.zecernia.com, www.zbfsop.pl, www.koncert.pl [data dostępu: marzec 2011].

Soboń Wojciech Kazimierz (1897–1962), architekt. Urodził się w Morszynie k. Stryja. W latach 1920–1924 studiował na Wydziale Architektury Politechniki Lwowskiej. W okresie międzywojennym był zatrudniony w magistracie w Królewskiej Hucie (ob. Chorzów). Prowadził również prywatną praktykę na Śląsku. W latach 1929–1931 wykładał w Śląskich Technicznych Zakładach Naukowych w Katowicach. W 1931 r. otrzymał uprawnienia budowlane. W 1930 r. pełnił funkcję zastępcy przewodniczącego Związku Architektów na Śląsku. Pod koniec lat 30. mieszkał przy ul. Ligonii 10 w Katowicach. Po II wojnie światowej był pracownikiem Wojewódzkiego Zarządu Architektoniczno-Budowlanego Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Katowicach (udokumentowany 1957 r.). W okresie powojennym pracował również w Państwowym Biurze Projektów „Miastoprojekt Katowice”, m.in. jako projektant budynków szkolnych.

Projekty i realizacje: bursa uczniów we Lwowie (1926); kierownictwo budowy gmachu Laboratorium Chemicznego Politechniki Lwowskiej; projekt konkursowy gmachu Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych w Katowicach (1928; z E. Chmielewskim i J. Bienkowskim; II nagr.); projekt konkursowy sanatorium w Istebnej (1929 r., z E. Chmielewskim, II nagr.); budynek Szkoły Handlowej w Królewskiej Hucie (ob. Chorzów; 1927, real. do 1929 r.; z A. Olszewskim); budynek Szkoły Powszechnej im. Juliusza Ligonia w Królewskiej Hucie (ob. Chorzów; 1928); projekt seminarium nauczycielskiego

---

jest samodzielnym dziełem architekta J. Zarzyckiego. Na pierwotnym projekcie fasady widnieje jednak podpis T. Łobosa. Wiadomo również, że J. Zarzycki projektował niektóre elementy wyposażenia wnętrz. Należy uznać, że magistrat jest wspólnym dziełem L. Sikorskiego, T. Łobosa oraz J. Zarzyckiego.

w Pszczynie (1930; z E. Chmielewskim); piętnastoklasowa szkoła w Wodzisławiu (1925–1929 lub 1930; z E. Chmielewskim)⁷⁴; domy dla urzędników w Królewskiej Hucie (ok. 1930; z A. Olszewskim); kolonia domów mieszkalnych w Katowicach-Szopienicach (1931; z E. Chmielewskim); budynek mieszkalny Huty Baildon w Świętochłowicach (1933); gmach Izby Przemysłowo-Handlowej w Sosnowcu (1934; z J. Bieńkowskim); domy mieszkalne w Sosnowcu (1934); dom B. Bielewicza i współwłaścicieli przy ul. Koszarowej 3 w Katowicach (proj. 1935); kolonie robotnicze i urzędnicze domów bliźniaczych w Chrzanowie (1936–1937); szkoła w Ćwiklicach k. Pszczyny (1937–1939); szkoła w Chudowie k. Rybnika (1937–1939); szkoła w Gorzycach k. Wodzisławia (1937–1939); szkoła w Górkach Wielkich k. Cieszyńska (1937–1939); szkoła w Pawłowicach (1937–1939); szkoła w Rybnej k. Tarnowskich Gór (1937–1939), szkoła w Skrzyszowie k. Wodzisławia (1937–1939); dom J. Wawrzyniaka przy ul. Poleskiej 18 w Katowicach (proj. 1938, ukoń. z drobnymi zmianami po wojnie); boisko sportowe z trybunami i hala montażowa fabryki Fablok w Chorzowie (1939); kasyno oficerskie w Chorzowie (1939); ogródek jordanowski, piekarnia i obiekty przemysłowe fabryki Fablok w Chrzanowie (przed 1939); żłobek, przedszkole i poradnia w Klimontowie k. Będzina (1950); szkoła górnicza w Chwałowicach k. Rybnika (1951); szkoła górnicza w Klimontowie k. Będzina (1951); liceum górnicze w Chorzowie (1952); internat i szkoła „partyjna” w Katowicach (1952); Dom Młodego Robotnika w Chorzowie (1953).

Źródła: APK, UWŚL KB, sygn. 496, 1088; AUMK, sygn. 1/1838, 2/172; AiB 1930, nr 1–2, s. 16–19, 24–25, 50, 80; 1932, s. 186; J. BOBERSKI, *Działalność lwowskich architektów na Górnym Śląsku*, w: *SARP 1925–1995. 70 lat działalności organizacji architektonicznych na Górnym Śląsku*, Kat. 1998, s. 234; W. CZARNECKI, *Wspomnienia architekta*. T. 2: 1931–1939, oprac. H. GRZESZCZUK-BRENDEL, G. KODYM-KOZACZKO, Poz. 2006, s. 219; J. GOTTFRIED, *SARP a biura projektowe*, w: *SARP 1925–1995...*, s. 167; *Konkursy architektoniczne w Polsce w latach 1918/1939*, Wr. 1970, XI 16; W. MIGOCKI, *Działalność lwowskich architektów i plastyków na Górnym Śląsku*, w: *Wszechnica Górnośląska*, T. 2: *Udział lwowian w życiu społecznym Górnego Śląska*, red. M. LUBINA, Kat. 1991, s. 101; J. MINORSKI, *Polska nowatorska myśl architektoniczna w latach 1918–1939*, W. 1970, s. 193–194, 208; A. NITSCH, *Leksykon architektów i budowniczych Polaków i cudzoziemców w Polsce działających*, W. 1988, s. 106–107 (teczka „S”).

⁷⁴ Nitsch wskazuje rok 1930. A. NITSCH, *Leksykon architektów...*, s. 107 (teczka „S”).

Sołtykowski Kazimierz Aleksander (1906–

1978), architekt. Urodził się w Krakowie. W 1925 r. ukończył Wydział Budownictwa Państwowej Wyższej Szkoły Przemysłowej w Krakowie. Studiował również na krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych. W latach 1925–1929 pracował w Wydziale Budownictwa krakowskiego magistratu. Następnie przeniósł się do Katowic i znalazł zatrudnienie w Wydziale Komunikacyjno-Budowlanym Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego, gdzie pracował do 1934 r. W latach 30. (udokumentowane lata

1932–1933) stał na czele Wojewódzkiego Kierownictwa Budowy Kolonii Robotniczych w Katowicach. W tym czasie jego stałym miejscem zamieszkania był Kraków (al. Krasińskiego 18). W latach 1935–1939 był wolno-praktykującym architektem z siedzibą w Mysłowicach, gdzie mieszkał przy ul. F. Szopena 34 (udokumentowany 1939 r.). Na zlecenie Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego opracowywał projekty szkół powszechnych. Od 1940 r. do 1944 r. pracował w biurze K. Weissa w Krakowie, gdzie wykonał m.in. projekty rozbudowy i adaptacji zabytkowych dworów w Modlnicy, Chełmie i Słomnikach. W latach 1945–1948 nadal prowadził wolną praktykę architektoniczną w Mysłowicach. W 1947 r. otrzymał dyplom Wydziału Architektury Politechniki Krakowskiej. Od 1948 r. wspólnie z T. Hafnerem współtworzył zespół Państwowego Biura Projektów „Miastoprojekt Katowice”. Ostatecznie w 1951 r. przeniósł się do Katowic. W okresie międzywojennym i powojennym pełnił liczne funkcje w śląskiej organizacji architektonicznej. Od 1935 r. był członkiem SARP-u; od 22 XII 1938 r., a także w okresie 1947–1949 członkiem zarządu katowickiego oddziału SARP-u; w kadencji od 26 II 1959 r. do 27 II 1961 r. – wiceprezesem do spraw twórczości, natomiast od 8 III 1963 r. do 4 III 1965 r. – sekretarzem. Po wojnie należał do Wojewódzkiej Komisji Urbanistyczno-Architektonicznej. Sprawował również funkcję radnego miasta Mysłowice (1946–1964). Zmarł 21 XI 1978 r. w Krakowie i został pochowany na cmentarzu Salwatorskim⁷⁵. Jan Boberski napisał o architekcie: „Kazimierz Sołtykowski, uzdolniony i wszechstronny architekt, którego ludzka życzliwość i przyjacielski stosunek do kolegów odegrały znaczącą rolę w tworzeniu się środowiska zawodowego po II wojnie światowej”⁷⁶.

Publikacje: *Architektura budynków szkolnych*, „Architektura” 1954, nr 2, s. 39–42.

Projekty i realizacje: projekt konkursowy domków jednorodzinnych dla Sosnowca (1927; z C. Boratyńskim, I nagr.); projekt odbudowy i przebud-

⁷⁵ Nitsch podaje, że architekt zmarł w Katowicach. Ibidem, s. 116 (teczka „S”).

⁷⁶ J. BOBERSKI, *Wybrane życiorysy architektów...*, s. 203.

wy wewnątrz spalonego skrzydła budynku Rady Miejskiej w Krakowie (1927–1929); wnętrze sali posiedzeń Rady Miejskiej w pałacu Wielopolskich (1927; z C. Boratyńskim), projekt konkursowy gmachu Muzeum Narodowego w Krakowie (1927; z C. Boratyńskim, I nagr.); udział w projektowaniu Muzeum Narodowego w Krakowie; projekt konkursowy budynku sanatorium Polskiego Czerwonego Krzyża w Jastrzębiu-Zdroju (1928; z C. Boratyńskim; I nagr.); szkoła powszechna przy ul. Gliwickiej w Katowicach (1930); szkoła w Katowicach-Załężu (1930), dom przy ul. Jordana 6 w Katowicach (1930), projekt szkoły w Rudzie Śląskiej (1930); wzorcowa szkoła koedukacyjna w Rudzie Śląskiej (1931); gminne bloki mieszkalne w Katowicach (1931); projekt konkursowy budynku Domu Technika w Sosnowcu (1931; I nagr.); dom inż. M. Czechowskiego przy ul. Astrów 8 w Katowicach (1932); robotnicze domy mieszkalne w Katowicach-Wełnowcu (1932), Dom Lekarza w Krzeszowicach-Zdroju (1933); willa inż. Włodzimierza Zagrodzkiego przy ul. J. Zajączka 6 w Katowicach (proj. 1933); szkoła w Niedobczycach (1934–1939); szkoła w Pszczynie (1934–1939); szkoła powszechna w Gardawicach k. Tychów (1935); szkoła powszechna w Jaśkowicach k. Tychów (1935); szkoła powszechna w Lubczy k. Lublińca (1935); kościół parafialny w Leszczycach (1936), przebudowa kościoła w Popielowie k. Opola (1936), szkoła „Grażynka” w Bielsku (1936); willa dr. W. Kowala przy ul. Mazowieckiej 16 w Katowicach (proj. 1936, real. 1937); szkoła dziesięcioklasowa w Istebnej (1936); żeńska szkoła zawodowa w Bielsku (1937), szkoła w Strumieniu k. Cieszyna (1937); szkoła w Olzie (1937); szkoła w Łędzinach k. Tychów (1937); gmach liceum zawodowego żeńskiego przy pl. Gwarków w Katowicach (1938, ukoń. 1947; ob. Główny Instytut Górniczy); projekt gimnazjum i bursy w Czechowicach (1938); projekt budynku Domu Ludowego w Szczakowej (1939); projekt nadbudowy II piętra budynku sierocińca przy ul. Plebiscytowej 46 w Katowicach (1939); gimnazjum z internatem oo. Jezuitów w Czechowicach-Dziedzicach (1939); rozbudowa i adaptacja zabytkowych dworów w Modlnicy, Chełmie i Słomnikach (1940–1944), plan zagospodarowania przestrzennego Mysłowic (1945); projekt odbudowy i rozbudowy gimnazjum w Mysłowicach (1945–1948); projekt wstępny budynku laboratorium i pracowni Głównego Instytutu Górniczego w Katowicach (1945–1948); budynek Śląskich Zakładów Mechaniczno-Optycznych w Katowicach-Wełnowcu (1947–1949), projekt biblioteki Głównego Instytutu Węglowego w Katowicach (1948); szkoła ogólnokształcąca w Bielsku (1949–1950); adaptacja zabytkowego domu kultury w Żorach (1950); Szkoła Przemysłu Górniczego z internatem w Kazimierzu k. Będzina (1950), Szkoła Przemysłu Górniczego z internatem w Łędzinach k. Tychów (1950), Szkoła Przemysłu Górniczego z internatem w Wesolej k. Tychów (1950), projekt techniczny laboratorium, pracowni i biblioteki naukowej Głównego Instytutu Górniczego przy al. Korfantego w Katowicach

(1951; z Z. Fagasem i W. Górskim); plan realizacyjny osiedla Chopina w Rudnej w Sosnowcu (1951–1960); projekt rozbudowy osiedla Chopin II w Mysłowicach razem z planem realizacyjnym (ok. 1951–1960; z W. Górskim); szkoła podstawowa w Koziegłówkach (1952); budynek Domu Kultury w Żorach (od 1953), szkoła w Koziegłówkach (ok. 1954; z W. Górskim); projekt szkoły w Kaletach (ok. 1954; z W. Górskim); projekt szkoły w Sarnowie (ok. 1954; z Z. Skulskim); projekt domku jednorodzinnego (ok. 1954); kościół w Łagiewnikach Wielkich (1968; z M. Królem); kościół pw. św. Jaka w Katowicach-Ochojcu (1970; z M. Królem); kościół pw. NMP z ośrodkiem parafialnym na Wzgórzach Ruptawskich w Jastrzębiu-Zdroju (1974).

Źródła: AUMK, sygn. 1/68, 1/1088, 1/1792, 1/1793, 2/516b; APK, UWŚL KB, sygn. 4; APK, UWŚL KB, B-50, sygn. 6; „Architektura” 1954, nr 2, s. 39–43; J. BOBERSKI: *Wybrane życiorysy architektów działających na Śląsku w latach 1924–1994*, w: *SARP 1925–1995. 70 lat działalności organizacji architektonicznych na Górnym Śląsku*, Kat. 1998, s. 211–213; E. CHOJECKA: *Oblicze artystyczne architektury województwa śląskiego w czasach II RP (1922–1939)*, „Roczniki Humanistyczne” 1987, T. 35, nr 4, s. 348, il. 11; M. DZIEWOŃSKI, *Katowice w latach 1922–1944*, w: *Katowice. Ich dzieje i kultura na tle regionu*, W. 1976, s. 161–162, 170; A. NITSCH, *Leksykon architektów i budowniczych Polaków i cudzoziemców w Polsce działających*, W. 1988, s. 116–117; W. ODOROWSKI, *Architektura Katowic w latach międzywojennych 1922–1939*, Kat. 1994, s. 172–173, 191, 195, 285, 313, 324; *SARP 1925–1995...*, s. 22, 24–25, 211 (fotografia); B. SNOCH, *Górnośląski leksykon biograficzny*, wyd. 2. Kat. 2004, s. 302.

T

Tabeński Stanisław (1890–1977) urodził się 4 VIII w Krakowie. Był synem Mieczysława i Stefanii Sieradzkiej. Uczęszczał do Wyższej Szkoły Realnej w Krakowie, gdzie w 1907 r. zdał egzamin maturalny. Następnie rozpoczął naukę na Wydziale Architektury i Budownictwa Wyższej Szkoły Przemysłowej w Krakowie, którą ukończył w 1911 r., zdając egzamin końcowy z wyróżnieniem. W miesiącach wakacyjnych 1908 r. i 1909 r. odbył praktykę zawodową w kierownictwie budowy sądu w Samborze. Otrzymał stypendium ufundowane przez Wydział Krajowy we Lwowie oraz Izbę Przemysłową w Krakowie. Z jego środków wyjechał do Wiednia, a następnie do Zurychu, gdzie przez dwa semestry studiował architekturę na tamtejszych politechnikach w charakterze słuchacza nadzwyczajnego. Na podstawie tych studiów w 1918 r. uzyskał tytuł inżyniera. W latach 1920–1921 odbył służbę wojskową w Wojsku Polskim, m.in. jako inżynier „D.O.G. Kraków”. Przed wstąpieniem do służby państwowej pracował m.in. u arch. J. Zawiejskiego w Krakowie (od 1 VII do 31 VIII 1910), u arch. W. Ekielskiego w Krakowie (od 1 III do 31 VIII 1912), w firmie Architekt Bandurski i Ska z Krakowa (od 1 IX 1912 do 1 VIII 1913), w Kierownictwie Restauracji Zamku na Wawelu (od 1 IX 1914 do 31 VII 1915), u budowniczego T. Glińskiego z Krakowa, w Spółce Odbudowy „Togib” z Tarnowa przy budowie i adaptacji obiektów wojskowych (od 1 VIII 1915 do 31 I 1917), jako kierownik techniczny i administracyjny w przedsiębiorstwie M. Ulama we Lwowie, przy budowie baraków dla bezdomnej ludności w Buczaczu, Jazłowcu, Baryszu i Monasterzyskach (od 1 XII 1918 do 1 V 1920), u arch. J. Tabeńskiego we Lwowie, jako kierownik i współwłaściciel firmy (od 1 XII 1918 do 1 V 1920), w biurze bud. E. Kosińskiego w Dąbrowie Górniczej jako kierownik techniczny przy budowie domów urzędniczych i robotniczych w Dąbrowie Górniczej, Ząbkowicach i Grodźcu (od 1 IV 1923 do 15 VII 1924). W 1924 r. Tabeński złożył egzamin na budowniczego przed komisją egzaminacyjną Urzędu Wojewódzkiego Lwowskiego oraz Okręgowej Dyrekcji Robót Publicznych. Od lutego 1925 r. był zatrudniony w Wydziale Komunikacji i Robót Publicznych Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego. Od 1 II do 31 VIII 1925 r. kierował biu-

rem projektów, a następnie od 1 IX 1925 r. do 31 X 1932 r. był głównym kierownikiem administracyjno-technicznym budowy gmachu Urzędu Wojewódzkiego i Sejmu Śląskiego w Katowicach. W czasie pracy w urzędzie, zapewne do czasu objęcia kierownictwa budowy gmachu Urzędu Województwa, opracowywał projekty i kierował budową szkół powszechnych w pięciu miejscowościach na Śląsku Cieszyńskim oraz pięciu placówek celnych na granicy polsko-czeskiej. W 1928 r. odbył podróż naukową do Włoch i Szwajcarii w celu zapoznania się ze współczesnymi kierunkami architektury wnętrz. W 1930 r. awansował na asesora. W czerwcu 1931 r. poprosił o roczny bezpłatny urlop w celu prowadzenia studiów architektonicznych i przedłużył go do 31 V 1933 r. Pisał: „Prosbę swą motywuję następująco: wskutek intensywnej pracy kierownika budowy Gmachu, która przez okres dwóch lat zmuszała mnie do codziennego urzędowania przez 16–18 godzin, jestem tak przemęczony i nerwowo wyczerpany, że koniecznem jest przeprowadzenie przynajmniej 2-miesięcznej kuracji. Ponieważ architektura i budownictwo nadziemne wchodzi obecnie w okres daleko idących zmian, wprowadzających w życie nowe konstrukcje i nowe materiały budowlane, przeprowadzając równocześnie daleko idącą reorganizację i normalizację prac budowlanych, chciałbym poświęcić większy okres studiom w tym kierunku tak w kraju, jak i zagranicą, która pod tym względem przynosi rewelacyjne nowości. Osiągnięte w tym kierunku rezultaty, mógłbym po powrocie do służby stosować z korzyścią dla Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego”⁷⁷. Urlop ten wykorzystał przede wszystkim na „[...] szczegółowe studia w dziedzinie nowoczesnego budownictwa w szczególności w dziale budowy szkół, szpitali, sanatorji i leczenia”⁷⁸. W trakcie pracy w Urzędzie Wojewódzkim Śląskim cieszył się uznaniem zwierzchników. W *Opisaniu kwalifikacyjnym* z okresu 1925/1926 czytamy: „Wystarczająco obeznany z przepisami, bardzo zdolny i pojętny, wykazuje inicjatywę, bardzo pilny, dokładny, bardzo sumienny, godny zaufania, wobec stron bez zarzutu, zachowanie wzorowe. Uzdatniony do pełnienia służby na stanowiskach kierowniczych. Uzdatniony do pełnienia służby przy władzach naczelnymi. [...] kwalifikuje się na stanowisko kierownika architektonicznego i administracyjno-technicznego dużych budowli monumentalnych. [...] Rozległa i różnorodna praktyka budowlana, liczne nagrody na konkursach architektonicznych, także za granicą, bardzo rozległe wiadomości techniczne, duża kultura artystyczna, a przytem duża pracowitość i sumienność oraz zachowanie w każdej okoliczności spokojne i taktowne przy umiejętności obcowania z ludźmi”⁷⁹. Oprócz języka polskiego znał w mowie i piśmie język niemiecki, tylko w mowie – angielski oraz

⁷⁷ Pismo S. Tabeńskiego do Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego z 4 V 1931 r. APK, UWŚL, sygn. T-2.

⁷⁸ Ibidem.

⁷⁹ Ibidem.

francuski. 31 VIII 1933 r. wystąpił ze służby w Urzędzie Wojewódzkim Śląskim. Prawdopodobnie jedną z przyczyn rezygnacji ze stanowiska był zakaz wykonywania projektów prywatnych przez urzędników państwowych. Otworzył prywatną pracownię architektoniczną z siedzibą w Katowicach. Odbił liczne podróże naukowe. Zwiedził wszystkie kraje europejskie z wyjątkiem Rosji. Po wojnie do 1957 r. pracował w Biurze Projektowym „Miastoprojekt Tychy”. Należał do wielu stowarzyszeń oraz organizacji. W 1927 r. był sekretarzem Związku Architektów na Śląsku, a od 1934 r. członkiem katowickiego oddziału SARP-u. Przed wojną architekt mieszkał przy ul. Reymonta 2 w Katowicach, po wojnie (1957 r.) – na Osiedlu B 14/29 w Nowych Tychach. Zmarł w 1977 r. Dwukrotnie żonaty. Jego drugą żoną była Seweryna z domu Paleczna, z którą 28 II 1922 r. zawarł związek małżeński. Miał z nią córkę Izabelę (ur. 24 VIII 1924 r.). Urodzony 22 III 1915 r. syn Jerzy był dzieckiem z pierwszego małżeństwa.

Projekty i realizacje: współpraca przy opracowywaniu projektu kościoła w Drochlinie (1910; w prac. W. Ekielskiego); wykonywanie szkiców części Zamku Królewskiego na Wawelu, opracowywanie planów restauracji hełmów wież Lubranki i Sobieskiego, rekonstrukcji bocznej klatki schodowej (1913; u Z. Hendla w Kierownictwie Restauracji Zamku na Wawelu); projekt konkursowy gmachu Towarzystwa Ubezpieczeń Wzajemnych w Królewskiej Hucie (ob. Chorzów; 1925; I nagr.); projekt konkursowy budynku Seminarium Nauczycielskiego w Pszczynie (1925; IV nagr.); gmach BGK przy ul. A. Mickiewicza w Katowicach (1928, real. 1928–1930; z J. Rybickim)⁸⁰; projekt konkursowy gmachu sanatorium dziecięcego w Istebnej (1929; z J. Rybickim, II nagr.); dom mieszkalny urzędników BGK przy ul. Narcyzów 2 w Katowicach (proj. 1929, real. 1929–1931); gmach Towarzystwa Czytelni Ludowych przy ul. Francuskiej 12 w Katowicach (1928; real. do 1934; z J. Rybickim); gmach Komunalnej Kasy Oszczędności w Chorzowie (1936–1937); dom inż. B. Pietrzykowskiego przy ul. Rymera 3 w Katowicach (proj. 1937, real. 1938); projekt willi bliźniaczej inż. W. Żeleskiego i W. Olszaka przy ul. Małopolskiej 26–28 w Katowicach (1938; z K. Schayerem, niezreal.); dom mieszkalny pracowników ZUS-u przy ul. M. Skłodowskiej-Curie 15 w Katowicach (proj. 1938–1939).

Źródła: APK, UWŚL, sygn. T-2; APK, UWŚL KB, B-50, sygn. 232; APK, UWŚL KB, sygn. 867; AiB 1925/1926, nr 1, s. 47; „Architekt” 1925, nr 9, s. 18–21; AUMK, sygn. 1/1371, 1/1373, 1/1934, 2/372, 2/458, 2/277; J. DĘBSKI, *Architektura Banku Gospodarstwa Krajowego w Katowicach*, w: „Ziemia Śląska”, T. 4, red. L. SZARANIEC, Kat. 1997; M. DZIEWOŃSKI, *Katowice w latach 1922–1944*, w: *Katowice. Ich dzieje i kultura na tle regionu*, W. 1976,

⁸⁰ Na podstawie planów szkicowych S. Tabeńskiego J. Rybicki opracował projekty szczegółowe gmachu. M. DZIEWOŃSKI, *Katowice w latach 1922–1944*, w: *Katowice. Ich dzieje...*, s. 170; W. ODOROWSKI, *Architektura Katowic...*, s. 105. APK, UWŚL, sygn. T-2.

s. 170; D. GLĄZEK, *Tabeński Stanisław*, w: ChSB 2007, s. 413–415; G. JONKAJTIS-LUBA: *Rybicki Józef Stefan*, w: PSB, T. 33, Wr.–W.–Kr. 1991–1992, s. 307–308; *Konkursy architektoniczne w Polsce w latach 1918/1939*, Wr. 1970, III 10; W. ODOROWSKI, *Architektura Katowic w latach międzywojennych 1922–1939*, Kat. 1994, s. 105–110; fotografia ze zbiorów rodziny architekta.

Tatańczyk Eugeniusz Wolfgang (1910–1981), architekt. Urodził się w Kamionce na Śląsku. Absolwent Wydziału Architektury Politechniki Lwowskiej. W końcu lat 30. był zatrudniony w Biurze Architektonicznym Miejskiego Urzędu Namiestnego katowickiego magistratu. Po 1945 r. pracował – wg określenia Wojciecha Migockiego – w przedsiębiorstwach budowlanych, m.in. w Przedsiębiorstwie Robót Budowlanych „Silesia” z siedzibą przy Rynku 1 w Katowicach (udokumentowany 1946 r.) oraz w Przedsiębiorstwie Konserwacji Zabytków w Warszawie. W okresie od 2 XII 1937 r. do 22 XII 1938 r. był skarbnikiem katowickiego oddziału SARP-u. W latach 1947–1949 pełnił funkcję sekretarza oraz skarbnika. Architekt zmarł w 1981 r. w Warszawie.

Projekty i realizacje: udział w projektowaniu hali targowej w Katowicach (1929; z J. Zarzyckim, L. Sikorskim); dom A. Rokusa przy ul. Królowej Jadwigi 12 w Katowicach (proj. 1935); projekt oraz kierownictwo domu dr. W. Dyjasa przy ul. Huculskiej 3 w Katowicach (1936); projekt domu O. Eberta przy ul. Huculskiej 5 w Katowicach (1938); projekt domu J. Wójcika przy Poleskiej 24 w Katowicach (1939); projekt domu J. Wójcika przy ul. Małopolskiej 17 w Katowicach (1939); szkoła powszechna w Katowicach-Ligocie (1937–1938); dom Ł. Śliwkowej przy ul. Kościuszki 187 w Katowicach (proj. 1938); projekt budynku Domu Turystycznego w Katowicach (1939); kamienice czynszowe przy ul. Królowej Jadwigi w Katowicach, w Katowicach-Ligocie i Katowicach-Brynowie (przed 1939); kolonia dwurodzinnych domów mieszkaniowych w Katowicach (Bogucicach lub Ligocie(?); przed 1939); czternastoklasowa szkoła powszechna w Katowicach-Bogucicach (przed 1939); budynek produkcyjno-biurowy z częścią mieszkalną Fabryki Urządzeń Sygnalizacyjnych (dawniej Ericsson) w Katowicach (po 1945); przebudowa Teatru Powszechnego im. Zygmunta Hübnera przy ul. Zamoyckiego w Warszawie (1947–1949, 1966–1976; z J. Gajewskim i A. Stypińskim); odbudowa gmachu Domu Kultury w Brzegu (przed 1967); udział w konserwacji obiektu Marstall w Poczdamie (1977–1978); projekt gmachu liceum plastycznego w Katowicach; przebudowa i rozbudowa hali lokomotywowni w Gliwicach; silosy i łamacz wapienia w Strzelcach Opolskich; budynki socjalne Fabryki Maszyn „Montana” w Katowicach; budynek biurowo-socjalny Fabryki Zapalników Elektrycznych w Mikołowie; udział w kon-

kursie malarskim i rysunkowym warszawskiego oddziału SARP-u (1955; II nagr. równorz. bez I nagr.).

Źródła: AUMK, sygn. 1/548, 1/686, 1/928, 1/1370, 1/1839, 2/140, 2/516c-e; J. BOBERSKI: *Działalność lwowskich architektów na Górnym Śląsku*, w: *SARP 1925–1995. 70 lat działalności organizacji architektonicznych na Górnym Śląsku*, Kat. 1998, s. 233; J. CHROŚCICKI, A. ROTTERMUND, *Atlas architektury Warszawy*, W. 1977, s. 220; W. MIGOCKI, *Działalność lwowskich architektów i plastyków na Górnym Śląsku*, w: *Wszechnica Górnośląska*, T. 2: *Udział lwowian w życiu społecznym Górnego Śląska*, red. M. LUBINA, Kat. 1991, s. 97, 101; A. NITSCH, *Leksykon architektów i budowniczych Polaków i cudzoziemców w Polsce działających*, W. 1988, s. 13 (teczka „T”); *SARP 1925–1995...*, s. 22; informacje dostępne w Internecie na stronie: www.warszawa.org.pl [data dostępu: 27 VIII 2011].

Tchórzewski Karol (1882–1971), architekt. Urodził się 30 X. W 1917 r. ukończył Wydział Architektury Politechniki Lwowskiej. Od 1924 r. był pracownikiem Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego. W okresie od 1924 r. do ok. 1926 r. kierował budową gmachu Urzędu Wojewódzkiego i Sejmu Śląskiego w Katowicach. W 1926 r. został kierownikiem Oddziału Architektoniczno-Budowlanego Wydziału Komunikacji i Robót Publicznych Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego. Od 1927 r., w okresie zatrudnienia w Biurze Konstrucyjnym tamże, projektował nowe budowle, sprawował nadzór architektoniczny oraz „korygował plany powiatów i gmin”. Podczas pełnienia służby często podróżował, m.in. w 1928 r. razem z Henrykiem Zawadowskim wyjechał do Niemiec, Czechosłowacji oraz Austrii w celu zwiedzenia nowoczesnych szkół technicznych. 1 VII 1930 r. otrzymał tytuł radcy budowlanego. Od 1933 r. był kierownikiem Wojewódzkiego Urzędu Budownictwa Naziemnego w Rybniku. Z zachowanej dokumentacji wiadomo, że w 1937 r. nadal pełnił tę funkcję. W 1926 r. był przewodniczącym Zarządu Związku Architektów na Śląsku. W okresie międzywojennym mieszkał przy ul. Wojewódzkiej 23 w Katowicach (udokumentowany 1932 r.). Tchórzewski był czynny na Śląsku również po 1945 r., m.in. jako architekt powiatowy (kierownik Wydziału Budowlanego) w Rybniku.

Projekty i realizacje: pawilon gruźliczy szpitala powiatowego w Cieszynie (1927; real. 1929); projekt konkursowy sanatorium dziecięcego w Istebnej (1928; z E. Chmielewskim, V nagr.); projekt budynku Urzędu Skarbowego w Świętochłowicach (1929); projekt budynku Powiatowej Komendy Policji w Cieszynie (1929); projekt szkoły pielęgniarek w Katowicach (1929); pawilon rentgenologiczny Szpitala Krajowego w Cieszynie (ok. 1932); budynek Śląskiego Zakładu Psychiatrycznego w Rybniku; kościół pw. Miłosiernego Pana Jezusa na Kozieńcu w Czchowie (proj. 1946, kons. 1967); kościół pw.

Niepokalanego Serca NMP w Książenicach (1947–1952; z H. Gambcem); kościół pw. Nawiedzenia NMP w Połomi (1948–1951); kościół pw. Niepokalanego Serca NMP w Ruptawie (ok. 1948); projekt szpitala przeciwgruźliczego w Bystrej.

Źródła: APK, UWŚL, sygn. T-2; APK, UWŚL KB, sygn. 4, 425, 868, 1088; APK, UWŚL KB, B-50, sygn. 1, 2, 6, 233; APK, UWŚL KB, Plany i mapy, sygn.160; AiB 1930, nr 1–2, s. 26; 1932, nr 6, s. 184–185; 1933, nr 5, s. 159; J. BOBERSKI, *Działalność lwowskich architektów na Górnym Śląsku*, w: *SARP 1925–1995. 70 lat działalności organizacji architektonicznych na Górnym Śląsku*, Kat. 1998, s. 232–234; W. MIGOCKI, *Działalność lwowskich architektów i plastyków na Górnym Śląsku*, w: *Wszechnica Górnośląska*, T. 2: *Udział lwowian w życiu społecznym Górnego Śląska*, red. M. LUBINA, Kat. 1991, s. 97; J. MINORSKI, *Polska nowatorska myśl architektoniczna w latach 1918–1939*, W. 1970, s. 208; W. ODOROWSKI, *Architektura Katowic w latach międzywojennych 1922–1939*, Kat. 1994, s. 110, 114; *Rocznik diecezji tarnowskiej na rok 1972*, T. 1972, s. 144; M. WIŚNIEWSKI, *Ludwik Wojtyczko. Krakowski architekt i konserwator zabytków pierwszej połowy XX w.*, Kr. 2003, s. 86–87; informacje dostępne w Internecie na stronach: <http://parafiapolomia.prv.pl/historia%20parafi.html> [data dostępu: 8 I 2012]; http://www.encyklo.pl/index.php5?title=Parafia_Niepokalanego_Serca_Naj%C5%9Bwi%C4%99tszej_Maryi_Panny_w_Ruptawie [data dostępu: 8 I 2012]; http://www.encyklo.pl/index.php5?title=Parafia_Niepokalanego_Serca_Naj%C5%9Bwi%C4%99tszej_Maryi_Panny_w_Ksi%C4%85%C5%BCenicach [data dostępu: 8 I 2012].

Timofijewicz Lucjan (1891–?), architekt. Urodził się 7 I w Krośnie. W 1922 r. ukończył Wydział Architektury Politechniki Lwowskiej. W okresie od 1 V 1929 r. do 1 VII 1931 r. był zatrudniony jako kontraktowy urzędnik techniczny w Wydziale Komunikacyjno-Budowlanym Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego. W tym czasie m.in. pełnił obowiązki kierownika technicznego i administracyjnego budowy gmachów Urzędu Skarbowego w Królewskiej Hucie (ob. Chorzowie) oraz Mysłowicach, a także domu mieszkalnego dla profesorów Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych przy ul. Wojewódzkiej w Katowicach. W 1931 r. został przeniesiony do Wydziału Powiatowego w Katowicach, gdzie zajmował się budową szkół powszechnych na terenie powiatu katowickiego. 31 X 1932 r. zwolniono go ze stanowiska w związku z reorganizacją polegającą na redukcji powiatowych kierownictw budowy oraz organizacją urzędów rejonowych.

Źródła: APK, UWŚL KB, sygn. 1125; APK, UWŚL KB, B-50, sygn. 234; „Architekt” 1923, z. 1, s. 11.

Tworowski Stefan (1907–1995), architekt, urbanista. Urodził się w Humnie. Studiował na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej. Współpracował w firmach architektonicznych i budowlanych R. Świerczyńskiego, P. Kwieka, A. Paprockiego, C. Przybylskiego, J. Dobrzyńskiej i Z. Łobody. W latach 1934–1936 był zatrudniony w Śląskim Urzędzie Wojewódzkim. W 1936 r. przeniósł się do Warszawy i rozpoczął pracę w Zarządzie Miejskim (1936–1937). W czasie wojny był naczelnikiem Wydziału Robót Publicznych Okręgowej Delegatury Rządu Łódź (Delegatury Rządu na Kraj Polski Podziemnej). Po wojnie został dyrektorem planowania wsi GUPP w Warszawie (1945–1948), a następnie biura projektowania wiejskiego w Warszawie (1948–1961). Wykładał również na Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie oraz Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej, na którym w latach 1964–1966 pełnił funkcję dziekana. W 1972 r. otrzymał tytuł profesora. Od 1973 r. do 1975 r. kierował Instytutem Architektury i Planowania Wsi Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej. Należał do SARP-u; w okresie od 1948 r. do 1951 r. był jego sekretarzem generalnym. Otrzymał również honorowe członkostwo Towarzystwa Urbanistów Polskich.

Publikacje: *Architektura w krajobrazie Beskidów* (1936); *Architektura wsi*, W. 1946; *Kształty przestrzenne Warszawy socjalistycznej*, W. 1950; *Metoda wielostronnego doświadczalnictwa na przykładzie odbudowy wsi Piaseczno*, W. 1965; *Piaseczno, wieś doświadczalna*, W. 1966; *Projektowanie zespołów sportowych*, W. 1969 (z A. Rostkowskim i Z. Hofmanem); *Problemy krajobrazu i architektury wsi*, W. 1977; *Budownictwo w ustroju totalnym*.

Projekty i realizacje: projekt na konkurs Ministerstwa Robót Publicznych na typy mieszkań o czterech kondygnacjach przy zabudowie nowych dzielnic miasta (1929; z Z. Gierszewskim; III zakup. równorz.); park sportowy w Wiśle (1932–1934; z K. Schayerem); kawiarnia i szatnia dla hokeistów przy kąpielisku w Wiśle (ukoń. 1934); plany urbanistyczne Ustronia i Wisły (1933–1934); park sportowy w Jastrzębiu-Zdroju (1934–1936); projekt konkursowy gmachu PKO w Poznaniu (1934; z T. Michejdą i R. Pieńkowskim; zakup. równorz.); projekt konkursowy planu regulacji miasta Katowic (1935; z R. Pieńkowskim; II nagr.)⁸¹; budynek Domu Kuracyjnego w Wiśle (1935–1937; z R. Pieńkowskim); projekt konkursowy gmachu BGK w Poznaniu (1937; II nagr.); projekt konkursowy gmachu Wolnej Wszechnicy Polskiej w Łodzi (1937; II nagr.); budynek dyrekcji Elektrociepłowni „Powiśle” w Warszawie (1937); projekt konkursowy pomnika Józefa Piłsudskiego w Katowicach (1937; z rzeźb. Józefem Proszowskim; III nagr.); dom mieszkalny przy ul. Dynasy 6 w Warszawie (1938); dzielnica mieszkaniowa

---

⁸¹ Nitsch podaje, że projekt otrzymał III nagrodę. A. NITSCH, *Leksykon architektów...*, s. 57 (teczka „T”).

w Ostrowcu Świętokrzyskim (po 1939; z Z. Malickim); restauracja pałacu w Natolinie (1942–1943); plan zagospodarowania przestrzennego wsi Piaseczno k. Warki (1945–1947; z S. Płoskim, S. Serafinem, M. Frelkiem); plan zabudowy gminy Konary k. Piaseczna (1945–1947; z S. Płoskim); budynek spółdzielni produkcyjnej w Dębach k. Tomaszowa Lubelskiego (1946; z S. Baranem i W. Gryszem); osiedle WSM-u „Mokotów” w Warszawie (1947–1950; z Z. Malickim); projekt konkursowy zespołu gmachów Ministerstwa Przemysłu przy pl. Trzech Krzyży w Warszawie (1946; z Z. Lewańskim; zwrot kosztów); ośrodek szkoleniowy POM-u i spółdzielni produkcyjnej na Ursynowie (później Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego) (1949–1956); park kultury ze stadionem, pływalnią i restauracją w Ostrowcu Świętokrzyskim (1956–1960; z A. Roszkowskim); projekt konkursowy gmachu Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego na Ursynowie w Warszawie (1960; z A. Rostkowskim; I etap, wybór do II etapu); projekt konkursowy gmachu Biblioteki Narodowej w Warszawie (1962; z J. Patakim; III wyróż.); projekt konkursowy zagospodarowania terenu Cytadeli w Warszawie (1966; z K. Humnickim; nagr. równorz.); projekt konkursowy gmachu Sądu Najwyższego w Warszawie (1972; z Z. Hofmanem, II wyróż. równorz.); projekt konkursowy budynku ośrodka administracyjnego Rataje-Centrum w Poznaniu (1978; z K. Kozłowskim; III nagr. równorz.); projekt konkursowy zagospodarowania terenów wokół Zalewu Czorszyńskiego (1979; nagr.); projekt pawilonu wystaw artystycznych przy ul. Smolnej w Warszawie (z S. Baranem).

Źródła: D. KONARZEWSKI, M. KAWULOK, *Od wsi do uzdrowiska. Dziedzictwo architektoniczne Wisły, Wisła 2010*, s. 125; A. NITSCH, *Leksykon architektów i budowniczych Polaków i cudzoziemców w Polsce działających*, W. 1988, s. 68–70 (teczka „T”); zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego, sygn. 1-K-6353–20 [data dostępu: 9 I 2012]; <http://www.dws-xip.pl/PW/RPDEL/pw19.html> [data dostępu: 9 I 2012].

Tymiński Kazimierz (1894–1973), architekt. W 1923 r. ukończył Wydział Architektury Politechniki Warszawskiej. W okresie od 1918 r. do 1920 r. pełnił ochotniczą służbę w Wojsku Polskim. Praktykę zawodową odbył u Franciszka Krzywdy-Polkowskiego oraz Rudolfa Świerczyńskiego. Następnie pracował w kierownictwie budowy Wojskowej Spółdzielni Mieszkaniowej na Żoliborzu. Wyjechał na Śląsk, gdzie przez kilka lat pełnił funkcję architekta w Urzędzie Budownictwa Naziemnego katowickiego magistratu (udokumentowane lata: 1925, 1926). Jednak, jak sam napisał we wspomnieniach, nie mógł się zaaklimatyzować i powrócił do Warszawy. Początkowo znalazł zatrudnienie w dziale inwentaryzacji Zarządu m.st. Warszawy, na-

stępnie przeniósł się do Biura Projektów przy Okręgowej Dyrekcji Robót Publicznych Urzędu Wojewódzkiego (1927–1929). W 1929 r. został kierownikiem Oddziału Budowlanego Nowogrodzkiej Dyrekcji Robót Publicznych. W 1936 r. Kazimierz Tymiński został przeniesiony do Kielc, gdzie objął stanowisko o podobnym charakterze. W 1939 r. powołano go do Wojska Polskiego. W czasie II wojny światowej przebywał w oflagach. Był członkiem kieleckiego oddziału SARP-u. Razem z W. Adamskim przełożył książkę J. Michałowskiego pt. *Formy klasyczne w architekturze*. Zmarł w 1973 r. w Warszawie.

Projekty i realizacje: projekt adaptacji cerkwi w Sierpcu na starostwo (1927–1929); projekt koszar Korpusu Ochrony Pogranicza w Snowiu (1927–1929); projekt strażnic Korpusu Ochrony Pogranicza (1927–1929); projekt Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie (1927–1929; z inż. Gergowiczem); projekt gimnazjum w Baranowiczach (po 1929); kościół w Czombrowie (po 1929); kierownictwo budowy szkoły powszechnej w Korczyni (po 1929).

Źródła: AUMK, Akta Urzędu Budownictwa Naziemnego Magistratu w Katowicach (zbiór bez inwentarza); „Komunikat SARP” 1938, nr 10, s. 1; A. NITSCH, *Leksykon architektów i budowniczych Polaków i cudzoziemców w Polsce działających*, W. 1988, s. 73 (teczka „T”); *Warszawska Szkoła Architektury 1915–1965. 50-lecie Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej*, W. 1967, s. 295; wspomnienie K. Tymińskiego, w: *Stulecie Stowarzyszeniowej działalności architektów polskich*, red. T. BARUCKI, S. PIETRASZEK, W. 1977, s. 408–412 [mps w archiwum Zarządu Głównego SARP-u w Warszawie].

W

Warzeszkiewicz Zbigniew, inżynier. Od 1929 r. do 1939 r. kierownik Wojewódzkiego Urzędu Budownictwa Naziemnego w Katowicach. W 1938 r. rozpatrywano jego kandydaturę na kierownika Urzędu Budownictwa Miejskiego w katowickim magistracie, jednak posady nie otrzymał. Mieszkał przy ul. Wojewódzkiej 23 w Katowicach (udokumentowane lata: 1932–1933).

Źródła: APK, UWŚL, K-337; APK, UWŚL KB, sygn. 4; APK, UWŚL KB, B-50, sygn. 6, 239; A. NITSCH, *Leksykon architektów i budowniczych Polaków i cudzoziemców w Polsce działających*, W. 1988, s. 73 (teczka „W”).

Wędrowski Kazimierz (1904–1943), architekt. Urodził się w Warszawie. W 1933 r. ukończył Wydział Architektury Politechniki Warszawskiej. Przed II wojną światową był zatrudniony w Urzędzie Wojewódzkim w Katowicach. Zginął w 1943 r. w Warszawie.

Projekty i realizacje: rozbudowa i dobudowa wieży drewnianego kościoła pw. Przemienienia Pańskiego w Krakowie (1934–1938; z B. Kowalem); ogród jordanowski z budynkiem przedszkola w przy ul. Barbary w Katowicach (1938); ogród jordanowski z budynkiem przedszkola w Katowicach-Załężu (1938).

Źródła: AUMK, sygn. 1/82; AiB 1933, nr 7, s. 221; A. NITSCH, *Leksykon architektów i budowniczych Polaków i cudzoziemców w Polsce działających*, W. 1988, s. 45 (teczka „W”); H. SMARZYŃSKI, *Henryk Jordan. Pionier wychowania fizycznego*, Kr. 1958; *Warszawska Szkoła Architektury 1915–1965. 50-lecie Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej*, W. 1967, s. 304; informacje dostępne w Internecie na stronie: <http://www.kurdwanow.blog.spot> [data dostępu: 26 VIII 2011].

Wieczorek Erwin Makary (1897–1962), architekt. Urodził się na Węgrzech. Absolwent Wydziału Architektury Politechniki Lwowskiej. W 1927 r. był starszym asystentem w Katedrze Budownictwa Ogólnego

Wydziału Architektury Politechniki Lwowskiej. W 1928 r. przeniósł się do Częstochowy, gdzie najprawdopodobniej do wybuchu II wojny światowej pełnił funkcję architekta miejskiego przy częstochowskim magistracie. W tym czasie kierował m.in. budową miejskich domów robotniczych przy ul. św. Barbary w Częstochowie. Prowadził także prywatną praktykę architektoniczno-budowlaną. Posiadał uprawnienia do kierowania robotami budowlanymi. Należał do Związku Architektów w Częstochowie. Jego żoną była Irena z domu Obmińska (ur. 1900), z zawodu architekt, córka znanego lwowskiego architekta Tadeusza Obmińskiego. W czasie wojny oboje przebywali w Londynie. Wieczorek wykładał budownictwo utylitarne w Polskiej Szkole Architektury przy uniwersytecie w Liverpoolu. W 1945 r. był również zatrudniony jako wyższy urzędnik w Ministerstwie Pracy Rządu Rzeczypospolitej Polskiej w Londynie. W tym czasie należał do PPS-u. W trudnym do ustalenia czasie Wieczorkowie emigrowali do Brazylii. Architekt pracował w dyrekcji (był dyrektorem?) firmy Constructora Forma w Sao Paolo. Zmarł w 1962 r. najprawdopodobniej w Buenos Aires.

Publikacje: *Na marginesie konkursu Banku Gosp. Krajowego na opracowanie wzorowych typów dla drobnego budownictwa mieszkaniowego*, D.O.M. 1933, nr 5, s. 16–21 (z I. Obmińską-Wieczorek).

Projekty i realizacje: projekt konkursowy katedry w Katowicach (1924–1925; III nagr.)⁸²; projekt konkursowy kościoła i plebanii w Stanisławowie (1925; z I. Obmińską-Wieczorek; II nagr.); projekt konkursowy pensjonatu lwowskiego Zakładu Pensyjnego w Krynicy (1926; z W. Klimczakiem, I nagr.; z I. Obmińską-Wieczorek; zakup.); projekt konkursowy budynku Domu Ludowego w Łodzi (1926; z I. Obmińską-Wieczorek; zaszczytna wzmianka); pawilon firmy Baczewskiego na Targach Wschodnich we Lwowie (ok. 1926); projekt konkursowy szpitala PCK w Łodzi (1927; zakup.); rozbudowa kościoła w Tuligłowach k. Lwowa (1927–1930); plan regulacji i rozbudowy Częstochowy (1931); dom A. Moła przy ul. Kaszubskiej 4 w Katowicach (proj. 1936); przebudowa kościoła w Śniatyniu; projekt szpitala gruźliczego w Łodzi; projekt budynku Domu Zdrojowego w Ciechocinku (z T. Obmińskim); domy robotnicze przy ul. Sobieskiego i św. Barbary w Częstochowie⁸³; gmach więzienia przy ul. Olsztyńskiej w Częstochowie; osiedle domów jednorodzinnych dla pracowników firmy Union Textile w Częstochowie.

Źródła: APK, UWŚL, P-245; AiB 1925–1926, nr 10–11, s. 3; 1933, nr 9, s. 267; „Biuletyn SAP” 1932, nr 4, s. 5; W. CZARNECKI, *Wspomnienia architekta*, T. 1: 1895–1930, oprac.

⁸² Nitsch podaje, że projekt otrzymał IV równorzędną nagrodę. Ibidem, s. 53 (teczka „W”).

⁸³ Dwa domy robotnicze przy ul. Sobieskiego zostały zaadaptowane na szkołę, przy ul. św. Barbary – na szkołę i oddział szpitala. Informacja ze wspomnień E. Usakiewicza o środowisku architektów w Częstochowie, w: *Stulecie Stowarzyszeniowej działalności architektów polskich*, red. T. BARUCKI, S. PIETRASZEK, W. 1977, s. 487.

H. GRZESZCZUK-BRENDEL, G. KODYM-KOZACZKO, Poz. 2005, s. 167; W. CZARNECKI, *Wspomnienia architekta*. T. 3: 1939–1983, oprac. H. GRZESZCZUK-BRENDEL, G. KODYM-KOZACZKO, Poz. 2008, s. 176; A. NITSCH, *Leksykon architektów i budowniczych Polaków i cudzoziemców w Polsce działających*, W. 1988, s. 53–54 (teczka „W”); J.K. OSTROWSKI, *Kościół parafialny p.w. św. Doroty w Tuligłowach*, w: *Kościół i klaszory rzymskokatolickie dawnego województwa ruskiego*, T. 7, red. nauk. J.K. OSTROWSKI, Kr. 1999, s. 364; *Politechnika Lwowska, jej stan dzisiejszy i potrzeby*, L. 1932, s. 105; *Program Politechniki Lwowskiej na rok naukowy 1927/28*, T. 55, L. 1927, s. 57, 212; *Konkursy architektoniczne w Polsce w latach 1918/1939*, Wr. 1970, XIII 3; wspomnienie E. Usakiewicza o środowisku architektów w Częstochowie, w: *Stulecie Stowarzyszeniowej działalności architektów polskich*, red. T. BARUCKI, S. PIETRASZEK, W. 1977, s. 483–495 [mps w archiwum Zarządu Głównego SARP-u w Warszawie].

Wiedermann Alfred Anton (1890–1971), architekt. Urodził się 2 I. Był synem Antoniego Wiedermanna oraz Flory z Troutlerów. Od 1908 r. do 1912 r. uczęszczał do Oddziału Budowlanego Wyższej Szkoły Przemysłowej w Brnie. W latach 1912–1914 był zatrudniony w biurze architektonicznym Maxa Jolego w Cieszynie. Następnie przez dwa lata studiował na Wydziale Architektury Politechniki Wiedeńskiej. Praktyki zawodowe odbył w firmie Carl Friedrich z Cieszyna oraz u arch. Rudolfa Frasa w Wiedniu. W czasie I wojny światowej, od 1916 r. do 1918 r. służył w wojsku austriackim. W 1919 r. otworzył własną firmę architektoniczną z siedzibą przy Rynku 20 w Cieszynie. Mieszkał wówczas przy ul. Błogockiej 14 tamże. Około 1935 r. zamieszkał przy ul. Kołłątaja 14 w Bielsku. W okresie II wojny światowej pracował w biurze budowlanym inż. Rudolfa Wiesnera. Od 1944 r. przebywał w obozie pracy przymusowej w Rositz. Po zakończeniu wojny powrócił do prowadzenia własnej pracowni architektonicznej. W 1949 r. rozpoczął pracę w Centralnym Zarządzie Przemysłu Metali Nieżelaznych z siedzibą w Katowicach, by po nacjonalizacji prywatnych pracowni architektonicznych przejść do Centralnego Biura Projektów Architektonicznych i Budowlanych w Katowicach. Ok. 1957 r. emigrował do Niemieckiej Republiki Federalnej. Architekt zmarł 11 II 1971 r. w Baden-Baden. Od 1921 r. był żonaty z Małgorzatą Borger, z którą miał syna Edwina (ur. 24 X 1926).

Projekty i realizacje: projekt konkursowy budynku Seminarium Nauczycielskiego w Pszczynie (1925; z J. Gałęzowskim; II nagr. równorz.); gmach Powiatowej Kasy Chorych w Cieszynie (1928–1929); willa inż. H. de Riessa przy ul. Błogockiej 14 w Cieszynie (ukoń. 1926); budynek szkoły powszechnej w Wapienicy (ukoń. 1927, z R. Giellerem); budynek szkoły powszechnej w Wiśle (1927); projekt konkursowy oficerskich domów mieszkalnych w Bielsku (1928; wybór do real.); willa Neli przy ul. M. Grażyńskiego w Ustroniu (1931); kaplica Jana Sarkandra w Skoczowie (1932); willa Skalnita przy ul. Kwiatowej w Wiśle (ok. 1932); willa inż. Żychlewicza przy

ul. Błogockiej w Cieszynie (1933); projekt domu H. i H. Jaszaków przy ul. Oblatów 5 w Katowicach (ok. 1938; z inż. F. Urwałkiem); projekt ogrodu domu H. i H. Jaszaków przy ul. Oblatów 5 w Katowicach (1938; z inż. F. Urwałkiem); projekt przebudowy ratusza w Bielsku (1938); budynek Domu Żołnierza przy ul. Błogockiej 24 w Cieszynie; gmach Gimnazjum Polskiego w Bielsku (z R. Giellerem); budynek Szkoły Rolniczej w Międzywiciu (z R. Giellerem); projekt cmentarza w czeskim Cieszynie (z E. Fuldą, atrybucja niepewna, niezreal.); projekt Kolumnady Zasłużonych na cmentarzu komunalnym w Cieszynie; adaptacja budynku Biblioteki Szersznika w Cieszynie; budynek Harcerskiego Ośrodka Instruktorskiego Bucze w Górkach Wielkich; pawilon Iceberg lodowiska w Bielsku; willa I. Niemcowej przy ul. K. Miarki w Cieszynie; kamienica inż. Dibona przy ul. K. Miarki w Cieszynie, budynek straży w Bielsku (z A. Müllerem).

Źródła: AUMK, sygn. 1/1671; P. CZERNEK, *Alfred Anton Wiedermann – zapomniany architekt Śląska Cieszyńskiego*, „Architekt” 1925, nr 9, s. 10–12; „Archivolta” 2010, nr 4, s. 93–95; P. CZERNEK, *Architektura reprezentacyjna Alfreda Wiedermanna*, w: *Polskie art. Déco. Materiały trzeciej sesji naukowej*, Pł. 2011, s. 37–62; D. KONARZEWSKI, M. KAWULOK, *Od wsi do uzdrowiska. Dziedzictwo architektoniczne Wisły, Wisła* 2010, s. 171–172; J. MINORSKI, *Polska nowatorska myśl architektoniczna w latach 1918–1939*, W. 1970, s. 193, 209; A. NITSCH, *Leksykon architektów i budowniczych Polaków i cudzoziemców w Polsce działających*, W. 1988, s. 55–56 (teczka „W”); informacje udostępnione przez p. Przemysława Czernka.

Witt Emanuel, budowniczy i architekt (?). Prowadził firmę w Piotrowicach (ob. dzielnica Katowic). Działał na Śląsku w okresie międzywojennym. Należał do Związku Samodzielnych Polskich Budowniczych na Śląsku (udokumentowane lata 1924 i 1925). Mieszkał wówczas przy ul. Plebiscytowej 28 w Katowicach.

Projekty i realizacje: projekt domu J. Marcyszyna przy ul. Kaszubskiej 9 w Katowicach (1936); projekt domu J. i J. Strączywilk przy ul. Kościuszki 182/184 w Katowicach (1936); projekt i kierownictwo budowy domu R. i M. Szymeckich przy ul. Wileńskiej 21 w Katowicach (proj. 1937, real. 1937–1938); projekt i kierownictwo budowy domu F. i Ł. Aniołów przy ul. Wileńskiej 19 w Katowicach (proj. i real. 1937); projekt domu B. Maciejowskiego przy ul. Huculskiej w Katowicach (parcela 101/16; 1938).

Źródła: APK, UWŚL KB, sygn. 873; AUMK, sygn. 1/2389, 1/927, 1/550.

Wojtyczko Ludwik (1874–1950), architekt, projektant wnętrz, konserwator architektury. Urodził się 6 VIII w Krakowie. Był synem Józefa i Marii z Pękałów. W okresie od 1885 r. do 1891 r. uczęszczał do Gimnazjum św. Jacka w Krakowie oraz przez rok do Gimnazjum św. Anny tamże. W latach 1892–1898 studiował na Wydziale Budownictwa c.k. Wyższej Szkoły Przemysłowej w Krakowie, a od 1900 r. do 1903 r. na Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. Praktykę zawodową odbył w biurze architektonicznym Zygmunta Gawlika (1898–1899), Oddziale Technicznym Starostwa w Krakowie, biurze architektonicznym A. Biborskiego (do 1903), T. Stryjeńskiego (1903–1904) oraz u W. Ekielskiego. W 1905 r. zdał egzamin na koncesjonowanego budowniczego i otworzył własne biuro architektoniczne z siedzibą w Krakowie. W 1908 r. rozpoczął karierę pedagogiczną jako wykładowca w krakowskiej Wyższej Szkole Przemysłowej. W tym samym czasie nawiązał współpracę z Kazimierzem Wyczyńskim, prowadząc z nim w Krakowie biuro projektowe. W latach 1914–1916 służył w armii austriackiej w charakterze inżyniera, a później, do 1919 r. prowadził zakłady stolarskie w Urzędzie Odbudowy Galicji. Po I wojnie światowej powrócił do pracy w swoim biurze architektonicznym, temporalnie współpracując z dawnym wspólnikiem Kazimierzem Wyczyńskim, po którego śmierci, w 1923 r. Wojtyczce powierzono kierownictwo artystyczne oraz prace projektowe przy wyposażeniu wnętrz gmachu Urzędu Wojewódzkiego i Sejmu Śląskiego w Katowicach. Podczas tej realizacji nawiązał współpracę ze Stefanem Żeleńskim, Piotrem Jurkiewiczem oraz konstruktorem Wojciechem Pogany, z którymi w okresie międzywojennym prowadził biuro projektowe oraz firmę budowlaną Beton⁸⁴. W połowie lat 20. Wojtyczko rozpoczął realizacje dla UJ-u w Krakowie, wznosząc m.in. domy profesorskie przy Alejach Trzech Wieszców. W tym czasie kontynuował pracę jako nauczyciel w Państwowej Szkole Sztuk Zdobniczych i Przemysłu Artystycznego tamże (1923–1947; późniejszy Instytut Sztuk Plastycznych). Od 1931 r. architekt posiadał tytuł biegłego sądowego do spraw budownictwa. W czasie II wojny światowej został aresztowany przez Niemców, a po zwolnieniu kontynuował działalność pedagogiczną na wspomnianej uczelni oraz zajmował się dorywczymi pracami remontowymi. Po zakończeniu działań wojennych nadal pracował jako wykładowca. Architekt należał do wielu stowarzyszeń i organizacji m.in. do Okręgowej Komisji Konserwatorskiej (od 1931), Komisji Konserwatorsko-Archektonicznej oraz Państwowego Komitetu dla Restauracji Zamku na Wawelu (od 1935), Rady

⁸⁴ Nitsch podaje, że L. Wojtyczko od 1910 r. prowadził firmę z K. Wyczyńskim, a w latach 1923–1930 z S. Żeleńskim. A. NITSCH, *Leksykon architektów...*, s. 100 (teczka „W”).

Artystycznej Miasta Krakowa, a także do Towarzystwa Polska Sztuka Stosowana, przekształconego w 1914 r. w Warsztaty Krakowskie. Był członkiem komitetu wykonawczego Wystawy Architektury i Wnętrz w Otoczeniu Ogrodowym w Krakowie w 1912 r. W 1934 r. pełnił funkcję prezesa krakowskiego oddziału SARP-u. Był laureatem wielu nagród, m.in. otrzymał Złoty Krzyż Zasługi oraz brązowy medal przyznany przez Kuratorium Okręgu Szkolnego w Krakowie. Od lipca 1907 r. był żonaty z Olgą Freytag de Freudenfeld. Mieli dwie córki: Marię (ur. 1908) oraz Ursulę (ur. 1911). Architekt zmarł 21 V 1950 r. w Krakowie i został pochowany na cmentarzu Rakowickim.

Wybrane projekty i realizacje: restauracja Szarej Kamienicy przy Rynku Głównym w Krakowie (1909–1912; z K. Wyczyńskim); restauracja Pałacu Jabłonowskich przy ul. Grodzkiej 20 w Krakowie (1910; z K. Wyczyńskim); dom C. Czynciela przy Rynku Głównym 4 w Krakowie (1906–1908; z R. Meusem); siedziba Zakładu Witraży S.G. Żeleński przy al. Krasińskiego 23 w Krakowie (1908); plan regulacji Wielkiego Krakowa (1910; z K. Wyczyńskim, J. Czajkowskim, W. Ekielskim, T. Stryjeńskim; I nagr.); restauracja Pałacu Spiskiego przy Rynku Głównym 34 w Krakowie (1911–1913; z K. Wyczyńskim); projekt konkursowy siedziby Palace-Hotel-Bristol przy ul. Basztowej 20 w Krakowie (1911; z K. Wyczyńskim); gmach Banku Przemysłowego przy Rynku Głównym 32 w Krakowie (1911–1913; z K. Wyczyńskim); pawilon główny i kaplica na Wystawie Architektury i Wnętrz w Otoczeniu Ogrodowym w Krakowie (1912; z J. Czajkowskim); projekt konkursowy na gmach Uniwersytetu Lwowskiego (1913; z K. Wyczyńskim; II nagr. *ex aequo*); siedziba Banku Przemysłowego i Giełdy Pieniężnej „Gródek S.A.” przy ul. Mikołajskiej 32 w Krakowie (1921–1926); willa M. Lewalskiej przy ul. Krupniczej 42 w Krakowie (1923–1924); gmach Urzędu Wojewódzkiego i Sejmu Śląskiego przy ul. Jagiellońskiej 25 w Katowicach (1924–1927; z K. Wyczyńskim, S. Żeleńskim, P. Jurkiewiczem); prace projektowe przy wyposażeniu wnętrza gmachu Urzędu Wojewódzkiego i Sejmu Śląskiego w Katowicach (od 1923; m.in. urządzenie sali Sejmu Śląskiego); dom dla profesorów UJ-u przy pl. Inwalidów 4 w Krakowie (1924–1926; z S. Żeleńskim i P. Jurkiewiczem); projekt konkursowy siedziby Kasy Chorych przy ul. Batorego 3 w Krakowie (1925; z S. Żeleńskim i P. Jurkiewiczem); przebudowa kamienicy Pod Jaszczurkami dla Banku Spółek Zarobkowych przy Rynku Głównym 8 w Krakowie (1926–1929; z S. Żeleńskim); projekt konkursowy ratusza w Królewskiej Hucie (1927; z S. Żeleńskim; III nagr.); kościół w Jaworznie-Ciężkowicach (z S. Żeleńskim, 1928–1939); dom dla profesorów UJ-u przy ul. Łobzowskiej 61 w Krakowie (1929–1932; z S. Żeleńskim i P. Jurkiewiczem); projekt domów jednorodzinnych kooperatywy profesorów UJ-u w Krakowie (1929; z S. Żeleńskim i P. Jurkiewiczem); przebudowa oficyn-łazni przy Hotelu Francuskim przy

ul. Garbarskiej 2 w Krakowie (1930; z S. Żeleńskim); projekt domu jednorodzinnego w Krakowie (1930; z S. Żeleńskim i P. Jurkiewiczem); projekt konkursowy Muzeum Śląskiego w Katowicach (1930; z S. Żeleńskim, zakup.); dom dla urzędników Fabryki Związków Azotowych w Chorzowie (1930; ze S. Żeleńskim); kierownictwo budowy siedziby Polskiego Związku Obrony Kresów Zachodnich przy ul. Pomorskiej 2 w Krakowie (1933–1937); projekt rozbudowy gmachu BGK w Warszawie (1935; z S. Żeleńskim).

Źródła: ChSB 2007 (T. 1, red. Z. KAPALA), s. 455 (fotografia); *Czy wiesz, kto to jest?*, red. S. ŁOZA, W. 1938, s. 853; A. NITSCH, *Leksykon architektów i budowniczych Polaków i cudzoziemców w Polsce działających*, W. 1988, s. 100–102 (teczka „W”); M. WIŚNIEWSKI, *Ludwik Wojtyczko. Krakowski architekt i konserwator zabytków pierwszej połowy XX w.*, Kr. 2003, s. 21–23, 38, 42, 45, 48, 54, 66, 86–87, 108, 111, 121, 125, 130, 135–138, 145, 149, 152, 162.

Wroczyńska Maria (1901–1966), architekt. Urodziła się 31 V w Wólce Kamiennej (pow. siedlecki). W 1920 r. ukończyła Gimnazjum Państwowe im. Królowej Jadwigi w Siedlcach. W latach 1920–1929 studiowała na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej. Podczas studiów oraz po ich ukończeniu pracowała w prywatnych biurach architektonicznych w Warszawie. W 1930 r. otrzymała angaż do Wydziału Komunikacyjno-Budowlanego Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach jako urzędnik techniczny. W biurze konstrukcyjno-budowlanym urzędu była zatrudniona od 1 III 1930 r. do 28 II 1931 r. Poza tym pracowała w biurze architektonicznym T. Michejdy. W 1931 r. sprawowała funkcję sekretarza Związku Architektów na Śląsku. Około 1933 r. uzyskała uprawnienia budowlane. W tym czasie zamieszkiwała przy ul. Plebiscytowej 38 w Katowicach. Najprawdopodobniej jeszcze w latach 30. przeniosła się do Warszawy, gdzie nawiązała współpracę z Mieczysławem Łokcikowskim, wykonując z nim liczne projekty. Po wojnie pracowała w państwowym biurze projektowym w Warszawie. Zmarła w 1966 r. w Warszawie.

Projekty i realizacje: szkoła powszechna w Koniakowie (1929, real. 1931); budynki towarzyszące przy basenie w Wiśle (1930; niezreal.); projekt domu jednorodzinnego na wystawie Tani Dom Własny (1932; z M. Łokcikowskim); projekt konkursowy na typy domów mieszkalnych dla bliźniaczego i szeregowego zabudowania (1933; z M. Łokcikowskim; zakup.); projekt konkursowy wzorowych typów dla drobnego budownictwa mieszkaniowego (1933; z M. Łokcikowskim; zakup. VI); Dom Wypoczynkowy Zrzeszenia Urzędników i Emerytów BGK w Zalesiu Górnym (1935–1936; z M. Łokcikowskim);

szkoła przy ul. Ożarowskiej 71 w Warszawie (1936–1937; z M. Łokcikowskim); szkoła przy ul. Raszyńskiej 22/Niemcewicza 2 w Warszawie (ok. 1935–1936; z M. Łokcikowskim); szkoła przy ul. Pogodnej 1/Grottgera 22 w Warszawie (1936–1937; z M. Łokcikowskim); willa Chmielewskich przy ul. Frascati 4 w Warszawie (proj. 1938; z K. Schayerem)⁸⁵.

Źródła: APK, UWŚL KB, sygn. 780; APK, UWŚL, sygn. W-468; AiB 1932, nr 6, s. 194; *Avant-gard polonaise. Awangarda Polska 1918–1939*, W. 1981, s. 195; D. KONARZEWSKI, M. KAWULOK, *Od wsi do uzdrowiska. Dziedzictwo architektoniczne Wisły*, Wisła 2010, s. 121; *Konkursy architektoniczne w Polsce w latach 1918/1939*, Wr. 1970, VII 14, 17; J. MINORSKI, *Polska nowatorska myśl architektoniczna w latach 1918–1939*, W. 1970, s. 207; A. NITSCH, *Leksykon architektów i budowniczych Polaków i cudzoziemców w Polsce działających*, W. 1988, s. 115 (teczka „W”); E. STACHURA, *Tadeusz Michejda – śląski architekt dwudziestolecia międzywojennego*, w: „Ziemia Śląska” 1989, T. 2, red. L. SZARANIEC, s. 131; informacje dostępne w Internecie na stronie: http://www.warszawa1939.pl/osoba_obiekty.php?osoba_id=510 [data dostępu: 11 VIII 2011].

Wuzik Józef, budowniczy. W okresie międzywojennym oraz podczas II wojny światowej był zatrudniony w Urzędzie Policji Budowlanej katowickiego magistratu.

Projekty i realizacje: projekt domu K. Bujaka przy al. Korfantego 70 w Katowicach (ok. 1936); dom W. Miłka przy ul. Małopolskiej 27 w Katowicach (1938); dom J. Polskiego przy ul. Małopolskiej 16 w Katowicach (proj. 1938, real. 1938–1939); projekt domu O. Tomali przy ul. Małopolskiej w Katowicach (działka 397/16; proj. 1939); projekt domu K. Lytka przy ul. Kościuszki 138 w Katowicach (1939); projekt domu W. Schmidta przy ul. Iłakiewiczówny 11 w Katowicach (1939).

Źródła: AUMK, sygn. 1/61, 1/925, 1/1839, 1/1366, 1/1677.

Wyczyński Kazimierz (1876–1923), architekt i konserwator. Urodził się 11 I w Dąbrowie Górniczej. Uczęszczał do gimnazjum w Częstochowie, a następnie do Szkoły Górniczej w Dąbrowie Górniczej. Po jej ukończeniu pracował w zakładach fabrycznych Zagłębia Dąbrowskiego, m.in. jako kierownik budowy domów mieszkalnych w fabryce stali hr. Broel-Platera. Dzięki stypendium swojego chlebodawcy odbył studia na politechnice

---

⁸⁵ Informacja pochodząca od G. Arbida.

w Karlsruhe (m.in. pod kierunkiem prof. Durma). Otrzymał pracę w biurze architektonicznym arcybiskupstwa we Fryburgu, gdzie miał okazję zapoznać się z niemieckimi zabytkami oraz metodami konserwacji dzieł sztuki. Po powrocie do kraju, do 1905 r. był zatrudniony w Warszawie, m.in. w pracowniach S. Szyllera i H. Kudera. Po wybuchu rewolucji wyjechał do Włoch, by w 1906 r. wrócić do Polski i rozpocząć współpracę z Z. Hendlem przy konserwacji budowli na Wawelu. W tym czasie był również zatrudniony przy restauracji baszty w Oświęcimiu, kościoła w Felsztynie, zamków w Tyńcu i Tęczynku. W okresie I wojny światowej inwentaryzował zabytki w Małopolsce. Od 1910 r. razem z L. Wojtyczką prowadził biuro architektoniczno-budowlane z siedzibą w Krakowie. Po zakończeniu wojny nadal inwentaryzował zabytki Małopolski. Od 1919 r. Wyczyński był związany z UJ-em, realizując na jego zlecenie remonty zabytkowych budynków. Prowadził rozległą działalność społeczną, m.in. jako członek Towarzystwa Szkoły Ludowej. Pełnił funkcję sekretarza prezydium Delegacji Architektów Polskich. Zmarł 3 XII 1923 r.

Wybrane projekty i realizacje: projekt konkursowy domu Czynciela przy Rynku Głównym w Krakowie (1906, II nagr.); restauracja baszty zamkowej w Oświęcimiu (ok. 1906), restauracja kościoła w Felsztynie (ok. 1906), restauracja zamku w Tyńcu (ok. 1906), restauracja zamku w Tęczynku (ok. 1906), projekt konkursowy dworu w Opiniogórze (1908; współautorstwo; zaszczytna wzmianka); współpraca przy restauracji budowli na Wawelu, elewacja kamienicy Strenka przy ul. Karmelickiej/Dunajewskiego w Krakowie (ok. 1908; rzuty A. Biborski); restauracja Szarej Kamienicy przy Rynku Głównym w Krakowie (1909–1912; z L. Wojtyczką); projekt konkursowy kościoła w Limanowej (1909; wyróż.); nadbudowa wieży kościoła parafialnego w Kętach k. Bielska (1910); restauracja Pałacu Jabłonowskich w Krakowie (1910; z L. Wojtyczką); plan regulacji Wielkiego Krakowa (1910; z L. Wojtyczką, J. Czajkowskim, W. Ekielskim, T. Stryjeńskim; I nagr.); restauracja Pałacu Spiskiego przy Rynku Głównym 34 w Krakowie (z projektem wnętrza lokalu Hawelki; 1911–1913; z L. Wojtyczką); projekt konkursowy siedziby Palace-Hotel-Bristol przy ul. Basztowej 20 w Krakowie (1911; z L. Wojtyczką); budynek Banku Przemysłowego przy Rynku Głównym/Szewskej w Krakowie (1911–1913; z L. Wojtyczką); projekt konkursowy gmachu Uniwersytetu Lwowskiego (1913; z L. Wojtyczką; II nagr. *ex aequo*); plan odbudowy Gorlic (po 1918; z J. Gałęzowskim); projekt gmachu Powszechnej Krajowej Kasy Pożyczkowej w Krakowie (po 1918; z T. Hoffmannem); projekt konkursowy gmachu Sejmu Polskiego w Warszawie (po 1918), projekt konkursowy gmachu Urzędu Wojewódzkiego i Sejmu Śląskiego w Katowicach (1923; z S. Żeleńskim i P. Jurkiewiczem; I nagr.); gmach Urzędu Wojewódzkiego i Sejmu Śląskiego w Katowicach (real. do 1927; z S. Żeleńskim, P. Jurkiewiczem i L. Wojtyczką); siedziba Banku Polskiego przy ul. Baszto-

wej w Krakowie (proj. ok. 1923; ukoń. 1925; z T. Hoffmannem); remont gmachów Wydziału Chemii UJ-u w Krakowie; architektoniczna oprawa *Pochodu na Wawel* W. Szymanowskiego, projekt konkursowy kościoła w Limanowej (wyróż.), kaplica hr. Józefa Potockiego w Antoninach k. Zaslavia.

Źródła: *Czy wiesz, kto to jest?*, red. S. ŁOZA, W. 1938, s. 853; S. ŁOZA, *Słownik architektów polskich* [b.m.w.] 1930; J. MINORSKI, *Polska nowatorska myśl architektoniczna w latach 1918–1939*, W. 1970, s. 208–209; A. NITSCH, *Leksykon architektów i budowniczych Polaków i cudzoziemców w Polsce działających*, W. 1988, s. 121–122 (teczka „W”); J. PURCHLA, *Urbanistyka, architektura i budownictwo*, w: *Dzieje Krakowa. Kraków w latach 1918–1939*, red. J. BIENIARZÓWNA, J.M. MAŁECKI, Kr. 1997, s. 150, 151, 183, 185; H. SUROWIAK-KUSIDŁOWA, *Wnętrza reprezentacyjne gmachu Urzędu Wojewódzkiego i Sejmu Śląskiego w Katowicach. Wybrane zagadnienia*, w: *Sztuka Górnego Śląska na przecięciu dróg europejskich i regionalnych*, red. E. CHOJECKA, Kat. 1999, s. 227–251; M. WIŚNIEWSKI, *Ludwik Wojtyczko. Krakowski architekt i konserwator zabytków pierwszej połowy XX w.*, Kr. 2003, s. 37, 86, 55, 66, 79, 87, 121, 125, 130, 145, 149, 152; L. WOJTYCZKO, *Nekrolog Kazimierza Wyczyńskiego*, „Architekt” 1924, nr 1, s. 6–7.

Zarzycki Jan Marcin (1902–1934), architekt, projektant wnętrz. Urodził się 11 XI w Bobowej (pow. Grybów). Wykształcenie odebrał w Zakładzie Naukowo-Wychowawczym Ojców Jezuitów w Chyrowie. W 1920 r. ochotniczo wstąpił do Wojska Polskiego. W 1921 r. zdał maturę. Następnie studiował architekturę na Politechnice Gdańskiej. Od 1 XI 1927 r. do 31 III 1932 r. był zatrudniony w Biurze Architektonicznym Urzędu Budownictwa Naziemnego katowickiego magistratu. Opracowywał w nim m.in. plan rozbudowy miasta Katowic⁸⁶. W tym okresie miał okazję odbyć liczne podróże naukowe, m.in. do Berlina (1929) oraz do Wrocławia w celu obejrzenia wystawy *Wohnungs und Werkraum* (1929). W 1932 r. ze względu na kryzys gospodarczy zwolniono go z pracy w urzędzie. Architekt przeniósł się do Krynicy, gdzie rozpoczął prywatną praktykę. W 1930 r. pełnił funkcję sekretarza Związku Architektów na Śląsku. Na początku lat 30. razem z T. Łobosem należał do Spółdzielni Inżynierów Architektów w Katowicach. W 1932 r. uzyskał uprawnienia budowlane. W tym czasie mieszkał przy ul. św. Pawła 6 w Katowicach (udokumentowany 1931 r.). Zmarł w 1934 r. w Krynicy.

Publikacje: *Kościół Garnizonowy w Katowicach*, AiB 1933, nr 3, s. 162.

Projekty i realizacje: projekt szkoły powszechnej w Kolonii Robotniczej im. Prezydenta Ignacego Mościckiego w Załężu (1927; z W. Schwarzenbergiem-Czernym; niezreal.); nowa hala targowa w Katowicach (1929; z E. Tarczykiem, L. Sikorskim); budynek Domu Ludowego w Katowicach-Zawodziu (1927, real. do 1929; z L. Sikorskim; przebudowana strzelnica)⁸⁷; budynek magistratu przy ul. Młyńskiej 4 w Katowicach (z L. Dietz d'Arma, T. Łobosem, L. Sikorskim)⁸⁸, kościół garnizonowy pw. św. Kazimierza w Katowicach (proj. 1929; real. 1930–1933; z L. Dietz d'Arma); gmach Wojewódzkiego Zakładu dla Głuchoniemych w Lublińcu (1930; z T. Łobosem);

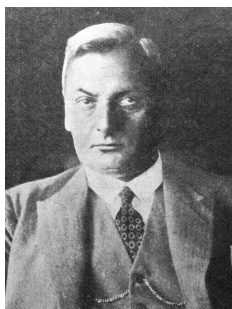
⁸⁶ Jan Niemiec podaje, że Jana Zarzycki pracował również w Urzędzie Wojewódzkim w Katowicach. Zob. J. NIEMIEC, *Zakład naukowo-wychowawczy ojców Jezuitów w Chyrowie 1886–1939*, Rz.–Kr. 1998, s. 399.

⁸⁷ Według wspomnień P. Lubiny budynek Domu Ludowego w Katowicach-Zawodziu jest samodzielnym dziełem J. Zarzyckiego.

⁸⁸ Według wspomnień P. Lubiny budynek Urzędu Miasta przy ul. Młyńskiej 4 w Katowicach jest wyłącznie dziełem J. Zarzyckiego. Projekty zachowane w AUMK wskazują jednak na współautorstwo T. Łobosa oraz być może L. Sikorskiego.

projekt przebudowy szkoły przy ul. Bocheńskiego w Katowicach-Załęskiej Hałdzie (ok. 1932); projekt szkoły przy ul. Jagiellońskiej w Katowicach; projekt szkoły przy ul. Bartosza Głowackiego w Katowicach; projekt szkoły przy ul. Agnieszki w Katowicach (Dąb); projekt kawiarni i pawilonu dla zwierząt w Parku im. T. Kościuszki w Katowicach; projekt centralnej hali targowej w Katowicach; projekt dworca kolejowego przy ul. Wojewódzkiej w Katowicach; projekt bloku mieszkalnego im. Prezydenta Ignacego Mościckiego w Katowicach (Bogucice); projekt uzdrowiska dla dzieci w Katowicach (Panewniki); wyposażenie wnętrz: tapczan (ok. 1932); mebel biblioteczny (ok. 1932); szafa (ok. 1932); biurko (ok. 1932); kierownictwo robót przy przebudowie strzelnicy w Katowicach-Zawodziu oraz przy budowie: szkoły przy ul. Bocheńskiego w Katowicach-Załęskiej Hałdzie, biurowca magistratu przy ul. Młyńskiej 4 w Katowicach oraz szkoły w Katowicach-Zawodziu.

Źródła: APK, UWŚL KB, sygn. 505, 868; APK, Akta miasta Katowic, sygn. 128; AUMK, Akta Urzędu Budownictwa Nziemnego Magistratu w Katowicach [zaświadczenie wystawione w 1932 r. przez radcę L. Sikorskiego; zbiór bez inwentarza]; AiB 1930, nr 1–2, s. 11–12, 20–21, 30, 80; 1932, nr 5, s. 151–153; nr 6, s. 194; 1935, nr 6–7–8, s. 46; J. MINORSKI, *Polska nowatorska myśl architektoniczna w latach 1918–1939*, W. 1970, s. 192–193; I. NIE-MIEC, *Zakład naukowo-wychowawczy ojców Jezuitów w Chyrowie 1886–1939*, Rz.–Kr. 1998, s. 299; W. ODOROWSKI, *Architektura Katowic w latach międzywojennych 1922–1939*, Kat. 1994, s. 138, 140–143; XXV–XXVIII *Sprawozdanie...* 1917/1918–1920–1921; *Ś.p.Inż. Jan Zarzycki*. „Przegląd Chyrowski” 1935, nr 1, s. 32.

Zawadowski Henryk (1887–1930), inżynier. Urodził się w Horochowie na Wołyniu. Studia średnie i techniczne odbył we Lwowie. W latach 1898–1910 studiował na Wydziale Inżynierii Politechniki Lwowskiej. Egzamin państwowy złożył z wynikiem „znamienitym”. Praktykę inżynierską odbył w austriackiej służbie państwowej przy regulacji rzeki Wisłok w Rzeszowie i potoku Mleczy k. Przeworska. W 1911 r. rozpoczął pracę w biurze melioracyjnym Wydziału Krajowego we Lwowie. Opracował wówczas regulację szeregu

potoków oraz środkowego biegu Sanu. W 1914 r. kierował pracami przy tzw. kanale ulgi Dunajca pomiędzy Wojniczem i potokiem Kisielni. Podczas I wojny światowej walczył jako ochotnik, m.in. w II Brygadzie Legionów. Za walki w obronie Lwowa (od XI 1918 do I 1919) i w Karpackiej Brygadzie Legionów został pięciokrotnie odznaczony Krzyżem Walecznych. Był również Kawalerem Krzyża Oficerskiego Orderu Odrodzenia Polski. W 1920 r.

został kierownikiem służby technicznej Wydziału Powiatowego w Żywcu. Wspólnie z dr. K. Pomianowskim, prof. Politechniki Warszawskiej wykonał projekty dwóch dużych zakładów wodnych na rzece Sole w Kętach oraz w Jawiszowicach k. Oświęcimia. Zaprojektował również tunele spustowe w zbiornikach wody na rzece Sole w Porąbce oraz niektóre prace hydrologiczne przy budowie tego zbiornika. W 1924 r. otrzymał angaż w charakterze inżyniera budownictwa w Urzędzie Wojewódzkim Śląskim, a w grudniu 1927 r. został mianowany Naczelnikiem Wydziału Robót Publicznych. Był członkiem Komisji Rozjemczej Polsko-Niemieckiej. W związku z pełnioną funkcją często wyjeżdżał służbowo. W 1928 r. z ramienia urzędu wyjechał z Karolem Tchórzewskim do Niemiec, Czechosłowacji oraz Austrii, aby zwiedzić tamtejsze szkoły techniczne. W 1929 r. razem z wojewodą śląskim Michałem Grażyńskim pojechał do Poznania i Lwowa. W tym samym roku odbył podróż służbową do Niemiec w celu studiów nad budową dróg. Był członkiem rady administracyjnej przedsiębiorstwa państwowego Żegluga Polska (od 1928), prezesem śląskiego okręgu Związku Strzeleckiego oraz członkiem zarządu Związku Legionistów. Od 1929 r. mieszkał przy ul. Reymonta 10 w Katowicach. Zmarł 1 IX 1930 r. na zawał serca. Został pochowany na cmentarzu przy ul. Francuskiej w Katowicach. Jego żoną była Kamila Zawadowska.

Projekty i realizacje: projekt regulacji potoków oraz środkowego biegu Sanu (1911–1914; w biurze melioracyjnym Wydziału Krajowego we Lwowie); kierownictwo prac przy tzw. kanale ulgi Dunajca pomiędzy Wojniczem i potokiem Kisielni (1914; w biurze melioracyjnym Wydziału Krajowego we Lwowie); projekt zakładu wodnego na rzece Sole w Kętach (1920–1924; z K. Pomianowskim); projekt zakładu wodnego w Jawiszowicach k. Oświęcimia (ok. 1920; z K. Pomianowskim); projekt tuneli spustowych oraz niektórych prac hydrologicznych w zbiornikach wody na rzece Sole w Porąbce.

Źródła: APK, UWŚL, sygn. Z-51; APK, UWŚL KB, B-50, sygn. 259; *Album inżynierów i techników w Polsce*, L. 1932, s. 144 (fotografia).

Ż

Żeleński Stefan Marian Władysław (1889–1971), urodził się 22 VI w Cichawie. Był synem Kazimierza i Henryki z Jędrzejowiczów. W 1908 r. studiował na Wydziale Architektury Politechniki Lwowskiej oraz na Wydziale Architektury Politechniki w Monachium, na której otrzymał dyplom. Przed II wojną światową współpracował z architektem Rossenthalem w Monachium (1913), z firmą O. Sosnowski, A. Zachariewicz we Lwowie (1913–1914). W okresie 1914–1915 pracował w starostwach w Krakowie, Lublinie i Sandomierzu (1915–1918). W okresie 1919–1923 był zatrudniony w firmie Spójnia Budowlana. Od 1923 r. prowadził prywatną pracownię architektoniczną, początkowo z Ludwikiem Wojtyczką (1923–1930), później samodzielnie (1931–1939). Oprócz Wojtyczki źródła wymieniają jako współpracownika Żeleńskiego Piotra Jurkiewicza. Razem z Jurkiewiczem, Ludwikiem Wojtyczką oraz konstruktorem Wojciechem Pogany Żeleński prowadził w okresie międzywojennym biuro projektowe oraz firmę Beton z siedzibą w Krakowie. W czasie okupacji Żeleński i Pogany założyli przedsiębiorstwo budowlane zajmujące się przede wszystkim rozbudowami i remontami. Kontynuowali współpracę do 1948 r. Do 1961 r. architekt był zatrudniony w państwowej pracowni projektowej w Krakowie. W mieście tym mieszkał przy ul. Piastowskiej 23. Zmarł w 1971 r. Jego żoną była Helena Trzetrzevińska, z którą 18 I 1918 r. zawarł związek małżeński.

Projekty i realizacje: projekt konkursowy ratusza w Bohum (1913; z Rosenthalem; II nagr.), projekt konkursowy gmachu Urzędu Wojewódzkiego i Sejmu Śląskiego w Katowicach (1923; z K. Wyczyńskim i P. Jurkiewiczem; I nagr.); projekt konkursowy Pawilonu Polskiego na Wystawie Sztuki Dekoracyjnej w Paryżu (1925, zakup.), gmach Urzędu Wojewódzkiego i Sejmu Śląskiego w Katowicach (real. do 1927; z K. Wyczyńskim, P. Jurkiewiczem i L. Wojtyczką); dom profesorów UJ-u przy pl. Inwalidów 4 w Krakowie (1924–1926; z L. Wojtyczką i P. Jurkiewiczem); projekt konkursowy siedziby Kasy Chorych przy ul. Batorego 3 w Krakowie (1925; z L. Wojtyczką i P. Jurkiewiczem); przebudowa kamienicy Pod Jaszczurkami dla Banku Spółek Zarobkowych przy Rynku Głównym 8 w Krakowie (1926–1929; z L. Wojtyczką); projekt konkursowy pensjonatu lwowskiego Zakładu Pensyjnego w Krynicy (1926, wyróż.), projekt konkursowy ratusza w Królewskiej Hucie (1927; z L. Wojtyczką; III nagr.); kościół w Jaworz-

nie-Ciężkowicach (z L. Wojtyczką, 1928–1939); przebudowa oficyn-łaźni przy Hotelu Francuskim przy ul. Garbarskiej 2 w Krakowie (1930; z L. Wojtyczką); dom profesorów UJ-u przy ul. Łobzowskiej 61 w Krakowie (1929–1932; z L. Wojtyczką i P. Jurkiewiczem); projekt domów jednorodzinnych kooperatywy profesorów UJ-u w Krakowie (1929; z L. Wojtyczką i P. Jurkiewiczem); projekt domu jednorodzinnego w Krakowie (1930; z L. Wojtyczką i P. Jurkiewiczem); prace przy Collegium Iuridicum w Krakowie (z L. Wojtyczką); domy dla urzędników Fabryki Związków Azotowych w Chorzowie (1930; z L. Wojtyczką); projekt konkursowy gmachu Muzeum Śląskiego w Katowicach (1930; z L. Wojtyczką, zakup.); willa przy ul. Oleandry 6 w Krakowie (1934), budynek Państwowego Gimnazjum Żeńskiego przy ul. Oleandry w Krakowie (1934), projekt rozbudowy gmachu BGK w Warszawie (1935; z L. Wojtyczką); dom administracyjny i kasyno Fabryki Związków Zawodowych w Mościcach, szkoła w Mościcach (1936), szkoła w Białej (ob. Bielsko-Biała; przed 1939), budynek Kasy Chorych w Chorzowie (przed 1939; z L. Wojtyczką), dwa domy mieszkalne przy ul. Reymonta w Katowicach (przed 1939; z L. Wojtyczką), willa przy ul. Prażmowskiego 18 w Krakowie, domy przy ul. Bandurskiego i Wąsowicza 5 i 14 w Krakowie, rozbudowa budynku administracyjnego i dobudowa garaży w Krakowskiej Fabryce Mydła C. Śmiechowskiego przy ul. Zabłocie 23 w Krakowie (1941; z W. Poganyń), rzeźnia w Kielcach (1945–1948), budynek Domu Górnik w Brzeszczu k. Oświęcimia (po 1948), biurowiec przy pl. Grunwaldzkim 8 „Na Koszutce” w Katowicach (1950–1960), budynek Domu Górnik w Mysłachowicach k. Jeleniej Góry (1950–1960), szkoła w Rybniku (1950–1960), wille w Makowie Podhalańskim i Ojcowie, hotele robotnicze, budynki administracyjne, łaźnie, lampiarnie, stacje motornicze i in. przy kopalniach węgla w różnych miejscowościach na Śląsku, projekty typowe dla przemysłu węglowego: budynek administracyjny, łaźnia, lampiarnia.

Źródła: *Czy wiesz, kto to jest?*, red. S. ŁOZA, W. 1938, s. 853; J. MINORSKI, *Polska nowatorska myśl architektoniczna w latach 1918–1939*, W. 1970, s. 208–209; A. NITSCH, *Leksykon architektów i budowniczych Polaków i cudzoziemców w Polsce działających*, W. 1988, s. 7–9 (teczka „Z”); M. WIŚNIEWSKI, *Ludwik Wojtyczko. Krakowski architekt i konserwator zabytków pierwszej połowy XX w.*, Kr. 2003, s. 21, 38, 42, 45, 48, 86, 108, 111, 116, 135–137, 139, 162, 169; M.J. ŻYCHOWSKA, *Między tradycją a awangardą. Problem stylu w architekturze Krakowa lat międzywojennych*, Kr. 1991, s. 152.

Aneksy

Inż. HENRYK GRIFFEL
 Inżynier upoważ. Inżynier cywilny budownictwa
 UPOWAŻN. BUDOWNICZY
 KRAKÓW, UL. CZAPSKICH 5.

84

Curriculum vitae.

Urodziłem się 2 lutego 1895 w Podgórzu (Krakowie). Ukończyłem gimnazjum III w Łowiczu wraz z egzaminem dojrzałości w r. 1913. W tymże roku zapisalem się na Politechnikę Lwowską na wydział Inżynierji Łodowej. W r. 1914 pobrany do wojska austr. brałem udział we wojnie światowej na różnych frontach będąc 3 razy rannym. W październiku 1918. dostałem się do niewoli włoskiej. Powróciwszy do kraju w grudniu 1918 r. otrzymałem przydział do Wojsk kolej. posłem w składzie Vgo baonu kolej. brałem udział we wojnie na froncie bolszewickim. W listopadzie 1920 r. zwolniony jako akademik celem kontynuowania studiów, zapisalem się ponownie na Politechnikę. Studja ukończyłem otrzymawszy dyplom inżyniera w czerwcu 1923 r. Następnie będąc na posadkach w kilku firmach prywatnych pracowałem w różnych dziedzinach budownictwa jako projektant oraz samodzielny kierownik robót budowlanych.

W listopadzie 1929 r. otrzymałem po zdaniu przepisane go egzaminu upoważnienie Min. R. P. do kierowania robotami budowlanymi w myśl Rozp. Pres. Rzeczposp. o prawie budowlanym z 16/II 1928. W styczniu 1930 otrzymałem również po zdaniu przepisane go egzaminu dekret rządowy upoważniający cywilnego inżyniera budownictwa dla budowy wodnych, drogowych i mostowych.

Kraków w marcu 1930 r.

Inż. HENRYK GRIFFEL
 Inżynier upoważ. Inżynier cywilny budownictwa
 UPOWAŻN. BUDOWNICZY
 KRAKÓW, UL. CZAPSKICH 5.

Henryk Griffel

Życiorys Henryka Griffela¹

Curriculum vitae

Urodziłem się 2 lutego 1895 w Podgórzu (Krakowie). Ukończyłem gimnazjum III we Lwowie wraz z egzaminem dojrzałości w r. 1913. W tymże roku zapisałem się na Politechnikę lwowską na wydział Inżynierii lądowej. W r. 1914 pobrany do wojska austr. brałem udział w wojnie światowej na różnych frontach będąc 3 razy rannym. W październiku 1918 r. dostałem się do niewoli włoskiej. Powróciwszy do kraju w grudniu 1918 r. otrzymałem przydział do Wojsk kolej., poczem w składzie Vgo baonu kolej. brałem udział we wojnie na froncie bolszewickim. W listopadzie 1920 r. zwolniony jako akademik celem kontynuowania studjów, zapisałem się ponownie na Politechnikę. Studja ukończyłem otrzymawszy dyplom inżyniera w czerwcu 1923 r. Następnie będąc na posadach w kilku firmach prywatnych pracowałem w różnych działach budownictwa jako projektant oraz samodzielny kierownik robót budowlanych.

W listopadzie 1929 r. otrzymałem po zdaniu przepisane egzaminu upoważnienie Min. R.P. do kierowania robotami budowlanymi w myśl Rozp. Prez. Rzeczyp. o prawie budowlanym z 16 II 1928 roku. W styczniu 1930 otrzymałem również po zdaniu przepisane egzaminu dekret rządowo upoważnionego cywilnego inżyniera budownictwa dla budowli wodnych, drogowych i mostowych.

Kraków w marcu 1930 r.

Henryk Griffel

---

¹ APK, UWŚL, sygn. G-401. Zgodnie z decyzją Autorki w zawartych w aneksach tekstach przepisanych z fotokopii nie wprowadzono żadnych poprawek.

Życiorys.

Urodziłem się w Paleśnicy dn. 17 kwietnia 1909 r.,
 gdzie ukończyłem szkołę powszechną. - I, II i III.
 klasę gimn. ukończyłem jako prywatystę, zdając
 co roku egzamin w Państwowym Gimnazjum Kłasy-
 ckiem im. Jęka Długosza w Nowym Sączu - Od
 r. 1924 byłem zwyczajnym studentem tegoż Gimn.
 i tam też zdałem egzamin dojrzałości r. 1928.
 We wrześniu 1928 r. zapisałem się na Wydział
 Architekturowy Politechniki Lwowskiej w cha-
 rakterze zwyczajnego słuchacza. W r. 1929 przewa-
 żnie studja z powodu zapalenia optycznej na prze-
 ciąg jednego roku. W r. 1930/31 zapisałem się na
 II r. Wydziału Arch. Politechniki Lwowskiej
 studiując bez pracy. - Praktykę budowlaną
 odbyłem w Kierownictwie Budowy 14^{tego} piętr.
 gmachu w Katowicach, w czasie od 1 lipca 1934 r.
 do 31 grudnia 1934 r. - Egzamin dyplomowy
 zdałem dn. 3 czerwca 1935 r. na Wydz. Arch.
 Politechniki Lwowskiej.

Lwów, arch. Stanisław Gruszek

Paleśnica 1 października 1935 r.

Życiorys Stanisława Gruszki²

Życiorys

Urodziłem się w Paleśnicy dn. 17 kwietnia 1909 r. gdzie ukończyłem szkołę powszechną. — I, II i III. klasę gimn. ukończyłem jako prywatysta, zdając co roku egzamin w Państwowym Gimnazjum Klasycznym im. Jana Długosza w Nowym Sączu — Od r. 1924 byłem zwyczajnym studentem tegoż Gimn. i tam złożyłem egzamin dojrzałości w r. 1928. — We wrześniu 1928 r. zapisałem się na Wydział Architektoniczny Politechniki Lwowskiej w charakterze zwyczajnego słuchacza. W r. 1929 przerwałem studia z powodu zapalenia opłucnej na przeciąg jednego roku. W r. 1930/31 zapisałem się na II r. Wydziału Arch. Politechniki Lwowskiej studiując bez przerwy. — Praktykę budowlaną odbyłem w Kierownictwie Budowy 14^{sto} pięt. gmachu w Katowicach, w czasie od 1 lipca 1934 r. do 31 grudnia 1934 r. Egzamin dyplomowy zdałem dn. 3 czerwca 1935 r. na Wydz. Arch. Politechniki Lwowskiej.

Inż. arch. Stanisław Gruszka

Paleśnica 1 października 1935 r.

---

² APK, UWŚL, sygn. K-465.

Pierwsze Życie

Urodził się w dniu 31. maja 1898 r. w Grabornicach w powiatie koł. Łatowskiem, z ojca kasimirusza i z matki Bronisławy z Łachowicz. Od r. 1907 do 1911 uczęszczał do gimnazjum w Grabornicach, następnie zaś do I szej szkoły realnej w Charkowie, którą ukończył z odznaczeniem w 1914 r.

Pod wpływem wojny wstąpił do Legionów S. p. p., superaspirantem i ewoluując z ranku 4 r. 1915, został wzięty do wzięcia austriackiego, gdzie pełnił ranki i wykonał obowiązki kwatermistrzowski w Charkowie i w Kierownictwie budowy szlaków i dróg. W r. 1918 przeszedł do ranku 5 r. w armii polskiej, pełniąc funkcję dowódcy korp. technicznego, a następnie zaś misjiach ranku, oficera kasowego do dnia 1 stycznia 1921 r., po czym został ewoluując do ranku.

W r. 1914 w listopadzie był w kadrze medycznych i w dziedzinie napisów, się nie wydając architektoniczny politechniki niemieckiej, gdzie uczęszczał na pierwszy rok.

W r. 1920 kontynuował z ukończeniem studiów i napisów się na politechnikę w Lwowie. Po ewoluowaniu z wzięcia napisów się ponownie na politechnikę lwowską, którą ukończył w 1923 r. Został ukończony 4. r. 1915 kurs abiturjentów akademicki.

Życiorys Witolda Kłębковского³

Przebieg życia

Urodziłem się dn. 31. maja 1897 r. w Wadowicach w wilkiem ks. Zatorskiem, z ojca Kazimierza inż. i Bronisławy z Senchlerów. Od r. 1907 do 1911 uczęszczałem do gimnazjum w Wadowicach, następnie zaś do I szej Szkoły realnej w Krakowie, którą ukończyłem z odznaczeniem w 1914 r.

Po wybuchu wojny wstąpiłem do Legionów 2 p.p., superarbitowany i zwolniony z służby w r. 1915, zostałem wzięty do wojska austriackiego, gdzie pełnię służbę w wojskowym oddziale budowlanym w Krakowie i w Kierownictwie budowy zakładów w Dębju. W r. 1918 przechodzę do służby w armji polskiej, pełniąc funkcje dowódcy komp. Technicznej, w ostatnich zaś miesiącach służby, oficera kasowego do dn. 1 stycznia 1921 r., poczem zostałem zwolniony ze służby.

W r. 1914 w listopadzie będąc w zakładzie uzdrowieńców w Wiedniu zapisałem się na wydział architektoniczny politechniki wiedeńskiej, gdzie uczęszczałem na pierwszy rok. W r. 1920 korzystałem z urlopu na studia i zapisałem się na politechnikę we Lwowie. Po uwolnieniu z wojska zapisałem się ponownie na politechnikę lwowską, którą ukończyłem w 1923 r. Pozatem ukończyłem w r. 1915 kurs abiturientów akademii handlowej w Krakowie.

---

³ APK, UWŚL, sygn. K-337.

Z dn. 1 grudnia 1920 r. zostałem mianowany przez Senat Politechniki asystentem młodszym zaś z dn. 1 stycznia 1924 r. asystentem starszym politechniki, na tym to stanowisku pozostawałem do końca roku akademickiego [...].

W czasie studjów odbywałem praktykę u inż. arch. Tadeusza Schneidra we Lwowie, u inż. arch. Borowickiego Wacława w Kielcach i wreszcie jako zastępcą kierownika robót przy odbudowie zakładów gospodarczych Intendentury w Wilnie.

Dn. 15 czerwca 1924 r. objąłem stanowisko zastępcy inż. arch. Wacława Borowickiego w Kielcach jako kierownik robót przy budowie Izby Skarbowej i Seminarjum Nauczycielskiego w Kielcach, Koszar 2. p.p. Leg. w Staszowie i 4. p.p. Leg w Kielcach i innych budowach.

Z dn. 1 czerwca 1927 r. zostałem mianowany [...] Rob. Publ. zastępcą kierownika robót w Gmachach Reprezentacyjnych R.P. w Warszawie gdzie pełniłem obowiązki urzędnika administracyjnego do dn. 1 maja 1929 r.

Z dn. 1 maja 1929 r. objąłem stanowisko kierownika robót w Gmachach Centrali Ministerstwa Skarbu w Warszawie, na którym pracuję dotychczas.

Inż. arch. Witold Kłębkowski

Ż Y C I O R Y S.

Urodziłem się dnia 18. listopada, 1910. roku w Krakowie, jako syn Józefa Litawskiego i Franciszki z Segdów, rel. rzymsko-katolickiej. Jestem obywatelem polskim, stan wolny, stosunek do służby wojskowej kategoria "C".

Do szkoły powszechnej "Szkoły Ćwiczeń" chodziłem w Krakowie. Szkołę średnią ukończyłem w Krakowie, gdzie uczęszczałem do Gimnazjum IV. im. Henryka Sienkiewicza, w którym dnia 1-go czerwca, 1928. r. zdałem maturę. W listopadzie 1928. roku wstąpiłem na Politechnikę w Gdansk, wydział Architektury, na której to uczelni dnia 19. lipca, 1933. roku otrzymałem Dyplom Inżyniera-Architekta. Dnia 2-go lipca, 1934. r. znostryfikowałem mój Dyplom Inżyniera-Architekta na Politechnice w Warszawie.-

Praktyki moją odbywałem u Prof. Dr. Inż. Szyszko-Bohusza i Prof. Inż. Jerzego Struszkiewicza w Krakowie, Prof. Dr. Inż. Clemensa Holzmeistera we Wiedniu, następnie pracowałem u Inż. Arch. S. Manbera w Krakowie, dalej w Biurze Kierownictwa Budowy Muzeum Narodowego w Krakowie, a ostatnio u Inż. Arch. Henryka Habera w Krakowie.-

W czasie moich studiów odbyłem podróże naukowe do: Anglii, Belgji, Włoch, Austrii, Niemiec, i Czechosłowacji.-

W latach akademickich należałem do następujących organizacji: Bratniej Pomocy Studentów Polaków Politechniki Gdanskiej, Akademickiego Związku Sportowego w Gdansk, Polskiego Koła Studentów Architektury Politechniki Gdanskiej, L.O.P.P.-

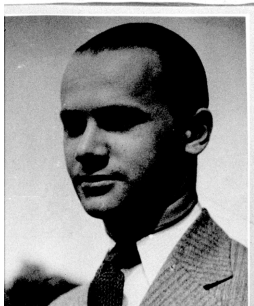
Obecnie należę do: Związku Architektów Województwa Krakowskiego, Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwważowej, Koła Gospodarczego Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem w Krakowie.-

Kraków, dnia 8. marca, 1935. r.

Inż. O. Litawski

/-/ Inż. Dypl. Arch. Odo Józef Litawski

Chako, pl. Powstańców 2.-

Fot. 4. Życiorys Odon Litawskiego

Życiorys Odon Litawskiego⁴

Życiorys

Urodziłem się dnia 18. listopada, 1910. roku w Krakowie, jako syn Józefa Litawskiego i Franciszki z Segdów, rel. rzymsko-katolickiej. Jestem obywatelem polskim, stan wolny, stosunek do służby wojskowej kategoria „C”.

Do szkoły powszechnej „Szkoły Ćwiczeń” chodziłem w Krakowie. Szkołę średnią ukończyłem w Krakowie, gdzie uczęszczałem do Gimnazjum IV. im. Henryka Sienkiewicza, w którym dnia 1-go czerwca, 1928. r. zdałem maturę. W listopadzie 1928. roku wstąpiłem na Politechnikę w Gdańsku, wydział Architektury, na której to uczelni dnia 19. lipca, 1933. roku otrzymałem Dyplom Inżyniera-Architekta. Dnia 2-go lipca, 1934 r. nostryfikowałem mój Dyplom Inżyniera-Architekta na Politechnice w Warszawie.

Praktyki moje odbywałem u Prof. Dr. Inż. Szyszko-Bohusza i Prof. Inż. Jerzego Struszkiewicza w Krakowie. Prof. Dr. Inż. Clemensa Holzmeistera we Wiedniu, następnie pracowałem u Inż. Arch. S. Manbera w Krakowie, dalej w Biurze Kierownictwa Budowy Muzeum Narodowego w Krakowie, a ostatnio u Inż. Arch. Henryka Habera w Krakowie.

W czasie moich studiów odbyłem podróże naukowe do: Anglii, Belgii, Włoch, Austrii, Niemiec, i Czechosłowacji.

W latach akademickich należałem do następujących organizacji: Bratniej Pomocy Studentów Polaków Politechniki Gdańskiej, Akademickiego Związku Sportowego w Gdańsku, Polskiego Koła Studentów Architektury Politechniki Gdańskiej, L.O.P.P.

Obecnie należę do: Związku Architektów Województwa Krakowskiego, Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej, Koła Gospodarczego Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem w Krakowie.

Kraków, dnia 8. marca, 1935. r.

Inż. Dypl. Arch. Odo Józef Litawski
Kraków, pl. Szczepański 2.

---

⁴ APK, UWŚL, sygn. L-194.

Curriculum vitae.

Urodziłem się dn. 2 czerwca 1900 w Nowym-Targu -
 z ojca Wincentego i matki Marii z Obtułowiczów.
 Szkołę normalną kończyłem w Nowym-Targu -
 do gimnazjum męskiego w Rzeszowie (II gimn.)
 i w Wiedniu (r. 1914/15) - egzamin dojrzałości 20-
 izym dnia 18 czerwca 1918 w II gimn. w Rzeszo-
 wie z odznaczeniem. Następnie zapisłem się
 na wydział architektury w Politechnice lwowskiej -
 data immatrykulacji 14 października 1918.
 Studia dwukrotnie przerwata mi ochotnicza
 służba wojskowa polkiem - od 5 listopada 1918 do 25 sty-
 cznia 1919 (17 p.p. i 5 p.p. - odsiecz dla Lwowa)
 i od 15 lipca do 27 października 1920 (12 p.a. p.)
 w czasie studiów w r. 1922 (lipiec - sierpień)
 pracowałem przy zdjęciach pomiarowych zabytków
 architekt. województwa kieleckiego (Klimontów i oko-
 lice); w grudniu 1922 za pracę na konkurs „Ofi-
 cerskiej spółdzielni mieszkaniowej we Lwowie” wię-
 dzem I nagrody (2 prace samodzielne - 3 wspólne);
 w czerwcu 1923 wziąłem II nagrodę za pracę na
 konkurs na „Samotajum Hołosku”. Egzamin dypla-
 mowy 20 izym dnia 4 czerwca 1924. W październi-
 ku t.r. brałem udział w wyborach na stanowisko wy-
 działu architektury Politechniki lwowskiej do Włoch.
 Następnie powołany do wojska otrzymałem zwol-
 nienie dnia 27 listopada b. r.

inż. arch. Tadeusz Łobos

Katowice 1 grudnia 1924.

Życiorys Tadeusza Łobosa⁵

Curriculum vitae

Urodziłem się dn. 2 czerwca 1900 w Nowym Targu z ojca Wincentego i matki Marji z Obtulowiczów. Szkoły normalne kończyłem w Nowym Targu – do gimnazjum uczęszczałem w Rzeszowie (II gimn.) i w Wiedniu (r. 1914/15) – egzamin dojrzałości złożyłem dnia 18 czerwca 1918 r. w II gimn. w Rzeszowie z odznaczeniem. Następnie zapisałem się na wydział architektury w Politechnice lwowskiej – data immatrykulacji 14 października 1918. Studja dwukrotnie przerwała mi ochotnicza służba w wojsku polskim – od 5 listopada 1918 do 25 stycznia 1919 (17 p.p. i 5 p.p. – odsiecz dla Lwowa) i od 15 lipca do 27 października 1920 (12 p.a.p.). W czasie studjów w r. 1922 (lipiec–sierpień) pracowałem przy zdjęciach pomiarowych zabytków architekt. województwa kieleckiego (Klimontów i okolica); w grudniu 1922 za prace na konkurs „Oficerskiej Spółdzielni mieszkaniowej we Lwowie” wziąłem 4 nagrody (2 prace samodzielne, 2 wspólne); w czerwcu 1923 wziąłem II nagrodę za pracę na konkurs „Sanatorium w Hołosku”. Egzamin dyplomowy złożyłem dnia 4 czerwca 1924. W październiku t.r. brałem udział w wycieczce naukowej wydziału architektury Politechniki lwowskiej do Włoch. Następnie powołany do wojska otrzymałem zwolnienie dnia 27 listopada b.r.

inż. arch. Tadeusz Łobos

Katowice 1 grudnia 1924.

---

⁵ APK, UWŚL, sygn. Ł 23.

C u r r i c u l u m   v i t a e .

Urodziłem się w Warszawie w r. 1897, gdzie też ukończyłem szkołę średnią. W r. 1914 i 1915 studjowałem w wyższej szkole technicznej Wawelberga i Rotwanda / Warszawa /. W r. 1915 musiałem wyjechać w głąb Rosji, gdzie przez pół roku pracowałem jako technik w t.zw. Ziemstwie w gubernji Charkowskiej. Później służyłem w oddziałach technicznych Armji Rosyjskiej. Brałem udział w Rewolucji ros. oraz w P. O. W. Walczyłem przeciwko bolszewikom. W początkach 1918 uwięziono mnie w Czereszyczajnoj Komisji, skąd uciekłem do Polski. W r. 1918 w październiku wstąpiłem na Politechnikę Lwowską - Wydział Architektury -. W Listopadzie tegoż roku brałem udział w walkach o Lwów jako kmdant placówki " Remiza " / Cytadela /. w r. 1918 i 1919 w walkach o Wilno, Dźwińsk, Połock. W r. 1920 przydzielono mnie do Generalnego Sztabu i Sztabu Naczelnego Wodza. Od r. 1921 do 1926 kontynuowałem przerwane studia na Politechnice Lwowskiej. W czasie tychże pracowałem w prywatnych biurach oraz wykonałem szereg zdjęć architekt. dla konserwatora Województwa Kieleckiego, z których część publikował dr. Bochnak w pracy swej o Kolegiacie Klimontowskiej. Ostatnio pracowałem jako zastępca kierownika budowy koszar 4 p.p. w Kielcach. W marcu 1926 uzyskałem dyplom inżyniera - architekt. W wojsku odznaczono mnie parokrotnie / krzyż walecznych i inne /.

Katowice dn. 1/maja 1926.

Ant. Olszewski.

Życiorys Antoniego Olszewskiego⁶

Curriculum vitae

Urodziłem się w Warszawie w r. 1897, gdzie też ukończyłem szkołę średnią. W r. 1914 i 1915 studjowałem w wyższej szkole technicznej Wawelberga i Rotwanda (Warszawa). W r. 1915 musiałem wyjechać w głąb Rosji, gdzie przez pół roku pracowałem jako technik w tzw. Ziemstwie w gubernji Charkowskiej. Później służyłem w oddziałach technicznych Armji Rosyjskiej. Brałem udział w Rewolucji ros. oraz P.O.W. Walczyłem przeciw bolszewikom. W początkach 1918 uwięziono mnie w Czerezwyczajnoj Komissji, skąd uciekłem do Polski. W r. 1918 w październiku wstąpiłem na Politechnikę Lwowską – Wydział Architektury. W Listopadzie tegoż roku brałem udział w walkach o Lwów jako komendant placówki „Remiza” (Cytadela). W r. 1918 i 1919 w walkach o Wilno, Dźwińsk, Połock. W r. 1920 przydzielono mnie do Generalnego Sztabu i Sztabu Naczelnego Wodza. Od r. 1921 do 1926 kontynuowałem przerwane studja na Politechnice Lwowskiej. W czasie tychże pracowałem w prywatnych biurach oraz wykonałem szereg zdjęć architekt. dla konserwatora Województwa Kieleckiego, z których część publikował dr. Bochnak w pracy swej o Kollegiacie Klimontowskiej. Ostatnio pracowałem jako zastępca kierownika budowy koszar 4 p.p. w Kielcach. W marcu 1926 uzyskałem dyplom inżyniera-architekty. W wojsku odznaczono mnie parokrotnie (krzyż walczyńch i inne).

Inż. Ant. J. Olszewski

Katowice dn. 1/maja 1926.

---

⁶ APK, UWŚL, sygn. O-70.

Życiorys Jana Piechulka⁷

Życiorys

Urodziłem się 15 10 1897 r. w Gliwicach i mieszkam w Katowicach od roku 1907. Po ukończeniu gimnazjum w Katowicach absolwentem politechnikę w Monachjum i uzyskałem dyplom inżyniera budowlanego. W roku 1926 przejąłem firmę ojca mego budowniczego Józefa Pichulka i wybudowałem na zlecenie Magistratu: szkoły powszechne przy ul. Sobieskiego i w Załęskiej Hałdzie, szpital wojskowy, gmach szkoły handlowej oraz Ośrodek Wychowania Fizycznego. Pozatym wykonałem budowy dla osób prywatnych. Z racji mej długoletniej współpracy z Magistratem znany jestem urzędnikom jako fachowiec i statyk. Zaznaczam że kuzynem moim był p. prezes Rady Miejskiej Piechulek Jan. Za czasów okupacji niemieckiej otrzymałem V.L III [...] żona zaś moja nie posiada żadnej V.L gdyż jest urodzona w Łodzi. Firma moja przed wojną zatrudniała około 80–100 ludzi, za czasów okupacji niemieckiej z trudnością mogłem zatrudnić tylko 5 ludzi. W końcu firmę mi zamknięto przesyłając [...] do obozu pracy w Desau. Wskutek traktowania i wyżywienia zachorowałem poważnie i po pobycie w szpitalu w Altenburg(?) wysłano mnie jako robotnika do cukrowni w Chybiu Żonę zaś moją zesłano do pracy w kopalni przy wybieraniu węgla.

Katowice 13.2.45

Jan Piechulek

---

⁷ AUMK, sygn. 537 (Jan Piechulek).

Z Y C I O R Y S.

Urodziłem się 20 marca 1901 roku w Lubaczowie, województwo lwowskie. Do roku 1914 chodziłem do gimnazjum realnego we Lwowie, następnie przez rok we Wiedniu, potem z przerwami w Zakopanem i Gdźwie otrzymałem wojenne świadectwo dojrzałości. L. 3. dnia 21 lutego 1919 roku. Od stycznia do sierpnia 1917 roku służyłem w 3 kompanii „II p.p. Pierwszego Legjonu Polskiego. Od 4-XI 1918 do 15-III 1921 pełnił służbę w wojsku polskim „L. książ. wojsk. 819 P.K.U. Lwów miasto/ z tego od 4-XI.1918 do 23-VIII.1919 na pociągu pancernym Nr.5 w wojnie ukraińskiej / obronie Lwowa/ w czasie której zostałem lekko ranny. Od 1-VI do 12-VIII.1920 roku w pracy plebiscytowej na Górnym Śląsku z czego od 10-VII do 12-VIII.1920 roku jako adjutant VIII Okręgu przy dowództwie naczelnym P.O. w Górnym Śląsku. Potem aż do zwolnienia w VIII baterji 205 p.a.p. Obecnie jestem kapralem w rezerwie. Od półrocza zimowego 1919/20 byłem studentem Wydziału Architekt. Politechniki Lwowskiej, którą ukończyłem dnia 4-VI.1924 r. z dyplomem inż. architekta. W roku nauk.1924/25 byłem studentem Wydz. Fizyko-Matematycznego Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, L. indeksu 7152. W roku 1926/27 byłem redaktorem naczelnym miesięcznika naukowego „Życie techniczne” organu Stowarzyszenia Asystentów P.L. W czerwcu 1927 wydałem „Zeszyt architektoniczny” który zawiera prace studentów Wydz. Architekt. Pol. Lwów. W czasie studiów odbyłem następujące wycieczki naukowe urządzone przez Wydział Architektury: na Węgry / Krzemieniec, Ostrów i Okolice / na Pomorze / Płock, Włocławek, Gdańsk / do Wilna, na Spisz / Koszyce, Lewocza, Kieżmark / do Włoch / Wenecja, Rzym, Padwa, Florencja / na Litwę Nowogródek, Mir i okolice /.

Przebieg pracy zawodowej.

Jako student wykonuję tablicę pamiątkową poległych studentów politechniki wmurowaną w westybilu gmachu głównego tablicę brązową prof. Popielskiego w instytucie farmakologii U.J.K. i wspólnie z kolegami konkurs na projekt katedry i seminarjum w Katowicach. W czasie praktyki od 1-VI do 1-VII.26 r. prócz prac wymienionych w świadectwie wykonałem projekt kościoła w Przysiętnicy nad Brzeżów, projekt szkoły powszechnej w Pelsztynie. Uzyskałem III nagrodę na konkursie rozwiązania wejścia na targi w Poznaniu i zakup na konkurs kościoła w Stanisławowie, konkurs na kościół-pennik w Białymostku / reprodukowany w „Życiu Technicznym” /, konkurs na dom ludowy

Życiorys Zbigniewa Rzepeckiego⁸

Życiorys

Urodziłem się 20 marca 1901 roku w Lubaczewie, województwo lwowskie. Do roku 1914 chodziłem do gimnazjum realnego we Lwowie, następnie przez rok we Wiedniu, potem z przerwami w Zakopanem, gdzie otrzymałem wojenne świadectwo dojrzałości. L.3. dnia 21 lutego 1919 roku. Od stycznia do sierpnia 1917 roku służyłem w 3 kompanii II p.p. Pierwszego Legionu Polskiego. Od 4.XI 1918 do 15.III 1921 pełnił służbę w wojsku polskim „L.książ.wojsk.819 P.K.U. Lwów miasto/ z tego od 4.XI.1819 do 23.VIII.1919 na pociągu pancernym Nr.5 w wojnie ukraińskiej (obronie Lwowa) w czasie której zostałem lekko ranny. Od 1.VI do 12.VIII.1920 roku w pracy plebiscytowej na Górnym Śląsku z czego od 10.VII do 12.VIII.1920 roku jako adjutant VIII Okręgu przy dowództwie naczelnem P.O. w Górnym Śląsku. Potem aż do zwolnienia w VIII baterji 205 p.a.p. Obecnie jestem kapralem w rezerwie. Od półroczu zimowego 1919/20 byłem studentem Wydziału Architekt. Politechniki Lwowskiej, którą ukończyłem dnia 4/VI.1924 r. z dyplomem inż. architekta. W roku nauk. 1924/25 byłem studentem Wydz. Filozoficznego Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, L. indeksu 7152. W roku 1926/27 byłem redaktorem naczelnym miesięcznika naukowego „Życie Techniczne” organu Stowarzyszenia Asystentów P.L. W czerwcu 1927 wydałem „Zeszyt Architektoniczny” który zawiera prace studentów Wydz. Architek. Pol. Lwów. W czasie studiów odbyłem następujące wycieczki naukowe urządzone przez Wydział Architektury: na Wołyń (Krzemieniec, Ostrow i okolice) na Pomorze (Płock, Włocławek, Gdańsk) do Wilna, na Spisz (Koszyce, Lewocza, Kieżmark) do Włoch (Wenecja, Rzym, Padwa, Florencja) na Litwę Nowogródek, Mir i okolica. Przebieg pracy zawodowej.

Jako student wykonuję tablicę pamiątkową poległych studentów politechniki wmurowaną w westibulu gmachu głównego, tablicę brązową prof. Popielskiego w instytucie farmakologii U.J.K. i wspólnie z kolegami konkurs na projekt katedry i seminarium w Katowicach. W czasie praktyki od 1.VI do 1.VII. 26 r. prócz prac wymienionych w świadectwie wykonałem projekt kościoła w Przysiętnicy ad Brzozów, projekt szkoły powszechnej w Felsztynie. Uzyskałem III nagrodę na konkursie rozwiązania wejścia na targi w Poznaniu i zakup w konkursie na kościół w Stanisławowie, konkurs na kościół-pomnik w Białymstoku (reprodukowany w „Życiu Technicznym”), konkurs na dom ludowy w Łodzi. Od 1.VII.26 do 1.III.27 r. byłem na praktyce budowlanej u budowniczego Hipolita Śliwińskiego w czasie której pracowałem przy rozbudowie zakładu naukowego S.S. Notre Dame we Lwowie, wspólnie z inżynierem Damszewskim otrzymujemy zakup w konkursie na halę targową w Poznaniu (repr. w Architekturze i Budownictwie) wykonuję fasadę pawilonu

⁸ APK, UWŚL KB, B-50, sygn. 196.

w Łodzi. Od I.VII.26 do I.III.27 r. byłem na praktyce budowlanej u budowniczego Hipolita Sliwińskiego w czasie której pracowałem przy rozbudowie zakładu naukowego S.S. Notre Dame we Lwowie, wspólnie z inżynierem Damaszewskim otrzymujemy zakup w konkursie na halę targową w Poznaniu /repr. w Architekturze i Budownictwie/ wykonuję fasadę pawilonu architektury na Targach Wschodnich /reprod. j.w./ biorę udział w konkursie na sanatorium w Krynicy: Od I-go III.27 r. do I-X.27 prócz wymienionych w świadectwie wykonuję projekt stajni towarzystwa Serowac we Lwowie oraz wspólnie z prof. Sadłowskim konkurs na Sanatorium Kasy Cherych we Lwowie. W czasie praktyki od I.X.27 r. do I.XI.28 r. prócz prac wymienionych w świadectwie i poświadczeniu wykonuję dla Miejskiego Zakładu Wodociągowego projekt ujęcia stawa i łazienek w Zamarstynowie. Wspólnie z artystką-rzeźbiarką Rajchertówną konkurs na pomnik Wolności w Poznaniu. Dla leperytowy Własna Strzecha we Lwowie typ. 2- piętrowego domu mieszkalnego, dla inżyniera Kękrzyckiego typ domu parterowego dla kooperatywy P.P. we Lwowie. Wspólnie z inżynierem Jareszem łazienki mineralne w Truskawcu. Od 1 kwietnia do 1 maja 1929 r. byłem asystentem Politechniki Lwowskiej. Od 1 maja 1929 r. do 1 stycznia 1930 r. byłem urzędnikiem w VI st. służb. w Starostwie Grodzkim w Gdyni. W czasie tym wykonałem wspólnie z inż. Bochniakiem projekt bloku Kolenji robotniczej na Grabowie oraz wziąłem III nagrodę i zakup na konkursie rozbudowy kościoła w Gdyni. Następnie wykonałem plany 4-ro piętrowego budynku Shipp Supplies w Gdyni oraz wspólnie z inż. Bochniakiem prowadziłem budowę 4-ro piętrowego budynku mieszkaniowego Dr. Stankiewicza w Gdyni. W styczniu 1930 r. brałem udział w konkursie na dom zw. Nauczycielstwa Szkół Powszechnych w Warszawie. W lutym 1930 r. wykonałem plany kościoła parafialnego w Mrzeżynie na Pomorzu.

inż. Zygmunt Rzepecki
architekt

architektury na Targach Wschodnich (reprod. j.w.) biorę udział w konkursie na sanatorium w Krynicy: Od I-go III.27 r. do 1.X.27 prócz wymienionych w świadectwie wykonuję projekt stajni towarzystwa Serowac we Lwowie oraz wspólnie z prof. Sadłowskim konkurs na Sanatorium Kasy Chorych we Lwowie. W czasie praktyki od I.X.27 do I.XI.28 r. prócz wymienionych w świadectwie i poświadczeniu wykonuję dla Miejskiego Zakładu Wodociągowego projekt ujęcia stawu i łazienek w Zamarstynowie. Wspólnie z artystką-rzeźbiarką Rajchertówną konkurs na pomnik Wolności w Poznaniu. Dla loperytywy Własna Strzecha we Lwowie typ. 2-piętrowego domu mieszkalnego, dla inżyniera Kokrzyckiego typ domu parterowego dla kooperatywy P.P. we Lwowie. Wspólnie z inżynierem Jaroszem łazienki mineralne w Truskawcu. Od 1 kwietnia do 1 maja 1929 r. byłem asystentem Politechniki Lwowskiej. Od 1 maja 1929 r. do 1 stycznia 1930 r. byłem urzędnikiem w VI st. służb. w Starostwie Grodzkiem w Gdyni. W czasie tym wykonałem wspólnie z inż. Bochniakiem projekt bloku kolonji robotniczej na Grabowie oraz wziąłem III nagrodę i zakup na konkursie rozbudowy kościoła w Gdyni. Następnie wykonałem plany 4-ro piętrowego budynku Shipp Supplies w Gdyni oraz wspólnie z inż. Bochniakiem prowadziłem budowę 4-ro piętrowego budynku mieszkaniowego Dr. Stankiewicza w Gdyni. W styczniu 1930 r. brałem udział w konkursie na dom zw. Nauczycielstwa Szkół Powszechnych w Warszawie. W lutym 1930 r. wykonałem plany kościoła parafialnego w Mrzeninie na Pomorzu.

inż. Zbigniew Rzepecki
architekt

C U R I C U L U M - V I T A E .
.....

Urodziłem się we Lwowie 25/XI. 1900. Ukończyłem wyższą szkołę realną w roku 1919. Egzamin dojrzałości złożyłem podczas służby wojskowej w obronie Lwowa. Po skończonej obronie zostałem przydzielony do 5. p.a.p. i brałem udział w dalszej wojnie z Ukraińcami. Zwolniony z wojska, zapisałem się na wyższą szkołę Politechniczną we Lwowie , gdzie studjowałem do 1920.roku, poczem wyjechałem na Spiż i Orawę , pracując tam na przemian w Organizacji bojowej i w II.wydziale sztabu M.S.W. Od 10/VIII.1920 do 2/XI.1920 brałem udział jako ochotnik w 205 p.a.p.w wojnie z Bolszewikami. Po ukończeniu jej uczęszczałem dalej na Technikę aż do Listopada 1920, w którym to czasie wyjechałem na Górny Śląsk. Pracowałem tam w II. wydziale Organizacji powstańczej, oraz przy naczelnem Dowództwie. Powróciwszy ze Śląska, studjowałem dalej Politechnikę, a równocześnie pracowałem w przedsiębiorstwach i biurach architektonicznych. W marcu 1926 ukończyłem Politechnikę i otrzymałem dyplom inżyniera - architektury. -

Lwów dn.20 Listopada 1926.

*Lwów
Akademickie 15*

Jur Schay-Karol

Życiorys Karola Schayera⁹

Curriculum vitae

Urodziłem się we Lwowie 25/XI. 1900. Ukończyłem wyższą szkołę realną w roku 1919. Egzamin dojrzałości złożyłem podczas służby wojskowej w obronie Lwowa. Po skończonej obronie zostałem przydzielony do 5 p.a.p i brałem udział w dalszej wojnie z Ukraińcami. Zwolniony z wojska, zapisałem się na wyższą szkołę Politechniczną we Lwowie, gdzie studjowałem do 1920. roku, poczem wyjechałem na Spisz i Orawę, pracując tam na przemian w Organizacji bojowej i w II wydziale sztabu M.S.W. od 10/VIII.1920 do 2/XI.1920 brałem udział jako ochotnik w 205 p.a.p. w wojnie z Bolszewikami. Po ukończeniu jej uczęszczałem dalej na Technikę aż do Listopada 1920, w którym to czasie wyjechałem na Górny Śląsk. Pracowałem tam w II. wydziale Organizacji powstańczej, oraz przy naczelnem Dowództwie. Powróciwszy ze Śląska, studjowałem dalej Politechnikę, a równocześnie pracowałem w przedsiębiorstwach i biurach architektonicznych. W marcu 1926 ukończyłem Politechnikę i otrzymałem dyplom inżyniera-architekty.

Inż. Schayer Karol

Lwów dn. 20 Listopada 1926.
Lwów, Akademicka 15

---

⁹ APK, UWŚL, sygn. S-45.

Katowice 7. stycznia 1925.

S.F.
 Śląski Urząd Wojewódzki
 w Katowicach.

Podpisany urodzony 4/12. 1890 r. w Krakowie po ukończeniu szkoły realnej odbył 4te letnie studia na Wydziale Budownictwa i architektury w Krakowie w latach 1907-1911 z wynikiem celującym. Uzyskawszy stypendjum z byłego Wydziału krajowego w Łwowie i Izby Szlacheckiej w Krakowie, wyjechał do Wiednia a następnie do Zurichu gdzie studiował architekturę na tamtejszych politechnikach z charakterze słuchacza usadowionego, przez przeciąg 2 semestrów.

Po powrocie do kraju odbył praktykę budowlaną z miejscowiciele: u prof. arch. W. Ekielskiego w Krakowie, w biurze arch.-bud. Bandurski i Międzywiński w Krakowie, przy restauracji Zamku Książ na Wawelu, a następnie jako kierownik techniczny i administracyjny u arch. F. Glińskiego w Krakowie (44 miesiące), w firmie bud. "Jogib" w Jarosławiu przy budowie i adaptacji obiektów rojskowych (21 miesięcy), u sp. architektów J. Zarwiejskiego w Krakowie (6 miesięcy), u radcy budow. M. Ulama jako kierownik budowy domów dla bezdomnej ludności w Małopolsce wschodniej (14 miesięcy) w biurze budowlanym J. Tabońskiego i sika w Łwowie jako współwłaściciel, w końcu w firmie budowlanej E. Kosińskiego w Dąbrowie Górniczej początkowo jako kierownik budowlany później odpowiedzialny kierownik i prokurent firmy.

Podpisany uzyskał w roku 1918 przez c.k. Ministerjum Robót Publ. w Wiedniu tytuł inżyniera a w roku 1924 złożył przepisowy egzamin na budowniczego w Oddziale Robót Publ. przy Województwie łódzkim.

Podpisany wykonał szereg prac konkursowych z których dwie zostały nagrodzone.

Wydział komunikacji i robót publicznych.
 L. Dz. 8. R. 6/4.
 2402

Stanisław Taboński inż.
 Dąbrowa Górnicza
 ul. Siemkiewicza 11.

Fot. 9. Życiorys Stanisława Tabońskiego

Życiorys Stanisława Tabeńskiego¹⁰

Katowice 7 stycznia 1925 r.

P.T. Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach.

Podpisany urodzony 4 VIII 1890 r. w Krakowie po ukończeniu szkoły realnej odbył 4ro letnie studia na wydziale budownictwa i architektury w Krakowie w latach 1907–1911 z wynikiem celującym. Uzyskawszy stypendjum byłego Wydziału Krajowego we Lwowie i Izby Przemysłowej w Krakowie, wyjechał do Wiednia a następnie Zurichu, gdzie studjował architekturę na tamtejszych politechnikach w charakterze słuchacza nadzwyczajnego przez przeciąg 2 semestrów.

Po powrocie do kraju odbył praktykę budowlaną a mianowicie: u prof. arch. W. Ekielskiego w Krakowie, w biurze arch-budow. Bandurski i Miarczyński w Krakowie, przy restauracji Zamku Król. na Wawelu, a następnie jako kierownik techniczny i administracyjny u arch. T. Glińskiego w Krakowie (44 miesiące), w Firmie bud. „Togib” w Tarnowie przy budowie i adaptacji obiektów wojskowych (21 miesięcy), u śp. architekty J. Zawiejskiego w Krakowie (6 miesięcy), u radcy budow. M. Ulama jako kierownik budowy domów dla bezdomnej ludności w Małopolsce wschodniej (14 miesięcy) w biurze budowlanym J. Tabeński i Ska we Lwowie jako współwłaściciel, w końcu w firmie budowlanej E. Kosiński w Dąbrowie Górniczej początkowo jako kierownik budowy później odpowiedzialny kierownik i prokurent firmy.

Podpisany uzyskał w roku 1918 przez c.k. Ministerjum Robót Publ. w Wiedniu tytuł inżyniera a w roku 1924 złożył przepisowy egzamin na budowniczego w Odziale Robót Publ. przy Województwie lwowskim.

Podpisany wykonał szereg prac konkursowych z których dwie zostały nagrodzone.

Stanisław Tabeński inż.
Dąbrowa Górnicza
ul. Sienkiewicza 11.

---

¹⁰ APK, AUWŚL, sygn. T-2.

Życiorys Marii Wroczyńskiej¹¹

Życiorys

Ur. dnia 31 V 1901 r. we wsi Wólka Kamienna powiatu Siedleckiego. Szkołę średnią ukończyłam w Siedlcach w roku 1920 (gimnazjum państwowe realne im. Kr. Jadwigi). W grudniu 1920 r. zostałam przyjęta do Politechniki Warszawskiej na wydział architektury. W czasie studiów politechnicznych pracowałam jednocześnie w biurach prywatnych architektonicznych, oraz odbywałam praktykę budowlaną w czasie ferji wakacyjnych na co mam zaświadczenia. Ukończyłam politechnikę w maju 1929 roku. Po ukończeniu studiów pracowałam w biurach architektonicznych prywatnych w Warszawie.

Inż. arch. Marja Wroczyńska

dn. 24 II 1930 r.

---

¹¹ APK, UWŚL, sygn. W-468.

Ilustracje

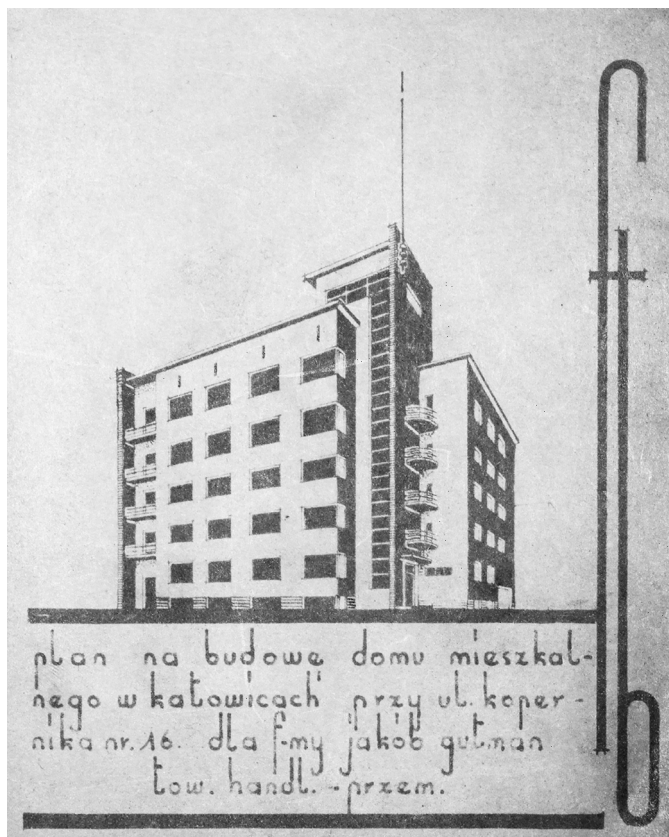

Fot. 1. Zebranie śląskiego klubu formistów „Hu-Hu” w domu Tadeusza Michejdy w 1929 r. Le Corbusiera koronują Karol Schayer i Tadeusz Michejda (*O polski Śląsk: Tadeusz Michejda (1895–1955), Władysław Michejda (1896–1943)*, red. W. NAGENGAST, Kat. 2000, s. 41)

Fot. 2. Zespół Urzędu Budownictwa Naziemnego katowickiego magistratu w 1932 r. Stoją od lewej: Bednorz, Bubala, Nyc, Małek, Pniok, Rozkoszny; siedzą od lewej: Karol Pakuła, Kuleszanka, Paweł Lubina, Lucjan Sikorski, Stanisław Krusz, Tadeusz Łobos (fotografia ze zbiorów Mariana Lubiny)

Fot. 3. Projekt kamienicy
Jakuba Gutmana przy
ul. Kopernika 16 w Ka-
towicach; proj. Filip
Brenner, 1935 (zbiory
AUMK, sygn. 1/762)

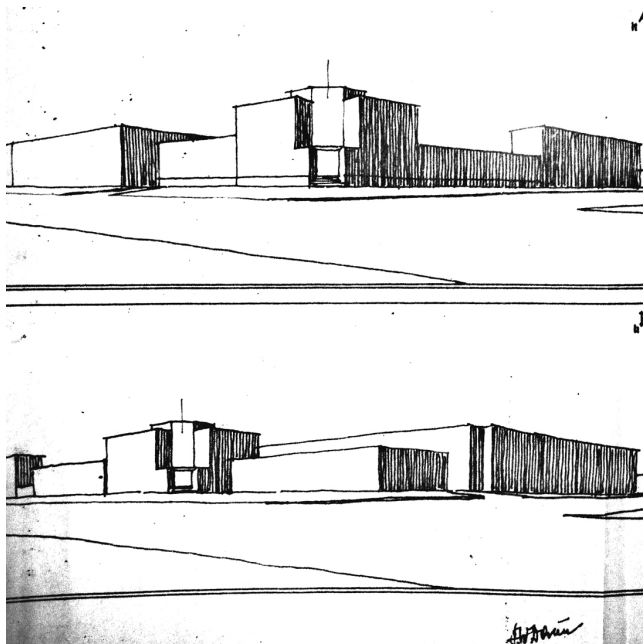

Fot. 4. Most żelazny na Słudwi pod Łowiczem; proj. Stefan Bryła, 1929 (zbiory Narodowego
Archiwum Cyfrowego, sygn. 1-G-3401)

Fot. 5. Dom dla profesorów Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych przy ul. Wojewódzkiej w Katowicach; proj. Eustachy Chmielewski. Widoczny szkielet konstrukcyjny budynku (zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego, sygn. 1-N-2321)

Fot. 6. Projekt wstępny Ośrodka Wychowania Fizycznego przy ul. Raciborskiej w Katowicach (dwie alternatywy); proj. Fryderyk Daun, 12 IV 1934 r. (AUMK, zbiór akt bez inwentarza)

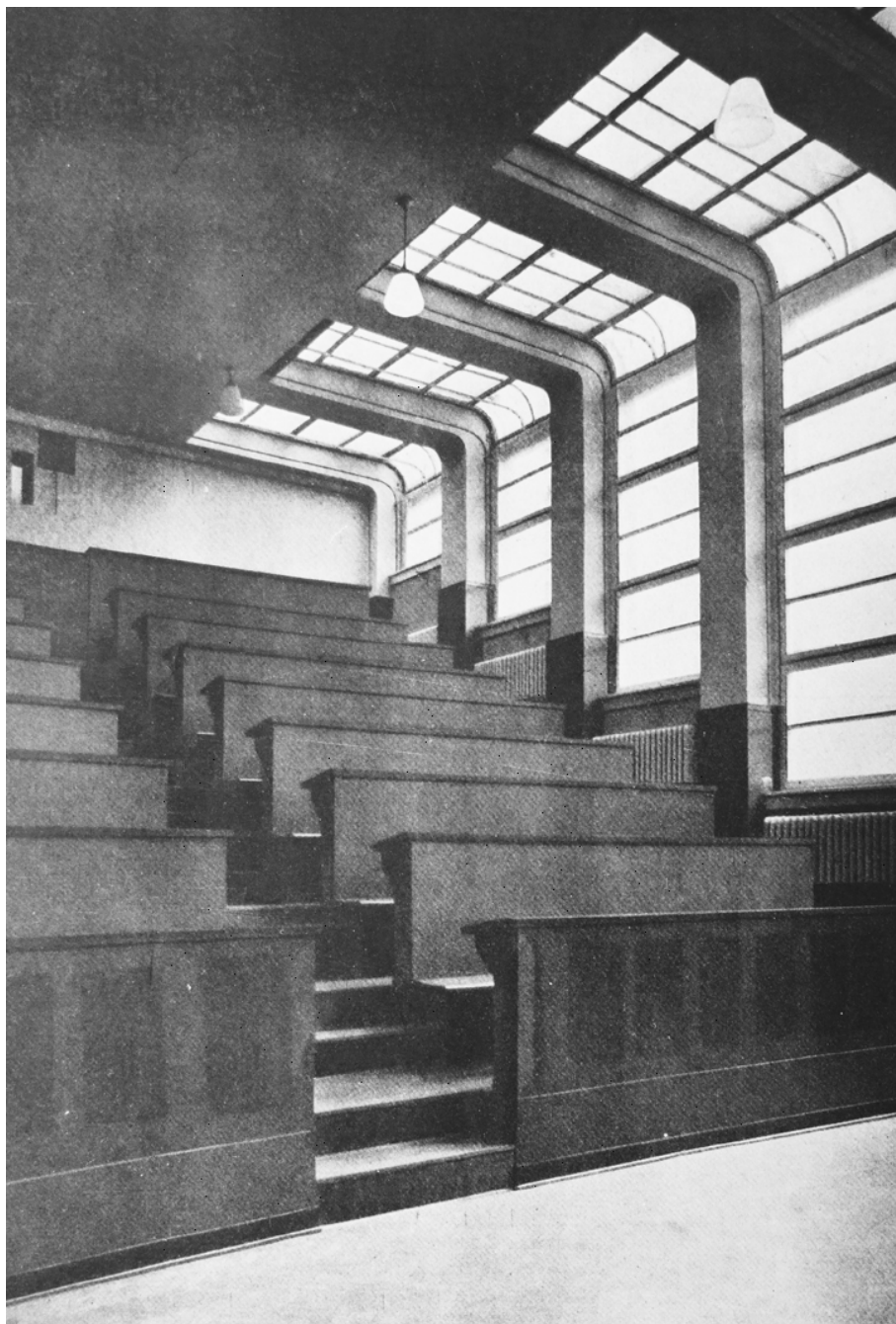
Fot. 7. Budynek kasyna garnizonowego przy ul. Raciborskiej w Katowicach; proj. Leon Dietz d'Arma. Uroczystość poświęcenia budynku odbyła się 3 V 1939 r. (zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego, sygn. 1-W-1041-2)

Fot. 8. Śląskie Techniczne Zakłady Naukowe w Katowicach; proj. Jadwiga Dobrzyńska, Zygmunt Łoboda. Widok zewnętrzny budynków szkolnych w trakcie robót wykończeniowych, lipiec 1931 r. (zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego, sygn. 1-N-2317)

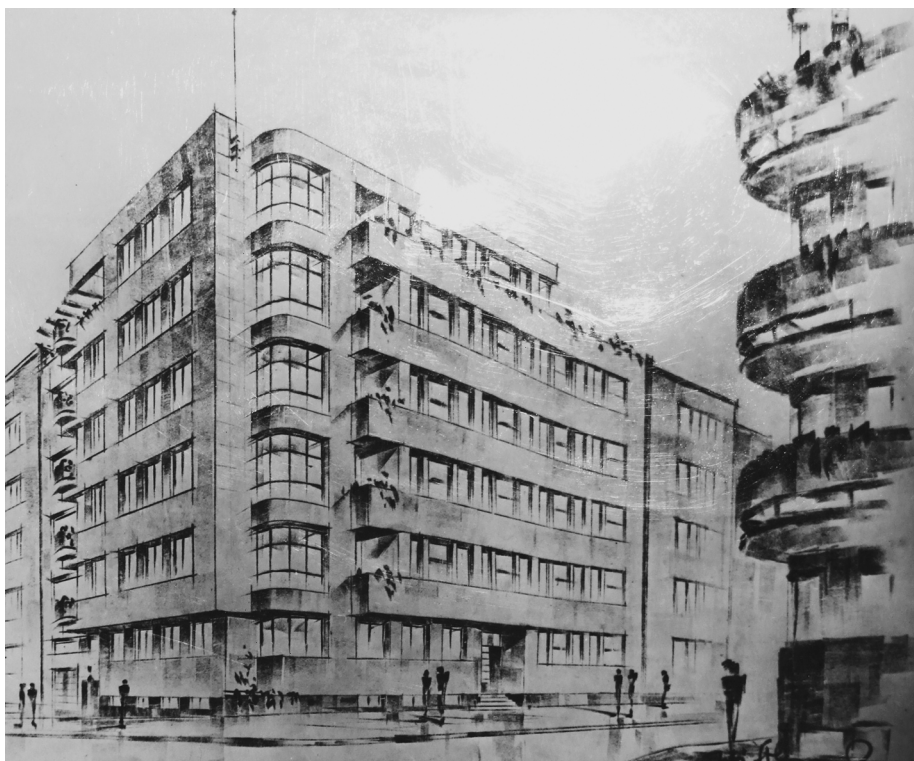

Fot. 9. Śląskie Techniczne Zakłady Naukowe w Katowicach; proj. Jadwiga Dobrzyńska, Zygmunt Łoboda, październik 1933 r. (zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego, sygn. 1-N-2318-2)

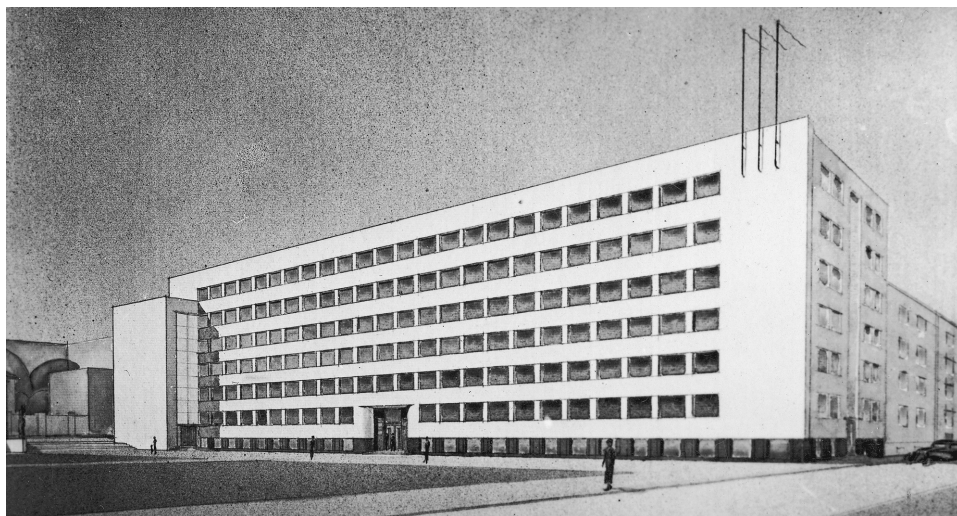

Fot. 10. Sala wykładowa w gmachu Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych przy ul. Z. Krasińskiego w Katowicach; proj. Jadwiga Dobrzyńska, Zygmunt Łoboda (AiB 1935, nr 6–7–8)

Fot. 11. Projekt domu dr. Wędlukowskiego przy ul. PCK w Katowicach; proj. Stanisław Gruszka, 1938 (zbiory AUMK)

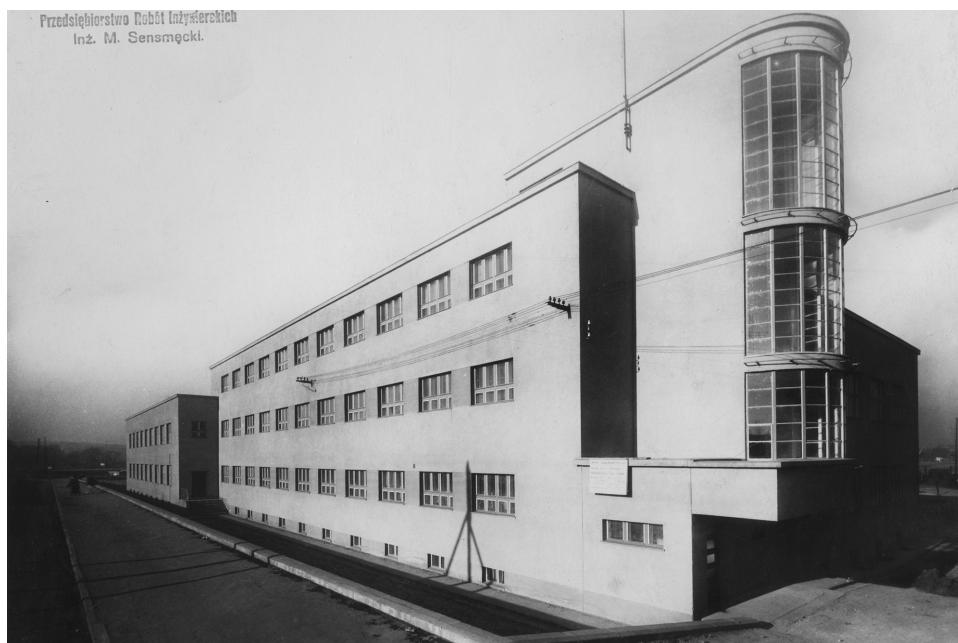

Fot. 12. Projekt gmachu dla Urzędów Niezespólonych w Katowicach; proj. Witold Kłębowski, 1935 r. (zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego, sygn. 1-U-8499)

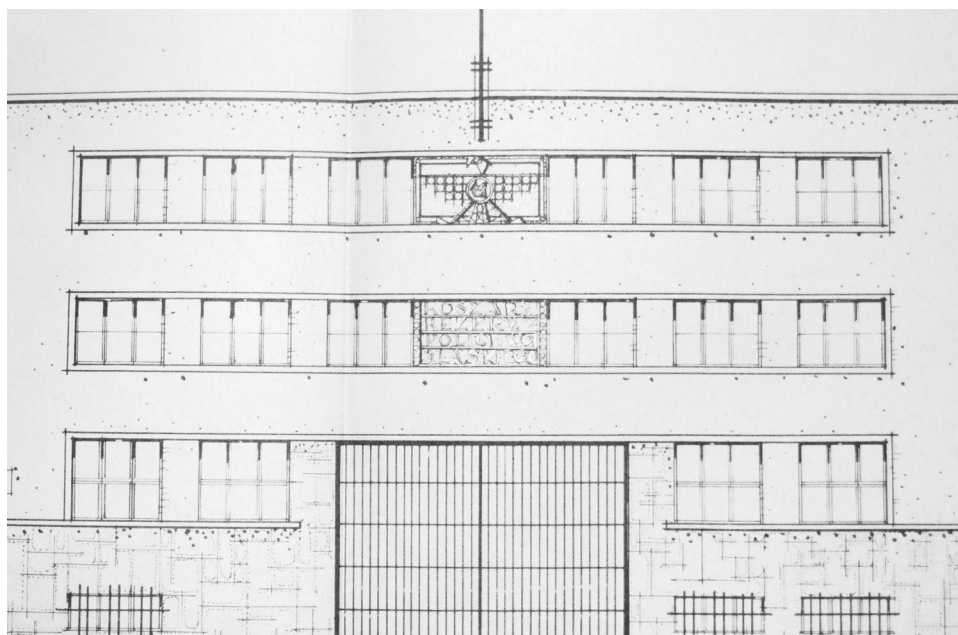

Fot. 13. Gmach Urzędu Skarbowego w Katowicach; proj. Tadeusz Kozłowski, konstr. S. Bryła, październik 1933 r. (zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego, sygn. 1-G-6294-1)

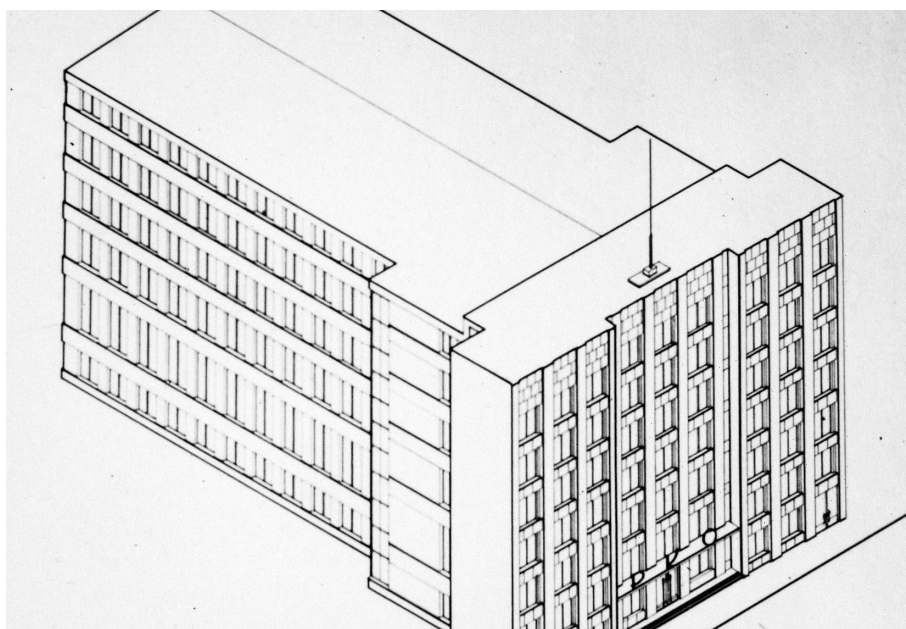
Fot. 14. Budynek Zakładu Badania Środków Żywnościowych przy ul. Raciborskiej w Katowicach; proj. Tadeusz Kozłowski (zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego, sygn. 1-N-858)

Fot. 15. Projekt koszar policyjnych przy ul. Głowackiego w Katowicach; proj. Bogdan Laszczka, 1938. Część elewacji frontowej (zbiory AUMK, sygn. 2/119)

Fot. 16. Wnętrze piwiarni „Piwnica Śląska” z meblami w Domu Powstańca przy ul. Matejki w Katowicach; z meblami; proj. Odo Litawski (zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego, sygn. 1-P-1801)

Fot. 17. Projekt konkursowy gmachu PKO w Poznaniu; proj. Odo Litawski (zbiory APK, UWŚL, L-194)

Fot. 18. Rozgłośnia Polskiego Radia przy ul. Ligonie w Katowicach; proj. Tadeusz Łobos. Uroczystość poświęcenia nowego gmachu odbyła się w październiku 1937 (zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego, sygn. 1-K-1239-1)

Fot. 19. Bloki mieszkalne przy ul. Raciborskiej w Katowicach; proj. Tadeusz Łobos, Lucjan Sikorski (zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego, sygn. 1-U-2052-1)

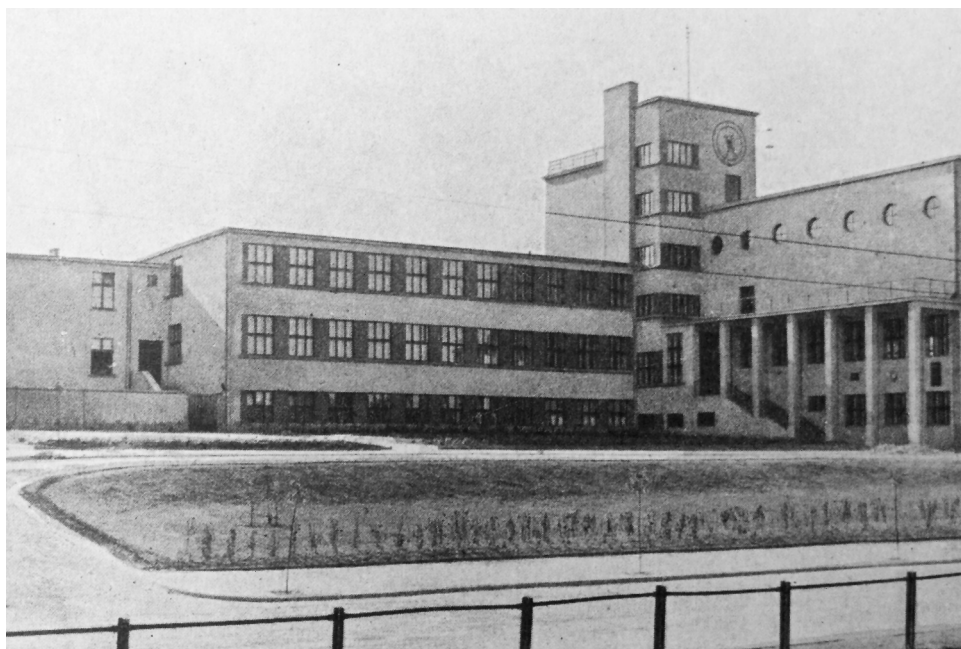

Fot. 20. Dom mieszkalny pracowników kolejowych przy ul. J. Słowackiego w Katowicach; proj. Tadeusz Michejda (zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego, sygn. 1-U-2057)

Fot. 21. Urząd Gminy w Janowie (ob. Katowice-Nikiszowiec); proj. Tadeusz Michejda (AiB 1935, nr 6–7–8, s. 24)

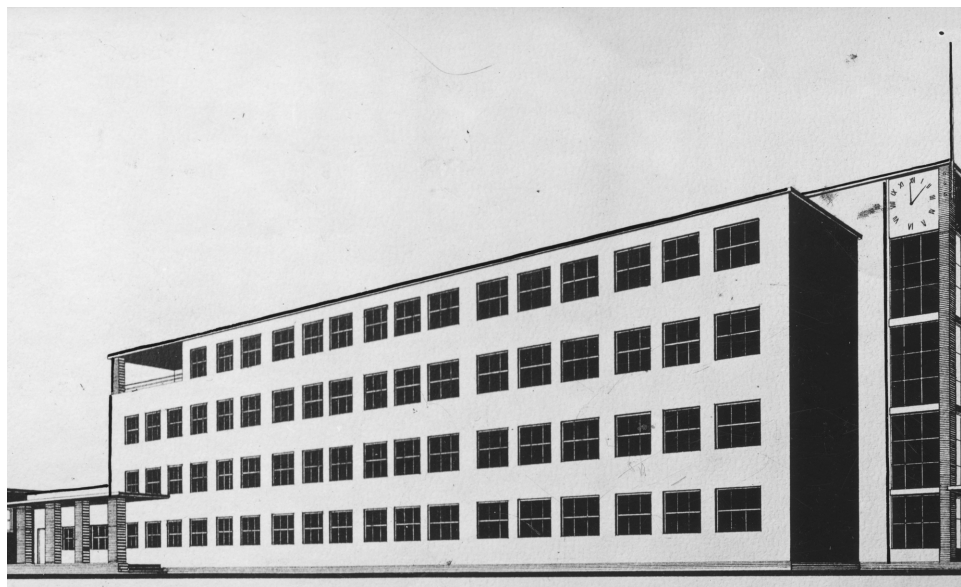
Fot. 22. Urząd Gminny w Janowie (ob. Katowice-Nikiszowiec); proj. Tadeusz Michejda (AiB 1935, nr 6–7–8, s. 25)

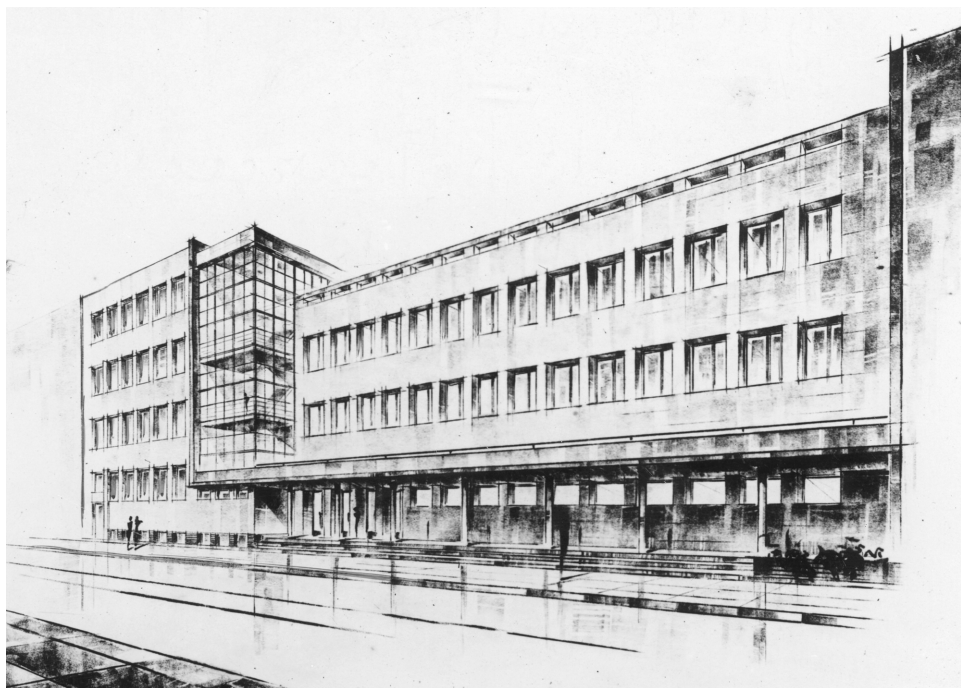
Fot. 23. Poczekalnia dla pasażerów na lotnisku cywilnym w Katowicach; proj. Lucjan Sikorski, Tadeusz Michejda, 1929 r. (zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego, sygn. 1-G-4093-2)

Fot. 24. Lotnisko cywilne w Katowicach; proj. Lucjan Sikorski, Tadeusz Michejda. Widok ogólny głównego budynku lotniska (zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego, sygn. 1-G-4094-2)

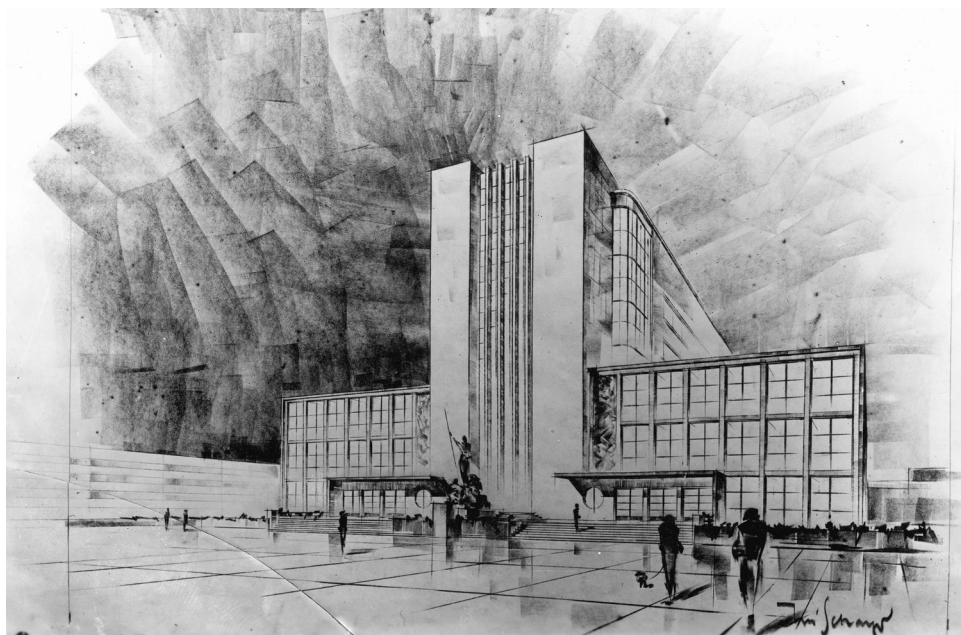

Fot. 25. Projekt szkoły powszechnej w Mikołowie; proj. Antoni Olszewski, wrzesień 1930 r. (zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego, sygn. 1-N-1657)

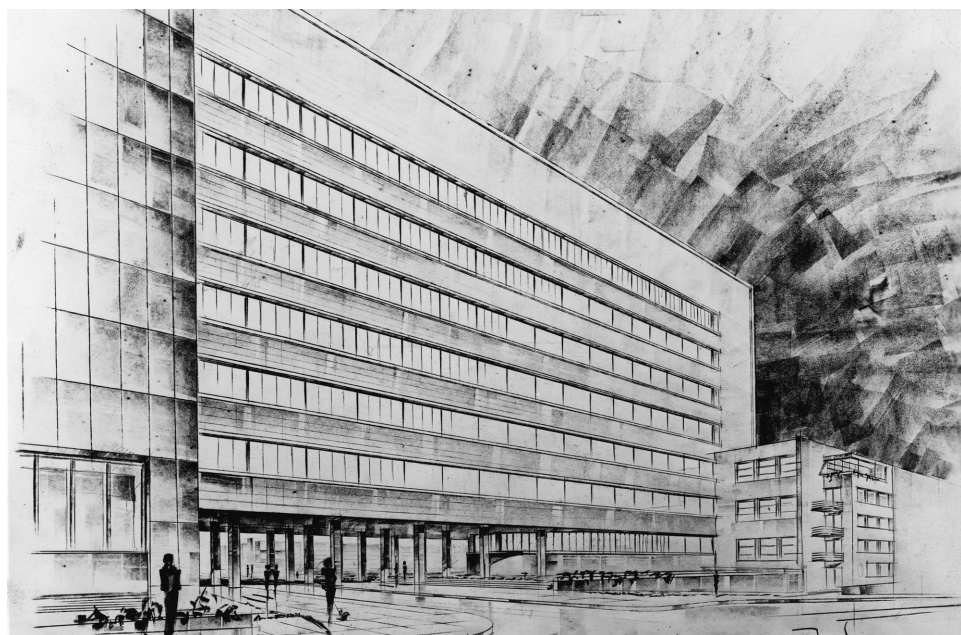

Fot. 26. Projekt architektoniczny budynku Instytutu Kształcenia Handlowego w Katowicach, proj. Zbigniew Rzepecki, 1936 r. (zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego, sygn. 1-N-2329)

Fot. 27. Projekt Muzeum Śląskiego w Katowicach; proj. Karol Schayer (zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego, sygn. 1-K-33-1)

Fot. 28. Projekt Muzeum Śląskiego w Katowicach; proj. Karol Schayer (zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego, sygn. 1-K-33-2)

Fot. 29. Międzynarodowy Bank Handlowy przy ul. Mieleckiego w Katowicach; proj. Karol Schayer (zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego, sygn. 1-G-6199)

Fot. 30. Bank Gospodarstwa Krajowego przy ul. Mickiewicza 3 w Katowicach; proj. Stanisław Tabeński, czerwiec 1930 r. (zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego, sygn. 1-G-6196)

Fot. 31. Szkoła powszechna w Królewskiej Hucie; proj. Wojciech Soboń (AiB 1935, nr 6–7–8)

Fot. 32. Wnętrze sali odczytowej Domu Oświatowego Towarzystwa Czytelni Ludowych przy ul. Francuskiej w Katowicach; proj. Stanisław Tabeński, Józef Rybicki, listopad 1934 (zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego, sygn. 1-N-3916-4)

Fot. 33. Kościół garnizonowy św. Kazimierza Królewicza w Katowicach; proj. Jan Zarzycki, Leon Dietz d'Arma (zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego, sygn. 1-U-2085)

Fot. 34. Kościół garnizonowy św. Kazimierza Królewicza, wnętrze; proj. Jan Zarzycki, Leon Dietz d'Arma (zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego, sygn. 1-U-2087)

Fot. 35. Ogród jordanowski z budynkiem przedszkola przy ul. Barbary w Katowicach; proj. Kazimierz Wędrowski. Uroczystość poświęcenia budynku odbyła się 14 V 1939 r. (zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego, sygn. 1-N-2825-5)

Indeks hasel

- Bieńkowski Jan Bolesław 21
Brenner Filip (Artur?) 23
Brukalski Stanisław 24
Bryła Stefan Władysław 26
Bubała Paweł 30
Bzdok Piotr 30
Chmielewski Eustachy Feliks Antoni 31
Czeczott-Danilewicz Witold Eugeniusz 33
Daun Fryderyk Wacław 36
Dietz d'Arma Leon 36
Dobrzyńska Jadwiga 38
Eyssmont Witold 41
Firla Henryk 42
Fischer Rudolf 43
Gambiec Henryk 44
Gawlik Zygmunt 45
Glaesel (Glösel) Henryk 46
Graefe Jan Władysław 47
Griffel Henryk 48
Gruszka Stanisław Andrzej Zygmunt 50
Grünfeld Hugo 51
Helm-Pirgo Marian Adam 53
Jurkiewicz Piotr 55
Kapołka Jan 56
Kaufman Stefan 56
Kluza Karol 58
Kłębkowski Witold Edward 58
Komornicki Prot Feliks 62
Kordula Jan 64
Kordyl Władysław 65
Kozielek Jerzy 65
Kozłowski Tadeusz Edmund Jan 66
Krompiec Karol 69
Krusz Stanisław 69
Krzemiński Józef 69
Krzywda-Polkowski Franciszek 70
Kuryłło Adam 74
Lalewicz Marian 76
Laszczka Bogdan 79
Litawski Odo Józef 80
Lubina Paweł 82
Łazik Stanisław 83
Łoboda Zygmunt 83
Łobodziński Marian 85
Łobos Tadeusz Eugeniusz 86
Maczyński Franciszek 91
Michejda Tadeusz 93
Mielnicki Stanisław Marian 97
Mucha Ludwik 98
Nowakowski Wacław Józef Szymon 99
Nowicki Stanisław Szczęsny 101
Olszewski Antoni Stefan 103
Pakuła Karol 105
Piechulek Jan 105
Pieńkowski Romuald Leopold 106
Płaczek Augustyn 108
Pogoda Eugeniusz 108
Rybicki Józef Stefan 110

- Rzepecki Zbigniew Joachim 113
Sachse Frydolin 118
Schayer Karol Boromeusz Julian 118
Schmidtke Henryk Jerzy 122
Schwarzenberg-Czerny Władysław 123
Sikorski Lucjan (Łucjan) Teodor 126
Soboń Wojciech Kazimierz 129
Sołtykowski Kazimierz Aleksander 131
Tabeński Stanisław 134
Tatańczyk Eugeniusz Wolfgang 137
Tchórzewski Karol 138
Timofijewicz Lucjan 139
Tworkowski Stefan 140
Tymiński Kazimierz 141
Warzeszkiewicz Zbigniew 143
Wędrawski Kazimierz 143
Wieczorek Erwin Makary 143
Wiedermann Alfred Anton 145
Witt Emanuel 146
Wojtyczko Ludwik 147
Wroczyńska Maria 149
Wuzik Józef 150
Wyczyński Kazimierz 150
Zarzycki Jan Marcin 153
Zawadowski Henryk 154
Żeleński Stefan Marian Władysław 146

Aneta Borowik

A dictionary of architects, builders and engineers connected
with Katowice in the inter-war period

S u m m a r y

The book consists of three parts. The introduction synthetically presents the environment being the subject-matter of this publication. The main part of the work is devoted to a dictionary alphabetically presenting profiles of an architecture-building staff of the town in the inter-war period. The appendices include selected biographies of the people in question. The biogram, apart from data concerning a professional path and personal life of selected authors, contains information on the author's building realizations. The source basis constituted the literature of the subject and documents stored in The State Archive in Katowice and Archive of The Town Hall in Katowice. The biographical entries, wherever possible, included photographs of a given person and his/her selected realizations.

The aim of the Dictionary was to present the profiles of architects, engineers and builders connected with Katowice in the inter-war period. It covered people who inscribed in a cultural and material picture of the town thanks to their presence or work achievements. Some of them, after arriving in Katowice in the 1920s, were connected with the town for ever. These were among others Tadeusz Michejda, Tadeusz Łobos, Lucjan Sikorski, Zbigniew Rzepecki, Leon Dietz d'Arma, Kazimierz Sołtykowski, Stanisław Gruszka, Stefan Kaufman, Witold Kłębowski, Karol Schayer, Eugeniusz Pogoda, Henryk Schmidtke, Stanisław Tabeński, Karol Tchórzewski and Henryk Zawadowski. Others lived in Silesia only temporarily and contributed to a few or just one realization. What has to be remarked on here is that the current state of research does not allow for ascribing a bigger importance to them. However, one can assume the research findings in the future will make it possible to present the total output of these authors too. They are Jan Bienkowski, Eustachy Chmielewski, Witold Eyssmont, Odo Litawski, Józef Rybicki or Władysław Schwarzenberg-Czerny. The third group of workers was not connected with Silesia either because of work or living place. Their achievements in Katowice and nearby area allow for taking them into account in the *Dictionary*. Often, as was the case with edifices in Katowice such as a Voivodship Council and the Silesian Sejm, a cathedral, a covered market or a building of Silesian Technical Scientific Schools they were the milestones in the process of the architecture development of the town and region. To this group belong Kazimierz Wyczyński, Ludwik Wojtyczka, Stefan Żeleński, Piotr Jurkiewicz, Franciszek Mączyński,

Zygmunt Gawlik, Franciszek Krzywda-Polkowski, Marian Lalewicz, Jadwiga Dobrzyńska, Zygmunt Łoboda, Wacław Nowakowski, Prot Komornicki, Stanisław Brukalski, Kazimierz Wędrowski, Alfred Wiedermann, Stefan Bryła, Adam Kuryłło. The least-known is the group of builders in Katowice in the inter-war period. Some of them continued their activity before 1922. These were among others Hugo Grünfeld, Karol Krompiec, Henryk Firla, Emanuel Witt, Józef Wuzik or Rudolf Fischer.

The information collected in the dictionary should be an initiative for further and complex research on the environment of architects, engineers and builders in Silesia. Many of the authors under examination deserve a monographic work.

Aneta Borowik

Das Wörterbuch der mit der Stadt Kattowitz in der Zwischenkriegszeit verbundenen Architekten, Erbauer und Ingenieure

Z u s a m m e n f a s s u n g

Das Buch besteht aus drei Teilen. In der Einleitung wird das zum Gegenstand der vorliegenden Publikation werdende Milieu auf synthetische Art und Weise dargestellt. Der Hauptteil ist aber das Wörterbuch, das alphabetisch geordnete Porträts von den mit der Stadt verbundenen Architekten und Ingenieuren beinhaltet. Im Buchanhang befinden sich ausgewählte Biografien der oben genannten Personen. In biografischen Noten findet man außer den Informationen über Berufs- und Privatleben von den einzelnen Schöpfern auch einige Informationen über deren eigenen baulichen Entwürfe. Ihre Quelle waren die Fachliteratur und die im Staatsarchiv in Kattowitz und im Archiv des Kattowitzer Stadtamtes aufbewahrten Dokumente. Falls es nur möglich war, wurde bei dem Biogramm von einer bestimmten Person auch ihr Foto und ihre ausgewählten Entwürfe veröffentlicht.

Das Ziel des Wörterbuches ist, die Porträts von den mit der Stadt Kattowitz in der Zwischenkriegszeit verbundenen Architekten, Ingenieuren und Erbauern darzustellen. Es gibt hier solche Schöpfer, die sich durch ihr Leben oder ihre Arbeitserfolge um Kulturbild der Stadt verdient gemacht haben. Einige von ihnen, die in Kattowitz in 20er Jahren des 20.Jhs angekommen sind, haben sich hier niedergelassen. Es waren u.a.: Tadeusz Michejda, Tadeusz Łobos, Lucjan Sikorski, Zbigniew Rzepecki, Leon Dietz d'Arma, Kazimierz Sołtykowski, Stanisław Gruszka, Stefan Kaufman, Witold Kłębowski, Karol Schayer, Eugeniusz Pogoda, Henryk Schmitke, Stanisław Tabeński, Karol Tchórzewski und Henryk Zawadowski. Andere dagegen wohnten in Schlesien vorübergehend und setzten ein paar Projekte oder nur ein einziges Projekt um. Es muss hier aber folgendes festgestellt werden: der heutige Wissenstand erlaubt zwar nicht, den genannten Schöpfern die Urheberschaft von mehreren architektonischen Gebäuden in Schlesien der Zwischenkriegszeit zu-

schreiben, doch es kann angenommen werden, dass weitere Forschungsarbeiten es möglich machen werden, das ganze Werk der folgenden Schöpfer zu präsentieren: Jan Bienkowski, Eustachy Chmielewski, Witold Eyssmont, Odo Litawski, Józef Rybicki und Władysław Schwarzenberg-Czerny. Die dritte Gruppe der Fachleute war mit Schlesien weder durch den Arbeitsort noch durch den Wohnort verbunden. Sie wurden im Wörterbuch wegen ihrer in Kattowitz und dessen Umgebung realisierten Projekte (die Gebäuden des Woiwodschaftsamtes und des Schlesischen Sejms, der Dom, die Messehalle oder die Schlesischen Technischen Wissenschaftlichen Einrichtungen) berücksichtigt, die oft als Meilensteine der architektonischen Entwicklung der Stadt und der Region betrachtet wurden. Es waren solche Architekten wie: Kazimierz Wyczyński, Ludwik Wojtyczka, Stefan Żeleński, Piotr Jurkiewicz, Franciszek Mączyński, Zygmunt Gawlik, Franciszek Krzywda-Polkowski, Marian Lalewicz, Jadwiga Dobrzyńska, Zygmunt Łoboda, Waclaw Nowakowski, Prot Komornicki, Stanisław Brukowski, Kazimierz Węrowski, Alfred Wiedermann, Stefan Bryła, Adam Kuryłło. Kaum erforscht bleibt noch das Milieu der in Kattowitz in der Zwischenkriegszeit handelnden Erbauer, welche mit ihrer Tätigkeit noch vor 1922 angefangen haben. Das waren u.a.: Hugo Grünfeld, Karol Krompiec, Henryk Firla, Emanuel Witt, Józef Wuzik oder Rudolf Fischer.

Die im Wörterbuch gesammelten Informationen sollten weitere komplexe Forschungen an dem Milieu der Architekten, Ingenieure und Erbauer in Schlesien zur Folge haben. Zweifellos sollten vielen von den genannten Schöpfern Monografien gewidmet werden.

Autorka fotografii do biogramu na okładce: Agnieszka Sikora

Redaktor Aleksandra Gaździcka
Projektant okładki Paulina Dubiel
Redaktor techniczny Barbara Arenhövel
Korektor Lidia Szumigała
Skład i łamanie Edward Wilk

Copyright © 2017 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-226-3173-7
(wersja drukowana)
ISBN 978-83-226-2299-5
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

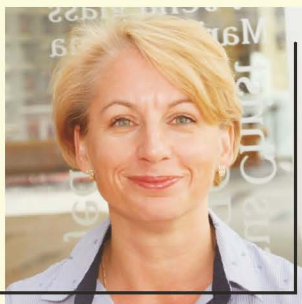

Wydanie II. Ark. druk. 13,5. Ark. wyd. 14,5.
Papier Sora Matt Plus 90 g vol. 1.2 Cena 18 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: „TOTEM.COM.PL Sp. z o.o.” Sp.K.
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław

Aneta Borowik, historyk sztuki, absolwent Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Stopień doktora uzyskała na podstawie obrony dysertacji *Architektura neobarokowa historycznego obszaru Galicji w XIX i XX wieku* pisanej pod kierownictwem naukowym prof. dr. hab. Jacka Purchli. Obecnie jest zatrudniona jako adiunkt w Zakładzie Historii Sztuki Uniwersytetu Śląskiego. Dzięki środkom przyznanym z grantu Narodowego Centrum Nauki prowadzi badania nad architekturą i urbanistyką Górnego Śląska i Zagłębia Dąbrow-

skiego lat 60. i 70. XX wieku. Laureatka stypendium im. Karola Estreichera (1997). Autorka opracowań monograficznych opublikowanych w „Materiałach do dziejów sztuki sakralnej na Ziemiach Wschodnich Dawnej Rzeczypospolitej” pod redakcją prof. dr. hab. Jana K. Ostrowskiego, artykułów poświęconych polskim architektom działającym w XIX i XX wieku (zamieszczonych m.in. w czasopismach: „Przegląd Wschodni”, „Archivolta”, „Teki Krakowskie”) oraz haseł dotyczących architektów galicyjskich, które zostały zebrane w niemieckim wydawnictwie „Allgemeines Künstlerlexicon”.

Słownik... należy do prac podstawowych, wypełniających, chociaż częściowo, brak słownika architektów działających w Polsce. Ostatnią publikacją podejmującą te zagadnienia była praca Kazimierza Sobkiewicza: *Architekci wielkopolscy. Biogramy, dzieła, stowarzyszenia. Część pierwsza: lata 1886–1939*, wydana w Poznaniu w 1988 roku. Należy uświadomić sobie duże znaczenie tego typu pozycji, bez których trudno prowadzić badania nad historią architektury. *Słownik...* został opracowany na podstawie dotychczasowych badań bardzo aktywnego środowiska katowickiego. Autorka wykorzystała również zbiory archiwalne, np. własnoręcznie napisane w owych latach życiorysy architektów i, co ważne, budowniczych i konstruktorów. Pozwala to na ustalenie i sprostowanie wielu informacji, np. odnośnie do autorstwa, które w wielu przypadkach jest w architekturze dyskusyjne. Ważną zaletą *Słownika...* jest uwzględnienie w 81 biogramach architektów, inżynierów i budowniczych ich prac powstałych poza Katowicami oraz po 1939 roku. Wartość *Słownika...* dla wszystkich zajmujących się historią architektury polskiej XX wieku jest bardzo duża.

Z recenzji wydawniczej prof. dr. hab. Andrzeja K. Olszewskiego

ISSN 0208-6336

Cena 18 zł (+ VAT)

ISBN 978-83-226-3173-7

Więcej o książce

